

РІШЕННЯ

від 20.02.2007. № 215-9/2007

м. Івано-Франківськ

Про затвердження Стратегії розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області до 2015 року

З метою створення умов для розвитку туризму, здійснення комплексу заходів щодо формування на території області конкурентоспроможної туристично-рекреаційної галузі як однієї з провідних галузей економіки, впровадження результатів проекту «Створення комплексної системи розвитку туристичної індустрії Івано-Франківщини», який реалізується Івано-Франківською обласною радою спільно з Асоціацією економічного розвитку Івано-Франківщини та Радою з туризму Карпатського регіону за підтримки Фонду сприяння місцевому самоврядуванню України, на виконання розпорядження голови обласної ради від 29.06.2006. № 24-р “Про створення робочої групи” з питань розробки маркетингової стратегії туризму, обласна рада

вирішила:

1. Затвердити Стратегію розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області до 2015 року (додається).

2. Вважати Стратегію розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області до 2015 року основою для розробки та впровадження проектів і програм органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадських організацій та суб'єктів підприємницької діяльності.

3. Обласній державній адміністрації, районним державним адміністраціям та виконавчим комітетам міських рад:

- забезпечити неухильне виконання основних положень та заходів Стратегії;
- при формуванні щорічних програм соціально-економічного розвитку, генеральних планів розвитку територій, програм та проектів області передбачати фінансування заходів для реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму до 2015 року за рахунок коштів місцевих бюджетів.

4. Для моніторингу реалізації Стратегії, забезпечення дотримання її основних положень створити Координаційну Раду з питань моніторингу реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму області як громадський консультативно-дорадчий орган та затвердити Положення і Регламент про її діяльність (додаються).

5. Контроль за виконанням рішення покласти на заступника голови обласної ради Ю. Романюка і голову постійної комісії обласної ради з питань зовнішньоекономічних відносин та туризму І. Підлетейчука.

Голова обласної ради

Ігор Олійник

**Івано-Франківська обласна рада
Івано-Франківська обласна державна адміністрація
Асоціація економічного розвитку Івано-Франківщини
Рада з туризму Карпатського регіону**

**СТРАТЕГІЯ
РОЗВИТКУ ТА МАРКЕТИНГУ
ТУРИЗМУ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ДО 2015 РОКУ**

**Івано-Франківськ
2007**

Вступ

Туристично-рекреаційна галузь є стратегічним напрямом розвитку Івано-Франківщини. Об'єктивно область має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму: особливості географічного розміщення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалів.

За своїм туристично-рекреаційним потенціалом Івано-Франківська область повинна стати рівноправним учасником туристичного простору Карпатського Єврорегіону та туристичного ринку Європи. Розширення міжнародних зв'язків відкриває великі можливості для просування туристичного продукту регіону на світовому ринку, залучення до світового інформаційного простору, передового досвіду організації туристичної діяльності.

Однак, проблемним на сьогодні є неефективне та нераціональне використання ресурсів, невідповідність рівня розвитку туристичної індустрії наявному потенціалу. Це насамперед відсутність розвиненої інфраструктури, низька якість обслуговування, відсутність якісної реклами та глибокої інформації про туристичні послуги, відсутність повноцінної, адаптованої до Європейських інтеграційних процесів регіональної політики розвитку туризму. Недостатньо використовується потенціал для розвитку туризму в сільській місцевості як основного напрямку зменшення безробіття та подолання бідності в регіоні.

Одним з ефективних інструментів успішного вирішення зазначених проблем та забезпечення сталої динаміки росту якості життя громадян є стратегічне планування розвитку території. Дієвість цього інструменту доведена кількома десятиліттями його застосування на практиці планування розвитку територій багатьох країн світу. Останнім часом процес стратегічного планування як інструменту стратегічного управління набуває особливого значення в Україні. Це пов'язано з розвитком тенденцій децентралізації в управлінні та делегуванні значної частини управлінських повноважень на місце.

Затверджена у 2004 році Стратегія економічного та соціального розвитку Івано-Франківської області до 2011 року передбачила одним із пріоритетних напрямків розвитку – туристично-рекреаційну галузь. Це обумовлює необхідність розробки відповідної Стратегії.

Ініціатива розробки Стратегії розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області (надалі – Стратегії) вперше була започаткована у 2005 році при формуванні Концепції проекту “Створення комплексної системи розвитку туристичної індустрії Івано-Франківщини”. Спільна ініціатива Асоціації економічного розвитку Івано-Франківщини, Ради з туризму Карпатського регіону та Івано-Франківської обласної ради підтримана Фондом сприяння місцевому самоврядуванню України за результатами Всеукраїнського конкурсу проектів та програм розвитку місцевого самоврядування у 2005 році й Івано-Франківською обласною державною адміністрацією та покладена в основу розробки Стратегії економічного і соціального розвитку територій області до 2015 року, а саме її стратегічного напрямку “Розвиток туристично-рекреаційного комплексу”, формування якої передбачено розпорядженням обласної державної адміністрації від 21.09.2006 №551/111-р на виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 21.07.2006 року №1001.

Для розробки Стратегії в рамках проекту було сформовано робочу групу за участю представників партнерів проекту, а саме Івано-Франківської обласної ради, Асоціації економічного розвитку Івано-Франківщини, Ради з туризму Карпатського регіону, головного управління туризму і культури облдержадміністрації, обласного управління статистики, науковців провідних вищих навчальних закладів області, представників бізнесових об'єднань та інших авторитетних представників громади області. Склад робочої групи та Положення про робочу групу погодженні на засіданні Наглядової ради проекту від 27 червня 2006 року та Розпорядженням голови обласної ради від 29 червня 2006 року № 24-р затверджено Положення про робочу групу з питань розробки маркетингової стратегії туризму.

Склад робочої групи з питань розробки маркетингової стратегії туризму:

Підлетейчук Іван Володимирович	голова постійної комісії Івано-Франківської обласної ради з питань зовнішньоекономічних відносин та туризму, голова робочої групи
Адаменко Олег Максимович Андрусяк Павло Васильович	завідувач кафедри екології Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, д. г.-м. н., професор депутат Івано-Франківської обласної ради
Брус Василь Хомич	голова постійної комісії Івано-Франківської обласної ради з питань соціально-економічного розвитку, комунальної власності та приватизації
Гасюк Наталія Петрівна	виконавчий директор Ради з туризму Карпатського регіону
Данилюк Микола Олексійович	завідувач кафедри економіки підприємств Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, д. е. н., професор
Ковалів Марія Іванівна Колімбровський Михайло Михайлович Мар'єнко Сергій Валерійович	заступник Голови Ради Асоціації економічного розвитку Івано-Франківщини. начальник головного управління статистики в Івано-Франківській області. адміністратор баз даних Ради з туризму Карпатського регіону
Оришко Світлана Петрівна	заступник директора інституту туризму і менеджменту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаніка, старший викладач кафедри екології та рекреації
Петренко Віктор Павлович	декан факультету управління галузевим та регіональним економічним розвитком Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, к. т. н., доцент
Романюк Юрій Дмитрович Слободян Роман Ярославович	заступник голови Івано-Франківської обласної ради менеджер проектів Асоціації економічного розвитку Івано-Франківщини
Федорак Володимир Васильович	начальник головного управління туризму і культури Івано-Франківської обласної державної адміністрації, депутат обласної ради

Представники районів

Галайдук Уляна Василівна	голова Рожнятівського Фонду підтримки підприємництва.
Дідич Сергій Васильович	представник Городенківського району, голова клубу мандрівників «Золоте руно»
Зварчук Олександр Михайлович Карпін Юрій Володимирович	начальник відділу культури і туризму Надвірнянської районної державної адміністрації завідувач відділу туризму Яремчанської міської ради
Кізіма Олександр Романович	уповноважений представник Долинського району, голова Асоціації «Підприємці Долиниці»
Мочернюк Василь Васильович	завідувач відділу туризму Коломийської районної державної адміністрації
Новицький Роман Михайлович	голова Рожнятівської районної ради
Яким'юк Іван Андрійович Яківчук Ігор Михайлович	завідувач відділу природних ресурсів, туризму та зовнішніх зв'язків Косівської районної державної адміністрації заступник міського голови міста Яремче, депутат обласної ради

Інші представники, які брали участь у роботі групи

Близнюк Наталія Василівна	начальник відділу розвитку туристичної індустрії управління туризму головного управління туризму і культури Івано-Франківської обласної державної адміністрації
Великочий Володимир Степанович	директор Інституту туризму і менеджменту Прикарпатського університету ім. В. Стефаника
Горішевський Павло Анатолійович	голова Івано-Франківської обласної організації Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні
Мельник Григорій Дмитрович	заступник начальника управління туризму головного управління туризму і культури Івано-Франківської обласної державної адміністрації
Рубановський Кирило Станіславович	адвокат, незалежний експерт у галузі муніципального права, член Наглядової ради проекту
Якимів Ірина Михайлівна	експерт Асоціації економічного розвитку Івано-Франківщини

Напрацьовані робочою групою підходи до формування Стратегії полягають у наступному:

- сприяти у вирішенні економічних питань, екологічних та соціальних питань територіальних громад та області в цілому;
- сформуванню радикально нові підходи до розвитку та маркетингу туристичної галузі в регіоні з урахуванням збереження навколишнього середовища та відродження природного потенціалу;
- сприяти збереженню та відродженню культурних традицій;
- покращити інфраструктуру для формування якісного туристичного продукту;
- вдосконалити систему управління та просування туризму в області;
- покращити конкурентоздатність за допомогою підвищення якості послуг, людського ресурсу та методів управління;
- зацікавити та залучити громади області до роботи у туристичній сфері;
- розширити та покращити співпрацю приватних, державних та громадських організацій;
- зорієнтувати розвиток туризму на попит споживачів;
- розширити існуючі та створювати нові туристичні території;
- диверсифікувати наявні туристичні продукти та створити нові;
- збільшити кількість відпочиваючих;
- забезпечити міжсезонний розвиток туризму;
- збільшити середню тривалість перебування туристів;
- збільшити середній показник витрат туристів.
- робочою групою забезпечено виконання наступних основних технічних завдань Стратегії:
- проведено стратегічний аналіз, маркетинговий аудит, соціологічні дослідження у сфері туризму, аналіз регуляторного та підприємницького середовища в області;
- визначено туристичну модель регіону на коротко-, середньо- та довготривалі періоди;
- запропоновано глобальну, а також секторні, територіальні та інструментальні стратегії;
- встановлено стратегічні підходи, відповідні до результатів аналізу, а також цілей та принципів Стратегії;
- передбачено реалізацію заходів для досягнення Стратегічних цілей;
- розмежовано пропозиції згідно з їх першочерговістю, складністю та собівартістю;
- передбачено моніторинг виконання Стратегії;
- ознайомлено зі Стратегією громадськість та суб'єктів туристичного ринку.

Стратегія розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області до 2015 року розроблена з використанням міжнародного досвіду в галузі стратегічного планування розвитку туристичної індустрії та у відповідності до чинного законодавства України, нормативно-правових актів в Івано-Франківській області щодо стратегічного планування, розвитку та управління в сфері туризму.

Розроблена в рамках проекту “Створення комплексної системи розвитку туристичної індустрії Івано-Франківщини” Стратегія базується на проведеному в рамках проекту стратегічному аналізі та маркетинговому аудиті регіону, дослідженнях регуляторного та підприємницького середови-

ща, соціологічних дослідженнях закладів туристичної інфраструктури та туристів області. В ході розробки Стратегії визначено мету, місце, роль та значення туризму для сталого економічного і соціального розвитку області, стратегічне бачення, пріоритети і основні напрямки його розвитку, механізми реалізації Стратегії.

Стратегія, по-перше, дозволить узгоджувати поточні управлінські рішення з перспективами розвитку території та туристичного комплексу. По-друге, знання основних тенденцій у розвитку території та туристичної галузі і можливих їхніх результатів дозволить корегувати місцеву політику з метою запобігання негативних аспектів та оптимізації наявних позитивних тенденцій. Тому основною метою Стратегії є розробка цілісного документу щодо шляхів розвитку та просування туристичної галузі області і, виходячи з нього, визначення стратегічних напрямів роботи місцевої влади у цій сфері. По-третє, оскільки перспективи розвитку туризму є системним чинником для прийняття поточних управлінських рішень, то знання всіма посадовими особами місцевого самоврядування основних стратегічних напрямків розвитку та маркетингу туризму поліпшить узгодженість дій виконавчих органів місцевого самоврядування та виконавчої влади, підвищить ефективність управління.

Наявність ефективної Стратегії розвитку та маркетингу туризму дасть можливість пошуку шляхів залучення регіону до інтеграційних процесів, дозволить підвищити конкурентоздатність регіону на світовому ринку туристичних послуг. Стратегія сприятиме планомірній роботі з-за залучення зовнішніх ресурсів для розвитку туризму, зокрема її використання в переговорах з інвесторами, проведенні промоційних акцій з формування привабливого іміджу в засобах масової інформації й Інтернету.

Однієї з головних складових Стратегії й основним засобом досягнення поставлених цілей є формування новітніх підходів до розвитку та просування туризму, створення системи внутрішніх стимулів саморозвитку і залучення зовнішніх факторів, що зможуть забезпечити підвищення конкурентоспроможності галузей місцевої економіки, підвищення якості життя з урахуванням специфіки регіону.

Для реалізації Стратегії передбачається розробка пропозицій та процедур щодо нормативно-правового, фінансового, інституційного, інформаційного, наукового та проектного забезпечення її впровадження, а також здійснення періодичного моніторингу реалізації Стратегії. Стратегія слугуватиме базовим документом для органів місцевого самоврядування та виконавчої влади в сфері формування та реалізації туристичної політики краю.

Вона може бути реплікована на інші громади Карпатського регіону та України в цілому, оскільки методологія та підходи дозволяють забезпечити комплексний та інтегрований підхід до розвитку туристичної галузі, створити відповідну інституційну та методологічну базу для розвитку, залучення громадськості та налагодження міжсекторної співпраці.

1. 1. Основні положення Стратегії розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області до 2015 року

Стратегія розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області є базовим документом для розвитку туристичної сфери в області, який визначає пріоритетні напрямки розвитку туризму на найближчих вісім років. Її взаємозв'язок із основними документами на національному, обласному, районному (міському) рівнях зображено на схемі.

Стратегія розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області передбачає здійснення комплексу заходів щодо формування на території області конкурентоспроможної туристично-рекреаційної галузі як однієї з провідних галузей економіки, яка забезпечує, з однієї сторони, попит споживачів (як українських так і закордонних) на задоволення своїх потреб в туристично-рекреаційних послугах, а з іншої сторони, значний внесок у соціально-економічний розвиток регіону за рахунок збільшення дохідної частини бюджету, надходження інвестицій, збільшення кількості робочих місць, покращення здоров'я громадян, збереження та раціонального використання культурно-історичної та природної спадщини.

Стратегія складається із шести розділів:

1. Основні положення Стратегії розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області.
2. Тенденції розвитку туризму в світі, Україні та Івано-Франківській області.
3. Аудит туристичного потенціалу області.
4. Основні туристичні продукти Івано-Франківської області.
5. Туристична політика області.
6. Концепція розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області.

Тенденції розвитку туризму в світі, Україні та Івано-Франківській області

У цій частині документу опрацьовано матеріали Всесвітньої туристичної організації, Державної служби туризму і курортів України, Державного комітету статистики, праці провідних фахівців у туристичній сфері та сформульовано світові тенденції розвитку туризму, визначено місце і роль Івано-Франківщини на українському та міжнародному туристичних ринках.

Аудит Івано-Франківської області як туристичного регіону

- ♦ Ця частина Стратегії містить детальний аналіз туристичного потенціалу області, а саме:

- ◆ Природні умови і природні ресурси;
- ◆ Просторові характеристики області;
- ◆ Розвиток інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури;
- ◆ Розвиток людських ресурсів.

Основні туристичні продукти Івано-Франківської області

На базі проведеного аудиту визначено основні туристичні продукти та проранжовано їх за трьома групами пріоритетності а саме, до першої групи пріоритетних видів туризму віднесено гірський (гірськолижний, піший), лікувально-оздоровчий, сільський зелений туризм, культурно-пізнавальний та екскурсійний, екологічний туризм; до другої групи увійшли діловий, дитячий, молодіжний, спортивний та водний туризм, до третьої групи – релігійний, пригодницький, екстремальний та туризм осіб з обмеженими можливостями. Визначені пріоритетні види туризму є підставою для формування стратегічних напрямків розвитку туризму області, створення нових туристичних продуктів (в тому числі. необхідної інфраструктури, збереження навколишнього середовища), модернізації існуючої туристичної пропозиції. Цим не обмежується розвиток інших видів туризму на території області.

Туристична політика області

Цей розділ Стратегії містить аналіз нормативно-правової бази в Україні та Івано-Франківській області; аналіз державного та муніципального управління в галузі туризму; аналіз регуляторної діяльності в галузі туризму Івано-Франківської обласної ради та обласної державної адміністрації; перелік основних учасників туристичного ринку, які залучені до розвитку туризму в області.

Концепція розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області

У цій частині документу на основі проведеного аудиту Івано-Франківської області як туристичного регіону та SWOT-аналізу, побудовано кореляційну матрицю та ідентифікована загальна стратегія розвитку галузі туризму в регіоні – стратегія інтенсивного росту галузі з елементами інтеграції і диверсифікації.

Визначено Бачення, Стратегічну місію та мету розвитку Івано-Франківщини як туристичного регіону, опрацьовано п'ять Стратегічних цілей, а саме:

1. Створення цікавої та унікальної туристичної пропозиції на основі туристичного потенціалу області.
2. Забезпечення галузі висококваліфікованими кадрами для обслуговування туристів, управління розвитком туризму в області.
3. Забезпечення збалансованого розвитку області та управління туристичним середовищем.
4. Формування інституційного оточення та налагодження міжсекторно-го партнерства.
5. Створення комплексної системи маркетингу та просування області на внутрішньому та міжнародному туристичних ринках.

Здійснено опис діяльності в рамках визначених перших чотирьох Стратегічних цілей та розроблено для реалізації п'ятої цілі Стратегію маркетингу та просування області на внутрішньому та міжнародному туристичних ринках, яка містить наступні ключові елементи:

- ◆ формування туристичного іміджу та бренду області;
- ◆ створення туристичного продукту Івано-Франківської області у відповідності із потребами туристів;
- ◆ статистика та діагностика туристичних потоків;
- ◆ створення ринку туристичних послуг;
- ◆ аналіз конкурентних ринків;
- ◆ промоційна та рекламна компанія;
- ◆ нові маркетингові технології;
- ◆ розвиток обласної системи туристичної інформації;
- ◆ розвиток досліджень.

Моніторинг виконання Стратегії

З метою налагодження постійної співпраці із бізнесовими структурами та громадськістю пропонується на базі Робочої групи з розробки маркетингової стратегії туризму створити Координаційну Раду з питань моніторингу реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму області як громадський консультативно-дорадчий орган, що повинен діяти при обласній раді та обласній державній адміністрації і бути утворений для моніторингу реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму, забезпечення дотримання основних положень Стратегії. Створені робочі комісії

(громадські ради, робочі групи) в рамках діяльності Координаційної ради, повинні працювати над втіленням завдань та програм, передбачених Стратегією. Дієвість цієї системи органів, що забезпечують нагляд за виконанням та корекцією Стратегії, є необхідною умовою її успішного втілення.

Фінансове забезпечення Стратегії

Заходи Стратегії реалізуються за рахунок коштів обласного (у межах видатків обласної державної адміністрації, передбачених в обласному бюджеті на регіональні програми (розвиток туризму в області)), районних, міських, селищних, сільських бюджетів, суб'єктів підприємництва всіх форм власності, громадських організацій, цільових кредитів банків, міжнародної технічної допомоги, інвестиційних коштів, інших джерел, не заборонених законодавством.

Очікувана ефективність виконання Стратегії

Виконання Стратегії дасть змогу створити позитивний імідж Івано-Франківщини як розвинутого туристичного регіону в Україні та Східній Європі, Європейського центру обслуговування туристів і створення конкурентноздатних туристичних продуктів на основі високої якості, унікальної та різномірної пропозиції завдяки багатству природної та історико-культурної спадщини. Івано-Франківська область повинна стати "воротами" в Західну Європу з сучасною туристичною та транспортною інфраструктурою, міжнародним аеропортом, транзитною територією для туристів, які подорожують в Карпати та Україну в цілому. Область буде вирізнятися диференційованою пропозицією туристичних продуктів на екологічно чистих гірських та сільських територіях, серед яких переважають гірський (гірськолижний, піший), лікувально-оздоровчий, сільський зелений, екологічний та культурно-пізнавальний туризм. Розвиток туризму в області базуватиметься на найбільш раціональному використанні територіального поєднання природних умов, ресурсів та історичних, архітектурних пам'яток краю. Розвиток туристичної індустрії в області здійснюватиметься засадах ефективної міжсекторної співпраці влади, бізнесу та громадськості в напрямку формування оригінальних туристичних продуктів, розробки та впровадження туристичних проєктів із відповідним фінансовим забезпеченням.

Індикатори оцінки ефективності впровадження Стратегії:

Кількісні результати:

- ◆ зростання кількості туристів, в тому числі у міжсезоння (весна, осінь);
- ◆ зростання тривалості перебування туристів в області;
- ◆ збільшення кількості туристичних продуктів та пропозицій для відпочинку;
- ◆ збільшення обсягів залучених інвестицій для розвитку туристичної інфраструктури;
- ◆ збільшення кількості об'єктів туристичної інфраструктури, в тому числі туристично-інформаційних центрів;
- ◆ зростання рівня завантаженості об'єктів;
- ◆ зростання кількості категоризованих туристичних садиб, ознакованих туристичних атракцій, промаркованих туристичних шляхів;
- ◆ збільшення кількості працівників галузей туристичної індустрії та створення нових робочих місць;
- ◆ збільшення доходів населення;
- ◆ збільшення обсягів надходжень податків, зборів та інших платежів до бюджетів усіх рівнів від суб'єктів підприємницької діяльності туристичної індустрії, в тому числі до місцевих бюджетів;
- ◆ збільшення обсягів фінансування з державного та місцевих бюджетів, що спрямовуються на розвиток туризму в області.

Якісні результати:

- ◆ підвищення здатності громад та області в цілому вирішувати проблеми;
- ◆ залучення громадськості до процесів прийняття рішень на місцевих та обласному рівнях;
- ◆ покращення міжсекторної співпраці в межах кожної громади та області в цілому;
- ◆ зменшення соціальної напруги в громадах й збільшення їх довіри до регіональних і місцевих органів влади;
- ◆ підвищення прозорості та підзвітності місцевої влади територіальним громадам;
- ◆ інтенсивний розвиток туристичної галузі в області;

- ◆ створення сприятливих умов для розвитку вільної конкуренції та створення нових підприємств, залучення зовнішнього капіталу та інвестицій;
- ◆ вихід на нові туристичні ринки;
- ◆ підвищення якості надання туристичних послуг;
- ◆ підвищення рівня зайнятості населення;
- ◆ розвиток людського та соціального потенціалу;
- ◆ підвищення рівня обслуговування туристів та якості послуг;
- ◆ підвищення рівня кваліфікації та отримання нових знань;
- ◆ сприяння розвитку навчальних закладів і організацій, які навчають кадри туристичної індустрії;
- ◆ відпрацювання методів організації ефективного та більш організованого просування туристичного продукту на ринку в Україні та за кордоном;
- ◆ розгортання інформаційно-туристичного простору та мережі туристично-інформаційних центрів;
- ◆ розвиток туристичної інфраструктури та інших галузей туристичної індустрії;
- ◆ сформований позитивний імідж Івано-Франківської області.

2. Тенденції розвитку туризму в світі, Україні та Івано-Франківській області

2.1. Тенденції світового туризму

Туризм є однією з провідних галузей світової економіки, яка найбільш динамічно розвивається. За швидкі темпи росту він визнаний економічним феноменом минулого сторіччя. Згідно із прогнозом Всесвітньої Туристичної Організації (ВТО) ріст туристичної індустрії буде незворотний у ХХІ столітті, і до 2020 року кількість міжнародних туристичних відвідувань складе 1,561 мільярдів поїздок.

Ця галузь господарства є фундаментальною основою багатьох розвинених країн світу та країн, що розвиваються. Згідно з даними ВТО, її внесок у світову економіку оцінюється в 10,9% світового валового внутрішнього продукту. Подорожі й туризм забезпечують понад 11% міжнародних інвестицій і приносять у скарбницю держав у вигляді податкових надходжень 302 млрд. дол. В цілому доходи від туристичної діяльності зростають у 4,4 рази.

Все це повністю пояснює те, що туризм є одним із самих прибуткових видів бізнесу у світі. Тому інтерес до нього підприємців очевидний і спричинений рядом факторів. По-перше, для того, щоб почати займатися туристичним бізнесом, не потрібно надто великих інвестицій. По-друге, на туристичному ринку цілком успішно взаємодіють великі, середні й малі фірми. Цей вид бізнесу дозволяє швидко обертати капітал, а також отримувати певні вигоди за рахунок валютних операцій.

На думку фахівців та експертів ВТО, у третьому тисячоріччі Європа залишиться найважливішим у світі регіоном для подорожей. Туристичні прибутки в Європу будуть збільшуватися на 3,1% щорічно й досягнуть понад 717 млн. осіб у 2020 році, при чому внаслідок розширення кордонів ЄС, все більшою популярністю користуватимуться країни Східної Європи та країни, що межують із Європейським Союзом, де зростання туристичного бізнесу буде відбуватися прискореними темпами. Особливістю розвитку буде зростання поїздок в межах континенту. Слід зауважити, що найбільш подорожуючою нацією Європи є громадяни Німеччини.

Зростаючий рівень життя веде до росту тривалості відпусток працівників і досить високому рівню їхнього забезпечення, що значно впливає на розвиток масового туризму. У туристичному попиті сформувався новий і дуже перспективний сегмент “сеньйорів” – вікова група “від 50 років і більше”, що у майбутньому, на думку фахівців, буде істотно впливати на розвиток попиту туристичних послуг і займе значне місце на ринку міжнародного туризму.

Дуже актуальною цільовою групою сучасного туристичного ринку є й несімейна молодь до 40 років. Їхня частка у великих промислових містах й агломераціях оцінюється практично в 50% від загальної чисельності населення. Істотним доповненням до вищевикладеного є той факт, що по статистиці в даній цільовій групі дуже велика кількість самотніх жінок. Так, кількість жінок, що здійснюють туристичні поїздки поодиночці, буде складати практично 50% від загальної кількості подорожуючих.

Спостерігається й активізація туристичного попиту серед населення з невисоким рівнем доходів й освіти. Слід зазначити й те, що у Європі існує чимало фірм, що спеціалізуються лише на освітньому туризмі, які отримують досить високий прибуток у цьому сегменті ринку туризму.

Збільшилася туристична активність мешканців сільських територій західноєвропейських країн і зросла інтенсивність споживання ними туристичних продуктів і послуг, що дозволяє прогнозувати можливе в майбутньому додавання до традиційно активних груп споживачів туристичних послуг нового й досить перспективного сегмента на туристичному ринку Європи.

Набуває великого значення оздоровчий туризм, а саме відпочинок в санаторно-курортних місцях та рекреаційних зонах, активний туризм (сплави по ріках, піший туризм). Як свідчить досвід багатьох країн, загострення екологічної та культурно-духовної проблеми в багатьох великих містах, пов'язаних з процесами урбанізації та індустріалізації, обумовило виникнення потреби в тісному спілкуванні міського населення з природою та розвитку сільського туризму й організацію відпочинку на селі.

Ріст культурного рівня різних країн та прагнення у зв'язку із цим до ознайомлення з культурою інших країн створюють передумови швидкого розвитку культурно-пізнавального туризму, в тому числі перебування в культурних центрах Європи, тури вихідного дня з відвідуванням концертів, театралізованих вистав, фестивалів та інших культурних заходів.

Прискореними темпами розвивається діловий туризм, зокрема корпоративний відпочинок з різними формами навчання, конгресовий, конференційний та виставковий туризм.

Зростає роль авіатранспорту, як засобу пересування туристів. Подальший розвиток туристичного ринку усе більше буде визначатися новітніми інформаційними технологіями.

За прогнозами експертів ВТО, світова індустрія туризму входить у період постійно збільшуваного обсягу подорожей та екскурсій, що підсилюється конкуренцією серед регіонів і країн перебування. При цьому з'являється все більша кількість добре поінформованих споживачів туристичних послуг, що звертають особливу увагу на якість і безпеку та пропонований туристичний продукт.

У світі спостерігається й інша тенденція – ріст засобів розміщення, що пропонують самообслуговування. Бажання туристів бути незалежними при проведенні подорожі; більша вартість підбора, навчання й кваліфікація обслуговуючого персоналу передбачають, що високі рівні обслуговування будуть виправдані тільки в елітарному секторі туристичного ринку.

Крім того, у цей час груповими туристичними пакетами на туристському ринку користуються лише деякі споживачі, тобто доречно говорити й про тенденції посилення індивідуалізму майбутнього споживача.

Розширення кордонів Європейського Союзу у зв'язку з набуттям членського статусу такими країнами, як Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Румунія, сприяло зростанню популярності східноєвропейського туристичного напрямку. Наближення ЄС до кордонів з Україною створює умови для безперешкодного проїзду громадян Європи до нашої країни і дає Україні шанс утвердитися на світовому туристичному ринку. Скасування у 2005 році в'їзних віз в Україну для іноземних громадян, зокрема – країн ЄС, Швейцарія, Північної Америки, Японії, – додатковий позитивний фактор зростання туристичних потоків до нашої держави.

Україна відкрита для міжнародного співробітництва – чинними є 35 міжурядових та міждержавних угод про співробітництво в галузі туризму з понад 20 країнами світу.

У жовтні 1997 р. Україна стала дійсним членом ВТО – головної міжнародної міжурядової організації у сфері подорожей і туризму, що є виконавчим органом ООН, займається активізацією та розвитком туризму, розробкою та впровадженням світової туристичної політики. Набуття членства у ВТО значно підвищило імідж і авторитет України у туристичному співтоваристві, створило передумови подальшого розвитку національного туризму відповідно до тенденцій світового туристичного ринку, відкрило нові можливості налагодження взаємовигідної співпраці з країнами-членами на всіх рівнях – двосторонньому, багатосторонньому, регіональному, ознайомлення з передовими надбаннями найбільш розвинутих туристичних держав світу.

У 1993-1996 рр. і 2000-2002 рр. Україна очолювала Раду по туризму Співдружності Незалежних Держав (СНД); у березні 2003 р. Україна знову була переобрана Головою цього органу. Україна плідно співпрацює в рамках робочих груп з туризму Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), Центральноєвропейської ініціативи (ЦЕІ), ГУУАМ.

Свідченням визнання державою значення туризму для країни стало встановлення у 1998 р. Указом Президента України Дня туризму України, що відзначається щорічно 27 вересня разом з Всесвітнім днем туризму.

Участь України у перспективних програмах співробітництва у сфері туризму, зокрема фінансової та технічної допомоги, а також інвестиційні проекти ЄС якісно вплинули б на розбудову туристичної галузі України, сприяли б соціально-економічному та культурному розвитку нашої держави та регіону. Розширення міжнародних зв'язків відкриває великі можливості для просування туристичного продукту регіону на світовому ринку.

Розвиток співпраці з ЄС відбувається згідно з програмою імплементації Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС, Указом Президента України від 11.06.1999 р. № 615/98 “Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу”, рішеннями Саміту Україна – ЄС, дорученнями Глави української держави, що стосуються співробітництва України з ЄС.

2.2. Розвиток туризму в Україні

Говорячи про український туризм, про фактори й тенденції розвитку попиту на вітчизняному ринку туризму й про майбутнє даної галузі господарства в цілому, не можна не згадати про значну динаміку зростання туристичних послуг та кількості туристів в Україні протягом останніх років.

Україна – одна з найбільших країн на південному сході Європи з багатими природнокліматичними та туристсько-рекреаційними ресурсами. Площа території України становить 603,7 тис. кв. км, населення – 48,4 млн. осіб, межує з Росією, Білоруссю, Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією та Молдовою. Південний кордон проходить Чорним та Азовським морями.

Український клімат помірно континентальний з певними особливостями в Кримських горах і Карпатах. Найбільша гірська система – Українські Карпати простягається смугою завдовжки понад 270 км і завширшки 100-110 км. Найвища вершина України – гора Говерла (2061 м) розташована у Чорногорському масиві Українських Карпат в Івано-Франківській області.

Багатство природного та історико-культурного потенціалу України важко переоцінити: Чорне та Азовське моря, Крим, Карпати, Придніпров'я, Поділля та Волинь, понад 70 тис. річок, найбільші з яких – Дніпро, Дністер, Південний Буг, Сіверський Донець і Дунай, складають основу туристсько-рекреаційних ресурсів України.

Площа, зайнята лісовими насадженнями, становить 14% території країни. В Україні – 11 національних природних парків, 4 біосферні заповідники, 17 державних природних заповідників, численні заказники, дендропарки, пам'ятки садово-паркового мистецтва та природи.

Туристи мають можливість ознайомитися з історією та культурою України з її давніх часів до сьогодення. Найвизначніші історико-культурні пам'ятки зосереджені в Івано-Франківській та Львівській областях, в Автономній Республіці Крим, у містах Київ, Львів, Одеса, Чернігів, Кам'янець-Подільський, Чернівці. Значна кількість пам'яток археології зосереджена в південній частині України. Цікавими для туристів є розкопки античних міст північного Причорномор'я, а також археологічні музеї в м. Одесі, Керчі та Києві.

Більше 500 населених пунктів мають 900-річну історію, 4500 селам України – понад 300 років. В Україні 150 тис. пам'яток культури, історії, археології, містобудування і архітектури, палацово-паркового мистецтва, а також понад 500 музеїв. Створено 7 національних історико-культурних заповідників.

Значний інтерес викликають пам'ятки архітектури різних епох і стилів: пам'ятки оборонної архітектури – фортеці в м. Луцьк, Кам'янець-Подільський, Хотин, Білгород-Дністровський, Ужгород, Мукачево, на Тернопільщині; палацові комплекси в Криму, на Львівщині та Чернігівщині; пам'ятки дерев'яної культурної та цивільної архітектури в Івано-Франківській області та Карпатах в цілому.

За статистичними даними, отриманими згідно з рекомендаціями ВТО та національною методикою розрахунку обсягів туристичної діяльності в середньому Україну щороку відвідують понад 12 млн. іноземних туристів. У 2004 р. Україну відвідали 15,6 млн. іноземних туристів (приріст порівняно з 2003 р. становить 25%).

У першому півріччі 2006 року кількість іноземних туристів в Україну склала 7,5 млн. осіб. За метою подорожі в структурі в'їзного потоку переважають приватні поїздки (83%), службові, ділові поїздки та поїздки з метою навчання становлять 11%; туристичні, релігійні поїздки або культурний і

спортивний обмін – 6%. Структура в'їзного потоку за країною походження виглядає таким чином: країни СНД – 59%, країни ЄС – 37%, решта країн – 4%.

Кількість туристів з країн СНД збільшилась на 16% або на 601 тис. осіб. Найбільше в Україну приїжджали з: Росії (30,1%), Польщі (23,8%), Молдови (18%), Білорусі (9,7%), Угорщини (7,4%), Словаччини (2,9%), Румунії (1,4%), Німеччини (1,1%), США (0,6%) та Туреччини (0,4%).

Другий рік поспіль спостерігається стрімке збільшення кількості туристів з країн, які раніше не вирізнялися прискореним зростанням потоків до України. Зокрема, темп приросту кількості туристів з Австрії у другому півріччі 2006 року порівняно з першим півріччям 2005 року в Україні становив 50%, з Чехії та Латвії – 43%, з Великої Британії – 41%, з Італії – 30%, з Франції та Литви – 24%.

Станом на 01 липня 2006 року туристичні послуги в Україні фактично надавали 2587 ліцензіатів, в т.ч. туроператорів – 1091 (42%), турагентів – 1496 (58%); у 2004 році функціонувало майже 1,2 тис. готелів, мотелів, кемпінгів, туристичних баз; з наявного числа 3,3 тис. працювали 2,6 тис. санаторно-курортних закладів.

Пріоритетними видами туристичної діяльності у 2005 році, як і у 2004 році, стали внутрішній та виїзний туризм. В цілому в Україні на внутрішній туризм припадає 51% туристів, обслугованих ліцензіатами, 31% – на виїзний туризм та 18% на в'їзний. Всього протягом 2005 року туристичними підприємствами обслуговано 1,8 млн. туристів (на 3% менше, ніж у 2004 році) та 1,7 млн. екскурсантів (на 13% більше, ніж у 2004 році) в т.ч. за видами туризму:

- ♦ в'їзний – 326,4 тис. осіб (на 25% менше, ніж у 2004 році);
- ♦ виїзний – 566,9 тис. осіб (на 28% більше, ніж у 2004 році);
- ♦ внутрішній – 932,3 тис. осіб (на 8% менше, ніж у 2004 році).

Зменшення на 3% загальної кількості туристів, обслугованих туроператорами протягом 2005 року, відбулось за рахунок скорочення кількості обслугованих іноземних і внутрішніх туристів. Причина скорочення вбачається у скасуванні у 2005 році нульової ставки ПДВ на надання послуг нерезидентам, чим були підірвані можливості туроператорів у залученні іноземних туристів.

Розбудова інфраструктури туристичної та курортно-рекреаційної галузі сприяє розширенню асортименту виробництва та пропозиції національних товарів та послуг, приросту експорту турпослуг, продовженню позитивної тенденції заміщення імпорту туристичних та рекреаційних послуг аналогічними послугами внутрішнього ринку.

Підвищення попиту на національний туристично-рекреаційний продукт сприяє росту зайнятості населення у сфері послуг (туристичних, транспортних, банківських, харчування, зв'язку, страхування тощо) та у сфері виробництва споживчих товарів. Кількість зайнятих безпосередньо в підприємствах туризму становить 173,9 тис. осіб, з них близько 20 тис. осіб працевлаштовано в ліцензованих туристичних підприємствах. Середньооблікова кількість працівників турагентів та туроператорів з 2004 року зменшилась на 11%.

Обсяг наданих туристичних послуг тільки суб'єктами туристичної діяльності в Україні у 2005 році збільшився у порівнянні з 2004 роком на 29% і становить 2,8 млрд. грн., що частково зумовлено підвищенням вартості одного туродня та подовженням тривалості подорожі.

Протягом 2005 року середня вартість путівки зросла на 34%. Найбільше зросла середня вартість путівки у внутрішньому туризмі (на 46%) за рахунок збільшення середньої тривалості подорожі від 5,9 до 6,4 туроднів та підвищення середньої вартості одного туродня на 35%. Середня вартість путівки виїзного туризму зросла на 11%, при цьому тривалість подорожі зменшилась від 8,4 до 7,4 туроднів, в той час, як середня вартість одного туродня обслуговування збільшилась на 26%. У в'їзному туризмі тривалість подорожі збільшилась від 6,8 до 8,2 туроднів, а середня вартість туродня не змінилась.

Сукупний обсяг реалізації послуг туроператорів, турагентів разом із готельних та санаторно-курортних закладів становив у 2004 р. майже 4,5 млрд. грн.

Загальний обсяг туристського споживання товарів та послуг різних галузей економіки у 2004 р. зріс на 23% та становив 34,9 млрд. грн. (майже 6,6 млрд. доларів США). При цьому за рахунок в'їзного туризму отримано 27,3 млрд. гривень (5,1 млрд. дол. США).

Платежі до бюджету ліцензіатів у 2005 році збільшились порівняно з 2004 роком на 15% і становили 112,9 млн. грн. В середньому з розрахунку на одного ліцензіата припадає 40,0 тис. грн. платежів до бюджету, що на 3% більше, ніж у 2004 році.

Ефективність роботи підприємств у 2005 році знизилась – в середньому один ліцензіат обслужив 646 туристів, що на 14% менше, ніж у попередньому році. Водночас, продуктивність праці підвищилась – в середньому на одного ліцензіата припадає 975,9 тис. грн. обсягу наданих послуг, що на 15% більше, ніж у 2004 році.

В'їзний туризм в Україні

У 2005 році продовжились позитивні тенденції розвитку в'їзного туризму: Україну відвідали 17,6 млн. в'їзних (іноземних) туристів, що на 13% або 3,1 млн. осіб більше, ніж за 2004 рік. Збільшення обсягів в'їзного потоку у 2004 р. забезпечене завдяки активізації приватного туризму (+2,1 млн. осіб або +17%). Однак, у 2005 р. темпи росту в'їзного потоку дещо втрачені за рахунок уповільнення розвитку організованого туризму. Так, впродовж 2004 р. кількість організованих туристів зросла у 2,2 рази, а у 2005 р. спостерігається зменшення на 4%.

Структура в'їзного турпотоку за мотивацією:

Службова поїздка	1,0 млн. осіб	6%	Зростання на 1% або 0,01 млн. осіб
Організований туризм	2,1 млн. осіб	12%	Зменшення на 4% або 0,08 млн. осіб
Приватний туризм	14,5 млн. осіб	82%	Зростання на 17% або 2,1 млн. осіб

У структурі в'їзного турпотоку відбулися такі зміни – частка приватного туризму виросла за 2005 р. від 79% до 82%, водночас скоротилась частка організованого туризму від 14% до 12%.

Структура в'їзного турпотоку за країнами походження:

Країни СНД	10,8 млн. осіб	62%	зменшення на 0,04% або 0,05 млн. осіб
Країни ЄС	6,3 млн. осіб	36%	зростання на 44% або 1,9 млн. осіб
Інші країни	0,5 млн. осіб	2%	зростання на 21% або 0,07 млн. осіб

Скорочення в'їзного турпотоку з країн СНД відбулося в основному за рахунок зменшення кількості подорожуючих з Азербайджану (-13 тис. осіб або -23%). Найбільш потужне зростання турпотоку відбулось за такими напрямками: з Словаччини (+159 тис. осіб або 98%), з Польщі (+1,7 млн. осіб або +95%), з Румунії (+64 тис. осіб або +65%), з Німеччини (+48 тис. осіб).

Рейтинг 10 головних країн в'їзного туризму:

		Осіб	Частка	Темп приросту
	Всього, 2005	17 630 760	100%	+ 13%
1	Росія	6 043 829	34%	+ 1%
2	Польща	3 489 033	20%	+ 95%
3	Молдова	2 780 880	16%	- 4%
4	Угорщина	1 957 708	11%	- 3%
5	Білорусь	1 841 783	11%	+ 4%
6	Словаччина	321 977	2%	+ 98%
7	Німеччина	189 546	1%	+ 34%
8	Румунія	161 948	1%	+ 65%
9	США	73 046	0,4%	- 7%
10	Ізраїль	51 186	0,3%	+ 15%
	Разом 10 країн	16 910 936	96%	

Слід відзначити, що, у розрізі в'їзного турпотоку за країнами, чітко виявилась тенденція до скорочення кількості організованих туристів з країн, з якими раніше існував візовий режим перетину кордону. Наприклад, кількість таких туристів з Німеччини, Ізраїлю, Польщі зменшилась на -1%, -3%, -59%, відповідно, але водночас збільшилась кількість приватних туристів з цих країн на +93%, +16%, +163%, відповідно.

2.3. Розвиток туристичної галузі в Івано-Франківській області

Туристично-рекреаційна галузь проголошена стратегічним напрямом розвитку економіки Івано-Франківщини і є важливим чинником стабільного й динамічного збільшення надходжень до бюджету, істотного позитивного впливу на стан справ у багатьох галузях економіки. Об'єктивно регіон має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму.

Роль туризму в господарстві краю зростає з кожним роком. Прикарпаття є одним із перспективних туристичних регіонів держави й відіграє важливу роль на українському туристичному ринку. У багатьох районах і містах області туристична галузь починає відігравати провідну роль у місцевому економічному житті, сприяючи розвитку місцевих громад та поглиблюючи взаєморозуміння у середині громад. Туризм сприяє підвищенню зайнятості населення, розвитку ринкових відносин, міжнародному співробітництву, збереженню екологічної рівноваги.

Розвиток туризму поліпшує інвестиційне середовище, стає джерелом поповнення державного та місцевих бюджетів, сприяє розвитку пов'язаних із туризмом галузей економіки. Він так само відіграє значну роль у збільшенні валютних надходжень і споживчого попиту, поліпшенні структури економіки, зміцненні економічного співробітництва між регіонами, підвищенні якості життя.

З огляду на можливості просування національного і регіонального туристичного продукту на європейському ринку, залучення до інформаційного простору, передового досвіду організації туристичної діяльності, посилення євроінтеграційних процесів у нашій державі та регіоні надзвичайно важливим є розвиток співробітництва з Європейським Союзом. Адже за своїм туристично-рекреаційним потенціалом Україна, та й Прикарпаття, має всі можливості стати одним з провідних європейських туристичних центрів.

Протягом останніх років туристична галузь в області динамічно розвивається. Існуюча база санаторно-курортних та оздоровчих закладів усіх форм власності (131 одиниць на 13,5 тисячі місць) дає можливість нарощувати лікувально-оздоровчі, туристичні, спортивні послуги, в тому числі й для іноземних туристів.

Зростає інтерес населення щодо зайняття туристичною діяльністю. Якщо кількість ліцензованих туристичних підприємств області у 2005 році складала 50, з них 14 туристичних операторів та 36 туристичних агентів, то станом на 01 жовтня 2006 року – туристичні послуги надавали 80 ліцензованих туристичних підприємств, з них 19 туроператорів, 61 турагент.

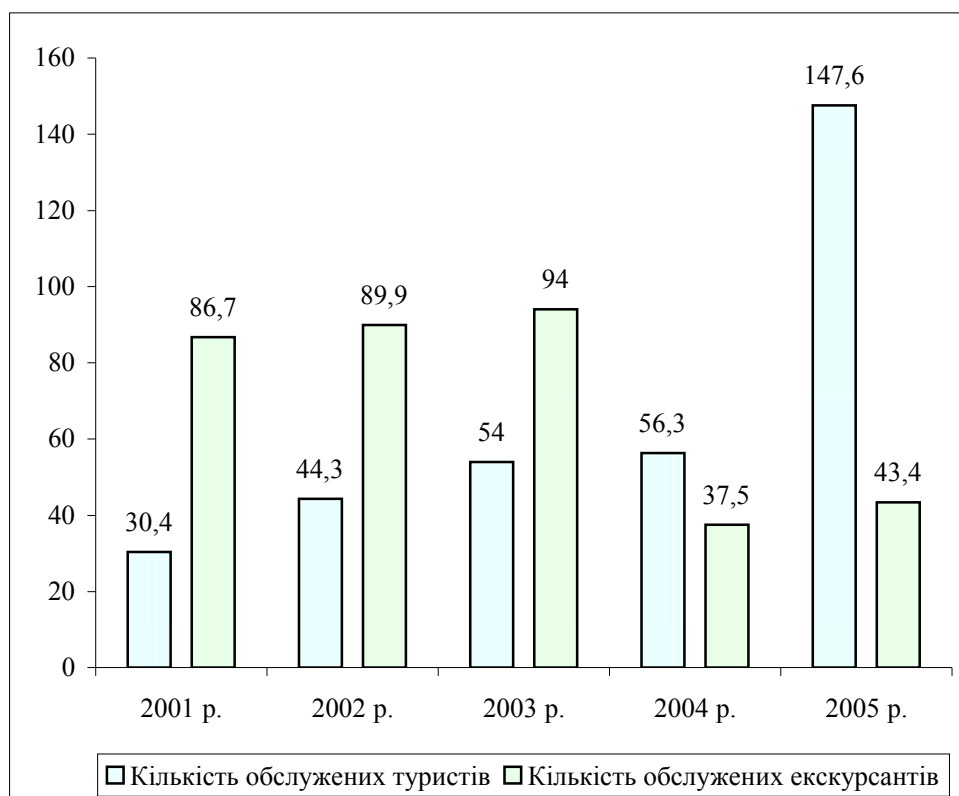

Рис. 2.1. – Динаміка туристів та екскурсантів за 2001-2005 роки, тис. осіб.

За 2005 рік ліцензованими туристичними підприємствами області надано послуг 147'581 туристам, що у 3,5 рази більше, ніж за 2002 рік. В Івано-Франківській області за останні п'ять років спостерігається зростання кількості туристів, особливо туристичного потоку з-закордону. Однак, частка внутрішніх туристів (90,1%) значно переважає частку іноземних туристів в області (5,9%).

Таблиця 2.1. – Динаміка кількості туристів за період 2001 - 2005 роки ¹

тис. осіб

Назва показника	2001	2002	2003	2004	2005
Кількість обслужених туристів	30,4	44,4	54,1	56,3	147,6
в тому числі:					
іноземні туристи (в'їзний туризм)	3,1	3,5	4,3	2,3	8,7
громадяни України, що виїжджали за кордон (виїзний туризм)	2,0	3,8	3,0	3,1	5,1
туристи, охоплені внутрішнім туризмом (внутрішній туризм)	25,4	37,1	46,8	50,9	133,8
Кількість обслужених екскурсантів	86,7	90,0	94,0	37,5	43,4

У 2005 році кількість обслужених екскурсантів тільки туристичними підприємствами області склала 43,4 тисяч осіб, що на 15,7% більше ніж у 2004 році, але менше на 49,9 % ніж у 2001 році.

Серед туристів в області переважають громадяни України.

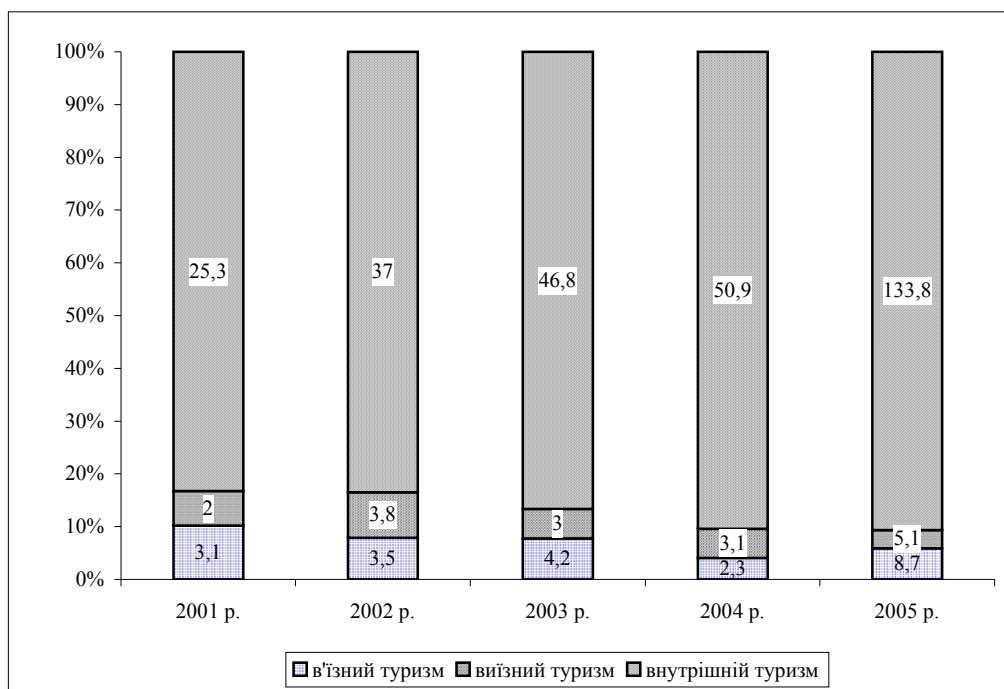

Рис. 2.2. – Динаміка та структура туристів за період 2001-2005 роки, тис. осіб

В зв'язку із зростанням кількості туристів у 2005 році порівняно з попередніми роками зросли обсяги реалізації наданих туристичних послуг, а також витрати, пов'язані з наданням таких послуг.

Консолідований обсяг туристичних послуг у 2005 році склав 28'971 тис. грн., що більше у порівнянні з 2004 роком у 1,9 рази та з 2002 роком – у 2,6 рази. Середньооблікова кількість працівників туристичних фірм за 2005 рік склала 527 осіб, що на 17,4% більше, ніж за 2004 рік.

Покращуються показники роботи туристичних підприємств. Найбільшу кількість туристів у 2005 році обслужили такі туроператори, як ТзОВ “Парктур” (95,3 тис. осіб, або 65,0% від загальної кількості), ТзОВ “Туристична фірма “Надія” (29,0 тис. осіб, 20,0% відповідно), ЗАТ “Івано-Франківськтурист” (14,1 тис. осіб, 9,0%). Цими туристичними підприємствами сплачено 3357 тис. грн. платежів до бюджету, з них ТзОВ “Парктур” – 1606 тис. грн., ТзОВ “Туристична фірма “Надія” – 941 тис. грн., ЗАТ “Івано-Франківськтурист” – 810 тис. грн. В цілому, туристичними підпри-

¹ Статистичний збірник “Івано-Франківщина, Україна, Світ за 2005 рік, Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2006. -613 с.

ємствами у 2005 році сплачено понад 4 млн. грн. платежів до бюджету, що у 1,7 рази більше ніж у 2004 році. Балансовий прибуток склав 576 тис. грн., проти 443,5 тис. грн. – у 2004 році (208,6 тис. грн. було сплачено у 2003 році).

У 2005 році туроператорами та турагентами області обслужено 8,7 тисяч іноземних туристів, що у 3,8 рази більше ніж у 2004 році.

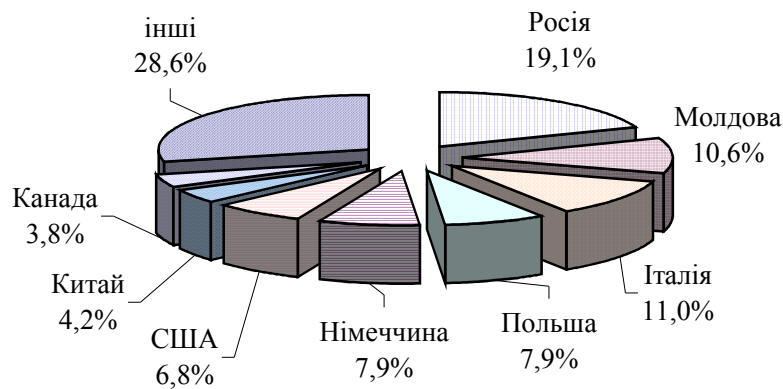

Рис. 2.3. – Структура туристів за країнами походження у 2005 році, %

Найбільша кількість туристів приїхала з Росії (1666 осіб), Італії (960 осіб), Молдови (919 осіб), Польщі (687 осіб), Німеччини (683 особи), США (595 осіб), Китаю (367 особи), Канади (333 особи) (див. Рис.2.3).

Таблиця 2.2. – Динаміка відвідувань туристами з-за кордону, осіб

Назва країни	2003 р.	2004 р.	2005 р.
Польща	1799	505	687
Італія	142	137	960
Австрія	116	55	84
Великобританія	91	48	100
Туреччина	18	68	75
Німеччина	326	250	683
Угорщина	85	50	75
Чехія	64	62	289
Румунія	45	46	31
Країни Прибалтики	23	32	65
Інші країни Європи	406	482	471
Росія	184	82	1666
Молдова	22	43	919
Інші держави СНД	31	62	144
Канада	389	76	333
США	185	71	595
Китай	61	10	367
Інші країни світу	283	117	1156
Разом	4270	2196	8700

За результатами статистичних показників, найбільша кількість туристів приїжджає з метою службової, ділової поїздки, бізнесу та навчання. У 2005 році ця частка туристів склала 66,3% до загальної кількості обслужених туристів.

Все частіше Івано-Франківщину відвідують туристи з метою дозвілля й відпочинку (29,8% загальної кількості).

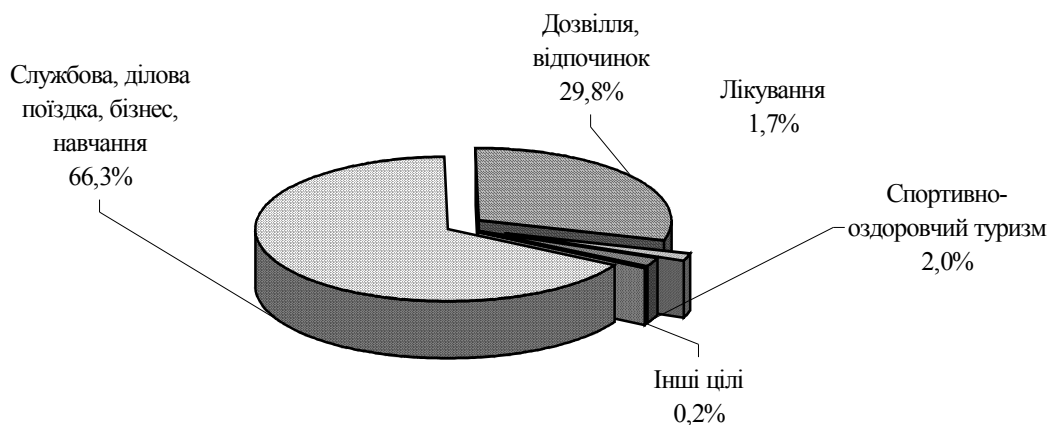

Рис. 2.4. – Структура обслуговування туристів за метою приїзду у 2005 р., %.

Серед іноземних туристів переважали ті, хто приїхав на Івано-Франківщину з метою дозвілля та відпочинку (90,8% від загальної кількості туристів) та незначна їх кількість перебувала у службовій, діловій поїздки, у бізнесових цілях, або навчання (див. Рис. 2.5).

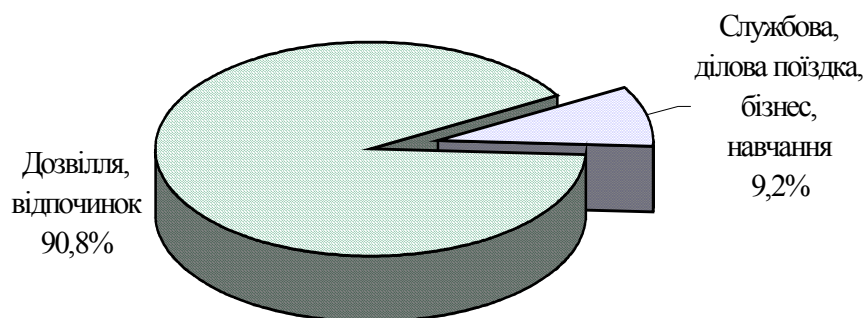

Рис. 2.5. – Структура обслуговування іноземних туристів за метою приїзду у 2005 році, %.

У внутрішньому туризмі переважна більшість туристів в 2005 році приїхали в область у справах, з метою бізнесу та навчання (72,2% від загальної кількості туристів, охоплених внутрішнім туризмом) (див. Рис. 2.6).

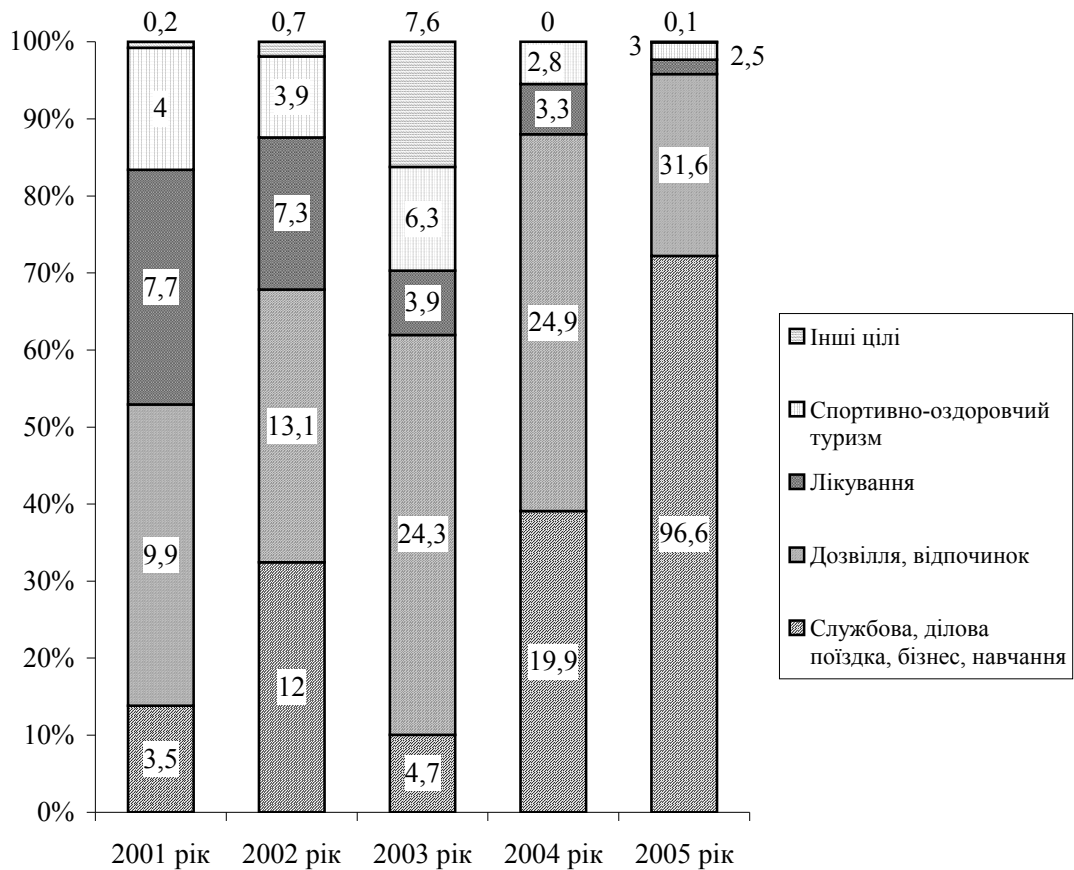
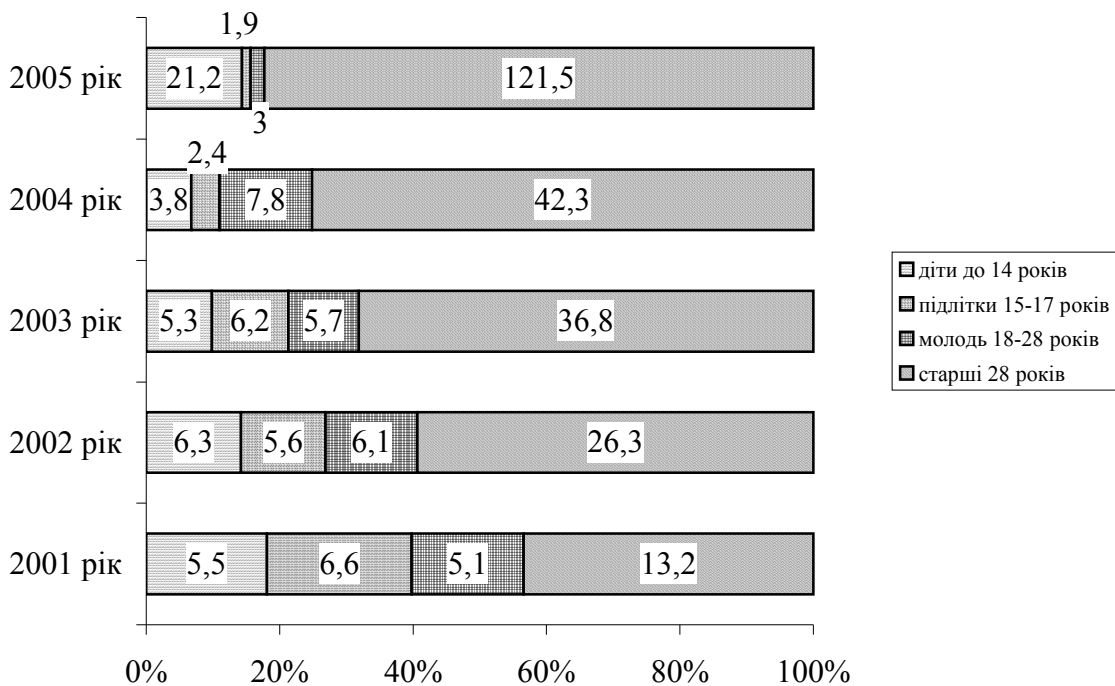

Рис. 2.6. – Динаміка та структура обслуговування внутрішніх туристів за метою відвідування за 2001-2005 роки, тис. осіб.

Динаміка та розподіл туристів за віковими категоріями наведена на рисунку 2.7. Як свідчать дані обласного управління статистики, серед туристів переважають особи у віці старше 28 років (82,4% до загальної кількості). Діти у віці до 14 років становлять 14,4%, підлітки від 15 до 17 років – 1,2% та молодь у віці від 18 до 28 років – 2,0%.

Динаміка та структура туристів за віком за 2001-2005 роки, тис. ос.

Рис. 2.7. –

У внутрішньому туризмі переважають туристи у віці старші 28 років та їх питома частка ще більша, ніж серед загальної кількості обслужених туристів (81%) (Рис.2.8.).

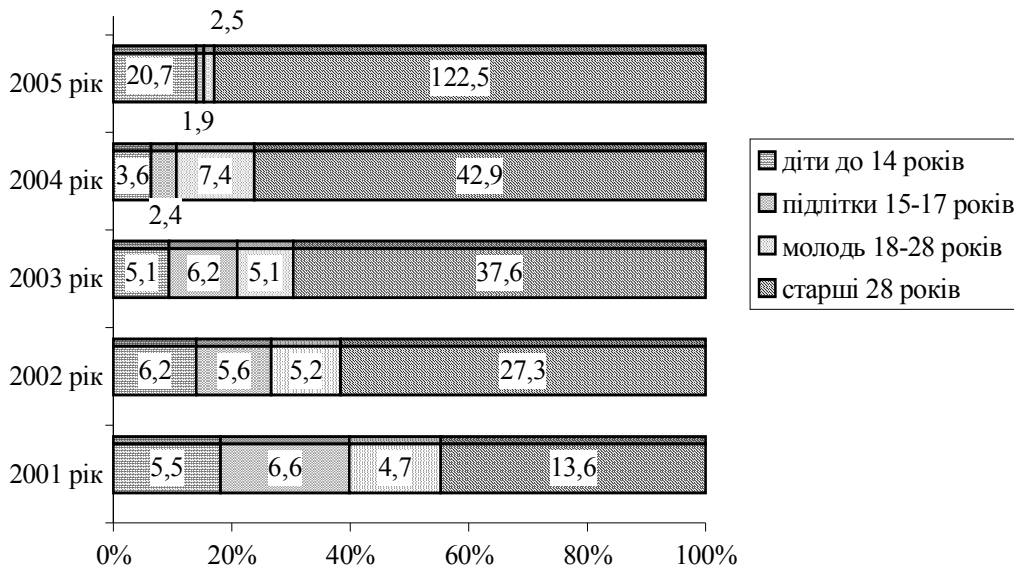

Рис. 2.8. – Динаміка

та структура внутрішніх туристів за віком
за 2001-2005 роки, тис. осіб.

Наведені дані стосуються лише результатів діяльності ліцензованих туристичних підприємств. На 2005 рік, як і на 2004 рік, припадає запровадження Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про туризм”, з чим відповідно пов’язаний початок ліцензування туроператорської та турагентської діяльності. У результаті цього змінилась база статистичного обліку за формою № 1-ТУР “Звіт про діяльність туристичної організації”.

Починаючи з 2004 року, статистичну звітність за формою № 1-ТУР не надають санаторно-курортні заклади, заклади розміщення, суб’єкти, що спеціалізуються тільки на екскурсійній діяльності.

Отже, наведені в аналізі показники, які ґрунтуються на даних статистичної звітності, не можна вважати повними, оскільки в області є ще понад 100 закладів для розміщення туристів з більш як на 10 тис. місць, що здійснюють обслуговування туристів (санаторії, санаторії-профілакторії, лікувально-оздоровчі комплекси, пансіонати, бази і будинки відпочинку, готелі, дитячі оздоровчі заклади). Це надає можливість нарощувати лікувально-оздоровчі, туристичні, спортивні послуги, в тому числі й для іноземних туристів. Названі заклади щороку приймають близько 150–200 тис. осіб, більшість з яких є внутрішніми туристами.

2.4. Висновки

1. За прогнозами фахівців у третьому тисячоріччі ріст туристичної індустрії буде незворотний із швидкими темпами розвитку. І це цілком закономірно, особливо з огляду на той факт, що на даному етапі свого розвитку людське суспільство трансформувалося із суспільства продуктивності й добробуту в “суспільство вільного часу”, тому подорожі й туризм для значної кількості мешканців нашої планети стали категоріями важливими, незамінними й невід’ємними від самих необхідних умов життя.

2. Світова індустрія туризму входить у період постійно збільшуваного обсягу подорожей, що підсилюється конкуренцією серед регіонів і країн перебування. При цьому Європа залишиться найважливішим і популярним регіоном, що залучає туристів і мандрівників.

3. Туризм XXI століття - це насамперед туризм, орієнтований на клієнта, як споживача туристичних товарів і послуг. Зростає частка індивідуального туризму та запланованих турів під запити клієнта.

4. Переважає частка відпочинкового туризму, а саме відпочинку в санаторно-курортних місцях та рекреаційних зонах, активного туризму.

5. Швидкими темпами розвиваються культурно-пізнавальний та діловий туризм.

6. Значно зростає використання авіатранспорту у пересуванні туристів до місць відпочинку.

7. Подальший розвиток туристичного ринку визначатиметься новітніми комп'ютерними системами, Інтернетом.

8. Основні тенденції розвитку туризму у світі та країнах ЄС характеризується такими показниками:

- щорічно у світі відбувається близько 808 млн. подорожей, понад 52% з яких – в межах Європи; близько 60% усіх туристичних подорожей пов'язано з відпочинком;

- частка туризму у світовому експорті товарів і послуг складає близько 13%, а у країнах ЄС – 14%, туризм формує 8% сукупного ВВП країн ЄС і забезпечує близько 11% економічного зростання;

- кількість робочих місць у туристичній індустрії країн ЄС складає близько 12% від загальної чисельності зайнятих;

- відбувається скорочення тривалості і збільшення кількості туристичних подорожей, що формує попит на туристичні пропозиції, які надають можливість відвідати значну кількість місць за короткий час;

- відбувається активне залучення держав у конкурентну боротьбу за вплив на параметри міжнародного туристичного потоку, зокрема через реалізацію державних програм, запровадження нормативної бази та фіскальної політики, сприятливої для розбудови туристичної індустрії;

- пріоритетним напрямом розвитку туризму стає створення ефективних механізмів встановлення і підтримання рівноваги між збереженням природних і історико-культурних ресурсів та туристичною діяльністю.

1. Зростає позитивний імідж України на міжнародному туристичному ринку, впроваджено цілий ряд заходів з розвитку туристичної галузі та налагоджено співпрацю з іншими державами. Україна підписала 35 міжурядових та міждержавних угод про співробітництво в галузі туризму з понад 20 країнами світу і є дійсним членом Всесвітньої туристичної організації.

2. За метою подорожі в структурі в'їзного потоку в Україну переважають приватні поїздки (83%), службові, ділові поїздки та поїздки з метою навчання становлять 11%; туристичні, релігійні поїздки або культурний і спортивний обмін - 6%.

3. Структура в'їзного потоку за країнами походження є наступною: країни СНД – 59%, країни ЄС – 37%, решта країн – 4%. При чому частка туристів з країн ЄС поступово зростає:

- найбільше в Україну приїжджали з: Росії, Польщі, Молдови, Білорусі, Угорщини, Словаччини, Румунії, Німеччини, США;

- другий рік поспіль спостерігається стрімке збільшення кількості туристів з країн, які раніше не вирізнялися прискореним зростанням потоків до України, зокрема з Австрії, Чехії, Латвії, Великої Британії, Італії, Франції, Литви.

4. Зростає роль Івано-Франківщини на українському туристичному ринку: туризм визнано пріоритетним напрямком розвитку області, активно розвиваються туристичні продукти, поступово покращується рівень обслуговування туристів, впроваджуються заходи з просування регіону як туристичного. Як наслідок, кількість туристів у область збільшується.

5. Проблемним сьогодні на Івано-Франківщині є неефективне та нераціональне використання ресурсів, невідповідність рівня розвитку туристичної індустрії наявному потенціалу. Обсяги обслуговування не відповідають можливостям Івано-Франківщини, оскільки поступаються оптимальній розрахунковій кількості туристів, яку може прийняти область. Адаже за науковими дослідженнями рекреаційна місткість Івано-Франківщини складає понад 2 млн. осіб.

6. Незадовільною є ситуація з іноземним туризмом, який економічно найбільш вигідний. Незважаючи на широку "географію" туристів, які приїжджають до регіону, 32,11% складають туристи з колишнього СРСР, і, в першу чергу, – з Росії та Молдови. Щодо інших країн, то найбільше регіон відвідують туристи із Польщі, Німеччини, Італії. Зростає кількість туристів з Канади, США. При цьому частина іноземних туристів, які подорожували в туристичних групах, є досить незначною – лише 1,2%.

7. Для формування туристичної політики області необхідним є розробка та впровадження Стратегії розвитку та маркетингу туризму, передумовами якої є:

- світові тенденції розвитку туризму, що визначають зростаючу роль Європи, як найбільш відвіданого регіону світу, та зокрема Центрально-Східної Європи, де буде спостерігатися найбільша кількість туристичних відвідувань;

- прогнози зростання кількості туристів в Україну, в тому числі з метою відпочинку та бізнесу, що спричинить зростання попиту на заклади розміщення;
- тенденції зростання внутрішнього туризму в Україні;
- зростання рівня усвідомлення туристами про необхідність оздоровлення, що буде зумовлювати вибір місця відпочинку (перебування в рекреаційних, санаторно-курортних центрах, екологічно чистому середовищі з екологічно чистим харчуванням та народною медициною);
- тенденції зростання рівня освіченості, що зумовлюють вибір туристичних продуктів, що базуються на історії, культурі, традиціях, фольклорі, як таких, що впливають на духовний розвиток людини;
- тенденції, що стосуються інформатизації суспільства та використання сучасних технологій;
- тенденції зростання якості життя, що зумовлює зростання попиту на туристичні продукти високої якості з відповідною ціною.

3. АУДИТ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБЛАСТІ

Аудит Івано-Франківської області як туристичного регіону здійснено на підставі методики, розробленої та погодженої робочою групою за участю провідних економістів та науковців, згідно з якою проведено:

- стратегічний аналіз та маркетинговий аудит області як туристичної;
- дослідження регуляторного та підприємницького середовища розвитку туризму в державі, області та пілотних районах проекту;
- соціологічне дослідження розвитку туристичної інфраструктури у п'яти пілотних районах області;
- соціологічне опитування туристів, що перебували на Івано-Франківщині;
- інвентаризації природного та культурного потенціалу області;
- семінари, круглі столи та робочі зустрічі з представниками влади, бізнесу, науки та громадськості.

Аудит туристичного потенціалу є підставою для формування стратегічних напрямків розвитку туризму в Івано-Франківській області, створення нових туристичних продуктів (в тому числі необхідної інфраструктури), збереження навколишнього середовища, модернізації існуючої туристичної пропозиції.

3.1. Загальна характеристика Івано-Франківської області

3.1.1. Географічне розташування

Івано-Франківська область розташована в географічному центрі Європи, на південному заході України, на стику двох великих природно-географічних підрозділів – Східноєвропейської рівнини та Східних Карпат.

Рис. 3.1 – Географічне розташування Івано-Франківської області

Івано-Франківська область межує із Закарпатською, Львівською, Тернопільською та Чернівецькою областями України. На крайньому півдні має державний кордон протяжністю 50 км з Марамуреським повітом Республіки Румунія.

Територія області становить 13,9 тис. кв.км, що складає 2,4% площі території України й займає 22 місце серед інших областей держави. Населення області складає 1,38 млн. осіб.

Відстань від Івано-Франківська до Києва: залізницею – 716 км; шосейними дорогами – 614 км. Відстані до найближчих економічних центрів Європи становлять до: Варшави – 500 км, Відня – 550 км, Будапешту – 600 км, Праги – 830 км, Мюнхена – 1100 км.

Рис. 3.2 – Адміністративна карта Івано-Франківської області

За адміністративним поділом у ній є 14 районів, 5 міст обласного підпорядкування. Усього населених пунктів – 804, у тому числі, міського типу – 39, сільських – 765. Обласний центр – місто Івано-Франківськ.

3.1.2. Рельєф

Територія області має різноманітний рельєф і поділяється на райони, які відмінні між собою геологічною будовою, різницею висот над рівнем моря і, відповідно, рослинним покривом та тваринним світом. Незважаючи на невелику територію, область за характером рельєфу належить до числа найбільш мальовничих в Україні.

Передкарпаття є рівнинно-передгірською провінцією Українських Карпат, що відрізняється від прилягаючого з північного сходу лісостепу підвищеною кількістю опадів, більш прохолодним кліматом і відповідно більшою зволоженістю. Тут формуються лісолучні ландшафти. На північному заході і південному сході у межах Передкарпаття вклинюються райони з лісо-лучно-степовими ландшафтами. Для Передкарпаття характерними є безстічні умови рельєфу, що обумовлюють поверхневе перезволоження. У Передкарпатті від передгірських височин до давньотерасових вододілів і котловин, поширені лісовидні суглинки алювіально-делювіального і покривного походження (рис. 3.3.).

Українські Карпати складають частину Східних Карпат і відносяться до середньовисотних гір, які не досягають лінії вічних снігів і не мають сучасних льодовиків. Найбільші гірські вершини: Говерла (2061 м), Ребра (2001 м), Піп-Іван (2028 м), Сивуля (1836 м).

Абсолютна більшість вершин Карпат нижче 2000 м і лише на масиві Чорногора шість вершин мають більшу висоту. Снігова лінія в епоху останнього зледеніння знаходилась на висоті 1450-1550 м. Яскравими слідами давнього зледеніння є реліктові льодовикові форми на найвищих гірських масивах (Чорногора, Чивчини): цирки, трюги, улоговини, конуси виносу, кари, морени. На дні льодовикових карів, на висоті 1450-1800 м, знаходяться карові озера. Реліктові льодовикові цирки та кари протилежних схилів масиву Чорногора не з'єднались між собою своїми задніми стінками й не утворили, як це буває у високогірному альпійському рельєфі, гострих гребенів. Гострі гребені, іноді з карнизми, є тільки на відрігах вододільного хребта масиву, де зійшлися декілька сусідніх карів одного схилу. Прикладом цього є хребти Великі й Малі Кізли.

У межах головного вододілу Карпат знаходяться гори Бескиди з найвищою точкою – горою Пікуй (1405 м); від Вишківського до Яблуницького перевалів простягнулися найбільш важко прохідні, розчленовані численними ущелинами гори Горгани з найвищою точкою – г. Сивуля (1836 м); на південь від Яблуницького перевалу простягнулися найбільші гірські масиви - Чорногора та Свидовець з найвищими вершинами Українських Карпат. На південний схід від Чорногори розташовані гори Чивчини й Гриняви. Вони нижчі за абсолютною висотою і відносяться до ярусу карпатського середньогір'я.

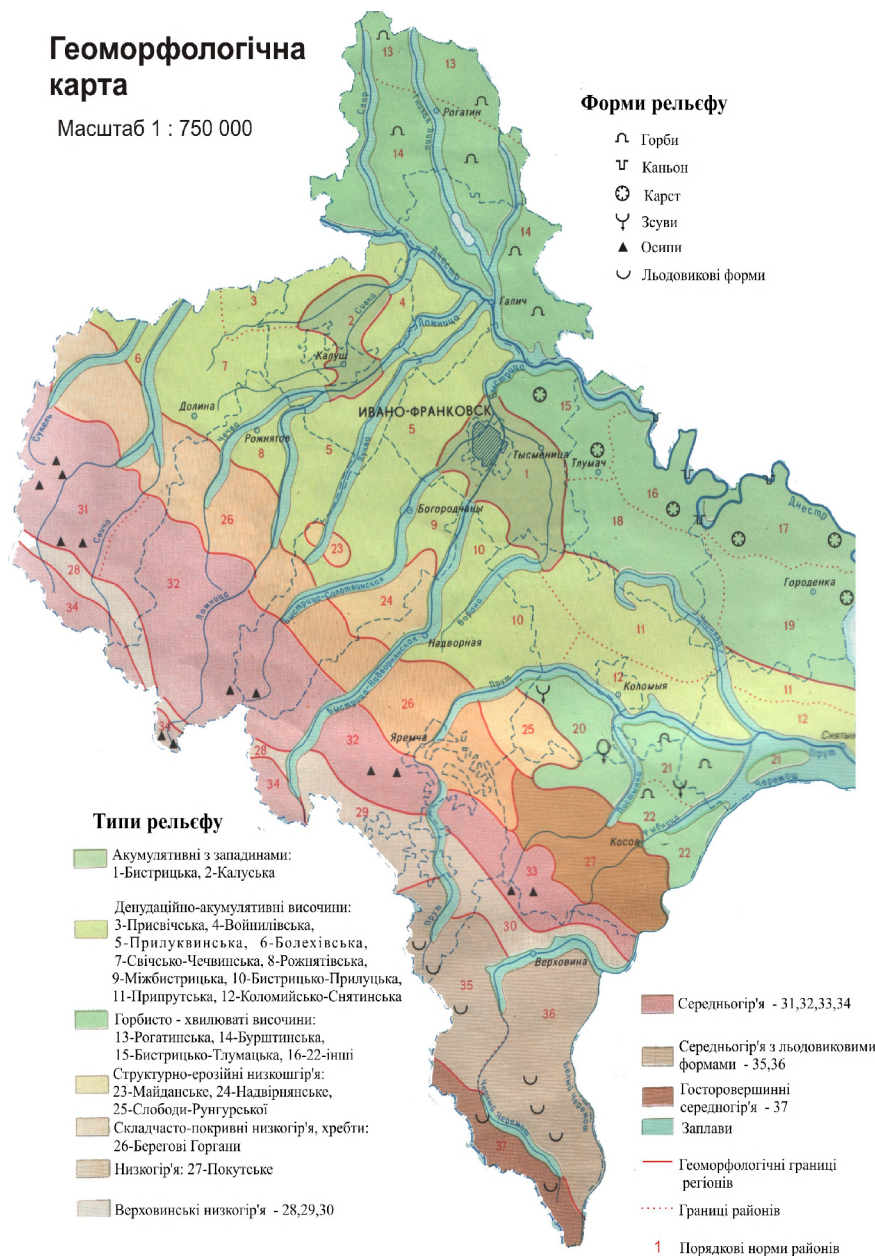

Рис. 3.3 – Геоморфологічна карта

Українські Карпати – молоді гори і в їх ландшафті є прояви давнього вулканізму, складені в основному глинистими сланцями, алевритами, вапняками, пісковиками крейдового та палеогенового періодів. Сланці легко піддаються денудації (переміщенню на нижчі рівні), тому гірські хребти мають переважно пологі схили.

Територія області має різноманітні природо-географічні ландшафти. Найбільший комплекс для організації активного відпочинку – у гірських видів ландшафтів, на які припадає третина території області.

3.1.3. Гідросфера та водні ресурси

Водні ресурси Івано-Франківщини є невід'ємною й надзвичайно важливою частиною її природних багатств. Вони забезпечують потреби господарства та населення у воді за рахунок поверхневих та підземних вод, які територіально розподілені нерівномірно.

Поверхневі води області сконцентровані в річкових басейнах Дністра і Прута, водосховищах, озерах і ставках. Загальна кількість водотоків на території області нараховує 8321 річку, загальною довжиною 15656 км, із них 188 річок мають довжину понад 10 км, у тому числі 5 річок – довжиною понад 100 км – Дністер, Прут, Свіча, Лімниця та Бистриця з Бистрицею Надвірнянською.

Із загальної водозабірної площі області 13,9 тис. кв. км, на басейн річкової системи Дністра припадає 9,03 тис. кв. км, решта – 4,90 тис. кв. км – на басейн Прута.

Густота річкової мережі в межах області коливається від 0,2-0,3 км/км² у рівнинній частині до 1,3-1,7 км/км² у Карпатах. Майже 70% загальної кількості річок розміщені в гірській частині, де формуються основні об'єми поверхневих водних ресурсів. Об'єм середньорічного стоку річок, який формується в межах області, складає 4,8 млрд. м³/рік, а в маловодні роки близько 2 млрд. м³/рік.

Івано-Франківська область посідає друге місце після Чернівецької області за загальним об'ємом річкового стоку та об'ємами води загального стоку на одну особу.

Основним джерелом поновлення водних ресурсів є атмосферні опади, щорічний об'єм яких складає в середньому 12,5 млрд. куб. м.

Практичне значення водних ресурсів річок визначається нерівномірністю їх розподілу в часі: на весну (березень-травень) припадає 10-20%, на літо (червень-серпень) – 40-50%, на осінь (вересень-листопад) – 10-15% і на зиму (грудень-лютий) – 16-18% загального стоку.

За гідрохімічними показниками річкової води переважно гідрокарбонатно-кальцієві. Загальна мінералізація – від 0,15 до 0,64 г/куб. дм. Найчистіша річка області – Лімниця, у якій мінералізація води коливається в межах 0,15-0,26 г/куб. дм.

Озера, ставки. На території області природних водойм є мало. Представлені вони невеликими озерами, які утворилися в старицях річок та в древньольдовикових формах рельєфу Чорногірського хребта Карпат, а також карстовими озерами незначного розміру в Тлумацькому й Городенківському районах.

У долинах рік створені штучні водойми – ставки та водосховища. В області нараховується 620 ставків загальною площею водного дзеркала 2373 га та сумарним об'ємом води 31 млн. куб. м.

У долині Гнилої Липи побудовано водосховище площею 1260 га, яке забезпечує водою Бурштинську ТЕС.

Поблизу с-ще. Рожнятів на ріці Чечва створено Чечвинське водосховище площею 184 га, а на ріці Свірж-Княгининське водосховище, площею 228 га. Сумарний об'єм цих водосховищ складає 63 млн. м³.

Водосховища і ставки відіграють певну роль у регулюванні стоку рік, а також використовуються для розведення і вирощування риби.

Підземні води. З усіх водних ресурсів найбільш цінними для водопостачання є підземні прісні води, які є чистішими за поверхневі і мають стабільний дебет. В області нараховується 22 родовища прісних підземних вод, які занесені до Державного балансу запасів корисних копалин України, з них 9 – питного призначення, а саме, Шевченківське (поблизу м. Тлумач), Городенківське, Підмихайлівське (Калуський район), Коломийське, Надвірнянське, Снятинське, Черніївське (Тисменецький район), Воронівське (Рогатинський район).

Водопостачання населення в сільській місцевості переважно здійснюється за рахунок підземних вод. Забезпечення питною водою міст Івано-Франківськ, Калуш, Коломия, Долина, Надвірна, Болахів, Яремче, населення яких становить третину від загальної чисельності області, здійснюється, в основному, за рахунок вод змішаного типу (інфільтраційні водозабори).

За якісним складом (вміст катіонів і аніонів, мінералізація) серед підземних вод Івано-Франківської області, які використовуються для водопостачання, суттєво переважають гідрокарбонатно-сульфатні кальцієво-натрієві води з мінералізацією 0,2-0,8 г/дм³. І лише на Городенківському родовищі підземні прісні води мають гідрокарбонатно-сульфатний кальцієво-натрієвий склад при загальній мінералізації 0,5-0,7 г/дм³.

Лікувальні мінеральні води поширені по всій території області. Усього на Івано-Франківщині виявлено близько 300 проявів мінеральних вод, на 28-и з яких проведені пошуково-оціночні роботи і затверджені запаси за категорією С1. Води 32-х мінеральних джерел області занесено до Державного кадастру “Води мінеральні питні”, із них 12 – лікувально-столових, 20 – природно-столових. Сульфідну воду, яка використовується на відомому бальнеологічному курорті в с. Черче Рогатинського району, внесено в галузевий стандарт України “Води мінеральні лікувальні”.

За результатами досліджень виділені наступні види мінеральних вод:

- води без специфічних компонентів і властивостей;
- води зі специфічними компонентами і властивостями.

1. Води без специфічних компонентів і властивостей поширені на значній території області в Рогатинському, Галицькому, Тисменицькому, Тлумацькому, Городенківському, Калуському, Коломийському районах.

Ресурси мінеральних вод в області складають 8812 м³/добу, в тому числі води: кишинівського типу – 186 м³/добу; українського типу – 6985 м³/добу; казанського типу – 397 м³/добу; кашинського типу – 293 м³/добу; угличського типу – 26 м³/добу; каспійського типу – 242 м³/добу; хіловського типу – 10 м³/добу; миргородського типу – 606 м³/добу; мінського типу – 67 м³/добу.

2. Мінеральні води зі специфічними компонентами і властивостями:

а) мінеральні води типу “Нафтуса” поширені смугою в південно-західній частині області в межах Верховинського, Косівського, Надвірнянського, Богородчанського, Долинського районів. Попередньо оцінені запаси складають 175 м³/добу по категорії С2. У результаті гідрогеологічних досліджень в межах області виявлено понад 60 водопунктів мінеральних вод типу “Нафтуса”. Із них активно використовуються лише вода “Горянка”, родовище якої розташоване в с. Новий Мізунь Долинського району та “Гута” в с. Гута Богородчанського району. Ресурси мінеральних вод типу “Нафтуса” складають 3540 м³/добу;

б) вуглекислі води мають поширення в південній частині області, у межах Верховинського району, у басейні р. Чорний Черемош. Води за складом і властивостями близькі до знаменитих кавказьких мінеральних джерел “Нарзан” і “Казбегі”. Запаси мінеральних вуглекислих вод по п'яти проявам оцінені в кількості 25,0 м³/добу по категорії С2;

в) сульфідні води поширені в Рогатинському, Тлумацькому, Калуському, Тисменицькому, Коломийському, Городенківському, Снятинському районах. По курорту Черче запаси оцінені в кількості 54,0 м³/добу, в Коршівському блоці запаси оцінені в кількості 74,0 м³/добу по категорії С2. Прогнозні ресурси сульфідних вод складають 5130 м³/добу;

г) залістисті води поширені в південній і в південно-східній частинах області в межах Рожнятівського, Богородчанського, Надвірнянського, Косівського і Верховинського районів. Запаси по 15 джерелах оцінені в кількості 120,0 м³/добу по категорії С2;

д) мінеральні содові води виявлені у Верховинському, Надвірнянському та Долинському районах. Оцінені запаси вод складають 30,0 м³/добу по категорії С2;

е) води бромні, йодні, йодо-бромні пов'язані з розсолопроявами та попутними пластовими водами нафтових родовищ у передгірських та гірських районах області, а також складають великі поклади в глибоких горизонтах Передкарпатського прогину. Води перспективні для бальнеологічного та промислового використання (вміст бромну в покладах коливається від 170 до 1055 мг/дм³, а йоду – у межах 15-1000,7 мг/дм³). Зважаючи на те, що при комплексному добуванні вказаних мікроелементів їх вміст повинен бути не меншим 200 мг/дм³ для бромну і 10 мг/дм³ для йоду, глибинні мінералізовані води Прикарпаття можуть використовуватися як йодо-бромна сировина для промислового освоєння, запаси якої в області дуже значні.

є) хлоридно-натрієві й сульфатвміщуючі розсоли поширені смугою з північного заходу на південний схід по території Долинського, Калуського, Рожнятівського й Богородчанського районів. Оцінені запаси складають 70 м³/добу по категорії С2.

У Калуському районі в с. Яворівка розкриті хлоридно-натрієві бальнеологічні розсоли із загальною мінералізацією 135 г/дм³ і вмістом Вг - 319,6 мг/дм³ і Сl - 35,5 мг/дм³. За даними короткочасних відкачок, дебіт свердловини склав 690 м³ /добу.

У Верховинському районі, крім води “Буркут”, діють свердловини мінеральної води “Верховинська” (в с-ще Верховина) та сірчановодневої води в с. Кривопілля.

На території Галицького району є такі мінеральні джерела: “Чисте джерело”, “Зачарована Христина”, “Наша вода”, “Міреллі”, “Княжа криниця”. Всі вони знаходяться в с-ще. Більшівці. За своєю природною мінералізацією води відносяться до столових вод і мають чудові смакові якості. Рекомендовані для вживання українським НДІ медичної реабілітації і курортології як для пиття, так і для приготування їжі. Мінералізація води становить 0,4 - 0,8 г/дм³, що, на відміну від вод з високою мінералізацією, дає змогу вживати її для пиття в необмеженій кількості.

У Долинському районі в с. Новий Мізунь у літній період працює санаторій “Джерело Прикарпаття”. В арсеналі лікування: вживання мінеральної води “Горянка”, яка є аналогом трускавецької “Нафтусі”, а також аналогів мінеральних вод джерел №1 та №6 курорту Моршин. У санаторії “Перлина Карпат” (с. Вигодівка) є мінеральні джерела.

У Косівському районі розробляються такі мінеральні води: Косівчанка, Іванка, Аршиця, Кричиста, Каменецька, Косівська, Шешорівська.

У районному центрі діє санаторій “Косів”, що заснований на базі цілющих соляних вод Банського озера. У лікувально-соляному закладі проводиться лікування хворих на варикоз (розширення вен).

У с. Шешори раніше діяв однойменний санаторій, оздоровчо-лікувальна база якого включала водолікувальний комплекс на 20 ванн, що включали мінеральні ванни з місцевого мінерального природного джерела, а також хвойні, сірководневі, сірчано-бромні, морські ванни. Для лікування захворювань шлунково-кишечного тракту, печінки й жовчовивідної системи, діатезів та порушення обміну речовин використовувалась мінеральна вода з місцевого джерела. Тепер цей санаторій діє лише як готель, оздоровчо-лікувальні послуги не надаються.

На території Коломийського району знаходяться такі мінеральні джерела та свердловини:

- с. Слобода – мінеральне джерело, на базі якого працює цех мінеральних вод “Меридіан”;
- с. Підгайчики – свердловина, на базі якої працює АТЗТ “АТ/ Алпрут”;
- с. Королівка – свердловина, на базі якої працює ВАТ “Криничка”;
- с. Марківка – джерело “Білі Криниці”, яке славиться своїми цілющими та лікувальними властивостями.

На території Надвірнянського району наявні сірководнева вода в ур. “Рафайловець” Бистрицького лісництва та законсервоване мінеральне джерело (свердловина) в ур. “Бухтівець” Бухтівецького лісництва.

У Рогатинському районі є Підмихайлівське родовище підземних питних вод, що знаходяться на обліку в Державному кадастрі родовищ України. Вода цього родовища гідрокарбонатно-сульфатно-натрієвого складу з мінералізацією 0,2 - 0,8 г/л. До мінеральних вод належить і родовище лікувальних сульфідних (сірководневих) вод курорту с.Черче. У с-ще. Букачівці теж виявлено джерело сірководневих вод. Окрім лікувальних мінеральних вод, на території району виявлені джерела мінеральних питних вод – джерело води “Рогатинська” у с. Пуків.

На території Рожнятівського району, біля підніжжя гори Люта, в урочищі Підлюте, за 3 км перед Осмолодою знаходиться джерело цілющої сірководневої води з великим вмістом срібла. Ці води придатні для лікування ревматизму та інших запальних хвороб.

У Тлумацькому районі досліджені джерела кальцій-магній, сульфатно-карбонатних вод у селах Озеряни, Долина, Жидачів, ур. Ровеньки села Грушка. У селищі Обертин досліджено джерело з підвищеним вмістом бору. Зі специфічних компонентів присутній також йод - 4,5 мг/дм³ За своїми бальнеологічними властивостями вода “Левада” не має собі рівних в області. Джерело відкрите й законсервоване малим підприємством ВТК “Агріка”, ведуться роботи по його розробці.

У Тисменицькому районі є джерело мінеральної води “Джерело Якова” біля с. Посіч.

На території Тисівської сільської ради (Болехівська міська рада) розроблено три свердловини мінеральної води, експлуатація яких у даний час не проводиться.

На території Яремчанщини виявлено 5 джерел столово-мінеральних вод різного хімічного складу, дебету і лікувальних властивостей:

- у м. Яремче – у районі р. Жонка;
- у районі оздоровчого табору “Камінь Довбуша”;
- у с-ще. Ворохта – у районі першого кілометра Ворохтянського лісництва;
- у с. Микуличин – в урочищі Копчин.

Через брак коштів роботи щодо їх освоєння та промислового використання в даний час не проводяться.

Використання мінеральних вод у області, особливо з лікувальною метою, знаходиться на дуже низькому рівні. Виявлені ресурси дозволяють значно розширити їх використання для бальнеології та розливу.

3.1.4. Клімат та кліматичні ресурси

Клімат Івано-Франківської області має перехідний характер від помірно теплого вологого Західноєвропейського до континентального Східноєвропейського.

Значна амплітуда висот (від 230 до 2061 м над рівнем моря) на відносно невеликій території є причиною прояву висотної поясності природних умов, у тому числі й атмосферних опадів. Температура повітря найтеплішого місяця (липень) у передгір'ях +18-20°, у високогірному ярусі +8-10°, найхолоднішого (січень) -3-9°. На схилах Карпат сніг лежить понад 5 місяців на рік. Тривалість залягання стійкого снігового покриву складає 100-110 днів. Середньорічна кількість опадів змінюється від 610 до 1000мм, що пояснюється наявністю гір. Кількість днів з опадами в Івано-Франківській області найбільша в Україні (130-188 днів на рік).

На території області виділяються такі кліматичні райони:

1. наддністрянський з підрайонами лівобережним та правобережним. У районі спостерігаються м'які зими з відлигами і нестійким сніговим покривом (сніговий покрив залягає протягом 100 днів, а в малосніжні зими – 50; середня висота снігового покриву становить 6-10 см.). Весняні приморозки тривають до третьої декади квітня, в окремі холодні весни – до третьої декади травня. Осінні приморозки наступають у третій декаді вересня. До складу лівобережного підрайону входять Рогатинський та Галицький райони. Сума активних температур досягають 2300-2400°, річна кількість опадів – 660-700 мм, середня тривалість без морозного періоду 160-170 днів. До правобережного підрайону входять Калуський, Тисменицький і Тлумацький райони. Сума активних температур складає 2400-2500°, річна кількість опадів 610-750 мм. Середня тривалість без морозного періоду 155-160 днів.

2. південно-східний. До його складу входить Городенківський, Коломийський та Снятинський райони. Сума активних температур досягають 2500-2600°, річна кількість опадів – 550-720 мм, середня тривалість безморозного періоду 150-170 днів. Сніговий покрив залягає протягом 100 днів, а в малосніжні зими – до 50 днів; середня висота снігового покриву становить 6-12 см.). Весняні приморозки припиняються у першій декаді квітня, в окремі холодні весни – у третій декаді травня. Осінні приморозки наступають у третій декаді вересня.

3. передгірський. До його складу входить Долинський район, північна частина Рожнятівського, Богородчанського та Надвірнянського районів та Косівський район. Сума активних температур досягають 2200-2500°, річна кількість опадів – 630-900 мм, середня тривалість безморозного періоду 150-170 днів. Сніговий покрив залягає протягом 105 днів, а в малосніжні зими – до 60-70 днів; середня висота снігового покриву становить 10-15 см. Весняні приморозки тривають до кінця квітня початку травня. Осінні приморозки наступають у середині вересня.

4. гірський. До його складу входять південна частина Рожнятівського, Богородчанського та Надвірнянського районів та Верховинський район. У районі щороку спостерігається стійкий сніговий покрив (сніговий покрив утворюється на початку грудня, а сходить на початку квітня; середня висота снігового покриву становить 30-35 см.). Весняні приморозки тривають до першої декади травня, осінні приморозки наступають у середині жовтня. Сума активних температур досягає 1600-2200°, річна кількість опадів – 760-1000 мм, середня тривалість безморозного періоду 160-170 днів.

Ще більше на диференціацію клімату впливає рельєф. Кожна улоговина, річкова долина, схили річних експозицій мають свій особливий місцевий клімат.

3.1.5. Ґрунтовий покрив та земельні ресурси

Для Івано-Франківської області характерна значна територіальна різноманітність ґрунтового покриву і земельних ресурсів. Земельний фонд складається із земель різного функціонального призначення.

Із загальної площі земельного фонду 1392,7 тис. га, сільськогосподарські угіддя займають 633,4 тис. га, лісові площі 636,4 тис. га, забудовані землі - 60,49 тис. га, під водою –23,5 тис. га, відкриті заболочені землі – 2,6 тис. га та інші землі – 22,0 тис. га (рис. 3.4.).

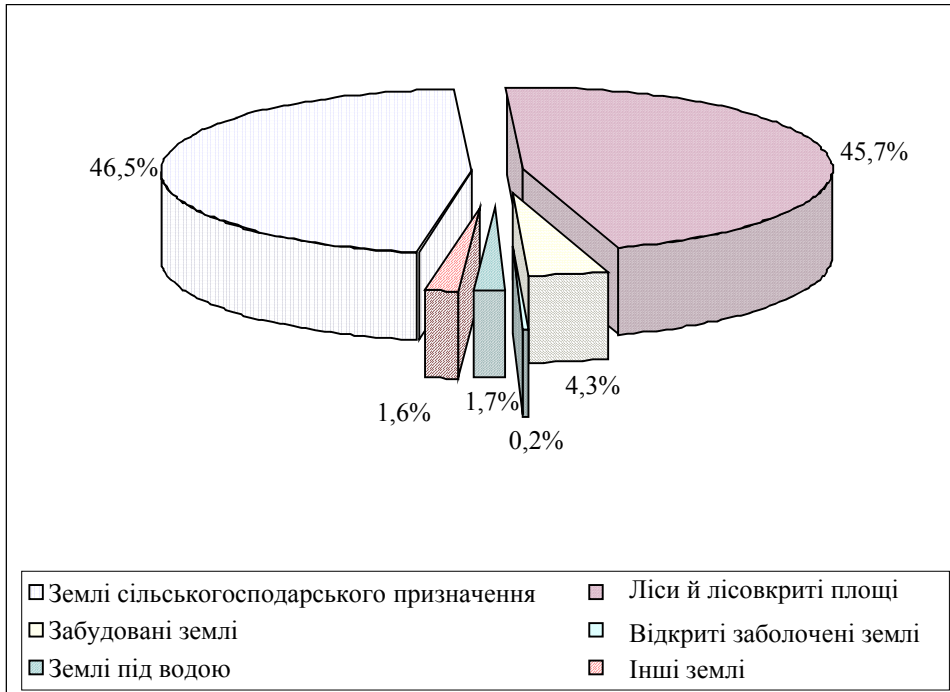

Рис. 3.4. – Земельний фонд Івано-Франківської області станом на 01.01.06 р.

Основними землекористувачами області є:

- 67 лісгосподарських підприємств, у користуванні яких перебуває 564,4 тис. га (40,5% загальної площі області);
- громадяни (968,4 тис. осіб), у власності яких знаходиться 416,5 тис. га (29,9%), у тому числі 21,6 тис. га наданих для ведення селянського господарства (9681 фермер);
- 470 сільськогосподарських підприємств різної форми власності, у користування яких перебуває 11402 тис. га (8,2%);
- організації, підприємства, установи природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного призначення, яким надано в користування 55,9 тис. га (4,0%);
- землі запасу та землі не надані в постійне користування займають 205,4 тис. га (14,8% площі області).

Область відноситься до регіонів з низькою землезабезпеченістю. У середньому на одного мешканця припадає 1,0 га, у тому числі, 0,45 га сільськогосподарських угідь, із них 0,027 га ріллі (в Україні відповідно 1,25; 0,89; та 0,68 га).

Можливості розширення сільськогосподарських угідь і найбільш продуктивної їх частини - ріллі в області вичерпані. У зв'язку із будівництвом житла та інфраструктури, площа сільськогосподарських угідь постійно зменшується. За останні 10 років площа забудованих земель збільшилась на 6,4 тис. га.

Зростання потреб у продуктах харчування і сировині обумовлюють необхідність інтенсивного використання земельних ресурсів з одночасним розв'язанням найбільш важливіших проблеми – забезпечення охорони земель від руйнування (ерозія, зсуви, карст, підтоплення); впровадження системи заходів щодо захисту земель від засмічення, забруднення; відтворення і підвищення родючості ґрунтів; збільшення площ екологічно стабілізуючих угідь (лісів, сіножатей, пасовищ).

3.1.6. Рослинний покрив та рослинні ресурси

Ландшафтні та ґрунтово-кліматичні умови, геологічна будова та інші природні фактори Івано-Франківщини зумовили різноманітність та багатство рослинного світу.

Флора нараховує понад 1500 видів рослин, що складає більше половини списку флори України, з них – 120 лікарських, з яких 60 є загальнопоширеними і щорічно заготовлюються для фармакологічних потреб: плоди шипшини, звіробій звичайний, підбіл звичайний, череда три роздільна, ін.

Значною цінністю та різноманітністю відзначається рослинність Карпатського національного природного парку. Флора судинних рослин нараховує 1105 видів, що становить 54,9% всієї флори Українських Карпат. Близько 50 видів є карпатськими ендеміками. Раритетна компонента у флорі парку дуже значна. Особливої специфіки рослинному покриву області надають два яскраво виражені центри ендемізму та реліктовості, що розміщені в Карпатах та в Західному Поділлі. Тут виявлено 80 видів із Червоної книги України, 4 види з Європейського Червоного списку, 3 – із Червоного списку МСОП, 2 – з Додатку I Бернської конвенції: котячі лапки карпатські, королиця круглолиста, дзвоники карпатські та мінливі, астрагал Крайни, очиток карпатський; у рівнинних районах зустрічається цілий ряд подільських ендеміків, таких як волошка тернопільська, чебрець подільський, рутвиця гачкувата, шиверекия подільська.

Унікальність рослинного покриву заповідника “Горгани” в тому, що на більшій частині території він зберігся в природному стані. Флора заповідника нараховує 427 видів судинних рослин та 235 видів мохів. Значна частина видів – рідкісні, ендемічні та реліктові. У тому числі 23 види судинних рослин занесені до Червоної книги України.

У гірських районах зростають бореальні та неморальні види рослин, тобто характерні для північних та європейських широколистяних лісів. У високогір'ї переважають європейські та євразійські гірські або монтанні, альпійські види. Цінними є арктоальпійські види з розірваним ареалом, що зустрічаються в арктичній зоні та високогір'ї, наприклад, плаун-баранець, водянка чорна, верба трав'яниста, наскельниця лежача тощо. У рівнинній частині області зустрічаються як лісові, так і лучно-степові види рослин. Рослинність лучностепових ділянок належить до центральноєвропейського типу, але в її складі є й компоненти східноєвропейських степів (ковила, типчак), а також причорноморські і сибірські види (волошка Маршалла, перстач пісковий, вівсюнці Шелла та пустельний).

Майже третина природної флори області (418 видів) потребує повної або часткової охорони. До них належать ендемічні та реліктові, рідкісні та зникаючі види рослин. 162 види, що належать до 47 родин, 39 порядків та 6 класів, занесено до Червоної книги України та Європейського Червоного списку; 211 – до Регіонального Червоного списку. Надзвичайно рідкісними є айстра альпійська, білотка альпійська або едельвейс, водяний горіх плаваючий, дріада восьмипелюсткова, ліннея північна, фіалка Джоя, сальвінія плаваюча.

Внаслідок антропогенного впливу на природне середовище, заготівлі лікарської сировини, збору декоративних рослин звужуються ареали й інших видів. Багато видів рослин (тирличі, родіола рожева, ранньовесняні ефемероїди, орхідні) потрапили в Червону книгу саме через нерегламентований надмірний збір та заготівлю.

3.1.7. Лісові ресурси

У природно-ресурсному потенціалі області одне із центральних місць посідають лісові ресурси.

Ліси області – складова частина лісового фонду Карпатського регіону, що є найбільшою сировинною базою України. Тут зосереджено близько 50% запасу стиглих і перестиглих насаджень держави. Землі лісового фонду Івано-Франківщини займають 636,4 тис. га, або 45,7% від загальної площі області (при середньому показнику по Україні – 14%). Запаси стовбурної деревини складають 128,5 млн. м куб.

Ліси на території області розміщені нерівномірно і знаходяться в основному в гірській частині (73% лісів області належить до гірських). При цьому лісистість коливається від 5,5% (Снятинський район) до 68,2% (Долинський район). На рівнині та в передгір'ях Карпат (до 500 м н.р.м.) переважають дубові та дубово-грабові ліси з участю бука, явора, горобини, береста тощо. Проте лісів тут залишилось мало, оскільки великі площі розорані або зайняті післялісовими луками.

Високий відсоток заповідності лісів у гірській частині області – Надвірнянському й Верховинському районах (за рахунок Карпатського національного природного парку та Чивчино-Гринявського ландшафтного заказника місцевого значення), у Косівському (за рахунок національного природного парку “Гуцульщина”, у рівнинній частині – у Галицькому (за рахунок Галицького регіонального

ландшафтного парку), Глумацькому та Городенківському (за рахунок Дністровського регіонального ландшафтного парку), Долинському (за рахунок лісових заказників “Ільма”, “Марино”) районах.

Землі лісового фонду області закріплені за основними користувачами: 73% земель лісового фонду (456,7 тис. га) закріплено за 16 держлісгоспами Івано-Франківського обласного управління лісового господарства, а 27% земель лісового фонду надано в користування іншим користувачам, а саме 6-ти спеціалізованим підприємствам ОП “Івано-Франківськоблагроліс” – 73,2 тис. га, паркам – 58,4 тис. га (НПП “Гуцульщина” – 7,6 тис.га, Галицькому НПП – 12,2 тис. га, Карпатському НПП – 38,6 тис. га), Сивульському лісгоспу ДОВК “Синьогора” – 10,9 тис. га, ПП “Чорний ліс” – 8,5 тис. га, Прикарпатському військовому лісгоспу – 8,0 тис. га, ПЗ “Горгани” – 5,3 тис. га, лісництву УкрНДД-гірліс-0,6 тис. га, 15,7 тис. га сільським радам та окремим агроформуванням.

Природо-заповідний фонд складає 13,4% адміністративної площі області (або 22% площі лісового фонду) і є одним з найвищих на Україні (456 об'єктів, з них 30 загальнодержавного значення) загальною площею майже 190 тис. га.

Мисливські угіддя Івано-Франківської області (969 тис. га) рішеннями обласної ради надані в користування, терміном на 15 років 33-м мисливським господарствам. Є три групи користувачів мисливських угідь: 16 держлісгоспів (за ними закріплено 430,3 тис. га або 44% усіх мисливських угідь області), 8 мисливських господарств обласної організації УТМР (закріплено 429,5 тис. га або 44%), та 9 господарств інших форм власності (закріплено 109,2 тис. га або 12%).

3.1.8. Тваринний світ та його ресурси

Видова чисельність тваринного світу Івано-Франківщини порівняно з іншими регіонами України значно багатша. Хребетні представлені 435 видами, ссавці – 74 видами, птахи – 280 видами.

Ряд видів перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України: бурозубка альпійська, норка європейська, борсук звичайний, рись, тритон карпатський, саламандра плямиста, полоз лісовий, мідянка, вусач альпійський, веризуб, чоп великий.

Багатий та різноманітний тваринний світ Карпатського національного природного парку. Із поширених у Карпатах видів хребетних на території парку зареєстровано більше 200 видів, серед них тритон альпійський, саламандра плямиста, кумка жовточерева, глухар альпійський, білка карпатська, олень благородний, ведмідь бурий та ін. види.

На території природного заповідника “Горгани” зустрічається понад 100 видів безхребетних тварин, 149 видів хребетних, 103 види птахів, 47 видів ссавців. З них 20 видів занесено до Червоної книги України, 10 – до Європейського червоного списку (харіус європейський, тритон карпатський та альпійський, саламандра плямиста, лелека чорний, кіт лісовий).

У загальнозоологічних заказниках “Чорний ліс” та “Гирява” охороняються олень благородний, козуля європейська, рись, борсук, в орнітологічному заказнику “Пожератульський” – глухарі.

На території області нараховується 25 видів представників фауни, які перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України. Ці види потребують систематичної роботи щодо виявлення місць їх перебування, проведення постійного спостереження за станом популяцій та наукових досліджень з метою розробки наукових основ їх охорони та відтворення.

В області проживають наступні представники Червонокнижної фауни:

– ссавці: бурозубка альпійська, кутора мала, підковоніс малий, підковоніс великий, широковух звичайний, широковух європейський, норка європейська, борсук звичайний, видра річкова, кіт лісовий, рись;

– земноводні: тритон карпатський, тритон гірський, жаба прудка, саламандра плямиста;

– плазуни: полоз лісовий, мідянка;

– комахи: вусач альпійський;

– риби: харіус європейський (Лімниця), веризуб (Дністер), чоп великий (Дністер), чоп малий (Прут, притоки);

– птахи: лелека чорний, змієїд, беркут, глухар, завирушка альпійська.

Слід наголосити на тому, що останніми роками спостерігається позитивна динаміка в зростанні згаданих видів тварин. Чисельність рисі збільшилась на 42%, kota лісового – майже в 4 рази, видри річкової – на 27 особин (13%), борсука звичайного – на 49 особин (9%).

Ліси населяють цінні мисливські види тварин – ведмідь бурий, олень благородний, козуля європейська, кабан, куниця лісова, лисиця, заєць, білка.

Більшість лісових мисливських угідь області представлені середніми та незадовільними умовами для існування основних видів мисливської фауни, що викликано переважанням у насажден-

нях середньовікових деревостанів та сильно вираженим “фактором турбування”. У той же час угіддя з добрими кормовими та захисними умовами складають тільки 4-8%, причому спостерігається тенденція до їх зменшення, що зумовлено збідненням природних комплексів під впливом різних абіотичних, біотичних та антропогенних чинників, надмірних рубок проміжного користування та вітровалів. За останні 20 років питома вага найбільш придатних угідь зменшилась в 3-4 рази, відповідно оптимальна чисельність копитних зменшилась на 30-40%.

Іхтіофауна рік області представлена такими видами риб: рибець, підуст, сом, судак, харіус, марена-вусач, лящ, короп, сазан, жерех, головень, щука, карась, в'юн, лин та ін.

До найбільших річок гірської частини належать: Прут з притоками, Чорний Черемош, Білий Черемош, Рибниця, Пістинька, верхів'я рік Лімниця, Свічі, Чечви, Дуба та ін. У них поширені в'юн, бичок, карась, плітка, головень, окунь, зустрічаються лосось, умбра, райдужна та струмкова форель.

3.1.9. Природно-заповідні території та об'єкти, екологічна мережа

Найбільш досконалою формою збереження природи є створення природно-заповідних територій та об'єктів. Вони забезпечують сприятливі умови для охорони генофонду видів рослинного і тваринного світу, а також природних екосистем. Не менш важливою функцією природно-заповідних територій є їх використання для відпочинку й оздоровлення людей. Тобто, заповідні території мають не тільки природоохоронне та наукове, але й соціально-економічне значення.

Сучасний природно-заповідний фонд Івано-Франківської області (ПЗФ) репрезентує її ландшафтне та біологічне різноманіття, сприяє підтриманню екологічної рівноваги (рис. 3.5).

Основні заповідні об'єкти на території області
М 1 : 900 000

Рис. 3.5. – Основні заповідні об'єкти на території області

Станом на 01.06.2006 року в області нараховується 456 заповідних територій та об'єктів загальною площею 195,633 тис. га, з них 30 – загальнодержавного значення площею 108,742 тис. га та 426 – місцевого значення площею 86,890 тис. га, у тому числі 1 – природний заповідник, 3 – національні природні парки, 3 – регіональні ландшафтні парки, 60 заказників, 181 пам'ятка природи, 5 дендрологічних парків, 8 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, 195 заповідних урочищ. Відсоток заповідності складає 13,4.

Основу заповідного фонду складають національні природні парки – 44,2% площі всіх заповідних об'єктів, природний заповідник – 2,8%, регіональні ландшафтні парки – 24,9%, заказники – 24%.

У кількісному відношенні переважають пам'ятки природи й заповідні урочища – відповідно 41,3 та 42,4 відсотка від загальної кількості заповідних об'єктів, проте за площею частка цих категорій незначна (відповідно 0,68 та 2,9%).

За розмірами близько половини припадає на дрібні (від 1 до 10 га), трохи менше – на об'єкти від 10 до 100 га. Великих заповідних територій (від 1000 га й більше) є 14.

Найвищий відсоток заповідності в Косівському районі – 53,7%. У Надвірнянському – 37,6%, Городенківському – 19,2%, Верховинському – 17,4%, Галицькому – 11,5%, Долинському – 10,7%. У Коломийському, Рогатинському, Снятинському районах відсоток заповідності менше одиниці.

Найбільше заповідних об'єктів зосереджено в гірських ландшафтах – 59,4% їх загальної кількості, у передгірських ландшафтах – 19,3%, у рівнинних – 21,3%.

Найбільш повно в природно-заповідному фонді представлені природні комплекси Горган і Чорногори. Найбільшу цінність становлять: природний заповідник “Горгани”, площею 5,3 тис. га, де охороняються природні комплекси високогірних Карпат; Карпатський НПП, площею 50,3 тис. га, створений, щоб зберегти типові для Чорногори й Горган екосистеми, національний природний парк “Гуцульщина” площею 32,2 тис. га створений з метою та збереження природних комплексів Покутських Карпат. У 2003 році створений Галицький національний природний парк площею 14,3 тис. га.

Природоохоронними та рекреаційними установами місцевого значення є регіональні ландшафтні парки – “Дністровський”, вздовж Дністра, на території Тлумацького та Городенківського районів і “Поляницький” – на території Болехівської міської ради.

Крім того, в області зосереджені великі за площею заповідні території: ландшафтний заказник загальнодержавного значення – “Трофа”, ботанічні заказники загальнодержавного значення “Яйківський”, “Тавпиширківський” та інші.

Рогатинське Опілля репрезентує Галицький національний природний парк, лісові заказники місцевого значення “Журити” і “Журавенківський”, Покутсько-Буковинські Карпати – національний природний парк “Гуцульщина”, Полонинсько-Чорногірську область – гідрологічний заказник місцевого значення “Ріка Чорний Черемош”, Рахівсько-Чивчинську область – ландшафтний заказник місцевого значення “Чивчино-Гринявський”, Сколівські Бескиди – Поляницький регіональний ландшафтний парк, ботанічні заказники місцевого значення “Магура” та “Федів”, загальнозоологічний заказник місцевого значення “Гирява” та інші.

Унікальними також є ботанічні заказники загальнодержавного значення “Княздвірський”, де охороняється тис ягідний; “Скит Манявський”, на території якого росте модрина польська; “Яйківський”, що створений для охорони сосни кедрової європейської; комплексна пам'ятка природи “Скелі Довбуша” з унікальними скельними утвореннями; степові резервати “Масьок”, “Касова гора”, “Чортова гора” з реліктовою рослинністю (ковила, ясенець білий, осока низька, фіалка Джоя) та ін.

Сучасна мережа природно-заповідного фонду забезпечує збереження різноманіття ґрунтів. Адже на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду забороняється будь-яка господарська діяльність, яка суперечить їх цільовому призначенню, порушує природний розвиток процесів та явищ, або створює загрозу шкідливого впливу на його природні комплекси та об'єкти. На заповідних об'єктах забороняється розорювання земель, крім спеціально відведених для цього ділянок, застосування пестицидів і мінеральних добрив, влаштування звалищ сміття, гноєсховищ, накопичувачів рідких і твердих відходів виробництва, кладовищ, скотомогильників полів фільтрації тощо.

Значну ґрунтозахисну роль виконують лісові заповідні об'єкти з корінними деревостанами, особливо на гірських схилах. Заборона рубок головного користування в заповідному фонді спри-

яє зростанню захисних функцій лісу, попередженню змиву і розмиву ґрунту, виникненню зсувів і селевих потоків, зниженню інтенсивності паводків.

Для збереження природного середовища, біологічного та ландшафтного різноманіття, особливого значення набуває невиснажливе використання природних ресурсів. Воно передбачає певне регламентування господарської діяльності людини. Рекомендована діяльність в межах природно-заповідних територій, це перш за все, розвиток рекреаційного природокористування, санаторно-курортного водолікування, туризму (зокрема, екотуризму на базі національних природних парків), розвиток гірських видів спорту.

3.1.10. Антропогенний вплив на природне середовище області, екологічні проблеми та шляхи їх вирішення

Вигідне географічне положення, різноманітні природні умови й природні ресурси, їх структура, доступність та ступінь концентрації є важливим фактором, які визначають ступінь освоєності території, розвиток певних виробничих галузей господарства та інтенсивність використання природних ресурсів, відповідні системи розселення і мережу населених пунктів.

Івано-Франківська область є одним із найбільш густонаселених і давньо освоєних регіонів України. На її території сформувались наступні природно-територіальні комплекси:

– промислово-міські (Івано-Франківський, Калуський, Бурштинський, Надвірнянський, Коломийський) із значним техногенним впливом на компоненти ландшафтів внаслідок великої кількості викидів забруднюючих речовин у навколишнє середовище, а також руйнування природного середовища у процесі забудови території;

– промислово-нафтогазовидобувні (Долинський, Битківський, Рожнятівський, Пасічнянський), де вплив на ландшафти обумовлений наявністю понад 2000 нафтогазовидобувних свердловин, наземних і підземних трубопроводів;

– аграрно-промислові (Рогатинський, Снятинський, Галицький, Тлумацький, Городенківський), особливістю яких є переважаання сільськогосподарського виробництва, значна порушеність ландшафтів;

– лісогосподарські (Верховинський, Надвірнянський, Яремчанський, Осмолодський, Вигодський, Болехівський), які характеризуються переважаанням діяльності, пов'язаної з використанням лісових ресурсів, переробкою деревини, а також веденням гірського землеробства і тваринництва.

Земельні ресурси області належать до екологічно вразливих, що обумовлено гірським рельєфом, високим ступенем господарської освоєності території, значним використанням важкої сільськогосподарської техніки, високою щільністю населення, поселенським навантаженням, наявністю понад 500 підприємств енергетичної, хімічної, нафтогазовидобувної, нафтопереробної й деревообробної промисловості, розвитком лісогосподарського та агропромислового комплексів.

На території області є понад 2000 нафтогазових свердловин, значна кількість нафто- і газопроводів, 135 очисних споруд, 28 полігонів твердих побутових відходів, а також полігони промислових відходів Бурштинської ТЕС, Калуської ТЕЦ, ДП “Калійний завод”, ВАТ “Оріана”. Усе це забруднює ґрунтовий покрив, виводить з використання значні площі земельних ресурсів.

Окрім того, в Івано-Франківській області є радіоактивно забруднені землі загальною площею 606 кв. км (4 зона), на яких розташовано 35 населених пунктів.

Івано-Франківщина відзначається насиченістю ресурсоемними та екологічно небезпечними виробництвами, високим відсотком розораності та еродованості ґрунтів, порушеною структурою лісів, екзогенними геологічними процесами, рядом інших екологічних проблем.

Природне середовище області деградоване внаслідок безсистемного, наднормативного використання природних ресурсів, екологічно необґрунтованого нарощування промислового виробництва, сільськогосподарського освоєння території і використання лісових ресурсів, порушення принципів забудови території, використання земель сільськогосподарського призначення, неадекватності господарської діяльності закономірностям розвитку екосистем.

До територій з найбільш складною екологічною ситуацією належать: Галицький район, де функціонує Бурштинська ТЕС, Калуський – з хімічним гігантом ВАТ “Оріана”, Надвірнянський – з нафтопереробним заводом ВАТ “Нафтохімік Прикарпаття”.

Складною екологічною ситуацією характеризується також Тисменицький район, де зосереджені промислові вузли обласного центру.

Кризовими зонами можна вважати території радіоактивного забруднення внаслідок аварії на ЧАЕС у Снятинському та Верховинському районах.

З урахуванням екологічної ситуації проведено екологічне районування області для туристичного використання (рис. 3.6.) на основі Екологічної карти та тих головних екологічних проблем, які локалізовані в тому чи іншому районі. На карті виділені зони різного екологічного стану:

1) сприятливі (нормальні) з найбільшими перспективами розвитку туризму та рекреації, де можливо розвивати існуючі та будувати нові туристичні комплекси, за винятком територій природно-заповідного фонду (рис.3.5.);

2) задовільні, де є незначні порушення природного середовища, що періодично виникають під впливом забруднення атмосферного повітря та активізацією екзогенних геодинамічних процесів, де перспективи розвитку туризму обмежені лише частково;

3) напружені, де природне середовище частково трансформовано (забруднені ґрунти та поверхневі води), де будівництво туристичних об'єктів вимагає додаткових оцінок впливу на них екологічного стану території;

4) складні;

5) незадовільні геоекологічні зони, де природне середовище порушено викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скидами у водне середовище, накопиченням твердих промислових відходів, забрудненням ґрунтів важкими металами та радіонуклідами, активним розвитком зсувів, селів, карсту, ерозією берегів рік та можливими повенями. Такі зони можуть використовуватись для промислового туризму під керівництвом досвідчених провідників.

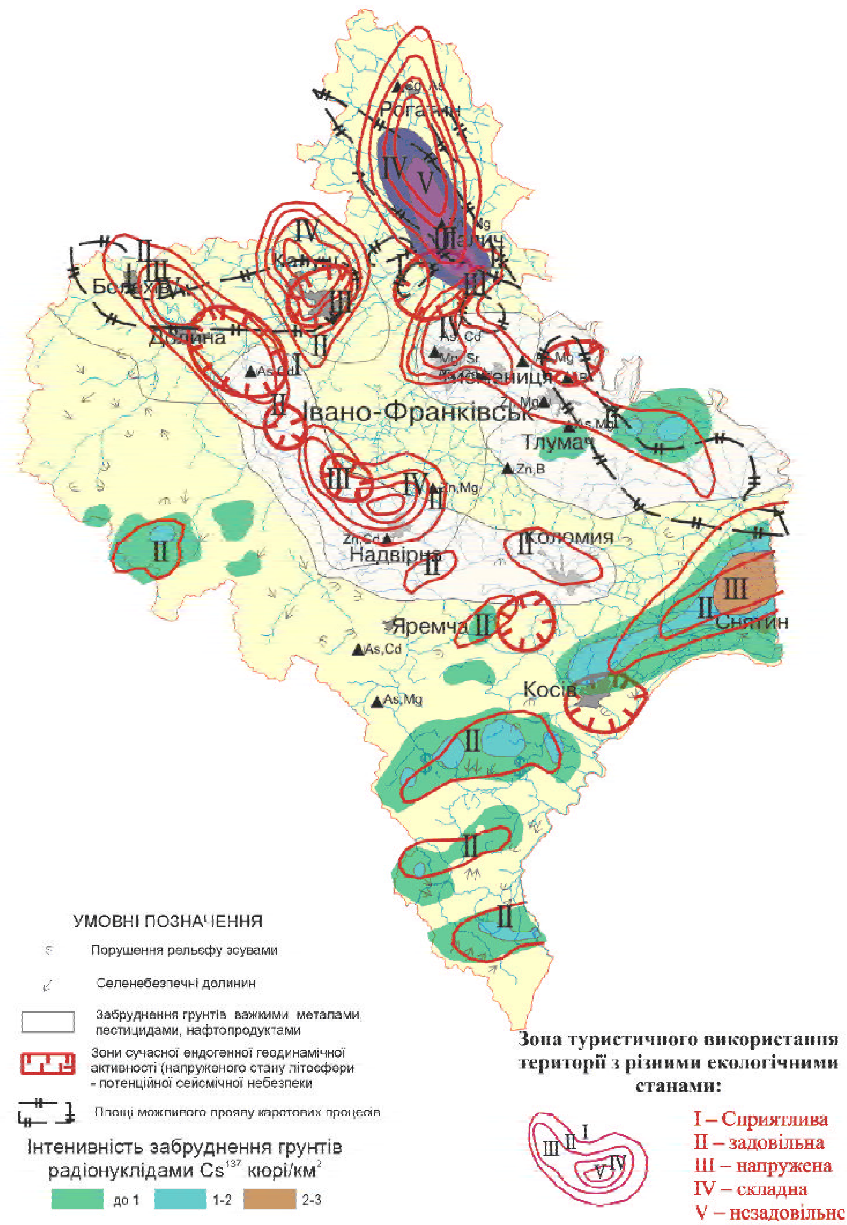

Рис. 3.6. – Карта еколого-туристичного районування

Рис. 3.7. – Карта забруднення Європейського континенту

Незважаючи на внутрішні екологічні проблеми області, Івано-Франківщина як і Українські Карпати, залишаються найбільш чистим островом серед помірно і сильно забруднених ландшафтів Центральної та Східної Європи. На карті стану довкілля нашого континенту, виданої у Відні (Австрія) під редакцією Пітера Йордана, Українські Карпати – чи не єдиний зелений острів екологічно чистого природного середовища серед жовтих і коричнево-червоних забруднених територій (рис. 3.7.). Тому є однією з найбільш привабливих для іноземних туристів.

3.1.11. Висновки

1. Розташування області у Центрі Європи та близькому сусідстві з країнами Європейського Союзу сприяє розвитку прикордонного та міжнародному туризму.

2. Івано-Франківщина є частиною унікальної Карпатської лісогірської геоекосистеми, яка має важливе рекреаційне значення не тільки для України, але і для всього Європейського континенту. Це своєрідні “легені”, що регенерують повітря в Карпатському регіоні.

3. Сприятливі кліматичні умови: м'яка зима і тепле літо, сприяють організації круглорічного відпочинку та лікування. Сніг на схилах Карпат лежить до п'яти місяців, що важливо для розвитку гірськолижного туризму.

4. Рекреаційні ресурси визначають пріоритетність розвитку оздоровчого та санаторно-курортного туризму. На базі цілющих мінеральних джерел, яких нараховується понад 800, лікувальних торфових грязей, сформовані санаторно-курортні та рекреаційні системи національного значення. В області є десять курортних місцевостей.

5. Виняткову рекреаційну цінність становить природне різноманіття краю – гірські масиви Українських Карпат; глибокі долини та каньйони рік. Екологічно чисті ліси та цілюще повітря зумовлюють розвиток відпочинкових видів туризму, пішохідного, кінного та велосипедного туризму. Ріки в значній частині швидкоплинні, утворюють каскади й водоспади, що є цінним для водного туризму, густота річкової мережі дає можливість розвивати водні маршрути різної складності. Озера та ставки є важливим ресурсом для розвитку рибальства.

6. Івано-Франківщина – “зелена перлина” України, де розмаїта рослинність нараховує близько 2500 видів і форм, що є визначальною для Європи як центр реліктових, ендемічних, раритетних видів рослин. Багатий рослинний та тваринний світ, наявність унікальних видів, занесених до Червоної книги, сприяють розвитку краєзнавчого та природознавчого туризму.

7. Рельєф місцевості області, зокрема в районі с. Одаї Тлумацького району та с. Луквиця Богородчанського району, створює можливість для занять дельтапланеризмом та парапланерним спортом, створення наметових містечок та розвитку молодіжного туризму.

8. В області нараховується 456 заповідних територій та об’єктів загальною площею 195,633 тис. Га, заповідність території складає 13,4%. Основу заповідного фонду складають три національні природні парки – 44,2% площі всіх заповідних об’єктів, природний заповідник – 2,8% регіональні ландшафтні парки – 24,9%, заказники – 24%.

9. З урахуванням екологічної ситуації виділено 5 зон районування області з огляду на розвиток туризму, а саме: I – сприятливі (нормальні), II – задовільні, III – напружені, IV – складні, V – незадовільні геоecологічні зони. Стратегічними територіями розвитку туризму слід вважати райони, розміщені у I та II зонах.

Враховуючи природно-ресурсний потенціал, Івано-Франківщина повинна розвиватись виключно інтенсивним шляхом, де економічне зростання не буде суперечити збереженню і поліпшенню якості довкілля, сприятиме раціональному використанню природних ресурсів, збереженню та відтворенню ландшафтного і біологічного різноманіття. Це вимагає переорієнтації економіки на формування рекреаційного комплексу, розвитку індустрії відпочинку і оздоровлення як провідної галузі, та пріоритетного використання потенціалу області, яка є привабливою як екологічно чистий зелений острів на фоні вже забрудненої Європи. Враховуючи процеси глобального потепління, при формуванні обласних туристичних продуктів більший акцент необхідно робити на диференціацію туристичних послуг, особливо в зимовий період.

3.2. Просторові характеристики області

3.2.1. Відмінності в просторовій структурі Івано-Франківської області

Територія Івано-Франківської області становить 13,9 тис. кв. км. (2,4% площі території країни). За своєю площею область займає 22 місце в Україні.

Територія області має різноманітний рельєф і поділяється на райони, які відмінні між собою геологічною будовою, різницею висот над рівнем моря і розчленованістю. Найбільша ріка області – Дністер, друга за величиною ріка – Прут. За ресурсами місцевого водного стоку Івано-Франківщина посідає друге місце серед областей України.

Область розташована у трьох зонах: лісовій, лісостеповій, передгірних і гірських районах Карпат. Ліси займають майже половину площі області (при середній лісистості України в 14% цей показник для області складає 45,6 %. і становить 635,6 тис. га). Показники, які характеризують природно-ресурсний потенціал Івано-Франківської області і сусідніх областей, наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. – Структура природно-ресурсного потенціалу областей Західної України²

Область	Сумарний потенціал, % від України	Потенціал ресурсів, %					
		Мінеральних	Водних	Земельних	Лісових	фауністичних	Рекреаційних
Закарпатська	2,5	3,0	31,5	19,4	17,4	0,1	28,6
Івано-Франківська	2,2	7,5	33,3	24,1	17,6	0,1	17,4
Львівська	3,7	22,5	22,7	29,2	11,1	0,2	14,3
Тернопільська	2,1	1,2	13,6	75,0	4,7	0,2	5,3
Чернівецька	1,3	5,2	18,3	50,0	12,6	0,2	13,7

Очевидно, що серед п’яти областей-сусідів Івано-Франківщина займає середню позицію за природно-ресурсним потенціалом.

За інвестиційним рейтингом Івано-Франківщина значно поступається Львівській, Закарпатській та Чернівецькій областям (див. Таблицю 3.2.).

² Заставний Ф.Д. Географія України: У 2-х книгах. –Львів: Світ, 1994. – 472 сіл.

Розрахунок рейтингу здійснюється на основі офіційних даних Державного комітету статистики, Кабінету Міністрів України, Міністерства економіки, Міністерства фінансів, Національного банку, Державної комісії з питань цінних паперів та фондового ринку, Держказначейства та ін.

Таблиця 3.2. – Інвестиційний рейтинг Івано-Франківщини і областей-сусідів (2004 рік)³

Область	Результати розрахунків за групою показників											
	Економічний розвиток (25%)		Розвиток інфраструктура (22%)		Фінансова інфраструктура (25%)		Людські ресурси (13%)		Підприємництво і місцева влада (15%)		Рейтинговий бал	Місце
	Бал (Б)	Місце (М)	Б	М	Б	М	Б	М	Б	М		
Закарпатська	0,367	8	0,368	5	0,022	21	0,505	3	0,267	23	0,284	11
Івано-Франківська	0,314	13	0,237	21	0,044	14	0,462	14	0,182	26	0,229	21
Львівська	0,311	14	0,337	9	0,110	6	0,477	9	0,404	11	0,302	7
Тернопільська	0,242	23	0,253	17	0,035	15	0,389	24	0,339	17	0,226	23
Чернівецька	0,262	20	0,304	11	0,031	17	0,488	6	0,363	13	0,258	14

У зв'язку з тим, що українські регіони різняться за структурою своєї економіки та масштабами економічної діяльності та задля забезпечення адекватніших висновків за результатами Інвестиційного рейтингу, експертами Інституту реформ розраховується Динамічний рейтинг, що дає узагальнену оцінку змін ключових показників соціально-економічного розвитку областей України за 2004 рік. За Динамічним рейтингом Івано-Франківська область посідає 8 місце.

Результати рейтингового дослідження засвідчують те, що за декілька останніх років відслідковується ситуація з переміщеннями за основною групою показників Івано-Франківської області донизу в Інвестиційному і Динамічному рейтингах.

Інвестиційний рейтинг	Динамічний рейтинг
2004 рік – 21 місце	2004 рік – 8 місце
2003 рік – 17 місце	2003 рік – 8 місце
2002 рік – 15 місце	2002 рік – 5 місце
2001 рік – 13 місце	2001 рік – 1 місце

Таким чином, займаючи за більшістю важливих ресурсних характеристик потенціалу економічного розвитку середню позицію, Івано-Франківщина може і повинна будувати стратегію свого розвитку з врахуванням господарсько-економічних зв'язків із сусідами, виходячи із існуючих реалій. Потужними конкурентами в сфері ресурсного забезпечення майбутнього економічного розвитку та залучення інвестицій можуть виступати Львівська та Закарпатська області, в той час як Івано-Франківщина може скласти достойну конкуренцію в сфері використання свого рекреаційного потенціалу практично всім областям сусідам за виключенням Закарпаття. Особливу ж увагу слід звернути на використання потенціалу лісових та водних ресурсів області, що в комплексі з її рекреаційними можливостями, а також відповідними кроками в напрямку покращання якості людських ресурсів області може стати одним із важливих пріоритетів її економічного розвитку.

3.2.2. Мережа розселення

До складу області входять 14 районів, серед яких найбільшими є Надвірнянський та Рожнятівський (відповідно площею по 1,3 тис. кв.км), Верховинський та Долинський (по 1,25 тис. кв.км) райони та найменшими – Снятинський, Калуський (0,6 та 0,65 тис. кв.км). Область є однією з 19 областей України, через яку проходить кордон держави, а після вступу Румунії у 2007 році до ЄС, область має кордон з Європейським Союзом.

В Івано-Франківщині нараховується 15 міст, з них 5 – обласного підпорядкування. Найбільшим містом області є її обласний центр – Івано-Франківськ (217,6 тис. осіб). Окрім того, є ще два

³ Інвестиційний рейтинг регіонів України. - Київ: Інститут Реформ. – 2005.

міста середньої величини – Калуш (67,3 тис. осіб) та Коломия (61,1 тис. осіб). На території області є 24 селища міського типу та 765 сільських населених пунктів, які підпорядковуються 477 сільській раді. Згідно Постанов Кабінету Міністрів України 236 населеним пунктам області надано статус гірських.

Наявне населення області на 1 січня 2006 року склало 1389,9 тис. осіб (2,9% населення в Україні), з нього 591,3 тис. осіб (42,6%) – міське, 797,6 тис. осіб – сільське (57,4%). Область характеризується значною щільністю населення – 100 осіб на кв.км (в середньому по Україні – 80 осіб на км²). Але в окремих районах вона суттєво відрізняється між собою – від 113 осіб на 1 кв.км у Тисменицькому районі до 24 осіб на 1 кв. км у Верховинському районі.

Таблиця 3.3. – Територія та щільність населення Івано-Франківщини (станом на 01.01.2006 року)⁴

Райони, міста (міськ-ради) обласного значення	Територія, тис. кв. км	Частка в загальній території області, %	Кількість населення, тис. осіб	Частка в загальній чисельності населення, %	Частка міського населення, %	Щільність населення на 1 кв. км, осіб
Область	13,9	100	1388,9	100	42,6	100
Івано-Франківськ	0,08	0,57	236,2	17,0	93,4	2952
Болехів (міська рада)	0,3	2,15	21,2	1,52	49,5	71
Калуш	0,06	0,43	67,3	4,84	100,0	1122
Коломия	0,04	0,28	61,1	4,39	100,0	1527
Яремне (міська рада)	0,66	4,74	21,6	1,55	54,6	33
Богородчанський	0,8	5,75	68,9	4,96	16,5	86
Верховинський	1,25	8,99	29,6	2,13	18,5	24
Галицький	0,72	5,17	63,5	4,57	37,1	88
Городенківський	0,75	5,39	58,3	4,19	19,4	78
Долинський	1,25	8,99	70,1	5,04	32,6	56
Калуський	0,65	4,67	61,7	4,44	4,4	95
Коломийський	1,0	7,19	103,7	7,46	12,1	104
Косівський	0,9	6,47	88,8	6,39	16,2	99
Надвірнянський	1,3	9,35	112,9	8,12	37,0	87
Рогатинський	0,82	5,89	47,6	3,42	20,5	58
Рожнятівський	1,3	9,35	74,3	5,34	29,7	57
Снятинський	0,6	4,31	67,3	4,84	21,2	112
Тисменицький	0,74	5,32	83,8	6,03	18,5	113
Тлумацький	0,68	4,89	51,0	3,67	23,5	75

Незважаючи на відмінності та особливості у розвитку міст і районів області, основою політики територіального розвитку повинен стати системний підхід до зміцнення функцій міст, обмеження хаотичної урбанізації приміських зон, зростання якості забудови й умов проживання, розвиток малих міст, як центрів розвитку малих та середніх підприємств, зростання комунікаційної доступності сіл, розвитку туризму й ремесел (промислів) на селі, системи надання послуг, стимулювання розвитку проблемних територій.

3.2.3. Відмінності у розвитку всередині області

Особливості розвитку Івано-Франківської області обумовлено гірським рельєфом (70% території займають гірські місцевості), високим ступенем господарської освоєності території, значним використанням природних ресурсів, високою щільністю населення (100 осіб/кв.км), поселенським навантаженням (804 населених пункти), наявністю понад 500 підприємств енергетичної, хімічної,

⁴ Статистичний збірник "Івано-Франківщина, Україна, Світ за 2005 рік", Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2006. – 613с.

нафтогазовидобувної, нафтопереробної і деревообробної промисловості, розвитком агропромислового і лісгосподарських комплексів.

Динаміка структури галузей економіки області за 2003-2005 рр. характеризується позитивними тенденціями, а саме: зменшенням питомої частки таких галузей, як добувної та обробної (на 3,7%), будівництва (на 0,4%), охорони здоров'я (на 0,7%), освіти (на 0,4%) та апарату державного управління (0,9%) з одночасним ростом питомої частки сільського, лісового та рибного господарства, мисливства (на 3,8%), колективних, громадських та особистих послуг (на 0,9%), оптової та роздрібною торгівлі, готелів та ресторанного господарства (на 0,7%).

Як свідчать наведені дані, в структурі економіки області зростаючими є невиробничі галузі, які займають близько 43%.

Промисловий комплекс області охоплює машинобудування, паливно-енергетичну, хімічну, нафтохімічну, лісову, деревообробну, легку, харчову галузі і зосереджений в основному в містах Івано-Франківськ, Калуш, Коломия, Надвірна, Долина.

Найбільшим містом області є Івано-Франківськ, котрий завжди привертав увагу європейців – як бізнесменів, так і туристів. За рівнем економічного розвитку у категорії великих (з населенням від 100 до 500 тис. осіб) міст України Івано-Франківськ посідає третє місце, поступаючись лише Ужгороду і Сімферополю.

Економіка міста представлена широким спектром галузей матеріального виробництва, а саме: промисловість, будівництво, транспорт, зв'язок, а також нематеріальна сфера, що визначає специфіку Івано-Франківська як обласного центру, в якому зосереджена основна мережа ринкової інфраструктури, фінансових установ, закладів освіти, охорони здоров'я та культури області.

У місті зосереджено 539 промислових підприємств – юридичних осіб, або 33,5% від їх загальної кількості по області.

Обсяг реалізованих послуг населенню в Івано-Франківську складає 74,9% від загального обсягу по області. Навіть такі міста обласного значення як Коломия та Калуш, займають відносно незначну частку в загальному обсязі реалізованих для населення послуг (відповідно 6,2% та 5,3%). У решти районів та міст обсяги наданих послуг сягають 0,1- 3 % від загальної величини послуг в області. У розрахунку наданих послуг на одного мешканця серед районів та міст області на першому місці знаходиться Івано-Франківськ (1224,8 грн./особу, при значенні цього показника в області – 276,9 грн./особу).

Серед пріоритетних напрямів розвитку економіки Івано-Франківська – розвиток місцевої промисловості, а саме переробної, машинобудування, легкої та деревообробної, розвиток туристичної індустрії, котра включає громадське харчування і торгівлю, транспортну інфраструктуру, сферу обслуговування, культуру і сучасне мистецтво, гральний і шоу-бізнес; розвиток вищої освіти як бізнесу та підприємництва в цілому.

Івано-Франківськ є важливим центром для розвитку цілої області, особливо для економічного піднесення туристичної індустрії як стратегічного напрямку регіону.

3.2.4. Система просторового планування

Українська система просторового планування є ієрархічною системою (Закон з 7 лютого 2002 року). На рівні генерального планування розвитку держави визначаються основні функції великих міст, основні рішення системи розселення, резервуються території для розміщення загальнодержавних інвестицій, в тому числі розвитку об'єктів важливої інфраструктури, суспільних інвестицій державного значення, визначається величина охоронних територій, впроваджуються обмеження забудови на курортах та природоохоронних територіях. На рівні регіонів розпочаті роботи над планом використання територій областей, але у Івано-Франківській області такі роботи ще не закінчилися.

В області необхідно здійснити інвентаризацію земель за землекористувачами для уточнення обліку й складання проектів з перерозподілу та віднесення земель до комунальної та державної власності.

Проводиться робота з підготовки земельних ділянок для впровадження важливих для області інфраструктурних проектів. При голові облдержадміністрації утворено координаційну раду з питань знеособленого відведення земельних ділянок та надання їх під забудову за результатами земельних торгів. Проведено інвентаризацію вільних земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що пропонуються до продажу або передачі в оренду. Органами місцевого самоврядування здійснюється оформлення матеріалів для відведення ділянок.

Всього станом на 01.08.06 р. на території області грошову оцінку земель населених пунктів проведено у 361 сільському населеному пункті загальною площею 152'207,75 га (47% від загальної кількості), 16 селищних населених пунктах загальною площею 16'058,08 га (67% від загальної кількості), 10 містах районного значення загальною площею 14'121,19 га (100% від загальної кількості) та 5 містах обласного значення загальною площею 16'683,92 га (100% від загальної кількості), всього 392 населених пункти з 804, що складає 49,0%. Проведення грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення за межами населених пунктів – в 2004-2005 роках через відсутність коштів роботи не проводилися. Відповідно до затвердженої уточненої Програми земельної реформи Івано-Франківської області до 2010 року рішенням Івано-Франківської обласної ради від 12.03.04 № 332-10/2004 в області за 2005-2010 роки заплановано провести грошову оцінку 488 населених пунктів, що складатиме 100% її виконання.

В 2006 році були передбачені кошти в сумі 200 тис.грн. на завершення робіт щодо встановлення меж сільських, селищних, міських рад та населених пунктів Верховинського, Косівського районів, Яремчанської міської ради загальною площею 9,8 тис.га. На сьогодні затверджено межі м. Калуш постановою Верховної Ради України від 08.04.05 №2537-IV.

Важливим є розробка генеральних планів, які визначають функціональне призначення окремих ділянок території, умов забудови, а також створення місцевих нормативів, шляхом перенесення основних положень та рішень генеральних планів до детальних планів забудови та інших місцевих нормативних документів.

Більшість генеральних планів міст Івано-Франківської області потребують корегування. В цілому планувальна документація опрацьовувалася до 2000-2005 р.р., щонайdaleше до 2022 року в Івано-Франківську. Неактуальність таких планів є причиною багатьох негативних явищ в господарюванні територією (в т. ч. хаотичність та самовільність забудови).

Важливим є формування гео-інформаційної системи та електронних карт у сфері просторового планування області.

3.2.5. Висновки

1. Перевагою для розвитку туристичної галузі Івано-Франківської області є висока середня щільність населення, а також її нерівномірність в різних районах області. Невеликі відстані між населеними пунктами та наявне транспортне сполучення дає можливість розвивати спільні між-районні та міжміські туристичні програми, основу яких складають подібні природні та історико-культурні особливості.

2. Економіка області представлена широким спектром галузей матеріального виробництва, а саме: сільське та лісове господарство, промисловість, будівництво, транспорт, зв'язок, а також нематеріальна сфера, що визначає базу для розвитку туристичної індустрії та забезпечення основних потреб туристів у товарах та послугах.

3. У розвитку домінуючу роль відіграє на сьогодні Івано-Франківськ, проте подальший розвиток області вимагає прискореного розвитку інших населених пунктів, які в умовах економічних змін повинні стати осередками нового, відмінного від сьогоднішнього, обслуговування прилеглих сільських територій. Для можливостей свого розвитку вони потребують нових функцій та нових інвестицій у збереження історичного середовища, поліпшення їх благоустрою, розвиток населених пунктів.

4. Підвищення якості управління територією, прийняття ефективних рішень з цих питань передбачає забезпечення раціонального використання земель населених пунктів і прилеглих до них територій відповідно до чинного законодавства, мінеральних, рекреаційних ресурсів, культурної спадщини, захист територій від несприятливих природних явищ, запобігання виникненню техногенних аварій тощо.

5. Для ефективного розвитку, райони та міста області повинні мати розроблені та затверджені Стратегії розвитку, Генеральні плани розвитку населених пунктів, провести грошову оцінку земель. Особливу увагу слід приділити населеним пунктам, що віднесені до курортних територій. Необхідно завершити роботи із встановлення меж, розробки та затвердження генеральних планів курортів, корегування містобудівної документації населених пунктів курортних територій.

3.3. Розвиток інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури

Прискорений розвиток туристичної індустрії вимагає швидкого становлення туристичної інфраструктури, нарощування соціально-культурного потенціалу, розвитку інженерно-

транспортного комплексу. Для цього необхідно створювати сприятливі умови для створення конкурентоздатного туристичного продукту регіону.

3.3.1. Транспорт (автомобільний, залізничний, повітряний)

Івано-Франківська область має добрі комунікаційні зв'язки із зовнішнім середовищем. Транспортна система області представлена залізничним, автомобільним, повітряним видами транспорту. Летовища можуть приймати пасажирські та вантажні перевезення. Територія області входить в зону розвитку міжнародних транспортних коридорів.

Область характеризується відносно високою щільністю та загальною експлуатаційною довжиною залізничних шляхів. На 2005 рік загальна протяжність залізниць становила 494 км.

Основним залізничним вузлом Івано-Франківської області є м. Івано-Франківськ, де сходяться залізничні маршрути шести напрямків. Курсують міжнародні потяги, що забезпечують пряме сполучення області із Білоруссю, Польщею, Росією, Молдовою. Густота залізниць – 34,5 км на 1000 км.

Область має автобусне сполучення з низкою міст Молдови, Польщі, Словаччини, Чехії.

Рис. 3.8. – Система шляхів Івано-Франківщини
Мережа доріг.

В Івано-Франківській області мережа автомобільних доріг загального користування складає 4'160,3 км, які поділяються на:

- державні – 585 км (14,1%), що з'єднують м. Київ з адміністративними центрами областей та містами державного підпорядкування;
- територіальні – 679 км (16,3%), що з'єднують районні центри між собою та обласним центром;
- районні – 2'298 км (55,2%), що з'єднують адміністративні центри районів з центрами населених пунктів;
- сільські – 598,3 км (14,4%), що з'єднують центри населених пунктів між собою.

Питома вага штучних споруд на дорогах Прикарпаття більш як у 2 рази вища за середню в Україні. Більшість мостів (близько 70%) побудовано в період до 1970 року, тобто за старими нормативами, і не відповідають сучасним вимогам.

З початку 90-х років в області значно зросла інтенсивність руху, особливо великовагових транспортних засобів. Швидко зростає в області й парк власних транспортних засобів, тільки в 2005 році в порівнянні з 2004 роком кількість приватних легкових автомобілів зросла на 3083 одиниці, це призводить до швидкого руйнування доріг та мостових конструкцій, які нерозраховані на такі навантаження.

Придорожня інфраструктура

На початку 2006 року в області функціонувало 125 автозаправних станцій, які в основному незабезпечені об'єктами сервісного та торгівельного обслуговування.

В області практично не розвинута мережа мотелів та придорожніх закладів. Не передбачені паркувальні майданчики для автомобільного транспорту на шляхах туристичного значення, не впорядковані і відсутні місця для паркування при об'єктах туристичного відвідування, а також в місцях панорамного огляду краєвидів.

Більшість наявних дорожніх знаків та вказівників не враховують потреби іноземних туристів, що подорожують автошляхами області, оскільки подаються виключно українською мовою.

Відсутність вказівників та дорожніх туристичних знаків до об'єктів сервісного та туристичного обслуговування не сприяє та не полегшує пересування туристів на автомобільному транспорті дорогами області.

Залізничний транспорт

Протягом останніх п'яти років в галузі залізничного транспорту відчутні позитивні зрушення. З року в рік зберігається чітка тенденція до збільшення об'ємів перевезень, покращуються основні показники рухомого складу, продовжується робота з реконструкції та відновлення залізничних вокзалів області.

Для більш повного та якісного обслуговування пасажирів організовано курсування потягів "Івано-Франківськ-Харків", "Івано-Франківськ-Мінськ", "Чернівці-Ужгород", присвоєно статус швидкого потягу "Івано-Франківськ-Київ". У 2006 році започатковано сполучення рейковим автобусом за маршрутом Львів-Ворохта.

В області проведено капітальний ремонт та реставрацію залізничних вокзалів в містах Івано-Франківськ, Галич, Рогатин, Коломия, Яремче, Долина, реконструйовано більшість посадочних платформ. Впродовж 2005 року оновлено рухомий склад трьома новими дизель-поїздами.

Однак відчувається гостра необхідність оновлення рухомого складу, ступінь його зносу складає 65%, значна частина його застаріла фізично і морально.

Аеропорти

Міжнародний аеропорт "Івано-Франківськ" має аеродром із злітною смугою завдовжки 2500 м, обладнаний для прийому і обслуговування літаків за першою категорією ІКАО, зокрема таких, як Боїнг-767, Іл-62, Ту-154, Іл-76, Ту-134, Як-42 і класами нижче, а також гвинтокрилів всіх типів. На даний час з аеропорту виконуються регулярні авіарейси на Київ, чартерні міжнародні рейси.

ОКП "Міжнародний аеропорт Івано-Франківськ" через незадовільний фінансово-економічний стан тривалий час не проводило необхідного капітального ремонту будівель, не забезпечило проведення сертифікаційної придатності аеропорту.

В стратегічних підходах, яку проводить обласна державна адміністрація, чітко виражений є курс на розвиток туризму на Прикарпатті, що неможливо без діяльності ОКП "Міжнародний аеропорт Івано-Франківськ".

Для забезпечення належного стану міжнародного аеропорту і його розвитку розпорядженням облдержадміністрації відповідно до Закону України "Про оренду державного та комунального майна" аеропорт передано в оренду підприємницьким структурам. На сьогодні, потужності аеропорту не використовуються належним чином.

В області розташовані летовища та аеропорти місцевого значення, а саме у містах Коломия, Косів, Снятин, Городенка, які можна в перспективі використовувати у туристичних цілях.

3.3.2. Зв'язок та телекомунікаційні системи

У галузі зберігається позитивна тенденція зростання обсягів послуг зв'язку, підвищення ефективності діяльності відповідних підприємств.

На території області діють 98 автоматичних телефонних станцій у містах і 336 – у сільській місцевості. Їх загальна монтована ємність становить понад 180 тис. номерів.

Функціонують всі сучасні види комунікацій: електронна пошта, мобільний, пейджинговий і транкінговий зв'язок, мережа Internet, тощо. Щорічно збільшується ємність місцевої телефонної мережі за рахунок введення нових та модернізації діючих телефонних станцій.

Спостерігаються зміни в розвитку телефонізації області. Збільшується кількість телефонних апаратів мережі як по містах області, так і в сільській місцевості. Вирішенню проблеми телефонізації сприяє розвиток стільникового (мобільного) телефонного зв'язку.

3.3.3. Комунальне господарство

3.3.3.1. Водопостачання, водовідведення

Центральним водопроводом забезпечено 15 міст, 13 селищ міського типу, 7 сільських населених пунктів. Каналізацією – відповідно 15 міст, 8 селищ та 6 сіл.

На даний час в області функціонує 17 водопровідно-каналізаційних підприємств і 8 комбінатів комунальних підприємств, що надають послуги водопостачання та водовідведення. Через недостатню потужність водопроводів в м. Калуш, Косів, Надвірна, Снятин, Верховина, подача води здійснюється за графіком.

Із загальної довжини водопровідних мереж (1'357 км) – 34% (474 км) перебуває в аварійному стані, а із 758 км каналізаційних мереж – 16,7% (203 км) потребують заміни. Необхідно оновити 30% насосних агрегатів.

Питома вага загальної житлової площі, обладнаної водопроводом, становить: у міських поселеннях – 66,3%, у сільській місцевості – 3,4%. Каналізацією забезпечено відповідно 66,3% та 2,3% житлового фонду.

Частка скидання забруднених зворотних вод у природні поверхневі води становить 33,7%. Якість питної води по області в цілому краща, ніж середній показник в державі.

В містах Бурштин, Городенка, Рогатин, Тлумач вода за жорсткістю не відповідає вимогам ГО-СТу 2874-82 “Вода питна”. Для забезпечення якості води вимогам стандарту за мікробіологічними показниками на більшості водопроводів необхідно встановити нові ефективні хлоратори.

Розширення та реконструкції потребують очисні споруди м. Івано-Франківськ, Коломия, Галич, Яремче, Болехів, с-ще. Ворохта та Отинія.

3.3.3.2. Теплові мережі

На території Івано-Франківської області функціонує 162 котельні, загальною потужністю 1'192,4 Гкал/годину, які знаходяться на балансі або обслуговуванні 29-и підприємств комунальної теплоенергетики.

Всі котельні, що знаходяться у комунальній власності, автоматизовані та працюють на природному газі. В котельнях “Теплокомуненерго” 140 котлів (27,9% від загальної кількості) експлуатуються більше 20 років, 187 котлів мають ККД менше 82%.

Довжина теплових мереж у двотрубному обчисленні становить – 366,9 км, з яких потребують заміни 152,8 км (46 відсотків).

Питома вага житлової площі, обладнаної центральним опаленням становила: у міських поселеннях – 35,0%, у сільській місцевості – 13,9%. Питома вага житлової площі, обладнаної гарячим водопостачанням у міській місцевості склала – 51,7% житлового фонду, у сільській місцевості – 1,0%.

3.3.3.3. Газопостачання

Природний газ ВАТ “Івано-Франківськгаз” подається по газопроводах загальною протяжністю 10213,2 км, з них розподільчих – 6561,5 км. Природним газом газифіковано 15 міст, 21 селище міського типу, 468 сільських населених пунктів.

Питома вага житлової площі, обладнаної газом склала: у міських поселеннях – 89,9%, у сільській місцевості – 80,1%.

В області газифіковано 83% загальної площі житлових приміщень, в міських поселеннях – 89,1%, в сільській місцевості – 79,1%. Однак рівень газифікації житлового фонду недостатній,

особливо в сільській місцевості, де переважає використання балонного газу, що створює певні незручності для населення.

3.3.3.4. Електропостачання

ВАТ “Прикарпаттяобленерго” отримує електроенергію від об’єднаної енергосистеми України в основному через вузлові підстанції: ПС 330/110/35/10кВ “Івано-Франківськ”, ПС 330/110/10кВ “Богородчани”, ПС 220/110/35кВ “Калуш”, а також транзитними лініями 110кВ “Долина-Стрий”, “5 АТ-Бурштин”, “Чернівці-Снятин”, “Вижниця-Кути”.

На балансі товариства налічується 24,4 тис.км повітряних ліній 0,4-110 кВ, 1,3 тис.км кабельних ліній, 128 підстанцій (ПС) напругою 35-110 кВ, 5,4 тис. трансформаторних підстанцій (ТП) 6-10/0,4 кВ.

3.3.3.5. Благоустрій територій

На території Івано-Франківської області є три парки культури: Калуський міський парк культури і відпочинку, з яких Івано-Франківський та Коломийський міські парки передані в оренду.

Парки культури і відпочинку мали б зайняти одне з провідних місць серед закладів культури клубного типу для різних верств населення. Головним завданням парків є організація проведення вільного часу, активного відпочинку та розваг, задоволення культурних запитів, створення умов для відновлення фізичних, духовних сил, спілкування людей у сфері дозвілля, розвитку художньої, технічної творчості.

Із загальної площі зелених насаджень області (7106,6 га), які обслуговуються комунальними підприємствами, через обмеженість коштів охоплено доглядом тільки 9,5%.

На балансі комунальних підприємств нараховується 11,1 млн.м² вулично-дорожньої мережі. Стан доріг залишається незадовільним, що створює загрозу безпеці руху. Із 229 комунальних мостів і шляхопроводів 49 експлуатуються з обмеженою несучою спроможністю, 17 перебувають в аварійному стані.

У цілому на території області комунальними підприємствами експлуатується 27 полігонів твердих побутових відходів загальною площею 83 га. З них 20 на площі 24,1 га не відповідають санітарним нормам експлуатації через недостатність фінансування, відсутність відповідної техніки, вичерпаність потужностей і потребують термінової санації та рекультивациі.

Особлива проблема – поводження з твердими побутовими відходами у гірській місцевості. Це питання загострюється з кожним роком, так як розміщення полігонів твердих побутових відходів на природно-заповідних територіях заборонено, відсутня належна система збору та утилізації відходів призводить до створення несанкціонованих звалищ та захоронень відходів.

З прискореним розвитком туристичної галузі особливої уваги потребує захист річок, потоків та водойм від засмічення і забруднення промисловими та побутовими стоками, облаштування наявних і нових сміттєзвалищ згідно із вимогами екологічної безпеки та санітарно-гігієнічними нормами; вирішення проблеми збору і утилізації побутового сміття у сільській місцевості.

3.3.4. Розвиток соціальної та ринкової інфраструктури

3.3.4.1. Заклади торгівлі

В Івано-Франківській області створено сприятливі умови для розвитку сфери торгівлі. За останні відбулися позитивні зміни у питаннях формування широкого асортименту продовольчих і непродовольчих товарів на споживчому ринку та підвищення культури торговельного обслуговування населення, створенні мереж супермаркетів.

У 2005 році діяли 1879 підприємств роздрібної торгівлі, з них: магазинів – 1468, кіосків і палаток – 411. Слід зазначити, що більша частина підприємств розташована у міських поселеннях – 1292, а у сільській місцевості тільки – 587. Торгова площа магазинів склала в 2005 році 123,7 тис. кв.м.

Забезпеченість населення об’єктами роздрібної торгівлі на 10 тис. чоловік становить 14 одиниць, забезпеченість торговою площею відповідно 890 кв. м.

Найбільше розвинута торгова мережа у містах Івано-Франківськ та Коломия, Надвірнянському, Долинському, Галицькому, Рогатинському, Косівському районах.

3.3.4.2. Заклади ресторанного господарства

У 2005 році в області нараховувалося 798 підприємств ресторанного господарства на 41,7 тис. місць. З них у міських поселеннях – 464 (на 26,1 тис.місць), у сільській місцевості – 334 (на 15,6 тис.місць).

Забезпеченість населення об'єктами ресторанного господарства на 10 тис. осіб становить 6 одиниць, з них у міській місцевості – 8 одиниць, у сільській – 4 одиниці.

Забезпеченість населення місцями в підприємствах ресторанного господарства на 10 тис. осіб становила 300 місць. Кількість місць у середньому на один об'єкт ресторанного господарства становила 52 одиниці.

Найбільше розвинута мережа підприємств ресторанного господарства у містах Івано-Франківськ, Калуш та Коломия, Надвірнянському, Галицькому, Косівському, Тисменицькому районах, на території Яремчанської міської ради.

3.3.4.3. Фінансово-кредитна інфраструктура

В Івано-Франківській області створено сприятливі умови для формування інфраструктури підтримки підприємництва.

В області діє 41 дирекція, управління, філія та відділення різних комерційних банків. Територіально відокремлені безбалансові відділення нараховують 302 установи, в тому числі 5 банків та банківських установ інших областей.

В області діють інвестиційні інституції. Це, зокрема, 47 кредитних спілок, 18 бізнес-центрів та 1 бізнес-інкубатор, 81 організація, яка надає послуги страхування, 31 аудиторська компанія, 2 організації, які здійснюють лізингову діяльність, 5 бірж, 9 брокерських контор.

На Івано-Франківщині функціонують організації та установи, які займаються фінансовою діяльністю, а саме з надання кредитів – 2, з випуску цінних паперів – 10, організації, які здійснюють брокерські операції – 14 та управління фінансовими ринками – 13, займаються іншими видами фінансового посередництва – 9, здійснюють фінансовий лізинг – 7 та займаються іншими видами грошового посередництва – 18.

В обласному центрі та районах (містах) області, створено реєстраційні палати, а також дозвільні центри за принципом організаційної єдності “єдине вікно”. У рамках роботи Дозвільного центру, надається комплекс послуг з видачі дозволів, погоджень у сфері будівництва, земельних відносин, торгівлі, житлово-комунального господарства, пожежного і санітарного нагляду та ін. (понад 20 дозволів, близько 40 висновків, погоджень, довідок).

В області діє Регіональний фонд підтримки підприємництва, який здійснює фінансову підтримку відповідно до Закону України “Про державну підтримку малого підприємництва” через уповноважений банк.

Крім цього, в кожному районі та місті обласного підпорядкування утворено бізнес-центри, які реалізують навчальні програми та надають практичну допомогу з питань започаткування та ведення бізнесу.

3.3.5. Висновки

1. Область займає важливе місце у транспортному сполученні як самого регіону, так і України в цілому. Область має добрі комунікаційні зв'язки із зовнішнім середовищем. Розташування Івано-Франківщини свідчить про важку доступність мешканців із Східної України та легку доступність для відвідувачів із Польщі, Румунії, Словаччини, Молдови та Угорщини, які перетинають західні кордони автомобільним та залізничним транспортом.

2. Транспортна та комунальна інфраструктура характеризується низьким рівнем розвитку єдиної транспортної мережі та просторової єдності, придорожнього сервісу та інформаційного облаштування, переобтяженням транспортом, недостатністю доріг у сільській та гірській місцевостях, незадовільним станом дорожнього покриття та безпеки дорожнього руху, що погіршує доступність до туристичних ресурсів, знижує мобільність туристів та якість регіонального туристичного продукту.

3. Транспортна система потребує підвищення конкурентоспроможності шляхом доведення її до міжнародних вимог і стандартів з метою збільшення міжнародних та міжрегіональних пасажирських потоків; створення дієвих умов комунікаційної інформації.

4. У піковий туристичний сезон, особливо наприкінці грудня – початку січня, добратися у область досить складно. Для часткового вирішення доїзду в область виділяються додаткові потяги сполученням Київ – Івано-Франківськ, відкрито рейковий автобус за маршрутом Львів – Ворохта, однак необхідно із зростанням туристичних потоків вирішити питання збільшення кількості потягів як до Івано-Франківська, так і до стратегічних туристичних територій області.

5. Необхідно відкрити перехід та пункт перетину кордону з Румунією у Верховинському районі.

6. Стратегічним для регіону є розвиток авіаційного виду транспорту і використання можливостей Івано-Франківського міжнародного аеропорту; використання місцевих летовищ для спортивно-рекреаційних цілей, розширення можливості підключення споживачів в сільських районах до мережі Інтернет; створення технічних умов, в тому числі з використанням супутникових систем передачі інформації, для покриття програмами телебачення високогірних населених пунктів.

7. Потребують особливої уваги питання, які не сприяють формуванню позитивного іміджу регіону як туристичного:

- захист річок, потоків та водойм від засмічення і забруднення промисловими та побутовими стоками,

- реконструкція і капітальний ремонт діючих очисних споруд та будівництво нових у населених пунктах, на підприємствах, де вони відсутні або малопотужні;

- облаштування наявних і нових сміттєзвалищ згідно із вимогами екологічної безпеки та санітарно-гігієнічними нормами;

- вирішення проблеми збору, утилізації та переробки побутового сміття у сільській місцевості.

8. Технічний стан інженерної та комунальної інфраструктури знаходиться у неналежному стані, більшість гірських територій незабезпечена водопостачанням, каналізаційні мережі є нерозвинутими, що негативно впливає на санітарно-епідеміологічний стан цих територій.

9. Аналіз стану розвитку соціальної інфраструктури свідчить, що вона забезпечує певний рівень задоволення соціально-побутових потреб населення та туристів. Разом з тим, майже за всіма показниками її розвиток відстає від нормативних. Особливо відчутним це відставання є у сфері побутових послуг, громадського харчування, розвитку системи комунікацій.

10. Для реалізації нових проектів є можливість використання існуючої інфраструктури, яка зараз завантажена недостатньо. Необхідні сучасні її елементи будуть впроваджуватися як складові частини інвестиційних проектів.

3.4. Розвиток людських ресурсів

3.4.1. Демографічна характеристика

Чисельність населення області становила на кінець 2005 року 1388,9 тис. осіб, у тому числі в міських населених пунктах проживало 591,3 тис. осіб, у сільській місцевості – 797,6 тис. осіб. Характерним для Івано-Франківської області є низький рівень (42,6%) частки міського населення. Серед мешканців області переважають жінки – 732,5 тис. осіб проти 653,6 тис. чоловіків. На 1000 жінок припадає 892 чоловіка.

За 2005 рік кількість мешканців зменшилась на 1891 особу, що відбулося, в основному, за рахунок природного скорочення (1872 особи). Коефіцієнт природного скорочення становив 2,8 проти 4,0 осіб на 1000 мешканців у відповідному періоді минулого року. Серед міських рад та районів області природний приріст спостерігався лише в Івано-Франківській (0,4‰) та Яремчанській (2,9‰) міськрадах, м. Калуш (0,7‰) та Верховинському (2,2‰) районі, а у решти районів відбулося природне скорочення.

Природне скорочення населення області обумовлено падінням народжуваності та складною демографічною ситуацією на селі, де з 1995 року відбувається перевищення кількості померлих над народженими. У 2005 році природне скорочення тут склало 3884 особи і спостерігалось у сільській місцевості всіх районів, крім Верховинського району.

Низький рівень народжуваності та високий показник смертності поглиблюють процес “старіння” населення. За даними I Всеукраїнського перепису населення 2001 року питома вага осіб у віці старшому за працездатний збільшилась за 10 років із 20,0 до 21,6%. Одночасно зменшилась частка дітей з 20,0% до 24,1%. На початок 2006 року на 59,2% осіб працездатного віку припадало 21,4% – осіб старше працездатного віку та 19,4% – дітей.

Негативно впливає на демографічну ситуацію в області міграційний відтік населення, зумовлений економічною нестабільністю у державі.

3.4.2. Ринок праці

3.4.2.1. Зайнятість населення

Економічно активне населення (у віці 15-70 років) у 2005 році склало 572,8 тис. осіб. Зайнятих у всіх сферах економічної діяльності нараховувалось 522,5 тис. осіб.

До 2003 року спостерігався спад рівня зайнятості – з 57,8% в 2000 році до 46,7% в 2003 році. У 2004 році він почав зростати і становив 50,7%, в 2005 році – 51,6% (див. Рис.3.9.).

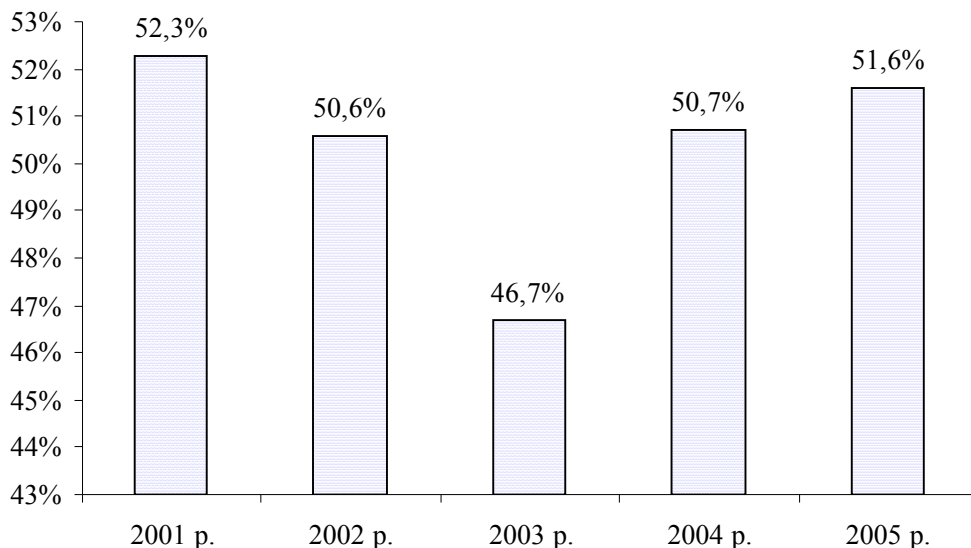

Рис. 3.9. – Рівень зайнятості населення Івано-Франківської області 2001-2005 роки, %.

У структурі економічно активного населення незначну перевагу мають чоловіки – 262,7 тис. проти 259,8 тис. жінок. Така ж тенденція спостерігається і стосовно рівня економічної активності та рівня зайнятості: чоловіки – 59,7% та 53,9% відповідно та жінки – 53,6% та 49,4%. Однак, рівень безробіття серед чоловіків вищий ніж серед жінок: 9,6% та 7,9% відповідно.

За рівнем економічної активності та рівнем зайнятості переважає міське населення – 57,1% та 51,8% відповідно проти показників сільського населення – 56,0% та 51,4%. Серед міського населення найбільше зайняті особи віком 35-39 років – 77,5%, серед сільського населення – 40-49 років – 64,6%.

У галузях економіки на кінець 2005 року було зайнято молоді 74,6 тис. осіб, що становить 14% від всього зайнятого населення. Найбільший відсоток молоді до облікової кількості штатних працівників певних галузей припадає на фінансову діяльність – 51,9%, оптову та роздрібну торгівлю – 45,8%, державне управління – 38,3%, готелі та ресторани – 34,3%, операцію з нерухомістю та юридичні послуги – 31,8%, транспорт і зв'язок – 27,6%

Економічно неактивне населення у 2005 році склало 440,7 тис. осіб, в тому числі працездатного віку – 309,1 тис. осіб, або 70,1% до загальної чисельності економічно неактивного населення.

3.4.2.2. Рівень безробіття

Кількість безробітних на кінець 2005 року за даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області становила 50,3 тис. осіб. Рівень зареєстрованого безробіття станом на 01.01.2006 р. склав 4,1%, що на 0,31 відсоткових пункти нижче проти відповідного періоду попереднього року.

Найбільший рівень зареєстрованого безробіття спостерігався у Городенківському (9,8%), Верховинському (9,5%), Болехівському (7,1%), Долинському (7,0%) та Рогатинському (6,5%) районах та на території Яремчанської міської ради (8,8%) (див. Рис.3.10).

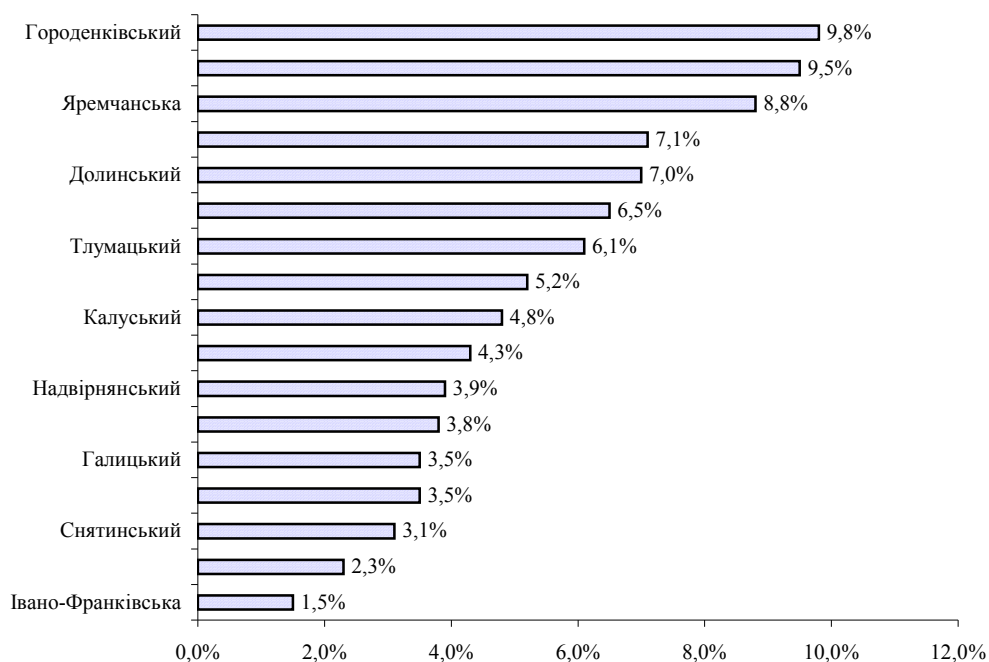

Рис. 3.10. – Рейтинг міських рад та районів за рівнем зареєстрованого безробіття на 1 січня 2006 року, %.

Протягом року в області створено 42962 нових робочих місця. Із загальної кількості новостворених робочих місць у 2005 році найбільше робочих місць створено в оптовій та роздрібній торгівлі, в обробній промисловості, у сільському та лісовому господарстві, у сфері колективних, громадських та особистих послуг, транспорту і зв'язку. Упродовж 2005 року працевлаштовано 46429 осіб (з них жінки – 47,1%).

3.4.3. Умови проживання населення

За останні 5 років житловий фонд області зріс на 1,12 млн. кв.м або на 4,4%. В його обсязі більшу частину (61,2%) становить сільський житловий фонд. Вища за середньообласну забезпеченість населення житлом у Верховинському, Галицькому, Городенківському, Калуському, Косівському, Рогатинському і Снятинському районах (22-26 кв.м) і нижча в Івано-Франківській, Коломийській і Болехівській міських радах, Надвірнянському та Коломийському районах (до 21 кв.м).

Значними темпами відбувається будівництво індивідуальних житлових будинків, що призводить до позитивних тенденцій у зміні структури житлового фонду.

3.5. Освіта

У п'яти державних вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації навчається 29082 студентів за 74 спеціальностями. У шістьох недержавних вищих навчальних закладах III-IV рівнів навчається 6380 студентів ще за 30 спеціальностями. Вищу освіту здобувають 534 студенти у Прикарпатській філії Національної академії внутрішніх справ України.

У 24 вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації (в т.ч. 4 недержавних) із 115 спеціальностей здобувають фахову підготовку 20243 студентів (в т.ч. 2307 студентів недержавних вузів).

Вищі навчальні заклади всіх рівнів акредитації готують спеціалістів для промисловості, будівництва, сільського господарства, туризму та готельного бізнесу, транспорту і зв'язку, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту, освіти, мистецтва, економіки і права.

У 20 професійно-технічних училищах 12,3 тис. учнів здобувають професії більш як за 100 спеціальностями. Серед закладів профтехосвіти вирізняється вище професійне училище №18 Івано-Франківська. Тут готують кухарів, офіціантів, пекарів, секретарів-референтів.

В області працює 766 загальноосвітніх навчальних закладів системи МОН, якими охоплено 214036 учнів. Крім того, діє 2 приватні загальноосвітні школи, де навчається 124 учні. В 11 гімназіях, 7 ліцей та коледжів здобувають освіту 5901 обдарована дитина. Освітні послуги надають також 12 спеціальних шкіл та шкіл-інтернатів, 276 дитячих дошкільних закладів. У 69 позашкільних закладах системи освіти мають змогу розвинути свої таланти та здібності майже 46,5 тис. дітей.

Значна увага приділяється інформатизації навчальних закладів. Всього комп'ютеризовано 248 загальноосвітніх навчальних закладів, що складає 73,0%, у сільській місцевості – 163 (73%).

На території області діє понад 45 молодіжних, студентських та дитячих організацій, які займаються різноманітною просвітницькою та культурно-мистецькою діяльністю. У цілому в молодіжних організаціях нараховується більше 10 тис. членів.

3.6. Охорона здоров'я

Мережа галузі охоплює 40 закладів обласного підпорядкування, 14 центральних районних, 9 районних, 3 центральних міських, 13 міських, 4 дільничні лікарні, 4 міських і районних пологові будинки, 3 станції швидкої медичної допомоги, 119 сільських лікарських амбулаторій та 561 фельдшерсько-акушерський пункт.

Всього в області працюють 36 тис. медичних працівників, з них 5939 лікарів, 14358 середнього та 14320 молодшого медичного персоналу.

Здійснена акредитаційна експертиза 78 лікувальних закладів, з яких 27 закладів (34,6%) отримали вищу акредитаційну категорію, 41 (52,6%) – першу та 10 (12,8%) – другу.

Ліжковий фонд закладів охорони здоров'я становить 12446 ліжок. Забезпеченість ліжками складає 88,6 на 10 тис. населення, що перевищує рекомендований МОЗ України норматив (80,0). Суттєво зменшилася тривалість лікування одного хворого у стаціонарі.

3.7. Культура та мистецтво

3.7.1. Етнокультура регіону

Івано-Франківщина входить до складу історичної території – Галичини, що одержала назву від давньої столиці – Галич. Галичина розміщена на перехресті доріг між Заходом і Сходом, Північчю і Півднем – у південно-західній частині України. Інша назва нашого краю – Прикарпаття, бо із заходу він прилягає до зелених Карпат. Вважається, що значне розселення автохтонними мешканцями території нашої держави спочатку відбувалося із Заходу.

5-6 тисячоліть тому на північ від Галича, за Дністром, проживали загадкові трипільці, будували величезні житла. Кераміка трипільська так само мальована, як і теперішня гуцульська. Високого розвитку Галичина досягла за князіння Ростиславовичів і Романовичів. Галицько-Волинське князівство, особливо за часів короля Данила, розширило свої володіння й перетворилося в одну з найпотужніших держав Європи, що зуміла припинити експансію татар на захід.

Галичина здавна найбільш густозаселена територія України. Завдяки особливостям традиційного життя, місцевим говіркам, культурі, одягу, побуту, розселенням, в краї гармонійно співіснують кілька етнографічних груп: бойки, гуцули, лемки, покутяни, ополяни.

Івано-Франківщина багата історичними та культурними традиціями, це один з небагатьох країв, де збережено культуру чи не в усіх її проявах. Тут народилися і творили Василь Стефаник, Лесь Мартович, Марко Черемшина, Василь Верховинець. В усі часи визвольної боротьби наша земля давала приклад величчю й нескореності національного духу. На зламі XIX-XX ст. тут зародилась Галицька Січ, згодом Івано-Франківськ (тоді Станіслав) став столицею ЗУНР.

Культура України ще довго буде нашим найбільш бажаним експортним продуктом. Яскраво і колоритно можна це побачити на прикладі збережених традицій етнографічних груп Івано-Франківщини. Народне мистецтво Івано-Франківщини найвиразніше характеризує етнокультуру західного регіону України.

Бойки заселяють узбіччя середньої частини Карпат. Раніше на Бойківщині займалися переважно скотарством, лісорозробками, видобуванням солі, ковальством. Пізніше тут розвинулося землеробство, тваринництво. У містах Калуш, Долина, Болехів добрий розвиток має хімічна, нафтова, лісотехнічна промисловість.

На території, яку заселяють бойки, збереглися пам'ятки монументального народного будівництва – дерев'яні каплиці, дзвіниці, церкви. Селище Перегінське за добробутом, який простежується у цілих архітектурних ансамблях, перегінчани називають “Бойківським голівудом”.

Знамениті бойки – Юрій Дрогобицький (професор Краківського університету, згодом ректор університету в Болонії); гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний; письменники – Іван Франко, Іван Вагилевич, Антін Могильницький; політичний діяч Степан Бандера та багато інших.

На розвиток творчого потенціалу Бойківщини позитивно впливає проведення різноманітних культурно-мистецьких заходів, зокрема міжнародного фольклорного фестивалю бойків “Бойківська ватра”, на який з'їжджаються гості з усієї України та закордону.

Особливим колоритом і розмаїттям видів і жанрів народної творчості відзначається Гуцульщина. Саме тут знаходяться осередки різби по дереву, гончарства, ткацтва, вишивки, художньої обробки металу та шкіри, писанкарства. В області працюють 350 народних майстрів і майже 200 художників аматорів.

Гуцули проживають у південно-східній частині Карпат, у межах Галичини, Буковини, Закарпаття. Мальовнича частина українських Карпат визначила спосіб життя, заняття скотарством, народними промислами, деревообробкою, писанкарством.

На території Гуцульщини сформувались родинні школи різьбярів, гончарів, вишивальниць, ткачів. Гуцульщина має дерев'яні церкви XVI-XX ст., збудовані в традиційних народних формах. Гуцульському одягу притаманні окремі риси вбрання інших регіонів України (Подніпров'я) та південних слов'ян (болгар, хорватів, сербів). Найвідомішим різьбярем, який відчутно розвинув та удосконалив техніку гуцульського “сухого” різьблення – без застосування інших матеріалів, був Юрій Шкрібляк (1822-1884 рр.) відповідно до мотивів різби, він придумував нові форми доліт, стамесок, удосконалив техніку різьблення.

Славетні гуцули – письменники, поети Юрій Федькович, Марко Черемшина, Тарас Мельничук, Роман Іваничук. Гуцули також проводять фестивалі міжнародного рангу, на які з'їжджаються представники цієї етнографічної групи українців зі всього світу.

Покутяни займають територію на північний схід від гуцулів. На Покутті розвинуто землеробство, чимало мешканців займаються декоративно-ужитковим мистецтвом (гончарством, вишиванням, килимарством, писанкарством). Землі Покуття – найродючіші в області. Покутський одяг зберіг чимало архаїчних елементів і відрізняється стриманістю і привабливістю. Покутські села розташовувались здебільшого у низинах.

Ополяни заселяють Опілля – західну частину Подільської височини, основне заняття мешканців – землеробство. Культурою і побутом ополяни близькі до Покуття й Поділля. Вони використовують бісер, рослинний орнамент у вишивці.

Лемки проживають на пограниччі з бойками. Основна частина території лемків розміщена поза Галичиною – на Закарпатті і в Польщі. Вони зберегли свої звичаї, обряди, окремі риси матеріальної культури в одязі, їжі, тощо. У Рогатинському, Коломийському та інших районах області окремими селами проживають лемки, насильно переселені з Польщі після II світової війни. З Лемківщини походять: митрополит Йосиф Сембратович, композитор Михайло Вербицький.

3.7.2. Інфраструктура культурних закладів

Розвиток культури і мистецтва Прикарпаття тісно пов'язаний з історією й діяльністю обласних установ та мистецьких закладів. Саме тут сформувалися провідні мистецькі колективи – трупа обласного музично-драматичного театру ім. І. Франка, Державний гуцульський ансамбль пісні і танцю, камерний оркестр обласної філармонії, симфонічний оркестр та інші колективи Івано-Франківського музичного училища ім. Д. Січинського, Калуського училища культури.

Мистецьку славу краю примножують народні артисти України Христина Фіцалович, Петро Терпелюк, Петро Князевич, Михайло Кривень, Богдан Сташків, заслужені діячі мистецтв України Михайло Сливоцький, Анатолій Грицан, Олександр Семенюк, Михайло Мокрецький, заслужені артисти України Роман Іваницький, Жанна Добряк-Готв'янська, Олег Герета та багато інших.

На сьогодні в області нараховується 733 закладів культури клубного типу, 56 дитячих шкіл естетичного виховання, 5 театральних-концертних установ, 12 державних і 70 громадських музеїв, 4 театри, обласна філармонія, інститут культури Прикарпатського університету ім. В. Стефаніка, Івано-Франківське музичне училище ім. Д. Січинського, Калуське училище культури, Науково-методичний центр культури Прикарпаття, 3 парки культури. При клубах функціонують 3687 художніх колективів.

При закладах культури клубного типу діють чотири тисячі колективів художньої самодіяльності, в яких беруть участь майже 50 тисяч чоловік, 311 колективів носять звання “народний аматорський”, 31 дитячих аматорських колективів удостоєні звання “зразковий”.

Всього в області діє 1 наукова, 783 публічних державних бібліотек. З них – обласна бібліотека для дітей, обласна бібліотека для юнацтва, 17 районних та міських централізованих бібліотечних систем, які об'єднують 746 бібліотек.

В книгозбірнях області працює 1310 працівників, 78,3% яких мають фахову освіту. Книжковий фонд публічних бібліотек області складає 9,1 млн. примірників творів друку, з них українською

мовою – 5,0 млн., 55,6% від загального фонду. Поступово бібліотеки області запроваджують доступ до Інтернету для читачів (обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка).

Заклади культури обласного підпорядкування очолюють фахівці з вищою освітою, потребує підвищення фаховий рівень керівників районних закладів культури. Ще гірша ситуація з фахівцями склалася у сільських установах культури, де спеціалісти з вищою освітою практично відсутні. Серед працівників бібліотечної системи переважаюча кількість працівників з педагогічною освітою.

Активно діють в області музеї. В 11 державних і 76 громадських музеях області зберігається майже 190 тис. експонатів. В управлінні культури облдержадміністрації створено відділ з питань охорони культурної спадщини, який веде контроль за станом обліку, використання та збереження пам'яток культурної спадщини в області.

Івано-Франківський краєзнавчий музей знаходиться в історичній ратуші – колишньому будинку міського самоврядування (побудованому у 1666 році), який є своєрідною візитною картою обласного центру.

Івано-Франківський художній музей розташований у ренесансному костьолі XVIII століття, де зібрані унікальні пам'ятки галицького іконопису й скульптури в стилі бароко, роботи українських художників другої половини XX ст., а також твори польських, австрійських та італійських майстрів XVIII-XX століть.

Скарбницею народних промислів та найстаріших сховищ декоративно-прикладного мистецтва Прикарпаття є Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини і Покуття імені Й. Кобринського, що діє від 1935 року. Підтвердженням цього є занесення його до Королівської Енциклопедії Великої Британії як музею світових шедеврів його структурним підрозділом є музей “Писанка” оригінальної архітектури, де зібрано понад 10 тис. екземплярів писанок з України та інших країн, де проживає українська діаспора.

Створені громадські музеї історії міста Болехів, історико-етнографічний “Берегиня” у м. Бурштин. У 2003 році відкрито музей історії Бойківщини в м. Долина. У с. Криворівня Верховинського району побудоване приміщення для музею першого Президента України М. Грушевського. Справжніми центрами патріотичного виховання стали музеї історії Калущини та визвольних змагань Надвірнянщини.

До Кабінету Міністрів України направлено пакет документів з пропозицією про створення на території с. Криворівня Верховинського району історико-культурного заповідника, який би працював за принципом екомuzeю. Прийнято розпорядження облдержадміністрації “Про відновлення регіонального музею Гуцульщини у с. Верховина”.

Активізується пошукова та дослідницька робота музейних закладів. В практику роботи музеїв поступово впроваджується організація міжнародних науково-дослідних експедицій, обмін досвідом музейної роботи.

Разом з тим вже давно назріла необхідність втілення у діяльність музеїв сучасних інформаційних технологій, впровадження єдиної уніфікованої системи музейної комп'ютерної каталогізації, проектування автоматизованої інформаційно-довідкової системи для користувачів, призначеної для реалізації всього блоку облікових і наукових знань, пов'язаних з формуванням наукових паспортів на музейні пам'ятки; проведення фотофіксації музейних експонатів, впровадження новітніх технологій реставрації та консервації музейних експонатів.

В Івано-Франківській області діє 310 стаціонарні кіноустановки, 274 з них – у сільській місцевості. В середньому на 100 мешканців припадає 5 кіноустановок. Найбільша кількість закладів культури налічується в Коломийському, Галицькому, Рогатинському, Снятинському районах.

Функціонує 54 початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади, де навчаються 10259 учнів і працює 1451 викладач.

Традиційними і популярними стали конкурси піаністів ім. В. Барвінського, “Водограй”, “Концертино”, “Танцює юнь Прикарпаття”, “Весняні голоси”. Переможці обласних конкурсів і обдаровані діти беруть участь у Всеукраїнських та Міжнародних творчих змаганнях, програмі Українського фонду культури “Нові імена України”.

3.7.3. Пам'ятки культури і архітектури

Окрім чудових рівнинних і гірських природних ландшафтів, значна частина яких збереглася у первозданному вигляді, Івано-Франківщина приваблює туристів численними пам'ятками культу-

ри і архітектури. На території області під охорону держави взято три з половиною тисячі пам'яток історії та архітектури.

На державному обліку в Івано-Франківській області знаходиться 869 пам'яток історії та 142 – монументального мистецтва, 1440 – археології.

24 пам'ятки занесено до Державного реєстру національно-культурного надбання, зокрема могила композитора Д. Січинського, фольклориста М. Бучинського (м. Івано-Франківськ), актора М. Бенцалю (м. Коломия), будинок, в якому перебував І. Франко (с. Криворівня Верховинського району) та ряд інших.

3.7.4. Історико-культурна та архітектурна цінність населених пунктів Івано-Франківської області

Містобудівна спадщина Західної України – явище унікальне. Міста цього регіону формувалися і розвивалися в складних політичних і соціально-економічних умовах, внаслідок чого їх просторово-планувальні структури є складні сполучення містобудівних принципів і архітектурних стилів різних епох. Традиції одного періоду доповнювались принципами наступної епохи, архітектурні ансамблі характеризувались сумішшю стилів і прийомів. Малюнок вуличної мережі і структура міських просторів нагадують середньовічні міста Чехії та Польщі, а в забудові переважають сецесійні та еkleктичні будівлі.

В цілому на території області нараховується 27 історичних міст. Перелік їх затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 року № 878. Найважливішими з них є міста, що згадуються в давньоруських літописах. Серед них Тисмениця (1143 рік), Снятин (1158 рік), Городенка (1195 рік), Тлумач (1213 рік), Коломия (1240 рік).

Середньовічні фортифікаційні споруди на Прикарпатті збереглися лише частково. Рештки давніх укріплень є у місті Галич – Галицька фортеця (XIV ст.), в Городенківському районі – Раковецький палац (XVII ст.) та Чернелицький замок (XVII ст.), у Надвірнянському районі – Пнівська фортеця (XVI ст.), у Богородчанському районі – Скит Манявський (XVII ст.).

Івано-Франківськ

Івано-Франківськ (колишній Станіславів) – найбільший культурний та економічний центр краю, історія якого налічує понад три з половиною сторіччя. Місто було засноване Андрієм Потоцьким, представником давнього галицького магнатського роду, який володів значними латифундіями на Покутті. Станіслав було засновано як місто-фортецю. Дата заснування міста точно не визначена, проте достеменно відомо, що у 1662 році Станіслав отримав Магдебурзьке право.

Місто-фортеця було споруджене за короткий термін (5 місяців) за проектом Ф. Корасіні з Авіньйону у формі пентагону з додатковими бастеями, редутами і фортом, що оточував власне замок Потоцьких. Образ міста історично асоціювався з теорією В. Скамоцці "Ідеального міста" (міста-зірки, міста-сонця) – гармонійного, компактного, доцільного і невразливого до нових методів військових дій. Проектування і спорудження міста велось за стандартами і нормами французької будівельної школи, які задовольняють як транспортну, так і комунальну мережу ось уже понад 300 років. Графічно-метрологічний аналіз структури і "коду" міської структури і сьогодні дає можливість вказати на її унікальність в Східній Європі.

В засадах містопланування немає характерного для середньовічних міст конфесійного "пресингу". Архітектура міста характеризує образ рівноправної громади, виражений в домінуванні ринково-ратушної площі, яку оточували правильним колом храми різних конфесій і релігій, що відповідало духу вільного міста. Костели, синагога, церкви: греко-католицькі, вірменські, гебрайські – все це впродовж сотень років культивувало віротерпимість, а також вироблення у жителів міста розуміння пріоритетності громадянських цінностей. Мешканці міста склали відносно сталий відсотковий паритет за національностями – українці, поляки, німці, євреї.

Серед пам'яток історії та архітектури Івано-Франківська найцікавішими є культові споруди. У центральній частині міста знаходяться три з них – будівлі, які представляють архітектурний стиль українського бароко. Вірменський костел (1742 рік, діюча православна церква), Катедральний собор Святого Духа (1753 рік, діюча греко-католицька церква) та Костел-колегіата (1672 рік, наразі виставкова зала Обласного художнього музею).

Історично локалізована територія між Сходом і Заходом, ісламом та християнством, місто-фортеця, що давала захист майстерним у ремеслі та мистецтві людям і сьогодні об'єднує громаду потужного науково-культурного потенціалу, високого рівня освіти та навичок, здатну та бажаю-

чу жити краще, місто, що є воротами в українські Карпати, має надзвичайний потенціал для розвитку туризму.

Богородчанський район

Богородчанський район багатий на історичні місця. Районний центр – с-ще. Богородчани, розташоване на правому березі р. Бистриці-Солотвинської в 15 км від м. Івано-Франківськ. Значна територія району вкрита карпатським лісами. Богородчанський район розташований у передгір'ї українських Карпат. На кордоні із Закарпатською областю височить гора Сивуля (1818 м).

До найдавніших поселень Прикарпаття відноситься селище Солотвин, яке вперше згадується під назвою Краснополь у Галицькому літописі XII ст. Першими на території району виникли поселення – Жураки, Підгір'я, Старі Богородчани (1441 р.), Дзвиняч (1450 р.). На території району знаходиться пам'ятка архітектури XVII ст. – Манявський скит. Монастир заснований міщанином І. Княгиницьким, родом з м. Тисмениці.

Галицький район

Найдавнішим містом Івано-Франківщини є Галич, перша згадка про який відноситься до 898 року. У 1998 році урочисто, на державному рівні відзначилось 1100-річчя княжого града Галича, що був столицею могутнього Галицького князівства і Галицько-Волинської держави.

До наших днів тут збереглися рештки рядів могутніх фортечних валів та частина Галицької фортеці. Зараз Галич – районний центр, мальовниче стародавнє місто, яке розкинулося на Крилоській горі, біля її підніжжя у межиріччі Лукви та Мозолевого потоку аж до Дністра. Вдале географічне розташування міста у поєднанні з штучним укріпленням полегшувало його захист. Ще й досі збереглися залишки п'яти рядів могутніх фортечних валів, що досягають висоти близько 25 м. Тепер тут функціонує Національний заповідник "Давній Галич", на території якого знаходяться пам'ятки історії та культури стародавнього Галича та Галицько-Волинської держави XII ст.

Найбільшого піднесення досяг Галич за Ярослава Осмомисла (1153-1187 рр.). Найвизначнішою архітектурною пам'яткою Галича був Успенський собор, збудований за князювання Ярослава Осмомисла у 1157 році. До найдавніших поселень відносяться Бовшів (1153 р.), Делятин (1424 р.), Медина (1441 р.). На особливу увагу заслуговує Успенська церква (XVI ст.) в с. Крилос і церква Пантелеймона (XII ст.) під Галичем. З метою збереження історичних пам'яток в Галичі було реконструйовано центральну площу – Майдан Різдва, відреставровано діючу церкву Різдва Христового – пам'ятку XIII ст., споруджену дзвіницю біля церкви Різдва. Розпочато відбудову оборонної вежі Старостинського замку, в с. Крилос здійснено реконструкцію митрополичих палат, в яких знаходиться музей історії давнього Галича, відтворено первісний вигляд діючої церкви Успіння Пресвятої Богородиці.

Городенківський район

Перша літописна згадка про Городенку датується 1195 р. і називається поселенням хліборобів і ремісників у складі Галицько-Волинської держави. У 1668 р. м. Городенка отримала від польського короля Магдебурзьке право.

Визначною архітектурною спорудою міста є костел Непорочного Зачаття Діви Марії роботи Бернарда Меретина. Храм прикрашений був великою кількістю скульптур Іоганна-Георга Пінзеля, зараз можна побачити лише Мадонну поблизу храму. Багато з місцевих скульптур експонуються та зберігаються в Олеському замку.

З історією Городенки пов'язана громадсько-культурна діяльність письменників – А. Крушельницького, О. Левицького, І. Плешкана, художниці О. Плешкан. У 1900 р. у селі Чортовець жив український письменник В. Стефаник.

Пам'яткою архітектури в селі Чернелиці є залишки замку, збудованого за часів панування магната Михайла Чарторийського, та домініканський костел середини XVII ст. Романтичні руїни фортеці збереглися в придністрянському селі Раковець. Залишки замку в Раковці височіють на скелястому березі ріки Дністер, біля підніжжя гори – вціліла вежа та частини стін.

В Чернелиці збереглися залишки бастионного замку та костел 1661 р., побудований в стилі Відродження, з каменю, хрестовий в плані, з граненими бічними гілками. Двоярусна вежа, арочний проїзд, оформлений порталом з кам'яними гербами, кутові бастіони свідчать про особливості українського архітектурного ренесансу. Не обминула замку й усна народна творчість. Одна з легенд розповідає про те, як король Ян Собеський під час війни з волохами і турками спорудив у своєму замку підземні ходи на випадок облоги і втечі: один – до Дністра, а другий – до костелу в

Городенці. Підземний хід тут справді існував, тільки пролягав він не до Городенки, а до костелу в Чернелиці і проходив під сучасною головною вулицею селища.

Ще одним цікавим місцем в районі є село Чортовець. Тут збудований замок Домініком Войцехом Бієневським, галицьким підчашим, в середині XVII ст., вже по закінченню національно-визвольної війни. Будівництво завершено було в 1660 р. Вхід до фортеці через двоповерхову браму з напівкруглими склепіннями, до якої через виритий рів був перекинтий міст. В західній частині замку були житлові приміщення, а на північному сході розміщувалась каплиця.

Долинський район

Районним центром Долинського району є м. Долина, яке знаходиться на відстані 58 км від обласного центру. Місто виникло приблизно у другій половині X ст. Заселення цих земель певною мірою зумовлене наявністю покладів солі серед густих лісів. Тут побудували Вознесенський монастир, у якому з 1112 року монахи почали писати своєрідний літопис Долини.

В Долинському районі нараховується 175 пам'яток історії та культури з них історії – 89, архітектури – 63, археології – 8, мистецтва – 15, Гошівський монастир (XVIII-XIX ст.) та 30 церков (XVII-XIX ст.), які діють на Долинщині, належать до пам'яток сакрального мистецтва. Серед них церква Успення Пресвятої Богородиці (с-ще. Вигода, 1686 р.), церква святого Василя Великого (с. Белеїв – XVIII ст.), церква Пресвятої Тройці (с. Максимівка, XVIII ст.). До пам'яток архітектури належить Долинська солеварня – (XVIII-XIX ст.), магістрат (XIX ст.).

До давніх населених пунктів відносяться Гошів (1469 р.), Міжріччя (1371 р.), Тисів (1464 р.).

Калуський район

Калуш – районний центр та місто обласного підпорядкування, знаходиться на відстані 30 км від Івано-Франківська. Місто розташоване в передгір'ї Карпат на пересіченні важливих торгівельних, господарських та культурних шляхів. Історія міста, як і багатьох міст Галичини, сягає в сиву давнину. Перша письмова згадка про місто датована 1437 р. В 1549 р. місто одержує Магдебурзьке право і стає королівським “вільним містом” з власним гербом.

Коломийський район

Важливим культурним і духовним осередком краю було і залишається місто Коломия. Населення міста й околиць створило немало перлин духовної та матеріальної культури.

Вважають, що Коломия була заснована антами у IV-V ст. н.е.; а назва міста походить від словосполучення “коло” та “миє”, назви р. Коломийки, власного чоловічого імені Коломий. Перша літописна згадка – літо-осінь 1241 р. в Галицько-Волинському літописі, місто фігурує як “доходне сольне місто” князя Данила Галицького. Територіально місто входило до володінь Галицько-Волинської держави, виконуючи функції торговельного і фортифікаційного центру південно-східної окраїни Галицької Русі.

Герб міста, що являв собою укороновану голову орла, відомий з 16 жовтня 1395 р. З жовтня 1405 року міст отримало Магдебурзьке право. В місті розташовано 13 пам'яток архітектури місцевого та 1 державного значення. Найбільш оригінальні: "Монастирок" (Спаська) церква 1587 р.; Дворянська дзвіниця (1744 рік) – пам'ятка державного значення; Парафіяльний римо-католицький костел св. Панни Марії, (1775 р., відбудова 1830-1895 рр.) – тепер – греко-католицька парафія св. Йосафата Кунцевича; Катедральний собор св. архістратига Михаїла Коломийсько-Чернівецької єпархії УГКЦ (1855-1873 рр.); Коломийська Гімназія (1875-1901 рр.). Заслуговує уваги монастир Бернардинців (початок XVIII століття) у селищі Гвіздець Коломийського району.

Рогатинський район

Ще однією перлиною Прикарпаття є місто Рогатин – одне з найдревніших поселень Західної Галичини. Перші письмові згадки про місто відносяться до XII ст. Магдебурзьке право місту Рогатину надано в 1415 р.

Про багате історичне минуле Рогатина свідчать пам'ятки архітектури, що збереглися до наших днів і вдало прикрашають центральний майдан міста: церква Різдва Пресвятої Богородиці XII-XIV ст., оборонні мури з брамою XII-XIV ст., Святодухівська церква XVII ст., костел в стилі ренесансу 1666 р. Іконостас Святодухівської церкви - перлина українського мистецтва XVII ст. Він був створений на кошти Рогатинського братства в 1650 р. і неодноразово ставав окрасою міжнародних виставок. В різьбі і живописі іконостасу поряд з ренесансними традиціями присутній стиль характерний для бароко. Живопис іконостасу відзначається художньою довершеністю.

Цінною архітектурною пам'яткою міста є костел святого Миколая, побудований в готичному стилі і в стилі пізнього ренесансу.

Центральний майдан міста названо в честь Роксолани, дочки пароха Святодухівської церкви Насті Лісовської, дружини турецького султана Сулеймана Пишного.

Не менш захопливою поїздкою буде поїздка у с. Стратин, де в 1602-1606 рр. діяла одна з найдавніших українських друкарень. Дорогою до цього села можна здійснити сходження на Чортову Гору, яка є природнім заповідником.

У с. Псари зберігся графський палац ХІХ ст. Село Ферліїв (стародавній Матіїв) відомий збереженим костолом, перебудованим з давньоруської фортеці.

Мальовничі лісові урочища "Осова" та "Золота поляна" – колишні місця дислокації штабів і навчальних баз Української Повстанської Армії. Тут відтворено обстановки часів руху Опору, збудовано каплички.

Рожнятівський район

Рожнятівський район розташований в західній частині області в Карпатському передгір'ї та гірській частині Карпат. Рожнятівщина – це мальовничий бойківський край, який здавна вабив до себе незайманими лісовими угіддями, чудовими ландшафтами, чисельними ботанічними заказниками та заповідниками, архітектурними та історичними пам'ятками, збереженими народними звичаями та обрядами, ремеслами.

Цікавий для туристів район і своїми історичними та краєзнавчими пам'ятками: до наших днів збереглися (в реконструйованому вигляді) – замок польського магната Скарбка (ХІV ст.), доменна піч в урочищі Ангелів, збудована в 1810 р. А.Ангеловичем, заново відбудована в урочищі "Підлюте" – "Кедрова палата" – відома з поч. ХХ ст. як курорт-резиденція Митрополита Андрея Шептицького.

Багатою експозицією володіє народний історико-краєзнавчий музей культури та побуту Бойківщини в с. Цінева. Хрест "в пам'ять святої тверезості" (1874 р.) й донині зберігся в с. Ясень. В цьому населеному пункті функціонує хата-музей І.Вагилевича – члена "Руської трійці", одного з авторів "Русалки Дністрової". Письменникові землякові вдячні горяни встановили пам'ятник. Про важкі часи галичан, які поклали початок масової еміграції бойків до Канади, нагадує пам'ятний знак першим заробітчанами – емігрантами – Василю Ілиняку та Івану Пилипіву, – встановлений з нагоди 100-річчя від цієї події в с.Небилів.

Снятинський район

Місто Снятин збудовано як опорний пункт князівських дружин для захисту торгового шляху до місць видобування солі поблизу м. Коломия. Історія його виникнення відтворена в Іпатіївському літописі. В 1138 р. ця територія належала сину князя Ярослава на ім'я Коснятин, звідки місто отримало свою назву.

На Снятинщині народились і творили визначні письменники: В. Стефаник, М. Черемшина, Н. Кобринська, художник В. Касіян. Про їх життя і творчість можна дізнатись в музеях В. Стефаника (с. Русів), М. Черемшини, В. Касіяна (м. Снятин). Традиції видатних майстрів продовжують наші сучасники – лауреати Шевченківської премії: письменник Я. Гоян, фотохудожник В. Пилип'юк.

Тисменицький район

Перші згадки про Тисменицю вміщено в Іпатіївському літописі 1143 року. З 1449 р. місто здобуває Магдебурзьке право і починає зростати економічно. В ХV-ХVІІ ст. воно стає одним із значних ремісничих і творчих центрів Прикарпаття.

Найдавніші поселення району – Братківці (1447 р.), Марківці (1461 р.), Старі Кривотули (1436 р.), Угринів (1440 р.), Черніїв (1404 р.).

У с. Узин народився мовознавець І. Гануш (1858-1887 рр.), а у с. Чернієві – польський письменник вірменського походження К. Абраганович (1856-1909 рр.), автор досліджень про Ю. Федьковича, в Тисмениці – Й. Княгницький, І. Озаркевич – в Драгомирчанах.

Місто Тисмениця віддавна має славу хуτροвої столиці України. Тут знаходяться два найбільші в країні підприємства, які виготовляють хуτροвий одяг – "Тикаферлюкс" і "Хутрофірма "Тисмениця". Продукція тисменицьких кушнірів експортується в різні країни Європи й світу.

Тлумацький район

Місто Тлумач – невеличке, культурне містечко області, яке розташоване на березі річки Тлумачик. Перша згадка про місто відноситься до 1213 року в Іпатієвському літописі. Місто отримало Магдебурзьке право.

Серед тих, хто прославив район, люди різних епох і професій: художники, письменники, науковці, політики. Тут народився і жив у молоді роки автор першої розвідки про Т. Шевченка – Гвідо Батаглія, тут корінь всесвітньовідомих скульпторів Г. Крука та М. Бринського, конструктора трьох найбільших на планеті атомних криголамів П. Кондрата, активіста селянської радикальної партії С. Даниловича, художниці О. Плеткар, першого українця, який став членом палати Громад англійського парламенту і протягом 1983-1987 рр. працював в уряді Маргарет Тетчер і нагороджений орденом Британської імперії Стефана Терлецького, поета і перекладача К.Климкевича, українського мовознавця Б. Кобилянського.

Болехівська міська рада

На порозі бойківського краю, обабіч гірської річки Сукіль, притоки Свічі і Дністра та головного прикарпатського тракту Івано-Франківськ – Стрий, в 78 км від обласного центру, на висотах 345–405 м над рівнем моря розташувалося місто Болехів, яке межує із Львівською областю, в 9 км від курорту Моршин.

Перша письмова згадка про Болехів датується 1371 роком, а в документах згадується як Болех Валашський. В 1603 році місту було надано Магдебурзьке право. З 1772 року воно входило до складу Австро-Угорщини, а з 1918 – до складу Польщі.

З історією Болехова тісно пов'язані імена видатних людей. До них насамперед належать Н. Кобринська (1855-1920 рр.) – відома українська письменниця і громадська діячка. У Болехові в 1884-1888 рр. бував І.Франко. він також перебував і у с. Лолин, де написав ряд оповідань, а згодом на основі місцевого матеріалу створив драму “Украдене щастя”. В Болехові багато пам'яток історії та культури. Культові споруди – храми Святої Параскеви (1891 р.), Святої Анни, Жон Мироносиць, римо-католицький костел Вознесіння Матері Божої, солеварня (середини XIX ст.) міська ратуша (1863 р.), житлові будинки кінця XIX ст.

В місті крім Н. Кобринської, жили та працювали О. Савицький, професор, автор першого українського підручника з математики, скульптор В. Черешнівський, майстер скрипок З. Петиш, майстер-годинник В. Василевський, краєзнавець, засновник музею міста Р. Скворій.

3.7.5. Дерев'яні церкви

В Івано-Франківській області знаходяться 50 дерев'яних церков, які охороняються державою. Найдавніші з них – Благовіщенська церква (1587 рік) у місті Коломия, Успенська церква (1623 рік) в селі Пістинь Косівського району, Різдва Богородиці (1678 рік) у селищі Ворохта на Яремчанщині. А в селі Росільна Богородчанського району знаходиться дерев'яна церквя, зведена без жодного цвяха.

У гірських селах області зустрічаються дерев'яні будівлі трьох типів: лемківські, бойківські та гуцульські. Для гуцульської школи характерні багатоярусний дах з кількома шпильми та квадратна основа будівлі. Бойківські церкви – видовжені, складаються з трьох залів, накриті спільним шатровим дахом. Лемки будували церкви з однією банею-шпилем, до головної споруди прилаштували бокові – виходила хрестова основа.

Найяскравішим зразком дерев'яного будівництва є церква Святого Духа з укріпленнями в місті Рогатин (1666 рік). Іконостас Святодухівської церкви, створений у 1650 році, вважається перлиною українського малярства.

3.7.6. Державні програми

Усвідомлюючи загрозу втрати своєрідності історичних населених пунктів в області було розроблено цілісну комплексну програму заходів соціально-економічного розвитку історичних міст, їх регенерації та благоустрою.

Реалізація програми почалася у 1998 році зі старовинного міста Галич, який готувався до відзначення свого 1100-річчя. В Галичі було реконструйовано центральну площу – Майдан Різдва, відреставровано прилеглу до майдану забудову та діючу церкву Різдва Христового – пам'ятку XIII ст., споруджену дзвіницю біля церкви Різдва, на майдані Різдва встановлено пам'ятник Данилу Галицькому, розпочато відбудову оборонної вежі Старостинського замку, виконано значний обсяг робіт з благоустрою магістральних вулиць міста та багато інших робіт. У селі Крилос здійснено реконструкцію митрополичих палат, в яких знаходиться музей історії давнього Галича,

споруджено чудову альтанку над Княжою криницею та Галичину могилу, відтворено первісний вигляд діючої церкви Успіння Пресвятої Богородиці, виконано роботи з благоустрою територій.

У 1999 році з нагоди святкування 800-річчя з дня заснування Рогатина аналогічні роботи проведено з реконструкції історико-архітектурного ядра міста, а на його центральній площі встановлено пам'ятник славній нашій землячці Насті Лісовській, відомій в історії Роксолані.

У 2000 році в зв'язку з проведенням X Міжнародного Гуцульського фестивалю в м. Коломиї відреставровано понад 200 історичних будівель і пам'яток містобудування та архітектури, здійснено комплексний благоустрій центральної частини міста.

У 2001 році ремонтом-реставрацією були охоплені майже всі пам'ятки архітектури історичного центру Івано-Франківська, здійснено реконструкцію Вічевого Майдану та прилеглих до нього вулиць. На реконструйованому майдані Андрія Шептицького споруджено альтанку з басейном і скульптурою Пресвятої Богородиці в альтанці, та багато інших робіт.

У 2002 році була проведена реконструкція та комплексний благоустрій міста Косова та розпочато аналогічні роботи в Калуші.

У 2003-2005 роках проводились роботи з реставрації таких міст, як Рожнятів, Городенка, Долина, Болехів та всіх інших історичних міст області.

Проведені роботи з регенерації, реконструкції та комплексному благоустрою історичних міст Прикарпаття дістали високу оцінку мешканців цих міст, фахівців та численних гостей нашого краю. А за Коломию та Івано-Франківськ присуджені Державні премії України в галузі архітектури.

Потенціал для розвитку галузі, найбільш відповідальної за духовне здоров'я нації, досить значний. Позитивні тенденції для розвитку культури Прикарпатського краю значною мірою забезпечив Указ Президента України, яким 2003 рік був оголошений Роком культури. Його реалізація проходила так, що і в обласному центрі, і на місцях було винайдено можливості матеріально підкріпити розвиток культури в області.

За останні роки на території Прикарпаття споруджено багато пам'яток, присвячених увічненню пам'яті діячів науки, культури, борцям за незалежність України. Часто вони встановлюються за кошти окремих людей, громад, громадських організацій. Прикладом може служити меморіальний комплекс у селі Цуцилів Надвірнянського району, де поховані вояки УПА. Пам'ятник М. Грушевського споруджений у с. Вербівці Городенківського району стараннями і за кошти місцевого краєзнавця, фермера М. Андрусика. В Коломиї заходами Союзу українок встановлено меморіальну таблицю письменниці, громадсько-культурній діячці О.Кисілевській.

3.8. Фізична культура та спорт

Спортивний потенціал Івано-Франківщини динамічно розвивається та зміцнюється. В області налічується 68 стадіонів, 13 плавальних басейнів, 480 спортивних залів, 11 лижних трамплінів та 1710 спортивних майданчиків для різних видів спорту. Додатково до послуг населення спортивні комплекси коледжу фізичного виховання, Національного університету нафти і газу, медичного університету, "Колос", "Електрон", "Юність", "Форум" в м. Івано-Франківськ; "Локомотив" і "Прикарпаття" в м. Коломия, "Посейдон" і "Будівельник" в м. Калуш, "Колос" в м. Снятин, "Спорт-центр" в м. Рогатин, "Комбінат спортивних споруд" в м. Галич.

На території області знаходяться чотири зимові навчально-спортивні бази "Авангард", "Заросляк", "Україна" та "Черемош", з яких "Авангард", "Заросляк" та "Черемош" мають статус баз олімпійської та параолімпійської підготовки.

В містах Івано-Франківськ, Городенка, Болехів, Долина та с. Корнич Коломийського району облаштовано п'ять спортивних майданчиків зі штучним трав'яним покриттям. В м. Калуш побудовано три тенісні корти та облаштовано майданчик для ігри в хокей з шайбою. Відремонтовано стадіони "Хімік" в м. Калуш, "Колос" в м. Городенка, в с. Кам'янка Коломийського району. Установлені пластикові сидіння на стадіоні "Карпати" в с-ще. Брошнів Рожнятівського району.

В м. Івано-Франківськ проводиться реконструкція міського центрального стадіону "Рух", плавальних басейнів "Олімп" та коледжу фізичного виховання.

В області збережена мережа 52 дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів, в тому числі школа вищої спортивної майстерності. Сьогодні молодь Прикарпаття має можливість займатися спортом з 31 виду, які культивують 45 комплексних шкіл та шість олімпійського резерву. Пріоритетними є плавання, легка атлетика, бокс, футбол, важка атлетика, боротьба дзюдо, лижні перегони, стрибки на лижах з трампліну, лижні гонки, важка атлетика, кульова стрільба.

Свій розвиток отримала клубна робота. Олімпійські види спорту розвивають 42 клуби. Загальна кількість тренерів-викладачів з видів спорту становить 870 осіб.

Створено 258 фізкультурно-спортивних клубів при сільських та селищних радах. В області діє 17 підліткових клубів за місцем проживання, в спортивних секціях яких займається 2514 підлітків.

В парках культури та місцях масового відпочинку населення функціонує 63 груп оздоровчої спрямованості, займається 2776 чол. Створено 33 клубів за інтересами, обладнано 38 спортивних майданчиків з тренажерним обладнанням та 315 для ігрових видів спорту.

В області створено 36 футбольних клубів, 4 клуби східних єдиноборств, 28 – з інших видів спорту. Область є базовою для підготовки збірних команд України із ряду зимових видів спорту.

3.9. Висновки

1. В області є значний трудовий та інтелектуальний потенціал, достатній для забезпечення її подальшого успішного розвитку.

2. Рівень безробіття на Івано-Франківщині один із найвищих в Україні. Створення робочих місць у найменш розвинутих сільських громадах регіону, які мають значний туристичний потенціал, сприяло б вирівнюванню економічної ситуації, заохочувало б мешканців, особливо жінок, не залишати сільські громади в пошуках роботи.

3. В області зосереджена мережа ринкової інфраструктури, фінансових установ, закладів освіти, охорони здоров'я та культури області, яка сприяє розвитку ділового туризму.

4. Важливим є максимальне використання історико-культурної спадщини. Це можливо здійснювати на засадах поєднання традицій нового галузевого підходу, що в сучасних умовах означає створення ефективних механізмів підтримки культурно-мистецької сфери, збереження та відновлення унікальних історико-культурних ресурсів як основи національної культури, турбота про дальший розвиток традиційної культури українців. Адже близько 70 відсотків об'єктів культурної спадщини перебуває у незадовільному стані та потребує проведення робіт з реставрації, реконструкції, облаштування для туристичних відвідувань.

5. Відсутність нормативно-правового забезпечення використання культурної спадщини в туризмі, обмежена транспортна доступність більшості об'єктів, занедбаний стан об'єктів історико-культурної спадщини, не підготовленість музейних експозицій та прилеглих територій до туристичних відвідувань призводить до низького рівня розвитку культурно-пізнавального туризму.

6. Ускладнює ситуацію недостатність фахівців туристичного супроводу та їх невідповідна кваліфікація. Наявна система підготовки кадрів, в цілому, не забезпечує потреб сфери туризму та діяльності санаторно-курортної галузі у спеціалістах середньої та нижчої ланки, які безпосередньо обслуговують туристів.

4. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПРОДУКТІВ РЕГІОНУ

На основі проведеного стратегічного аналізу та маркетингового аудиту регіону визначено три групи туристичних продуктів області:

1. Перша група:

- Гірський туризм (гірськолижний, піший)
- Лікувально-оздоровчий туризм
- Сільський зелений туризм
- Екологічний туризм
- Культурно-пізнавальний та екскурсійний туризм

2. Друга група:

- Діловий туризм
- Спортивний туризм (в тому числі рафтинг (водний туризм))
- Дитячий туризм
- Молодіжний туризм

3. Третя група:

- Релігійний туризм

- Пригодницький, екстремальний туризм та за інтересами (дельтапланеризм, парапланеризм, скелелазіння, альпінізм, мисливство, рибальство, джипінг, кінний, велосипедний)
- Туризм осіб з обмеженими можливостями (туризм для інвалідів).

Визначені пріоритетні групи туризму не обмежують розвиток інших видів туризму на території області, а також можуть розвиватися у взаємо доповненні, створюючи інтегровані туристичні продукти області.

4.1. Перша група пріоритетних видів туризму

4.1.1. Гірський туризм

Гірськолижний туризм

Івано-Франківщина – одне з небагатьох місць в Україні, придатних для розвитку зимових видів відпочинку. У низині сніговий покрив утримується, як правило, з початку грудня і до березня, а у високогір'ї – з жовтня і до кінця травня, що важливо для розвитку гірськолижного туризму. В області діє понад 30 гірськолижних витягів, що забезпечують катання на лижах і сноубордах, та розраховані на початківців, дітей, любителів та професіоналів.

Найбільшою популярністю користуються такі гірськолижні зони, як Паляниця, Яблуниця, Ворохта Яремчанської міської ради, м. Косів та с-ще. Верховина, с. Вишків Долинського району. Тільки на території Яремчанської міської ради – понад 20 гірськолижних витягів загальною довжиною трас понад 60 км. У селищі Ворохта є комплекс трамплінів, що завдяки штучному покриттю діють цілорічно.

Територіальне розміщення осередків гірськолижного туризму

Село Паляниця Яремчанської міської ради

Міжнародний гірськолижний курорт “Буковель”

Серед гірськолижних центрів, що активно розвиваються в області, – гірськолижний комплекс “Буковель”, будівництво якого було започатковано у 2000 році і який став “перлиною” карпатського зимового відпочинку, відомою далеко за межами України.

На “Буковелі” проведено капітальну реконструкцію під’їзних шляхів протяжністю 9 км, створено всі необхідні комунікації для життєдіяльності комплексу: система централізованого водопостачання та очистки стічних вод, електроживлення, засобів лінійного та мобільного зв’язку, автостоянки. На сьогоднішній день у розвиток комплексу інвестовано майже 300 млн. грн. Додатково профінансовано реконструкцію діючої лінії електропередач для потреб жителів сіл Паляниця, Яблуниця і Татарів на суму 3,8 млн. грн.

Туркомплекс активно співпрацює у напрямку соціального розвитку села. В службі експлуатації ТК “Буковель” працює понад 150 мешканців с. Паляниця, близько 60 осіб – з території Яремчанської міської ради та Надвірнянського району, середньомісячний оклад становить 1000 грн., усього зайнято 300 осіб.

Завдяки бурхливому розвитку, сьогодні сільський бюджет села Паляниця на 95 відсотків складають надходження від діяльності комплексу, причому сільський бюджет у порівнянні з 2001-м роком збільшився у п’ять разів.

У рамках реалізації програми трансформації ТК “Буковель” в курорт європейського зразка заплановано будівництво сучасних інженерних комунікацій, цілої сітки готелів, котеджних комплексів, закладів харчування, соціально-комерційних об’єктів на території села та спорудження 26 підвісних канатних доріг з облаштуванням 116 км лижних трас з можливістю розміщення у власній житловій інфраструктурі до 30 000 відпочиваючих, що є досить актуальним для нашого регіону, та за умови детального підходу до аналізу потенційної рекреаційної місткості є визначальним для майбутнього економіки краю.

Із 600 га необхідних земель 70 відсотків площі буде використано під облаштування лижних трас та спорудження канатних доріг. Решту площі – під будівництво готелів, комерційних закладів та інженерних комунікацій. Землі під лижними трасами використовуватимуться тільки під час зимового сезону. Влітку ж на цих територіях місцеві жителі вестимуть традиційні форми господарювання (випасання худоби, сінокосіння).

На сьогодні збудовано гірськолижну інфраструктуру для комфортного відпочинку на трасах до 10000 осіб одночасно, з 20 км гірськолижних трас 95% облаштовано снігонапилюючими системами. Всі траси обладнані системами безпеки. Працює прокат гірськолижного обладнання, ли-

жна школа, дитячий майданчик, котеджі на 240 місць, пункти харчування різного гатунку, налагоджено транспортне та екскурсійне обслуговування, укладено договори з туристичними фірмами. В сезоні зима 2005-2006 на курорті відпочило більше 300 000 осіб.

В сезоні 2006-2007 значно збільшиться житловий фонд курорту (планується введення 59 котеджів, 19 шале). Буде збудовано ще 8 сучасних чотирикрісельних витягів, а загальна площа всіх трас складатиме 53 км, при цьому гарантується їх стовідсоткове осніження.

Зимові послуги комплексу:

1. Гірськолижні витяги загальною пропускнуою здатністю більше 10'000 ос./год.
 - Бугельний підйомник (г. Буковель 1127 м) довжиною 750 м, перепад висот 231 м., пропускна здатність 700 ос./год. середньої складності.
 - Двокрісельний підйомник (г. Буковель) довжиною 1150 м, перепад висот 210 м, пропускна здатність 1000 ос./год. середньої складності.
 - Чотирикрісельний підйомник (г. Чорна Клева 1241 м) довжиною 1700 м, перепад висот 344 м, пропускна здатність 2400 ос./год. складна, для спортсменів.
 - Двокрісельний підйомник (г. Бульчиньоха 1180 м) довжиною 2300 м, перепад висот 260 м, пропускна здатність 1000 ос./год. легка, для початківців.
 - Бугельний підйомник (г. Бульчиньоха) довжиною 1000 м, перепад висот 100 м, пропускна здатність 1000 ос./ год. легка, для початківців.
 - Три мультиліфти в підніжжі г. Бульчиньоха довжиною 280 м, перепад висот 25м, пропускна здатність 400 ос./ год.
 - Два мультиліфти у підніжжі г. Буковель, довжиною 280 м і 250 м, перепад висот 25 м і 18 м відповідно, пропускна здатність 400 ос./ год.
2. Пункт прокату гірськолижного спорядження.
3. Лижна школа.
4. Дитячий майданчик, сноутюбінг.
5. Камера схову.
6. Сервісний центр для лиж та сноубордів.
7. Дискотека, сауна, більярд.
8. Автостоянка під охороною.

Місто Яремче

В м. Яремче діють два приватні витяги застарілої конструкції в ур. Багрівець. Довжина траси першого становить 300 м, перепад висот 50 м, пропускна здатність 100 ос./год. для початківців. Довжина траси другого – 200 м, перепад висот 30 м, пропускна здатність 50 ос./год. для початківців.

Село Яблуниця Яремчанської міської ради

с. Яблуниця знаходиться на висоті в середньому 900 метрів н. р. м. Один з перших центрів гірськолижного туризму на Прикарпатті з витягами:

- г. Діл – довжина траси 750 м, перепад висот 300 м, пропускна здатність 600 ос./год. середньої складності.
- г. Микулинка – довжина траси 960 м, перепад висот 280 м, пропускна здатність 500 чел./год. для початківців.
- г. Діл – довжина траси 600 м, перепад висот 200 м, пропускна здатність 200 ос./год. для початківців.
- г. Микулинка – довжина траси 760 м, перепад висот 250 м, пропускна здатність 500 ос./год. для початківців.
- г. Микулинка – довжина траси 500 м, перепад висот 150 м, пропускна здатність 250 ос./год. для початківців.
- Урочище “Коза” – довжина траси 500 м, перепад висот 120 м, пропускна здатність 550 ос./год. для любителів.
- Яблуницький перевал – довжина траси 300 м, перепад висот 30 м, пропускна здатність 50 ос./год. для початківців.

Селище Ворохта Яремчанської міської ради

Селище Ворохта – відомий в Україні центр зимових видів спорту. Тут розташований комплекс трамплінів, дві підвісні канатно-крісельні дороги, одна з яких веде до лижного стадіону.

Гірськолижні витяги:

- прис. П'ятихатки – довжина траси 1960 м, перепад висот 270 м, пропускна здатність 400 ос./год. для початківців.
- прис. П'ятихатки – довжина траси 250 м, перепад висот 50 м, пропускна здатність 200 ос./год. для початківців.
- г. Ребровач – довжина траси 200 м, перепад висот 75 м, пропускна здатність 400 ос./год. для стрибків з трампліна.
- г. Ребровач – довжина траси 500 м, перепад висот 200 м, пропускна здатність 250 ос./год. для любителів.

Село Вишків Долинського району

На території бази відпочинку “Високий перевал” функціонує підйомник довжиною 700 м, перепад висот до 200 м. Складність траси – середня, для любителів.

Село Бистриця Надвірнянського району

Бугельний витяг протяжністю 300-350 м. Рік спорудження 2004. Перепад висот до 60 м (820-760 м н.р.м.).

Косівський район

Гірськолижні центри в районі розміщені в м. Косів, с. Шешори та в с. Яворів. Введено в експлуатацію першу чергу гірськолижного курорту в с. Тюдів.

В м. Косів на г. Михалково встановлений канатно-бугельний витяг ВЛ – 1000, довжина – 1000 м, біля якого облаштовано 2 траси швидкісного спуску, траси спеціального слалому, слалому-гіганту та траса штучного покриття. Перепад висот – 250 м. Кількість трас – 5. Швидкісний спуск – 1200 м. Слалом-гігант – 1000 м. Спеціальний слалом – 500 м. Пропускна здатність витягу – 600 ос./год. Введено в дію у 1971 р. На базі витягу працює Косівська гірськолижна дитячо-юнацька спортивна школа.

В с. Шешори функціонує стаціонарний одномісний гірськолижний бугель довжиною 800 м. Перепад висот 150 м, пропускна здатність 280 ос./год. При базі функціонує відділення фрістайлу дитячої юнацько-спортивної школи спортивного товариства “Колос”. Підготовка трас здійснюється снігоутрамбовувачем “Ратрак” та снігоходом “Буран”.

Витяг у с. Яворів застарілої конструкції, має довжина 250 м, перепад висот 75 м, пропускна здатність 100 ос./год.

Верховинський район

В районі два канатно-буксировочні витяги на горі Пушкар в с-ще. Верховина та горі Запідки в с. Ільці. Довжина першого сягає 320 м, ширина від 20 до 60 м. Він розташований між двома паралельними лісосмугами хвойного лісу. Середня крутизна схилу – 18 градусів. Лижебуксир типу ЛБ-301 естонського виробництва.

Схил на горі Запідки в с. Ільці дещо більших розмірів. Його довжина – 500 м, ширина – від 50 до 10 м, середня крутизна – 26 градусів. Лижебуксир фірми “Допельмайер”.

Обидва гірськолижні схили мають північну експозицію, що дає можливість сніговому покриву утримуватися на них з початку грудня до кінця березня. В районі налічується декілька пунктів прокату гірськолижного спорядження, гірськолижна дитяча спортивна школа та школа стрибків з трамплінів.

Розвиток гірськолижних та зимових видів відпочинку в цілому сприяє розвитку сільського туризму в області, а також створенню додаткових послуг для відпочиваючих, зокрема – пунктів прокату гірськолижного та туристичного спорядження, пунктів громадського харчування, організації дозвілля та активного відпочинку для туристів.

Без вдосконалення існуючої інфраструктури для цього виду відпочинку, можна говорити про збут даного продукту тільки на внутрішньому ринку. У Словаччині, Польщі та Румунії пропонуються набагато кращі умови гірськолижного відпочинку.

Варто врахувати необхідність доповнення цього туристичного продукту додатковими послугами та продуктами (наприклад – екскурсії), що допоможе заповнити вільний час туристів внаслідок відсутності снігу чи інших обставин.

Сильні сторони	Слабкі сторони
Сприятливий клімат; Карпати; Гірськолижний комплекс “Буковель”; Витяги в різних гірських районах; Сформований імідж області як гірськолижної; Наявність туристичної інфраструктури у місцевостях гірськолижних комплексів (рейкового автобусу “Львів-Ворохта”, заклади розміщення та харчування).	<u>Крім “Буковелю” іншим центрам притаманно:</u> не обладнано відповідно до міжнародних стандартів лижні траси; підйомники у поганому стані, застарілої конструкції і часто не працюють; відсутня необхідна кількість інструкторів, персоналу та сучасного обладнання; відсутня доступна інформація про пропоновані послуги та карти лижних маршрутів, про умови катання на лижах; відсутні громадські зручності. <u>Спільні риси:</u> недостатня кількість закладів відпочинку та розваг; високі ціни на послуги у гірськолижному комплексі “Буковель”; слабка співпраця між гірськолижними центрами у межах області.

4.1.2. Піший туризм

Карпати – один з головних районів проведення пішохідних туристських походів. Різноманітність природних перешкод дає можливість туристам оволодіти майже усім арсеналом прийомів техніки пішохідного туризму, орієнтування на місцевості, дозволяють повноцінно проводити навчальні заходи. Розроблені пішохідні маршрути Карпатами є різної категорії складності, від найпростіших прогулянкових (сімейних та дитячих) до складних і багатоденних (для підготовлених туристів) до III категорії складності.

Українські Карпати відносяться до середньовисотних гір, які не досягають снігової лінії і не мають сучасних льодовиків. Абсолютна більшість вершин Карпат нижче 2000 м і лише на масиві Черногора шість вершин мають більшу висоту, у тому числі, найвища точка Українських Карпат г. Говерла – 2061 м, яка знаходиться в Івано-Франківській області.

Снігова лінія в епоху останнього зледеніння знаходилась на висоті 1450-1550 м. Яскравими слідами давнього зледеніння є реліктові льодовикові форми на найвищих гірських масивах (Черногора, Полонинський хребет, Рахівські гори, Чивчина): цирки, улоговини, конуси виносу, кари, моренні вали. На дні карів на висоті 1450-1800 м знаходяться карові озера. Реліктові льодовикові цирки та кари протилежних схилів масиву Черногора не з'єдналися між собою своїми задніми стінками і не утворили гострих гребенів, які, іноді з карнизами, є тільки на відроггах вододільного хребта масиву, де зійшлися декілька сусідніх карів одного схилу.

У межах головного вододілу Карпат знаходяться гори Бескиди з найвищою точкою – горою Пікуй (1408 м); від Вишківського до Яблуницького перевалів простягнулися найбільш важкопрохідні, розчленовані численними ущелинами гори Горгани з найвищою точкою – горою Сивуля (1836 м); від Яблуницького перевалу на південь простягнувся масив Черногора з найвищими вершинами Українських Карпат. Вздовж південного краю Українських Карпат простягнулися гірські масиви Вулканічного хребта з вершинами Маковиця, Синяк, Бужора, у ландшафтах якого є прояви давнього вулканізму. Карпати складені в основному глинистими сланцями, алевритами, вапняками, пісковиками крейдового та палеогенового періодів. Сланці легко піддаються денутації, тому гірські хребти мають переважно пологі схили.

Пішохідні походи Карпатами можуть здійснюватись з травня по жовтень місяць. Треба пам'ятати, що у травні на високо гір'ї ще багато снігу, а в жовтні значно знижується температура повітря, особливо у нічний час. Найбільш цікаві маршрути йдуть хребтами гір. Так, маршрут III категорії складності проходить найвищими хребтами Черногора, Горгани та Свідовецьким.

Для проходження територій, відведених під природоохоронні об'єкти, необхідно одержати дозвіл в адміністраціях цих об'єктів та дотримуватися певних правил поведінки. Обов'язковою вимогою при здійсненні піших мандрівок є інформування про вихід на маршрут підрозділів гірського пошукового рятувального загону, які знаходяться в гірських районах області. Недотримання туристами пра-

вил безпеки в горах призводить до виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних з пошуком та рятуванням туристів, так протягом I півріччя 2006 р. гірськими рятувальниками було здійснено та проведено 25 пошуково-рятувальних робіт, врятовано та знайдено 200 туристів.

Більшість маршрутів в області не промарковані. В межах природоохоронних об'єктів існує своя система знакування екологічних, піших та велосипедних стежок, однак загальноприйнятої та затвердженої системи в Україні ще немає. Беручи до уваги те, що четверта частина всіх туристів, які перебувають на території Івано-Франківської області, – є самодіяльними, то знакування і облаштування маршрутів є важливим чинником їхньої безпеки.

Саме тому в області розроблено Програму розвитку мережі пішохідних туристських маршрутів в області “Спільним Шляхом до Об'єднаної Європи” (зокрема, відновлення Східно-Карпатського туристського шляху), яка затверджена розпорядженням голови облдержадміністрації № 525 від 05.10.2005 р. Розпорядженням голови облдержадміністрації від 18.10.2005 р. № 557 створено обласну комісію зі знакування туристських шляхів.

У рамках Програми розвитку мережі пішохідних шляхів проводиться облаштування та знакування туристських маршрутів. Перевернені фахівцями маршрути подаються у путівниках та позначаються на детальних картах. Так, зокрема, видано довідник-путівник В. Собашко “Гірськими стежками Карпат” з описом більш як 100 маршрутів та комплектом топографічних карт масштабом М 1:100 000 (наклад – 5000 прим.), детальні туристські карти маршрутами Чорногори та центральних Горган масштабом М 1:50 000.

Найбільшою популярністю серед туристів користуються маршрути Чорногірським хребтом з проходженням вершин Говерла, Піп Іван, Петрос та відвіданням високогірних озер Бребенескул, Несамовите, Марічейка. Значною атракцією для польських пішохідних груп є маршрути колишнім польським кордоном, який проходив масивом Чорногора, а також центральні Горгани (г. Сивуля).

Рівень складності маршрутів на території Карпат

II категорія складності

– с-ще. Ясіня - г. Чорна Клива - г. Братківська - г. Дурня - пер. Рогози -г. Побита - г. Бертъ - г. Вел. Кеputa - г. Буштул - г. Коретвина - г. Чорна Ріка -р. Озерянка - оз. Синевир - г. Озерна - пер. Торунський - г. Чорна Ріпа - с. Ялинкувате.

– м. Яремче - пер. Прислоп - г. Довбушанка - с. Бистриця - пер. Рогози -г. Дурня - г. Братківська - пер. Околи - г. Татарука - г. Одяска - г. Стіг -г. Близниця - г. Стара - с. Кваси - г. Менчул - г. Петрос - г. Говерла -г. Бребенескул - г. Піп Іван - с-ще Верховина.

III категорія складності (експериментальні).

– м. Рахів - г. Піп Іван Мармароський - г. Стіг - г. Чорна Гора (Піп Іван) - г. Говерла - г. Кукул - пер. Яблуницький - г. Довга - г. Братківська - пер. Рогодзи - г. Сивуля - г. Попада - пер. Торунський - г. Чорна Ріпа - т/с Беркут.

– м. Яремче - р. Жонка - г. Довбушанка - пер. Столи - г. Чорна Клива - г. Братківська - пер. Рогодзи - г. Сивуля - г. Попада - г. Чорна Ріпа - т/с Беркут.

– м. Рахів - г. Близниця - г. Братківська - пер. Рогодзи - г. Сивуля - г. Попада - г. Чорна Ріпа - ст. Беркут.

– с-ще. Верховина - г. Піп Іван (Чорна Гора) - г. Дземброня - г. Говерла - г. Петрос - с. Кваси - г. Близниця - г. Татарука - пер. Окола - г. Братківська - пер. Рогодзи - г. Сивуля - г. Кінець Горгану - г. Бертъ - г. Буштул - пер. Руський -г. Попада - хр. Горган - р. Розтока - оз. Синевир - г. Озерна - с-ще. Міжгір'я.

Цей вид відпочинку сьогодні можна пропонувати на міжнародному ринку. Прекрасні гори та хороший імідж можуть привабити любителів відпочинку у горах, яких задовольнить проживання у простому, але добре облаштованому наметовому таборі. На сьогодні відсутні карти пішохідних маршрутів. Для того, щоб розпочати активний маркетинг цього продукту, необхідно забезпечити його добре підготовленими інструкторами та провідниками, в тому числі такими, що володіють іноземними мовами.

Сильні сторони	Слабкі сторони
Сприятливий клімат; Збережене навколишнє середовище (чисте	Відсутня єдина система маркування туристичних шляхів в Україні;

гірське повітря, недоторкана природа, унікальна фауна та флора, що занесена до Червоної книги України та Європейського Червоного списку); Карпати, хребти Чорногірський та Горгани, шість височин понад 2000 м. н.р.м., привабливі ландшафти, пам'ятки природи; Ліси із 45,7% загальної площі області; Наявність 456 природно-заповідних територій і об'єктів; Історико-культурні, архітектурні місцевості та пам'ятки; Колишній польський кордон, який проходив Карпатами; Вигідне географічне розташування області сприяє створенню міжрегіональних та міжнародних піших турів та маршрутів.	Відсутність обладнаних зупинок та туристичних притулків на маршрутах; Відсутня необхідна кількість інструкторів, провідників; Відсутня доступна інформація про пропоновані послуги та карти піших маршрутів; Відсутність системи спостереження, управління та нагляду за станом піших стежок; Недостатня кількість пунктів оренди туристичного спорядження (наметів, спальних мішків, інвентарю та інше); Недостатній рівень безпеки туристів на маршрутах; Недостатня кількість туроператорів, що продають пакети піших турів.

4.1.3. Лікувально-оздоровчий туризм

На Івано-Франківщині є десять курортних місцевостей, працюють 42 санаторно-курортні заклади загального та спеціалізованого профілю на 4351 місце. Для курортної терапії використовуються кліматичне лікування, мінеральні ванни, лікувальні грязі, на базі яких можна розвивати окремі види туризму, такі як: бальнеологічний, спа-туризм.

Основні курортні місцевості – низькогірні Татарів, Яремче і Микуличин Яремчанської міськради, Мислівка і Новий Мізунь Долинського району, Косів та Шешори Косівського району, високогірні Ворохта і Яблуниця Яремчанської міськради і бальнео-грязевий передгірний курорт Черче Рогатинського району. Для курортної терапії використовуються кліматичне лікування, мінеральні ванни.

Серед мінеральних джерел найбільш відомим є джерело води "Горянка", аналогічної за дією трускавецькій "Нафтусі", в с. Новий Мізунь Долинського району. Лікувальні властивості джерела "Буркут" для лікування внутрішніх органів були відомі ще у XIX ст. Для лікування опорно-рухового апарату використовуються торфові грязі і мінеральні води курорту Черче. Перспективними для лікування є води курорту Шешори з високим вмістом органічних речовин.

Санаторно-курортні заклади, в основному, спеціалізуються на загальному оздоровленні та лікуванні органів травлення. Частина закладів проводить лікування органів дихання ("Кремінці", с. Татарів, Яремче) та опорно-рухової системи. У більшості санаторіїв є діагностична база для обстеження пацієнтів та бальнеологічні відділення. Для лікування опорно-рухового апарату використовуються торфові грязі і мінеральні води курорту "Черче" (с. Черче, Рогатинський район).

В області в 2005 році діяли 42 санаторно-курортних заклади (будинки і пансіонати відпочинку, бази відпочинку, санаторії-профілакторії, санаторії).

Таблиця 4.1. – Показники роботи санаторно-курортних закладів Івано-Франківщини

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Усього санаторно-курортних закладів	37	38	41	38	41	45	43	42
в них ліжкомісць: – в місяць максимального розгортання	4527	4720	4670	4139	4863	–	–	4351
Кількість осіб, що були оздоровлені	43085	39048	38536	39082	43936	51659	43163	47454

У 2005 році в області діяло 845 дитячих оздоровчих таборів (міські та замські табори) на 3818 місць, в яких відпочило 96989 дітей. У 8 позаміських таборах із загальною кількістю 1480 місць оздоровилось 4047 дітей. Окрім того, в області діяло ще 6 відомчих дитячих позаміських таборів на 1230 місць, де оздоровилось 7570 дітей.

Таблиця 4.2. – Дитячі оздоровчі табори

Назва показника	Одиниця виміру	2001 рік	2002 рік	2003 рік	2004 рік	2005 рік
Кількість таборів	одиниць	71	114	222	842	845
у тому числі заміських	одиниць	15	16	10	8	8
Кількість місць у таборах	місць	3181	2928	2823	4867	3818
у тому числі заміських	місць	2681	2928	1718	1460	1480
Кількість дітей, які відпочивали у таборах	дітей	10512	14995	23889	93968	96989
у тому числі заміських	дітей	5735	7481	3691	3710	4047

Проведений SWOT – аналіз стану лікувально оздоровчого туризму виділяє наступні сильні та слабкі сторони.

Сильні сторони	Слабкі сторони
Сприятливий клімат; Збережена екологія та природне середовище краю в Європі; Високий рекреаційний потенціал області – лікувальні мінеральні джерела та торфові грязі; Наявність 10 курортних місцевостей та територій; Наявність кадрового потенціалу галузі; Історико-культурні, архітектурні місцевості та пам'ятки; Багата історія традицій розвитку території як курортної.	Низький рівень використання мінеральних ресурсів; Незадовільний матеріально-технічний стан закладів; Низький рівень співпраці закладів із туристичними фірмами; Низький рівень та асортимент послуг; Відсутня доступна інформація про пропоновані послуги; Несприятливий режим роботи та нееластичність пропозицій у відповідності до потреб клієнтів.

На території області діє велика кількість санаторіїв. Для їх успішної діяльності, вони повинні конкурувати із подібними закладами У Румунії, Німеччині та Франції. Для цього вони потребують вкладення значних інвестицій, обладнання сучасною медичною технікою та проведення маркетингових заходів.

4.1.4. Сільський зелений туризм

Враховуючи те, що 57,4% населення області проживає на території сіл, важливим для регіону є розвиток сільського зеленого туризму. Крім того, більше половини мешканців працездатного віку не мають постійної роботи. Рівень офіційного безробіття на кінець 2005 року склав 8,8%, що більший ніж в середньому в Україні на 1,6 відсоткових пункти.

Багаторічний аналіз переконливо підтвердив, що господарська діяльність в регіоні неспроможна забезпечити достатній рівень надходжень до місцевого бюджету. Більше 50% доходів місцевого бюджету складає дотація з обласного бюджету. А місцевий бюджет – це основне джерело розвитку соціальної сфери на селі.

Питання розвитку сільського зеленого туризму особливої актуальності набуло в останні роки. Організація відпочинку на селі має надзвичайно позитивний вплив на економіку та екологію регіону за рахунок розширення сфери зайнятості сільського населення та можливості реалізації на місці продукції особистого селянського господарства, забезпечення туристів екологічно чистими продуктами харчування та збереження природи внаслідок зниження антропогенного впливу.

Сільський зелений туризм істотно впливає на благоустрій села, розвиток соціальної інфраструктури, сфери обслуговування, поліпшення демографічної ситуації на селі. Соціально-економічними передумовами розвитку сільського туризму є наявний приватний житловий фонд. Потенційно це понад 1500 будинків. Незайняте або частково зайняте в особистих селянських господарствах сільське населення складає понад 60% населення в працездатному віці. Значна кількість працездатного населення, що проживає в сільській місцевості, не працевлаштована або частково зайнята.

Сільський зелений туризм набув популярності уже практично в усіх громадах регіону. За останніми даними у сфері сільського туризму працюють близько 300 сімей з різним ступенем якості в обслуговуванні відпочиваючих. З року в рік кількість родин, що приймають у своїх сільських садибах туристів, зростає.

Найбільшим попитом серед туристів сьогодні користується відпочинок у гірських районах області у цілому та зокрема Яремчанщини. В підтвердження цього є проведення у вересні 2003 року в м. Яремче міжнародного семінару за участю Генерального секретаря Всесвітньої туристичної організації (ВТО) Франческо Франжіаллі на тему "Сільський зелений туризм: рекомендації з розвитку".

Сільський зелений туризм є однією з не багатьох галузей, яка не просто створює робочі місця, але й робить це без шкоди для навколишнього середовища. Позитивний вплив сільського зеленого туризму на вирішення соціально-економічних проблем села полягає ще й в тому, що він розширює сферу зайнятості сільського населення не тільки у виробничій сфері, але й у сфері обслуговування. При певному нагромадженні кількості відпочиваючих з'являється потреба в задоволенні їх різноманітних запитів, а це, у свою чергу, стимулює розвиток сфери послуг: транспортних, зв'язку, торгівлі, служби побуту, відпочинково-розважальних та інших.

Вигоди розвитку подібного виду туристичних послуг для всіх очевидні. Насамперед, не потрібно великих інвестицій. По-друге, розвиток сільського туризму паралельно вирішує соціальні питання: люди отримують нові робочі місця, мають можливість реалізовувати власноруч вироблені продукти харчування, відновлюється інфраструктура села. Починає формуватися екологічна свідомість селян і відпочиваючих.

Якщо оцінити, що по області туристів приймають 300 господарів, а кількість прийнятих туристів кожним господарем в середньому становить 150 осіб на рік, то це означає, що загальна кількість туристів, що зупинялись на відпочинок у сільських садибах склала приблизно до 45000 осіб. Якщо середню вартість туродня оцінити в 50 грн., а тривалість відпочинку – 5 днів, то орієнтовні обсяги обслуговування складатимуть 11,25 млн. грн. на рік.

До виникнення поняття «сільський зелений туризм» туризмом в загальноприйнятому розумінні займались особи, що мали відповідну освіту та стаж роботи в туристичних фірмах. Основна відмінність сільського зеленого туризму від туризму звичайного – це те, що туристичні послуги надають особи, які мають інший фах (сільськогосподарські робітники, працівники сфери обслуговування, вчителі) та надають ці послуги в сільській місцевості. Основою сільського туризму є власне сам селянин та його побут.

На сьогодні в Україні основною перешкодою в розвитку сільського зеленого туризму є неврегульоване законодавство та немає нормативно-правової бази, на яку б опирався цей вид туризму. Основним законодавчим документом, який координує і регламентує роботу в цій сфері, є Закон України "Про особисте селянське господарство", у якому сказано, що діяльність, пов'язана з веденням особистого селянського господарства (а сільський зелений туризм є структурним елементом останнього), не відноситься до підприємницької. Тут зазначено, що суб'єктом туристичної діяльності у сфері сільського та сільського зеленого туризму є фізичні особи (сільські господарі та члени їх родин), які не є суб'єктами підприємницької діяльності та надають послуги з тимчасового розміщення (проживання) туристів у власному житловому будинку сільського господаря.

У зв'язку з цим, з однієї сторони – не потрібно реєстрації чи спеціальних документів для ведення цієї діяльності, з другої сторони – щоб визначити критерії, за допомогою яких можна б було відрізнити сільський туризм від інших видів діяльності, необхідно законодавчо закріпити ряд вимог до житла та до власника житла, який надає послуги з сільського туризму.

Актуальним на сьогодні для підтримки розвитку сільського туризму, просування його туристичних продуктів на внутрішньому і міжнародному туристичному ринку, є впровадження системи добровільної категоризації сільських садиб. Стандартизація приватних садиб дає можливість забезпечити прозорість пропозиції для клієнта; контроль якості туристичного продукту; різноманітність пропозиції туристичних послуг та різницю в ціні.

В області закладено основу створення такої системи, коли самі власники сільських садиб будуть зацікавлені в проведенні стандартизації для підвищення рівня своєї діяльності та наближення до міжнародних стандартів.

Досвід та методики, напрацьовані на прикладі території Яремчанської міської ради, повинні бути поширені та використані в інших районах та містах Івано-Франківщини, регіонах України

для вирішення проблем у сільському туризмі, легалізації в цьому виді діяльності, створенню більш широкого спектру та якості туристичних послуг. Запровадження стандартів є надзвичайно важливим із точки зору підвищення якості надання туристичних послуг й інтеграції України у світову та європейську туристичну спільноту.

Сильні сторони	Слабкі сторони
Сприятливе природне середовище (клімат, ліси, ландшафти, гори, чисте повітря, ріки); Унікальні історико-культурні пам'ятки, традиції, обряди, звичаї; Відносно низький рівень цін на послуги; Відсутність великої кількості урбанізованих територій; Наявність приватних сільських господарств та високий рівень екологічності їх ведення; Моніторинг якості послуг туристичних садиб шляхом проведення їх категоризації; Наявність Спілки сприяння розвитку сільському зеленому туризму та співпраця між садибами; Прискорений розвиток крупних інвестиційних проектів, (Гірськолижний комплекс "Буковель"), які сприяють розбудові сільського туризму; Сприятлива місцева політика для легалізації сільського туризму; Сформований імідж області як гостинної; Наявність транспортного сполучення.	Низький рівень розвитку інфраструктури, незадовільний стан доріг у гірській місцевості; Невизначеність в українському законодавстві щодо діяльності у сфері сільського зеленого туризму; Несприятлива політика кредитування галузі; Низький рівень благоустрою та гострота комунальних проблем та санітарного стану в сільській місцевості (відсутність каналізації, забруднення річок та берегів сміттям); Недостатній рівень якості та асортимент послуг; Низький рівень кваліфікації господарів; Недостатня маркетингова та рекламна діяльність; Відсутній доступ до Інтернет, електронної пошти; Недостатня кількість закладів відпочинку й розваг, культурних заходів та інформація про них; Високі ціни у піковий сезон через низьку конкуренцію та недостатню кількість закладів розміщення; Слабка співпраця з туристично-інформаційними центрами та тур операторами.

4.1.5. Культурно-пізнавальний та екскурсійний туризм

Івано-Франківщина має потужний потенціал для розвитку культурного та екскурсійного туризму. Унікальні можливості в розгортанні культурно-пізнавального, історичного та релігійного туризму описано у підрозділі "Культура та мистецтво".

Важливим фактором розвитку культурно-пізнавального та екскурсійного туризму є вдале розміщення обласного центру по відношенню до інших населених пунктів області. Загалом, відстань від Івано-Франківська до найближчого пункту в будь-якому напрямку не перевищує 30-40 км, що дозволяє розробляти радіальні маршрути від обласного центру. Розгалуженість мережі автодоріг дозволяє закольцювати маршрути в будь-якому місті області.

Основними транзитно-туристичними осями області є дві автомагістралі регіонального значення Р-03 і Р-04. Траса Р-04 зв'язує м. Івано-Франківськ і найбільші промислово-адміністративні центри області з м. Львів та м. Чернівці. Траса Р-03 – це головна транскарпатська автомагістраль південно-східної половини Карпатського регіону держави, яка через Яблуницький перевал зв'язує м. Івано-Франківськ з Румунією, Угорщиною і Словаччиною. Крім того вона з'єднує між собою найпопулярніші гірські курорти Івано-Франківщини і Закарпаття.

Мережа доріг дає змогу охопити кільцевими екскурсійно-туристичними маршрутами понад 2/3 природних та історико-культурних пам'яток області; сприяє розвитку автомобільного туризму та формуванню кільцевих авто-маршрутів по області, зокрема – "Прикарпатське кільце" (Івано-Франківськ - Яремче - Верховина - Косів - Коломия - Івано-Франківськ).

В минулому, основними споживачами екскурсійних послуг були шкільні групи, які в рамках освітніх програм ознайомлювалися із історією та культурою регіону. Основною характеристикою екскурсійної послуги в наш час є поєднання послуг кваліфікованих гідів-екскурсоводів із авто-транспортними послугами, що в свою чергу забезпечує високу собівартість організації такого виду діяльності. У зв'язку з цим на сьогодні в області відсутні постійно діючі екскурсійні програми, більшість екскурсій розробляється і реалізовується самостійно туристичними підприємствами на запит клієнтів. Загалом, з 80 туроператорів та турагентів області, на організації та проведенні екскурсійних маршрутів спеціалізується близько 10 підприємств.

Більшість екскурсій для туристів, які організуються закладами розміщення, проводяться гідами-екскурсоводами без фахової підготовки. Курси підготовки екскурсоводів розпочали свою діяльність тільки у 2006 році.

Іншим фактором розвитку культурно-пізнавального туризму в область є проведення культурно-мистецьких, спортивних заходів і фестивалів, відзначення свят, що приурочені до релігійних подій. Важливе місце в календарі щорічних масових заходів в області займають:

- ♦ міжнародний фестиваль “Різдво в Карпатах” (січень),
- ♦ Джип-тревел (липень),
- ♦ фестиваль екстремальних видів спорту “Мізунська Звигода” (липень),
- ♦ міжнародний фестиваль етнічної музики та ленд-арту “Шешори” (липень),
- ♦ Міжнародний гуцульський фестиваль (серпень),
- ♦ всеукраїнський фестиваль народного прикладного мистецтва “Карпатський Вернісаж” (вересень).

Унікальні туристичні об’єкти – “бренди” області

Івано-Франківщина – регіон багатий на визначні пам’ятки природи, культури, архітектури та історії, які притаманні лише Івано-Франківській області і не мають аналогів в Україні. На базі цих об’єктів формуються туристичні бренди області та створюються неповторні туристичні продукти.

Серед найбільш відомих та привабливих об’єктів:

Природні об’єкти

– гора Говерла (2061 м, Черногірський хребет) – найвища гора України, що знаходиться на межі Івано-Франківської та Закарпатської областей в межах Карпатського національного природного парку. Має конусоподібну форму. Складається з пісковиків і конгломератів. Вкрита альпійськими луками, чагарниковими пустищами, подекуди – кам’яні осипища. Біля підніжжя бере свій початок каскадом водоспадів ріка Прут.

– “Скелі Довбуша” – комплексна пам’ятка природи загальнодержавного значення поблизу с. Бубнище, що на Болехівщині. Кам’яний лабіринт шириною 200 метрів тягнеться зі сходу на захід майже на кілометр посеред букового та смерекового лісу. Це неповторне за своїми формами і розташуванням нагромадження гігантських скель, каменів, що нагадують дивовижні істоти та споруди, притягує до себе тисячі екскурсантів, і є улюбленим місцем тренування альпіністів і скелелазів. Скелі Довбуша, або “Карпатський Сфінкс”, є складовою постійно-діючих туристично-пізнавальних та екскурсійних маршрутів, які обслуговують відпочиваючих санаторно-курортних закладів Львівщини (Трускавець, Моршин).

– Манявський водоспад – найвищий в області та Україні водоспад висотою до 22 м. Знаходиться в Богородчанському районі на р. Манявка, недалеко від села Пороги і діючого монастиря Скиту Манявського.

– Старунський грязьовий вулкан (с. Старуня) – геологічна пам’ятка природи – єдиний діючий вулкан в Західній Україні, що виник внаслідок людської діяльності. Уперше проявив себе у 1977 році після землетрусу в горах Вранча в Румунії. Тоді на конусоподібному пагорбі діаметром близько 50 м. з’явилися перші кратери, з яких вихлюпувалися рідина, грязі та газ. З тих пір вулкан “дихає” через десятки менш активних міні-кратерів. Водночас наявні на території Старунського вулкана озокерит, гарячі грязі, воду високої мінералізації володіють цінними лікувальними властивостями.

Пам’ятки архітектури, культури, історії, техніки

– астрономо-метеорологічна обсерваторія на г. Піп Іван (2028 м), Верховинський район, найвище розташована споруда в Україні, збудована 29 липня 1938 р. Інша назва об’єкту – “Білий Слон”. Піп-Іван має пірамідальну форму, у привершинній частині – кам’яні розсипища. Є давньо-льодовикові форми рельєфу. Складається з пісковиків. Вкритий переважно субальпійською рослинністю. Поширені чагарники (яловець сибірський, рододендрон) і ялинові ліси (до висоти 1500-1600 м). Свою назву дістав від скелі на вершині, яка нагадувала попа в рясі. У даний час від скелі залишилася безформна купа каміння.

– Музей “Писанка” у м. Коломия, збудований у 2000 році. Центральна частина будинку має форму писанки висотою 13 м. Це єдиний в світі музей писанкового розпису – одного з найяскравіших і найзагадковіших проявів таланту та глибини пам'яті народу.

– Самобутній центр гуцульського мистецтва – село Яворів, Косівський район. Самобутня культура гуцулів та яворівчан, зокрема, проявляється у архітектурі, господарських та побутових речах, декоративно-вжиткових виробів, декорованих магічними солярними знаками та оберегами. Здавна Яворів славиться ліжниками – грубими вовняними покривалами з рельєфною поверхнею і довгим пухнастим двостороннім ворсом, з гуцульськими узорами з плавним переходом одного кольору в інший. Сьогодні ліжник – один з найстаріших видів інтер'єрного ткацтва, який чудово гармоніює з сучасними інтер'єрами

– “Карпатський трамвай” – унікальний комплекс Карпатських вузькоколіїних залізниць в Долинському районі, який є перлиною історико-технічної культурної спадщини України. Програма перевезення туристів “Карпатський трамвай” започаткована в 2003 році. Діють програми Мізунською колією за маршрутом Вигода-Мізунь-Дубовий кут, Мендунок, Соболь і до підніжжя гори Магура (1354 м н.р.м.). Першими пасажирами “Трамваю” стали гості з Німеччини, Англії, Польщі, України. Протяжність вузькоколіїнки становить 70 км.

– національний заповідник “Давній Галич”, створений з метою збереження пам'яток історії і культури Галича, на заповідних територіях, які охоплюють майже 80 кв. км земель давнього Галича та його околиць. Під охороною знаходяться пам'ятки загальнодержавного та світового значення, фундаменти 14 літописних церков XII-XIII ст., понад 200 пам'яток археології, 18 природоохоронних об'єктів, органічно пов'язаних з пам'ятками історії і архітектури.

– музей І.Франка та хата-гражда, с. Криворівня Верховинського району, яке є одним з найстаріших сіл на Гуцульщині, відомий етнограф В.Гнатюк назвав його “українськими Афінами”. У центрі села жив, творив і відпочивав майже щоліта з 1900 по 1914 рр. Великий Каменярь Іван Франко, у цьому будинку тепер міститься літературно-меморіальний музей письменника. Село було місцем зустрічей, праці і відпочинку видатних діячів української культури: М. Грушевського, В.Стефаника, Лесі Українки, М. Коцюбинського, М. Черемшини, О. Кобилянської, Г. Хоткевича. Тут створювались такі шедеври української кінематографії, як “Тіні забутих предків”, “Анничка”, “Довбуш”. На присілку Заріччя можна оглянути унікальну відреставровану хату-гражду, пам'ятку дерев'яної гуцульської архітектури.

Область володіє унікальною культурною та історичною спадщиною. Тут є велика кількість музеїв, архітектурних та релігійних пам'яток, які становлять історичну цінність, а також пам'яток. У великих містах, у таких історичних будівлях, як правило, діють концертні зали, музеї, картинні галереї та інші культурні заклади.

Архітектурна вишуканість багатьох архітектурних пам'яток, велика кількість різноманітних архітектурних стилів, багатогранна історія Івано-Франківщини та її близькість до інших держав становлять основу потенціалу для розвитку культурного туризму.

Сильні сторони	Слабкі сторони
Культурно-історична спадщина регіону, в т.ч. спільна з Польщею, Австрією, Угорщиною; Різноманітність культурно-екскурсійних об'єктів та релігій, що дозволяє розвивати різні туристичні продукти із урахуванням місцевого колориту та автентики; Унікальні музеї (Музей Гуцульщини і Покуття); Культурні заходи, колективи (Гармонія Нобеле) та міжнародні фестивалі: Гуцульський фестиваль, “Шешори”, “Свято Ковалів”, “Карпатський Вернісаж”; Велика кількість музеїв, пам'ятки архітектури, дерев'яні церкви Історичні центри населених пунктів (Галич, Коломия, Івано-Франківськ); Висока освіченість місцевого населення, велика кількість культурних осередків та товариств; Визначні особи в історії та сьогоденні краю (І. Франко, Л. Українка, В. Стефаник, А. Міцкевич, М. Грушевський, Ю. Андрухович); Збережені традиції, народні святкування, промисли та ремесла; Розташування області сприяє створенню міжрегіональних та міжнародних культурно-пізнавальних турів та маршрутів.	Незадовільна матеріально-технічна та фінансова база закладів культури; Незадовільна державна політика щодо збереження та відновлення визначних пам'яток культури держави; Низький рівень менеджменту та маркетингу закладів; Недостатня кількість закладів розміщення та харчування, пристосованих до обслуговування великих туристичних груп, особливо у сільських населених пунктах; Невисока активність закладів культури у просуванні своїх пропозицій, відсутність Інтернет та засобів електронного зв'язку; Невпорядкована інформація про наявні музейні та експозиційні фонди закладів; Відсутність доріг та дорожніх туристичних знаків до об'єктів культурно-історичної та архітектурної спадщини; Низький рівень організованого екскурсійного туризму; Невелика кількість гідів-екскурсоводів по області, особливо із знаннями іноземних мов; Незначний рівень реклами та просування області як культурного центру України; Низький рівень співпраці із туроператорами та корпоративними замовниками.

4.1.6. Екологічний туризм

Заповідні території та об'єкти Івано-Франківської області займають площу 195,633 тис. га, з них 30 – загальнодержавного значення площею 108,742 тис. га та 426 – місцевого значення площею 86,890 тис. га, у тому числі 1 – природний заповідник, 3 – національні природні парки, 3 – регіональні ландшафтні парки, 60 заказників, 181 пам'ятка природи, 5 дендрологічних парків, 8 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, 195 заповідних урочищ. Природні умови та охорона навколишнього середовища в області сприяють розвитку екологічного туризму.

Найбільш потенціал для розвитку цього виду туризму є на території Яремчанської міської ради, у Косівському, Долинському, Надвірнянському, Городенківському, Верховинському районах.

Заповідною територією області пролягає багато різноманітних маршрутів. Найцікавішими з них є науково-пізнавальні стежки: “На гору Говерла”, “Стежка Довбуша”, “Женець-Хом'як”, “На озеро Несамовите”, “Погорілець-Шешурська-Марічейка” по території КНПП; “На гору Клифу”, “На озеро “Лебедин” – по території НПП “Гуцульщина”; туристичні маршрути до лісового заказника загальнодержавного значення “Скит Манявський”, пам'ятки природи “Манявський водоспад”, комплексної пам'ятки природи загальнодержавного значення “Скелі Довбуша”, ботанічного заказника “Княздвірський”, геологічної пам'ятки природи “Писаний Камінь” та ін.

Сильні сторони	Слабкі сторони
Наявність 456 природно-заповідних територій і об'єктів; Збережене навколишнє середовище; Унікальна флора і фауна; Створені спеціалізовані структури та відділи з питань туризму та рекреації у національних парках, лісництвах, що займаються облаштуванням екологічних стежок, просуванням рекреаційного потенціалу відповідних територій; Вигідне географічне розташування області сприяє створенню міжрегіональних та міжнародних піших турів та маршрутів; Проводиться екологічна просвіта в середніх навчальних закладах; Відслідковується кількість туристів, що проходять через пропускні пункти; Наявність природничих музеїв та експозицій; Активна співпраця між заповідними територіями та громадськими організаціями у розробці та реалізації проектів міжнародної технічної допомоги.	Відсутня єдина система маркування екостежок, в кожному парку – свій підхід до знакування; Низька якість обладнаних зупинок та туристичних притулків на екостежках; Відсутня необхідна кількість інструкторів; Відсутня комплексна інформація про можливість екотуризму в області; Невелика кількість туроператорів, що продають пакети екологічними стежками; Недотримання туристами правил перебування на заповідних територіях; Відчуження територій національних парків призводить до скорочення пропозицій з екотуризму.

Цей вид туризму має велику перспективу, особливо цікавими об'єктами є:

- Старуня – майбутній “Парк льодовикового періоду”;
- Дністровський каньйон зі всесвітньо відомими географічними пам'ятниками;
- Загадкові кулі Карпат у Ворохті, Микуличині, Яблуниці, Ясині, Вороненкові;
- Верх-Ясенівський гірський обвал-зсув з кам'яним хаосом, “церквою Диявола” і древнім Верховинським озером;
- Арборетум – найстаріший парк площею 3 га, заснований у 1840-1850 роках у Болехові;
- Діброва площею 8 га (1927 рік, 300 видів насаджень) в Богородчанському районі;
- Геоекологічний полігон “Обсерваторія на горі Піп Іван”;
- Унікальні поселення древніх людей епохи середнього і пізнього палеоліту (від 120 до 10 тисяч років тому) біля м. Галича та сіл Єзупіль і Дубівці.

4.2. Друга група пріоритетних видів туризму

4.2.1. Діловий туризм

Розвиток ділового туризму в Івано-Франківщині зумовлений сприятливим середовищем для розвитку бізнесу. За результатами статистичних показників, найбільша кількість туристів приїжджає в область з метою службової, ділової поїздки, бізнесу чи навчання. У 2005 році ця частка туристів склала 66,3% до загальної кількості обслужених туристів. В загальній кількості іноземних туристів частка туристів, які відвідали область у 2005 році в бізнесових цілях, становить 9,2%.

72,2% від загальної кількості внутрішніх туристів у 2005 році приїхали на Івано-Франківщину у службову, ділову поїздку, з метою бізнесу та навчання. Варто підкреслити, що кількість таких туристів у 2004 році в загальному тур потоці становила 19,9%.

На сьогодні розвиток цього виду туризму стримується недостатньою кількістю готельних комплексів, обладнаних конференц-залами із необхідним обладнанням та супутніми послугами. Не сприяє розвитку ділового туризму нерозвинута система комунікацій, неналежний рівень розвитку міжнародного аеропорту в м. Івано-Франківськ.

4.2.2. Дитячий туризм

В Івано-Франківській області є усі передумови та сформований імідж “Прикарпатського Артеку” для динамічного розвитку дитячого туризму. В 2005 році в області діяло 845 дитячих оздоровчих таборів, в яких відпочило понад близько 100 тис. дітей.

Матеріально-технічна база дитячих оздоровчих закладів та таборів потребує значного покращення й модернізації. Важливим залишається впорядкування та вирішення питання власності цих закладів. Окрім цього, наявний природний потенціал дає можливість розгортати нові заклади та об’єкти дитячого туризму, для чого необхідно проводити послідовну регіональну політику з питань управління цією галуззю. Фактором, який гальмує розвиток дитячого туризму в області, є низький рівень співпраці із туристичними операторами.

Приватні заклади розміщення в області не орієнтовані на прийом дітей, не передбачають надання послуг як дітям, так і сім’ям із дітьми. Відсутні дитячі майданчики, обладнані місця для відпочинку та ігор дітей.

На неналежному рівні здійснюється просвітницька робота із середніми навчальними закладами щодо ознайомлення дітей із культурно-історичною спадщиною області та їх оздоровлення у період зимових та літніх канікул.

4.2.3. Молодіжний туризм

Молодіжний туризм в області розвивається стихійно, та здійснюється на засадах індивідуальних та самодіяльних засадах.

В області на сьогодні створення та облаштування наметових містечок тільки на стадії започаткування.

Відсутні хостели та готелі, орієнтовані на молодь, яка не може оплатити високу вартість проживання в комерційних та приватних готелях. Частково це питання вирішується за рахунок туристичних та спортивних баз, що розташовані в гірських районах.

4.2.4. Спортивний туризм

Завдяки багатому різноманіттю природних умов, Івано-Франківська область має значний потенціал для розвитку спортивного туризму та активних видів відпочинку. Набули поширення 18 літніх, 6 зимових олімпійських видів спорту, є 68 стадіонів, 13 плавальних басейнів 480 спортивних залів, 11 лижних трамплінів та 1710 спортивних майданчиків для різних видів спорту.

На території області знаходяться чотири зимові навчально-спортивні бази "Авангард", "Заросляк" "Україна" та "Черемош", з яких "Авангард", "Заросляк" та "Черемош" мають статус баз олімпійської та параолімпійської підготовки.

В області збережена мережа дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів, яких нараховується 52, в тому числі школа вищої спортивної майстерності; створено 36 футбольних клубів, 4 клуби східних єдиноборств, 28 – з інших видів спорту. Область є базовою для підготовки збірних команд України із ряду зимових видів спорту.

Наявна спортивно-тренувальна база у поєднанні із об’єктами туристичної інфраструктури створює передумови для подальшого розвитку спортивного туризму, проведення спортивних заходів (змагань, чемпіонатів, зборів), однак першочергове завдання полягає у проведенні її модернізації та реконструкції, забезпеченні спортивним та туристичним спорядженням, кваліфікованими інструкторами та відповідним рівнем безпеки.

4.2.5. Водний туризм

Україна має досить густу річкову систему та значну кількість річок, придатних для проведення водних туристських походів на плавзасобах різного типу. Усього річок із довжиною понад 100 км в Україні 123, а великих рік (довжина понад 500 км) – 14. Усі річки України відносяться до одного кліматичного типу – переважно снігового живлення з весняною повинню. Однак, через різноманітність ландшафтів, ріки різних регіонів України сильно відрізняються між собою за нахилом русла, характером течії, наявністю та складністю перешкод, сезонним режимом тощо, що дозволяє поділити їх за туристсько-спортивною складністю на три групи – ріки низовин, ріки рівнин, гірські ріки Карпатського та Кримського регіонів.

Потужним рекреаційним ресурсом області є ріка Дністер. Найціннішою, наймальовничішою ділянкою Дністра є Дністровський каньйон, який простягається на 250 кілометрів від гирла Золотої Липи до гирла Збруча. Тут Дністер тече каньйоноподібною долиною, утворюючи багато фантастичних звивів – меандр. Природа каньйону своєрідна та неповторна, схили Дністра покриті

реліктовою лісовою та степовою рослинністю. Історичних пам'яток на берегах значно більше ніж на багатьох європейських річках: близько 100 пам'яток живої і неживої природи світового значення, збереглися унікальні еталони відслонень гірських порід. Каньйон починається в районі с. Нижнів унікальним відслоненням юрського періоду, закінчується біля гирла Збруча.

Саме тому цей водний маршрут довжиною близько 100 км є одним з найбільш популярним серед туристів, особливо територією Городенківського району. Сплав відбувається на надувних плотах-рафтах за течією та поєднаний із оглядом пам'яток природи, історії та культури на берегах. У зв'язку із відсутністю прибережної інфраструктури, туристи ночують у наметах, готують їжу на вогні.

Вздовж маршруту можна відвідати пам'ятки культури та архітектури:

- розвалини Раковецького замку 17 ст., с. Раковець;
- Чернелицький замок початок 17 ст., с-ще. Чернелиця;
- костел Непорочного Зачаття Діви Марії в Городенці, перший витвір на наших землях відомого італійського архітектора Бернарда Меретина, який пізніше звів собор святого Юра у Львові, ратушу в Бучачі. На цих будівлях Б. Меретин працював спіу парі зі скульптором Йоганном Пінзелем.

– Відвідувати діючі церкви та храми протягом всього маршруту.

Гірські річки Івано-Франківщини – це добре освоєні туристами ріки басейнів Дністра і Прута. Найбільшою популярністю у туристів користується сплав по ріках: Чорни і Білий Черемош, Черемош, Прут, Свіча, Лімниця (яка є однією з найчистіших у Європі). Гірські ріки відрізняє висока потужність потоку, стрімка течія, що досягає 10-15 км/год, могутні пороги та затяжні шивери. Нахил русла в верхів'ях до 10 м/км (Прут, Білий Черемош). Живлення – переважно атмосферними водами з весняною повинню під час танення снігу та дощовими паводками. Тривалі або рясні дощі можуть викликати паводок в будь-яку пору року. Рівень води впродовж сезону сплаву змінюється у значних межах, залежить від кількості снігу в горах, дощів та температури повітря.

Найкращий час для проходження річок Карпат – кінець квітня – перша декада травня, під час повені, копи танення снігів найбільш інтенсивне. Це стосується, в першу чергу, р. Прут та малих приток, які взагалі придатні для проходження лише протягом кількох днів весни. Але за рахунок розвитку порівняно нової техніки сплаву на каяках та інших плавзасобах цей сезон можна значно продовжити. Сплав по річці Черемош можливий протягом усього теплого періоду року з квітня по жовтень.

Ріки Карпат можна долати на каяках, байдарках, катамаранах, плотах. В залежності від сезону та виду суден маршрути на гірських річках класифікуються до IV категорії складності з елементами V. З огляду на характер перешкод, їхня категорійність видається дещо заниженою. Гірські ріки можуть бути прекрасним полігоном для міжсезонної підготовки до походів найвищих категорій складності.

Маршрути високогірними річками рекомендуються виключно групам, що мають досвід походів не нижче III категорії складності по порожистих ріках. До учасників сплаву висуваються вимоги володіння прийомми веслування, відчалування та причалування до берега, вміння взаємодіяти на бурхливій воді, навички організації рятувальних робіт. Проходження таких перешкод, як Ямнянський пролом або поріг Прикарпатський на р. Прут рекомендуються лише групам з досвідом участі у водних походах IV категорії складності, а проходження водоспаду Пробій (м. Яремче) дозволяється лише під час змагань в умовах організації надійної страховки рятувальних служб.

Популярними серед туристів-екстремалів є спуски на короткі відстані рафтами та плотами в м. Яремче, Верховина по річках Прут та Черемош.

Нижче наводяться нитки найбільш популярних категорійних водних маршрутів.

Басейн р. Дністер

II категорія складності (експериментальні)

- р. Смотрич: с-ще Городок - м. Кам'янець-Подільський - Новодністровськ (б.)
- р. Стрий (б., з елементами III к.с. у міжсезоння): м. Турка - м. Жидачів (б.)
- р. Лімниця: с. Осмолода - м. Калуш - м. Галич (б.).

Річки Карпатського регіону

II категорія складності

– р. р. Чорна Тиса та Тиса: с-ще Ясіня - р. Чорна Тиса - м. Рахів - р. Тиса - с-ще. Солотвино (б.).

– р. р. Біла Тиса та Тиса: с-ще Богдан - р. Біла Тиса - м. Рахів - р. Тиса - с-ще Солотвино (б.).

– р. р. Чорний Черемош, Черемош та Прут: с. Красник - р. Чорний Черемош - р. Черемош - м. Вишніця - р. Прут - м. Чернівці (б.).

– р. р. Білий Черемош, Черемош та Прут: гребля Марієн - р. Білий Черемош - с. Устеріки - р. Черемош - м. Вишніця - р. Прут - м. Чернівці (б., ускл. з елементами IV к.с.).

III категорія складності

– р. р. Чорний Черемош, Черемош та Прут: с. Буркут - р. Чорний Черемош - с. Устеріки - р. Черемош - м. Вишніця - р. Прут - м. Чернівці (б.).

– р. Прут: с-ще Ворохта - р. Прут - м. Яремче - м. Чернівці (б., з обнесенням порогу Прикарпатського і далі до мосту у м. Яремче).

– р. р. Чорний Черемош, Білий Черемош, Черемош, Прут: с. Буркут - р. Чорний Черемош - с. Устеріки - перевезення плавзасобів до греблі Марієн - р. Білий Черемош - с. Устеріки - р. Черемош - м. Вишніця - р. Прут - м. Чернівці (н., ускл. з елементами IV к.с.).

IV категорія складності

– р. Прут: с-ще Ворохта - р. Прут - м. Яремче - м. Чернівці (н., ускл. з елементами V к.с.).

Сильні сторони	Слабкі сторони
Сприятливий клімат; Розгалужена мережа гірських та рівнинних річок і приток (Дністер, Прут, Черемош); Збережене навколишнє середовище; Привабливі ландшафти, пам'ятки природи, природно-заповідні території й об'єкти; Історико-культурні, архітектурні місцевості та пам'ятки; Дністровський каньйон – спільні маршрути для Івано-Франківської, Чернівецької та Тернопільської областей Вигідне географічне розташування області сприяє створенню міжрегіональних та міжнародних водних турів та маршрутів.	Відсутня система маркування шляхів; Відсутність обладнаних зупинок та туристичних притулків на маршрутах; Відсутня необхідна кількість інструкторів; Відсутня доступна інформація та карти водних маршрутів, низький рівень маркетингу та реклами; Відсутність системи спостереження, управління та нагляду за станом річок; Недостатня кількість пунктів оренди туристичного спорядження (плоти, каное, човни, намети, спальні мішки та інший інвентар); Недостатній рівень безпеки туристів на маршрутах; Невелика кількість туроператорів, що продають пакети водних турів.

Цей вид спорту та відпочинку набуває все більшої популярності і має значний потенціал для його пропагування та реклами.

Необхідно провести детальну оцінку наявного обладнання та аналіз стандартів та вимог щодо забезпечення безпеки учасників.

4.3. Третя група пріоритетних видів туризму

4.3.1. Релігійний туризм

Івано-Франківська область відома багатою сакральною і духовною спадщиною. Територію області здавна населяли народи з різним релігійним віросповіданням. Збережені церкви, костьоли, синагоги, монастирі та скити є окрасою області та передумовою для розвитку релігійного та паломницького туризму.

На сьогодні в області нараховується 50 дерев'яних церков, які охороняються державою. Найдавніші з них – Благовіщенська церква (1587 рік) у місті Коломия, Успенська церква (1623 рік) в селі Пістинь Косівського району, Різдва Богородиці (1678 рік) у селищі Ворохта на Яремчанщині. А в селі Росільна Богородчанського району знаходиться дерев'яна церквця, зведена без жодного цвяха.

У гірських селах області зустрічаються дерев'яні будівлі трьох типів: лемківські, бойківські та гуцульські. Для гуцульської школи характерні багатоярусний дах з кількома шпильями та квадратна основа будівлі. Бойківські церкви – видовжені, складаються з трьох залів, накриті спільним

шатровим дахом. Лемки будували церкви з однією банею-шпилем, до головної споруди прилаштували бокові – виходила хрестова основа.

Найяскравішим зразком дерев'яного будівництва є церква Святого Духа з укріпленнями в місті Рогатин (1666 рік). Іконостас Святодухівської церкви, створений у 1650 році, вважається перлиною українського малярства.

Знаковими об'єктами для розвитку цього виду туризму є:

– Манявський скит, пам'ятка архітектури XVII ст., поблизу с. Манява Богородчанського району. Заснований у 1606 р. Й. Княгиницьким, вихованцем Афонського монастиря. Скит Манявський – аскетичний чоловічий монастир східного обряду (український Афон), визначний осередок духовності, культури і мистецтва України. Зараз це відреставрований ансамбль кам'яних і дерев'яних споруд, обгороджених високою кам'яною стіною з вежами і бійницями – вдалий синтез гірського рельєфу і фортифікаційних забудов.

– Гошівський монастир отців Василіян і церква Преображення Господнього на Ясній Горі у с. Гошеві Долинського району, заснований у 1570 році. Є місцем паломництва християн з різних країн світу, які йдуть сюди, щоб помолитися чудотворній іконі Божої Матері;

– Монастир XVII ст. у с. Погоня (Тисменицький район);

– Караїмський цвинтар у Галицькому районі;

– Приміщення Музею народного мистецтва і побуту Гуцульщини у м. Косів.

4.3.2. Пригодницький туризм

До цього виду туризму відноситься дельтапланеризм, парапланеризм, скелелазіння, альпінізм, мисливство, рибальство та інші.

На сьогодні цей вид туризму в основному є самодіяльним та розвивається стихійно. В програмах туроператорів пропозиції щодо такого відпочинку не представлено, хоча потреба в послугах з організації пригодницького туризму на ринку є достатньо висока та зростаюча.

4.3.3. Туризм осіб з обмеженими можливостями

Останнім часом в Україні зростає потреба у розвитку туризму осіб з обмеженими особливостями. Однак, на сьогодні в області відсутнє облаштування об'єктів туристичної інфраструктури для розвитку цього виду туризму.

5. ТУРИСТИЧНА ПОЛІТИКА ОБЛАСТІ

5.1. Аналіз нормативно-правової бази в Україні та Івано-Франківській області

Діяльність у сфері туристичної індустрії регулюється нормативно-правовими актами, до яких належать закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади держави.

Законодавчими актами, які регулюють діяльність туристичної індустрії, зокрема є:

– Конституція України;

– Господарський кодекс України;

– Земельний кодекс України;

– Цивільний кодекс України;

– Закон України “Про туризм”;

– Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

– Закон України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”;

– Закон України “Про особисте селянське господарство”;

– Закон України “Про правовий статус іноземців”;

– Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні”;

– Закон України “Про місцеві державні адміністрації”.

Поряд з цим, діяльність туристичної галузі врегульовано низкою Указів Президента України, серед яких від 10.08.1999 р. № 973 “Про Основні напрями розвитку туризму в Україні до 2010 року”. Указом Президента від 14.09.2000 р. № 1072 було схвалено Програму інтеграції України до Європейського Союзу.

Питанням розвитку туризму в Україні присвячені нормативно-правові акти Уряду України – постанови Кабінету Міністрів від 25.11.1999 р. № 2142 “Про утворення структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій з питань туризму, від 04.07.2001 р. № 756 “Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності” та інші.

Окремі аспекти розвитку туристичної галузі регулюються нормативними актами центральних органів виконавчої влади, серед яких, наприклад, спільний наказ Міністерства статистики та Державної туристичної адміністрації України від 12.11.2003 р. N 142/394 “Про затвердження Методики розрахунку обсягів туристичної діяльності”, наказ Державної туристичної адміністрації України від 24.09.2001 № 83 “Про затвердження Положення про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу”, Правила обов'язкової сертифікації готельних послуг, затверджені Наказом Держстандарту України від 27 січня 1999 р. № 37.

Відносини в галузі туристичної індустрії регулюються також рядом двосторонніх міжнародних договорів та угод, укладених Україною – угодами про співробітництво в галузі туризму (Словаччина, Туреччина, Білорусь, Греція), та багатосторонніми угодами про співробітництво в галузі туризму (СНД, ГУАМ), двосторонніми угодами про автомобільні перевезення (понад 50 міжнародних угод).

5.2. Державне та муніципальне управління в галузі туризму

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про туризм» держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури і створює умови для туристичної діяльності.

Реалізація державної політики в галузі туризму здійснюється шляхом визначення і реалізації основних напрямів державної політики в галузі туризму, пріоритетних напрямів розвитку туризму, визначення порядку класифікації та оцінки туристичних ресурсів України, їх використання та охорони, спрямування бюджетних коштів на розробку і реалізацію програм розвитку туризму, визначення основ безпеки туризму, нормативного регулювання відносин у галузі туризму (туристичного, готельного, екскурсійного та інших видів обслуговування громадян), ліцензування в галузі туризму, стандартизації і сертифікації туристичних послуг, визначення кваліфікаційних вимог до посад фахівців туристичного супроводу, видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу, встановлення системи статистичного обліку і звітності в галузі туризму та курортно-рекреаційного комплексу, організації і здійснення державного контролю за дотриманням законодавства в галузі туризму, визначення пріоритетних напрямів і координації наукових досліджень та підготовки кадрів у галузі туризму, участі в розробці та реалізації міжнародних програм з розвитку туризму Державне регулювання в галузі туризму здійснюється іншими способами, визначеними законом.

Основними цілями державного регулювання в галузі туризму є:

- забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, відновлення і зміцнення здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав;
- безпека туризму, захист прав та законних інтересів туристів, інших суб'єктів туристичної діяльності та їх об'єднань, прав та законних інтересів власників або користувачів земельних ділянок, будівель та споруд;
- збереження цілісності туристичних ресурсів України, їх раціональне використання, охорона культурної спадщини та довкілля, врахування державних і громадських інтересів при плануванні та забудові територій;
- створення сприятливих умов для розвитку індустрії туризму, підтримка пріоритетних напрямів туристичної діяльності.

Пріоритетними напрямками державної політики в галузі туризму є:

- удосконалення правових засад регулювання відносин у галузі туризму;
- забезпечення становлення туризму як високорентабельної галузі економіки України, заохочення національних та іноземних інвестицій у розвиток індустрії туризму, створення нових робочих місць;
- розвиток в'їзного та внутрішнього туризму, сільського, екологічного (зеленого) туризму;
- розширення міжнародного співробітництва, утвердження України на світовому туристичному ринку;

- створення сприятливих для розвитку туризму умов шляхом спрощення та гармонізації податкового, валютного, митного, прикордонного та інших видів регулювання;
- забезпечення доступності туризму та екскурсійних відвідувань для дітей, молоді, людей похилого віку, інвалідів та малозабезпечених громадян шляхом запровадження пільг стосовно цих категорій осіб.

Відповідно до законодавства регулювання в галузі туризму здійснюється Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади в галузі туризму, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, а також іншими органами в межах їх компетенції.

До виключних повноважень Верховної Ради України в галузі туризму належать визначення основних напрямів державної політики в галузі туризму, визначення правових засад регулювання відносин у галузі, їх удосконалення та адаптація із загальноновизнаними нормами міжнародного права, визначення в законі про Державний бюджет України обсягу фінансового забезпечення туристичної галузі.

Кабінет Міністрів України відповідно до Конституції та законів України:

- здійснює державне управління та забезпечує реалізацію державної політики в галузі туризму;
- розробляє та затверджує програми розвитку туризму в Україні і фінансує їх виконання відповідно до бюджетного законодавства;
- приймає нормативно-правові акти, що регулюють відносини в галузі туристичної діяльності;
- забезпечує раціональне використання туристичних ресурсів і вжиття заходів для їх збереження;
- визначає порядок організації рятувальних команд і порядок вжиття рятувальних заходів;
- створює державну систему наукового забезпечення в галузі туристичної діяльності;
- здійснює міжнародне співробітництво в галузі туризму;
- вирішує інші питання, віднесені Конституцією та законами України до його повноважень.

Державне управління в галузі туризму здійснює спеціалізований центральний орган виконавчої влади – Міністерство культури і туризму України, що створене Указом Президента України від 20.04.2005 р. № 680/2005. Міністерство, в структурі якого функціонує Державна служба туризму і курортів, є правонаступником Державної туристичної адміністрації України, і здійснює, зокрема, такі повноваження:

- організує та забезпечує реалізацію державної політики в галузі туризму, виконання законодавства в галузі туризму;
- бере участь у підготовці проектів нормативно-правових актів у галузі туризму, у межах своєї компетенції розробляє і затверджує нормативно-правові акти, узагальнює практику застосування законодавства в галузі туризму, курортно-рекреаційної сфери, вносить пропозиції щодо його удосконалення;
- забезпечує реалізацію програм розвитку туризму в Україні;
- організує облік туристичних ресурсів України, забезпечує їх раціональне використання та охорону;
- бере участь у розробці стандартів, діяльності з метрології та сертифікації, у проведенні робіт з підтвердження відповідності в законодавчо регульованій сфері;
- організує здійснення контролю за якістю наданих туристичних послуг;
- у межах своєї компетенції розробляє, укладає і виконує міжнародні договори в галузі туристичної діяльності, представляє країну у міжнародних туристських організаціях і на міжнародних заходах щодо туризму;
- вживає заходів щодо розширення міжнародного співробітництва, утвердження України на світовому туристичному ринку;
- сприяє координації діяльності органів виконавчої влади, суб'єктів підприємницької діяльності, їх об'єднань, що здійснюють діяльність у галузі туризму;
- надає суб'єктам туристичної діяльності методичну, консультативну та іншу допомогу.

Крім того, державне управління окремими сегментами туристичної індустрії здійснюють інші центральні органи виконавчої влади (Міністерство будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України, Міністерство транспорту та зв'язку України, Міністерство

України у справах сім'ї, молоді та спорту, Державний комітет лісового господарства України, Державний комітет України по земельних ресурсах, Державна податкова адміністрація України тощо). Ці органи межах своїх повноважень:

- забезпечують реалізацію державної політики в галузі туризму;
- здійснюють підготовку пропозицій щодо реалізації державної політики в галузі туризму;
- беруть участь у створенні організаційно-правових та економічних механізмів реалізації державної політики в галузі туризму.

Обласні і районні ради відповідно до їх повноважень, затверджують регіональні програми розвитку туризму, що, фінансуються відповідно з обласних і районних бюджетів, контролюють фінансування регіональних програм розвитку туризму за кошти обласних і районних бюджетів.

Сільські, селищні, міські ради відповідно до їх повноважень затверджують місцеві програми розвитку туризму; визначають кошти місцевих бюджетів для фінансового забезпечення місцевих програм розвитку туризму; доручають своїм виконавчим органам фінансування місцевих програм розвитку туризму за рахунок коштів місцевого бюджету; вживають заходів для стимулювання суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність з надання туристичних послуг.

Органами управління у сфері туризму є також районні, обласні державні адміністрації, виконавчі органи місцевих рад. Відповідно до ст. 26 Закону України “Про місцеві державні адміністрації”, ст. 44 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” районні, обласні державні адміністрації забезпечують розвиток туризму у відповідних районах та областях. Стаття 11 Закону України “Про туризм” застерігає за місцевими державними адміністраціями такі повноваження:

- здійснення виконавчих та організаційно-розпорядчих функцій щодо організації і розвитку курортно-рекреаційної сфери і туризму;
- розроблення проектів регіональних програм розвитку туризму та подання їх для затвердження відповідно обласним і районним радам;
- вжиття заходів щодо виконання регіональних програм розвитку туризму;
- сприяння туристичній діяльності у своєму регіоні і створенню сучасної туристичної інфраструктури;
- розроблення і впровадження заходів для захисту місцевих туристичних ресурсів;
- видача дозволів на право здійснення туристичного супроводу;
- аналіз ринку туристичних послуг у межах адміністративно-територіальних одиниць, подання Міністерству культури та туризму України необхідних відомостей про розвиток туризму в адміністративно-територіальних одиницях;
- здійснення соціальної реклами туристичних ресурсів, утворення відповідних інформаційних центрів;
- сприяння дитячому та молодіжному туризму;
- участь у підготовці, перепідготовці і підвищенні кваліфікації кадрів у галузі туристичної діяльності, що фінансуються за рахунок коштів місцевого бюджету;
- надання суб'єктам туристичної діяльності методичної і консультативної допомоги щодо організації їх діяльності;
- залучення підприємств, установ і організацій, розташованих на підпорядкованій їм території, до розв'язання проблем розвитку туризму в регіонах;
- внесення у встановленому порядку до Міністерства культури і туризму України пропозицій про анулювання ліцензій, виданих туроператорам та турагентам.

Виконавчі органи місцевих рад в межах їх повноважень:

- розробляють проекти місцевих програм розвитку туризму і подають їх для затвердження відповідним місцевим радам;
- вживають заходів щодо виконання місцевих програм розвитку туризму;
- залучають на договірних засадах підприємства, установи і організації, розташовані на відповідній території, до розв'язання проблем розвитку місцевого туризму та підтримки туристичних ресурсів;
- організують проведення інвентаризації туристичних ресурсів місцевого значення;
- сприяють охороні і збереженню туристичних ресурсів;
- залучають місцеве населення до туристичної діяльності, створюючи нові робочі місця;
- сприяють розвитку на відповідній території різних видів туризму.

Для забезпечення охорони туристичних ресурсів України, їх збереження та відновлення, раціонального використання, забезпечення безпеки туризму, конституційних прав громадян на відпочинок та інших прав громадян, патріотичного виховання органами державної влади та органами місцевого самоврядування в межах їх повноважень затверджуються державні цільові, регіональні та інші програми розвитку туризму.

Програми розвитку туризму затверджуються з метою реалізації довгострокових пріоритетів країни в галузі туризму і становлять комплекс взаємопов'язаних правових, економічних та організаційних заходів, спрямованих на реалізацію конституційних прав громадян, розвиток туристичної галузі.

Постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2002 р. № 583 затверджено Державну програму розвитку туризму на 2002-2010 роки.

5.3. Аналіз регуляторної діяльності в галузі туризму Івано-Франківської обласної ради

Відповідно до ст. 140 Конституції України, ст.ст. 1, 10 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” представницьким органом місцевого самоврядування, що представляє спільні інтереси територіальних громад області, є Івано-Франківська обласна рада. Обласна рада діє у межах повноважень, визначених Конституцією та законами України а також повноважень, переданих їй сільськими, селищними, міськими радами області.

Як зазначає ст. 8 Закону України “Про туризм” обласна рада відповідно до своїх повноважень:

- затверджує регіональні програми розвитку туризму, що, фінансуються з обласного бюджету;
- визначає кошти обласного бюджету для фінансового забезпечення регіональних програм розвитку туризму;
- контролює фінансування регіональних програм розвитку туризму за кошти обласного бюджету.

Обласна рада у межах своїх повноважень згідно із ст. 59 Закону “Про місцеве самоврядування в Україні” приймає рішення, які є загально-обов'язковими на території області.

Основним регуляторним актом Івано-Франківської обласної ради у сфері туризму, як впливає із повноважень обласної ради, передбачених ст.ст. 8, 12 Закону України “Про туризм”, є Програма розвитку туризму в області на 2002-2010 роки, затверджена рішенням обласної ради від 22.11.2002 р. № 85-4/2002. Дану Програму ухвалено на виконання Указу Президента України від 10.08.1999 р. № 973 “Про основні напрями розвитку туризму в Україні до 2010 року”, Державної програми розвитку туризму на 2002-2010 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2002 р. № 583.

Основною метою Програми розвитку туризму в області на 2002-2010 роки є здійснення заходів, спрямованих на розвиток туристичної галузі, забезпечення умов для повноцінного функціонування суб'єктів туристичної діяльності, залучення інвестицій, створення туристичного продукту, здатного максимально задовольнити потреби міжнародного і внутрішнього туризму з урахуванням природнокліматичного, рекреаційного, соціально-економічного та історико-культурного потенціалу області, її етнографічних особливостей.

Основними завданнями Програми є:

- забезпечення пріоритетного розвитку туристичної галузі з урахуванням державних інтересів і відповідно до законодавства України та норм міжнародної туристичної практики;
- підвищення рівня добробуту громадян області, створення додаткових робочих місць, збільшення надходжень до бюджету від туристичної галузі;
- координація дій державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів туристичної діяльності, громадських туристичних та екологічних організацій, наукових закладів, залучення громадськості для подальшого розвитку туризму в області.

Програмою визначаються такі напрями розвитку туризму:

- удосконалення системи державного регулювання туризму;
- удосконалення нормативно-правової бази туристичної діяльності;
- модернізація існуючої матеріальної бази, створення нових рекреаційно-туристичних об'єктів міжнародного стандарту;
- розроблення і виконання комплексних програм розвитку туристичних центрів області;

- забезпечення туристичної, сервісної та інформаційної інфраструктури в зонах автомобільних доріг;
- провадження туристичної діяльності з урахуванням необхідності забезпечення ефективного природокористування та охорони навколишнього середовища;
- збереження і відновлення історико-архітектурних пам'яток духовної культури народу;
- організація екскурсійно-методичної служби;
- поліпшення кадрового забезпечення;
- удосконалення рекламно-інформаційної діяльності, проведення маркетингових досліджень у туристичній галузі, представлення області на національних та міжнародних туристичних виставках в Україні та за кордоном;
- створення умов для розвитку сільського зеленого туризму;
- забезпечення організаційних заходів та технічних вимог до безпеки туристів;
- розвиток нових перспективних форм організації туризму.

Як відзначається у Програмі розвитку туризму в області на 2002-2010 роки, розвиток туризму в області гальмується:

- недосконалістю законодавчої та нормативно-правової бази в галузі туризму;
- недостатністю методичної, організаційної, інформаційної та матеріальної підтримки суб'єктів підприємництва туристичної галузі з боку держави;
- невідповідністю переважної більшості туристичних закладів міжнародним стандартам;
- недостатньою забезпеченістю автомобільних доріг туристичною, сервісною та інформаційною інфраструктурою (відсутність рекламних щитів та єдиної системи маркування автошляхів щодо закладів туризму, в тому числі сільського зеленого);
- недостатньою якістю та асортиментом туристичних послуг;
- неналежним станом туристичних маршрутів (брак обладнаних місць перепочинку, гірських притулків, відсутність єдиної системи знакування);
- недосконалістю бази даних щодо рекреаційно-туристичних об'єктів;
- недостатністю туристичних карт, інформації, реклами про область.

5.4. Аналіз регуляторної діяльності Івано-Франківської обласної державної адміністрації

Місцевими органами виконавчої влади в областях відповідно до ст. 118 Конституції України, ст. 1 Закону України “Про місцеві державні адміністрації” є обласні державні адміністрації.

Місцева державна адміністрація в межах своїх повноважень здійснює виконавчу владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізує повноваження, делеговані їй відповідною (в даному випадку обласною) радою.

Відповідно до ст. 26 Закону України “Про місцеві державні адміністрації”, обласна держадміністрація забезпечує розвиток туризму в області.

Стаття 11 Закону України “Про туризм” застерігає за обласною державною адміністрацією такі повноваження:

- здійснення виконавчих та організаційно-розпорядчих функцій щодо організації і розвитку курортно-рекреаційної сфери і туризму;
- розроблення проектів регіональних програм розвитку туризму та подання їх для затвердження обласній раді;
- вжиття заходів щодо виконання регіональних програм розвитку туризму;
- сприяння туристичній діяльності у своєму регіоні і створенню сучасної туристичної інфраструктури;
- розроблення і впровадження заходів для захисту місцевих туристичних ресурсів;
- видача дозволів на право здійснення туристичного супроводу;
- аналіз ринку туристичних послуг у межах області, подання Міністерству культури та туризму України необхідних відомостей про розвиток туризму в області;
- здійснення соціальної реклами туристичних ресурсів, утворення відповідних інформаційних центрів;
- сприяння дитячому та молодіжному туризму;
- участь у підготовці, перепідготовці і підвищенні кваліфікації кадрів у галузі туристичної діяльності, що фінансуються за рахунок коштів обласного бюджету;

- надання суб'єктам туристичної діяльності методичної і консультативної допомоги щодо організації їх діяльності;
- залучення підприємств, установ і організацій, розташованих на підпорядкованій їм території, до розв'язання проблем розвитку туризму в області;
- внесення у встановленому порядку до Міністерства культури і туризму України пропозицій про анулювання ліцензій, виданих туроператорам та турагентам.

Відповідно до ст. 44 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” обласні ради делегують обласним держадміністраціям повноваження із забезпечення розвитку туризму в областях.

Важливим регуляторним актом облдержадміністрації є розпорядження її голови від 18.10.2005 р. № 556 “Про акредитаційну комісію”, яким затверджено Положення про акредитаційну комісію з видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу на території Івано-Франківської області.

Дане розпорядження видане на виконання наказу Державної туристичної адміністрації України від 24 вересня 2004 р. № 83 “Про затвердження Положення про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу”.

Акредитаційна комісія з видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу на території області є постійно діючим позавідомчим колегіальним органом, який діє при головному управлінні туризму і культури облдержадміністрації.

Розпорядженням голови облдержадміністрації від 16.08.2004 р. № 512 затверджено Заходи щодо державної підтримки молодіжного і дитячого туризму.

Розпорядженням голови облдержадміністрації від 25.08.2004 р. № 530 на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 12.05.2004 р. № 612 “Про затвердження Програми розбудови туристичної інфраструктури за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей у 2004-2010 роках” затверджено регіональну Програму розбудови туристичної інфраструктури за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей у 2004-2010 роках. Метою Програми визначено розбудову туристичної інфраструктури, що дасть змогу забезпечити комфортність, ритмічність та безпеку при пересуванні за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей, зростання туристичної привабливості держави, стимулювати розвиток усіх видів туризму та ефективного використання туристичного і рекреаційного потенціалу. Програма, зокрема, передбачає розвиток туристичної інфраструктури в районах проходження автомагістралей регіонального значення Р-03 (Болахів - Долина - Калуш - Івано-Франківськ - Коломия - Снятин), яка проходить територією Долинського та Коломийського районів, та Р-04 (Рогатин - Бурштин - Галич - Івано-Франківськ - Надвірна - Яремче - Ворохта), яка проходить через Надвірнянський район та м. Яремче.

Важливим документом, що спрямований на гарантування безпеки туристів, є Рекомендації щодо організації і проведення самодіяльних некатегорійних туристичних походів у Карпати, затверджені розпорядженням голови облдержадміністрації від 04.05.2006 р. № 262.

Питання, пов'язані з розвитком туристичної індустрії в області врегульовують деякі інші регуляторні акти обласної держадміністрації. До них належать, зокрема, розпорядження голови облдержадміністрації від 25.10.2005 р. № 570 “Про умови проведення обласних конкурсів на перевезення пасажирів автомобільним транспортом на приміських міжрайонних та міжміських внутрішньо обласних маршрутах”, Положення про оскарження суб'єктами підприємницької діяльності дій працівників контролюючих органів при порушенні порядку проведення планових та позапланових перевірок фінансово-господарської діяльності в редакції, затвердженій розпорядженням голови обласної держадміністрації від 22.09.2005 р. № 502.

5.5. Основні учасники туристичного ринку Івано-Франківської області, залучені до розвитку туризму

5.5.1. Управління туризму головного управління туризму і культури облдержадміністрації

Галузевим структурним підрозділом в Івано-Франківській обласній державній адміністрації є головне управління туризму та культури, у системі якого діє окреме управління туризму.

Метою діяльності управління туризму є реалізація державної політики у сфері туристичної діяльності, становлення туризму як високорентабельної галузі економіки та важливого засобу культурного розвитку громадян, залучення населення до туристичної діяльності.

Основними напрямками діяльності управління в галузі туризму є:

- підготовка пропозицій до проектів програм соціально-економічного розвитку області та проектів місцевого бюджету, а також розвитку туризму і подання їх на розгляд обласної державної адміністрації, обласної ради і центрального органу виконавчої влади в галузі туризму;
- сприяння, в межах своєї компетенції, органам місцевого самоврядування у вирішенні питань соціально-економічного розвитку області;
- забезпечення обласної державної адміністрації та центрального органу виконавчої влади в галузі туризму інформацією з питань туристичної діяльності;
- підготовка пропозицій щодо удосконалення та впорядкування мережі підприємств сфери туризму, розвитку необхідної інфраструктури;
- контроль за виконанням підприємствами та організаціями незалежно від підпорядкування та форм власності обов'язкових правил прийому та обслуговування туристів, ліцензійних умов провадження господарської діяльності з організації іноземного, внутрішнього, зарубіжного туризму, екскурсійної діяльності;
- розробка Програми забезпечення захисту і безпеки туристів та здійснення контролю за її виконанням;
- координація інформаційно-рекламної роботи, вивчення та узагальнення її практики, організація і проведення методичних семінарів, конференцій, інших заходів щодо обміну передовим досвідом, набутим у сфері туризму;
- сприяння пропаганді серед громадян України та іноземних громадян доцільності туристичних поїздок до нашої області та в Україні. Сприяння в організації участі туристичних підприємств області у міжнародних туристичних ярмарках, виставках, салонах та інших заходах;
- надання допомоги підприємствам і організаціям з питань укладання договорів на будівництво та реконструкцію об'єктів, що обслуговують туристів (готелі, мотелі, кемпінги, ресторани, пансіонати тощо);
- забезпечення на території області формування ринку туристичних послуг, дотримання у цій сфері антимонопольного законодавства, сприяння створенню нових туристичних підприємств та організацій, розвитку конкуренції з метою розвитку туризму;
- здійснення обліку підприємств і організацій, які займаються в області туристичною діяльністю, аналіз її ефективності;
- участь у роботі щодо паспортизації, атестації, сертифікації готелів, мотелів, кемпінгів, туристичних баз та комплексів, закладів оздоровлення і харчування, інших туристичних об'єктів з метою доведення туристичних послуг до рівня вітчизняних та міжнародних стандартів;
- участь з відповідними підприємствами і організаціями у вирішенні питань транспортного обслуговування туристів. Здійснення контролю за якістю і культурою транспортного обслуговування туристів та внесення пропозиції щодо його вдосконалення і поліпшення;
- здійснення контролю за ефективним використанням і технічним станом споруд туристичного призначення, дотримання норм та правил безпеки, вимог щодо збереження підприємствами сфери туризму навколишнього природного й історико-культурного середовища.

Подібні завдання мають галузеві структурні підрозділи районних державних адміністрацій та виконавчі органи місцевих рад.

5.5.2. Громадські організації

Асоціація економічного розвитку

Івано-Франківщини

Асоціація – обласна громадська організація, що створена в 1997 році з метою сприяння економічному та соціальному розвитку Івано-Франківської області та її територіальних громад. Основними напрямками діяльності організації є:

- стратегічне планування, розробка та впровадження планів, проектів, програм розвитку регіону й територіальних громад;
- організація семінарів, конференцій, круглих столів, навчальних програм, створення навчальних центрів, обмін досвідом з іншими регіонами й країнами;

– проведення досліджень (аналітичних, соціологічних, маркетингових) і моніторинг соціально-економічного розвитку області, його пріоритетних напрямів розвитку, окремих територіальних громад: удосконалення й створення нових методик для проведення моніторингу й оцінки розвитку регіону і його громад;

– аналіз інвестиційного клімату в регіоні та підготовка інвестиційних пропозицій; проведення досліджень та маркетингових планів розвитку територій, галузей та об'єктів; створення позитивного іміджу регіону (територіальних громад);

– розробка та впровадження програм, проектів розвитку галузей економіки й соціального розвитку, в тому числі розвитку туристичної індустрії, культури, освіти, житлово-комунального господарства, транспортної інфраструктури;

– розробка та впровадження програм з питань європейської інтеграції, транскордонного й регіонального співробітництва;

– сприяння реформуванню органів місцевого самоврядування, підвищенню прозорості й підзвітності влади на місцевому рівні: проведенню моніторингу якості державних послуг; підтримка й розвиток публічних веб-ресурсів.

Враховуючи те, що туристична галузь є пріоритетною для Івано-Франківської області, Асоціація активно працює в сфері розвитку туристичної індустрії краю. За дев'ять років діяльності з 42 проектів, 8 проектів реалізовано в сфері туристичної індустрії. Серед них:

– проект “Майбутнє творимо разом” за підтримки Міжнародного фонду “Відродження” та Івано-Франківського міськвиконкому (розробка стратегії економічного відродження Івано-Франківська за участю громади міста). 1999-2000рр. Івано-Франківськ став першим у державі містом, де було розроблено та затверджено Стратегічний план економічного розвитку м. Івано-Франківська та визначено пріоритетом розвиток туризму як галузі економіки міста. Проект отримав широкий розголос в Україні і був визнаний Асоціацією міст України найкращою та найбільш інноваційною практикою у галузі місцевого самоврядування та економічного розвитку;

– проект “Активна громадськість-ефективне управління” за фінансової підтримки Міжнародного фонду “Відродження” та сприяння Івано-Франківського міськвиконкому (реформування системи муніципального управління через передачу частини управлінських функцій неприбутковим організаціям в частині стратегічного управління). 2000-2001рр.;

– проект “Створення життєздатного інституційного середовища та механізмів для сталого розвитку сільських громад Яремче через розвиток туристичної індустрії” за підтримки Карпатського Фонду у співпраці з Радою з туризму Карпатського регіону, Івано-Франківською обласною організацією Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні та партнерстві з Івано-Франківською обласною державною адміністрацією, Яремчанською міською радою, сільськими ради с. Татарів, Микуличин, Яблуниця та селищною радою Ворохти. Проведено широкомасштабне дослідження стану розвитку громад Яремчанської міської ради, розроблено та затверджено чотири Стратегії розвитку громад Яремчанщини та Стратегію розвитку Яремчанського регіону як туристичного центру; створено Фонди розвитку громад, на базі яких відкрито пункти туристичної інформації. Розроблено та впроваджено пілотну практику категоризації індивідуальних засобів розміщення, проведено аудит та категоризацію 51 приватних садиб Яремчанської міської ради. Видано “Посібник для інспектора з питань категоризації індивідуальних засобів розміщення”, туристичну карту, промоційний компакт-диск та туристичний путівник про Яремчанщину. 2002-2004рр.;

– проект “Розробка Стратегії економічного та соціального розвитку Коломийського району” за підтримки Коломийської районної державної адміністрації. Проведено дослідження щодо визначення основних проблем та пріоритетів розвитку Коломийського району. Розроблено та затверджено сесією районної ради Стратегію розвитку Коломийського району та його пріоритетного напрямку – розвиток туристичної індустрії, 2003р.;

– проект “Формування інформаційного простору туристичної індустрії Івано-Франківщини шляхом створення регіонального туристично-інформаційного центру” реалізовано спільно з Радою з туризму Карпатського регіону, Івано-Франківською облдержадміністрацією за підтримки Фонду Євразія. Проведено дослідження з метою здійснення оцінки започаткування діяльності регіонального туристично-інформаційного центру з надання повного спектру інформації про туристичні можливості регіону. У результаті дослідження визначено основні види туризму регіону та основні напрями екскурсійного туризму в області та Карпатському регіоні України в цілому;

сформовано структуру інформації, яку повинен надавати центр; визначено основні джерела інформації про туристичні можливості регіону та сформовано напрями популяризації туристичного Карпатського регіону.;

– проект “Розвиток сталого сільського туризму. Зміцнення спроможності лідерів сільського розвитку”. 2005-2007. Проект реалізується Євроакадемією (Греція) в партнерстві з Карпатським Фондом та Радою з туризму Карпатського регіону. Мета проекту навчання та допомога у підвищенні кваліфікації в галузі розвитку сільського туризму місцевим і регіональним організаціям.;

– проект "Harmonisation of Economic and infrastructure Development in the Pan European transport Corridor III" (Гармонізація економічного і інфраструктурного розвитку Пан Європейського коридору III). Період реалізації проекту 2006-2008 рр. Проект охоплює 3 країни (Німеччину, Польщу і Україну). Асоціація економічного розвитку Івано-Франківщини спільно з Міністерством транспорту і зв'язку представляє українську сторону. Проект передбачає розробку спільної стратегії дій щодо розбудови інфраструктури та територій в межах Пан європейського транспортного коридору III.

За період діяльності Асоціації підготовлено та видано наступні публікації:

– 8 двомовних (українсько-англійських) інформаційних бюлетенів громад (м. Івано-Франківськ, м. Долина, м. Калуш та Калуський район, м. Коломия, Рогатинський район, Рожнятівський район, Верховинський район та м. Яремче);

– 7 двомовних (українсько-англійських) туристичних путівників (м. Івано-Франківськ, м. Калуш та Калуський район, Рогатинський район, Рожнятівський район, м. Яремче, м. Коломия та Верховинський район);

– 5 двомовних (українсько-англійських) бізнес-довідників (м. Івано-Франківськ, Рожнятівський район, Рогатинський район, Верховинський район, м. Коломия, м. Калуш та Калуський район);

– створено та розміщено у всесвітній мережі Інтернет 5 веб-сторінок неурядових організацій у пілотних районах (м. Івано-Франківськ, Рогатинський район, Рожнятівський район, Верховинський район та м. Калуш і Калуський район).

Асоціація підтримує тісні зв'язки й постійно співпрацює з більш ніж 30 активними НДО м. Івано-Франківська, 8 районів області, інших регіонів України, Канади, Польщі та Словаччини, місцевими органами державної влади та місцевого самоврядування, міськими засобами масової інформації, вищими навчальними закладами м. Івано-Франківська, проектами міжнародної технічної допомоги, а також університетом Ватерлу (Канада) та Університетом м. Клівленд (США). Асоціація є засновником та активним членом регіональної Партнерської мережі громадських організацій Івано-Франківщини, а також Асоціації агенцій регіонального розвитку України.

Впродовж останніх років Асоціація є регіональним представником Міжнародного Фонду “Відродження” в області. Починаючи з 2006 року організація є також регіональним представником Фонду Батори.

Асоціація є активним членом міжнародних мереж громадських організацій, зокрема CEE Citizen Network. Бере участь у щорічній конференції Європейської асоціації агентств розвитку (EURADA), Брюссель (Бельгія), з питань врахування конкурентних переваг та інтелектуального капіталу регіонів в процесі розбудови стратегій регіонального розвитку та її пріоритетних напрямів.

Івано-Франківська обласна організація Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні

Івано-Франківська обласна організація Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні зареєстрована 28 квітня 1998 року як громадська неприбуткова організація.

Головні завдання:

– відродження ідеї відпочинку у гостинних садибах Карпатського регіону України, яка має більш ніж столітні традиції;

– популяризація та збереження існуючого культурного та історичного надбання Карпатського краю як невід'ємного чинника туристичної привабливості регіону;

– сприяння підвищенню зайнятості сільського населення шляхом створенням нових робочих місць;

– сприяння розвитку сільської інфраструктури;

- створення мережі туристичних маршрутів та екологічних стежок;
- ліквідація проблеми відсутності відкритої і доступної інформації щодо відпочинкових можливостей для туристів;
- проведення тренінгів та навчальних програм для господарів – власників гостинних садиб.

Цілі організації:

- реалізувати потенційні можливості туризму в Івано-Франківській області, піднісши сільський зелений туризм до рівня кращих світових зразків.
- навести мости між сільськими господарями та бажаючими відпочивати у селі шляхом поєднання потреби міських жителів у недорогому і якісному відпочинку та потреби сільських жителів у фінансовому забезпеченні свого існування.
- досягти розуміння з боку державних і урядових структур можливості без державних капіталовкладень покращити життя селян. Результатом цього повинно стати створення в Україні більш сприятливих умов для розвитку сільського зеленого туризму, зокрема, в питаннях пільгового оподаткування та пом'якшення контролю за діяльністю господарів.

Діяльність:

- 1998 р. – в рамках проекту Карпатського Фонду були визначені населені пункти на території Косівського, Верховинського, Надвірнянського районів та Яремчанської міської ради Івано-Франківської області, які є найбільш придатними для розвитку сільського зеленого туризму, виявлено 97 господарів, бажаючих приймати туристів.
- 1999 р. – в рамках проекту Карпатського Фонду було видано путівник “Сільські садиби Гуцульщини” та збірник інформаційних матеріалів для господарів – власників агросадиб “Абетка гостинності”.
- 1999-2002 рр. – участь у проекті ТАСІС “Підтримка місцевого розвитку та туризму у Карпатському регіоні”.
- 2002 р. – грант проекту ТАСІС “Підтримка місцевого розвитку та туризму у Карпатському регіоні” спільно з Радою з туризму Карпатського регіону видано путівник “Сільський зелений туризм у Карпатах” українською та англійською мовами.
- 2002 р. – за активну роботу з розвитку сільського туризму Подяка Державної туристичної адміністрації України.
- 2002-2003 рр. – проект Фонду Євразія “Гуцульська садиба”. Результатом цього проекту став випуск путівника “Гостинні садиби Карпат” та першого в Україні комплексного навчального посібника “Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності”.
- 2005–2006 рр. – проект Фонду Євразія “Повернення у місто у межиріччі двох Бистриць”.

Івано-Франківська регіональна фундація “Карпатські стежки”

Фундація створена в 2001 році. Головною метою діяльності є пропагування активних видів туризму та відновлення інфраструктури активного туризму в Карпатському регіоні України.

Напрямки діяльності:

- планування, очищення туристичних стежок в області;
- розробка процедур знакування та маркування туристичних маршрутів;
- проведення знакувальних робіт;
- будівництво нових та відновлення колишніх туристичних притулків на маршрутах.

Туристична асоціація Івано-Франківщини

Основною метою діяльності ТАІФ є: об'єднання зусиль працівників туристично-рекреаційної та екологічної галузі для спільних дій по захисту своїх законних прав, задоволенню професійних і соціальних інтересів, організації маркетингової діяльності з метою сприяння розвитку туризму та суміжних галузей економіки Івано-Франківської області, сприяння розвитку системи підготовки кадрів для туризму та екології, ділових і підприємницьких навичок громадян, які працюють у цій сфері, сприяння соціально-економічній, освітній, правовій та психологічній адаптації населення області в ринкових умовах, особливо у гірських районах області, провадження екологічної та освітньої діяльності.

5.5.3. Бізнес-асоціації

Регіональний туристично-інформаційний центр

Регіональний туристично-інформаційний центр утворений у 2003 році спільними зусиллями Ради з туризму Карпатського регіону, Асоціації економічного розвитку Івано-Франківщини та Івано-Франківської обласної організації Співки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні за підтримки Івано-Франківської обласної державної адміністрації.

Діяльність Центру спрямована на об'єднання ресурсів ключових сторін області в розвитку та маркетингу туристичної галузі та забезпечити просування туристичного продукту області безпосередньо туристам та місцевим мешканцям, які потребують інформацію про можливості відпочинку на території краю, а також передбачає формування та постійне поновлення комп'ютеризованої інформаційної бази даних (збір та обмін інформації в межах регіону), подальшого її опрацювання та розміщення на створеному веб-сайті та через друковані видання центру.

Основне завдання центру – надання інформації про заклади проживання, харчування, транспортної інфраструктури, культурні події в регіоні (місті, районах – фестивалі, концерти, тощо), місця історичного та культурного значення, в т.ч. музеї, замки, пам'ятки природи, архітектури, об'єкти туристичного значення, туристичні організації та послуги екскурсиводів, туристичні маршрути, тощо.

Рада з туризму Карпатського регіону

Рада з туризму Карпатського регіону створена в серпні 2001 року Закарпатською, Івано-Франківською, Львівською та Чернівецькою облдержадміністраціями. В 2003 році в Раду з туризму прийнято Тернопільську обласну державну адміністрацію.

Головною метою діяльності Ради є підтримка розвитку та маркетинг туристичної галузі регіону. Основні напрямки діяльності включають координацію зусиль областей з розвитку туристичної галузі, аналіз розвитку туризму та діяльності туристичних підприємств, проведення навчальних семінарів, конференцій, круглих столів; здійснення маркетингу туристичних ресурсів регіону, моніторинг діяльності туристичної індустрії в регіоні, координація діяльності туристичних підприємств з урядовими, недержавними, міжнародними, донорськими та туристичними організаціями.

За період діяльності за значної підтримки адміністрацій-засновників та туристичних організацій – членів Ради, були видані та видаються періодично надалі наступні матеріали: туристичні путівники про регіон укр., рос., англ., польс. та нім. мовами; каталоги “Зима в Карпатах”, “Літо в Карпатах”, “Музеї Карпатського регіону”, “Карпати об'єднують найкращих”; туристична карта регіону; інформаційні брошури “Міста Карпатського регіону”, “Туристичні дива Карпатського регіону”, “Заклади проживання регіону”, “Заклади харчування регіону”; рекламні проспекти та листівки; щоквартальний бюлетень “Туристичні Вісті”; започатковано видання туристичного журналу “Карпати. Туризм. Відпочинок”.

Спільно із облдержадміністраціями та Державною туристичною адміністрацією України туристичні пропозиції краю були представлені на міжнародних виставках в Україні та закордоном (Мілан, Берлін, Познань, Лондон, Ополе, Київ, Донецьк), разом понад 40.

За сприяння облдержадміністрацій та підтримки Польсько-Американсько-Української Ініціативи про Співпрацю, Карпатського Фонду та Фонду Євразія Рада провела низку ознайомчо-рекламних турів в регіон для представників ЗМІ, польських та українських туроператорів. Було організовано навчальні поїздки до Польщі з метою вивчення польського досвіду розвитку туристичної галузі та створення мережі центрів туристичної інформації.

В 2002 році Раду було нагороджено Гран-Прі Держтурадміністрації України в номінації “Вітчизняна туристична організація”, а в грудні 2003 р. – Дипломом Лауреату Міжнародного Рейтингу популярності “Золота Фортуна”. В 2004 році стенд Ради з туризму отримав Кубок та диплом за найкраще представлення рекреаційно-туристичного потенціалу на міжнародній виставці в м. Ополе.

В 2003 році у партнерстві із Івано-Франківською облдержадміністрацією, Асоціацією економічного розвитку Івано-Франківщини та Івано-Франківською обласною організацією Співки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні створено перший Регіональний туристично-

інформаційний центр в м. Івано-Франківськ. У 2005 році започатковано фестиваль народного прикладного мистецтва “Карпатський Вернісаж”.

Діючими членами та партнерами є близько 150 туристичних організацій, закладів проживання, харчування, освіти та культури, засобів масової інформації та громадських організацій регіону.

Асоціація готелів та туристичних підприємств Карпатського регіону

29 червня 2000 року відбулися Установчі збори з створення Асоціації готелів та туристичних підприємств Карпатського регіону, в яких взяли участь близько 80 представників туристичного бізнесу регіону.

Асоціація зареєстрована 07 листопада 2000 року. Метою її діяльності є захист законних національно-культурних, творчих, економічних, правових та інших спільних інтересів своїх членів, а також розширення можливостей доступу туристичних підприємств Карпатського регіону до світової туристичної індустрії.

Асоціацією налагоджена постійна співпраця з державними органами влади та депутатським корпусом. Це виражається у регулярних зустрічах керівництва Асоціації з представниками владних структур, направленні листів-звернень у державні органи, від яких залежить вирішення питань, пов'язаних з розвитком туристично-рекреаційного комплексу України.

Асоціація постійно проводить роботу з налагодження ділових зв'язків з іноземними партнерами. Така діяльність рекламує регіон, працює на перспективу і є вигідною для всіх суб'єктів туристичної сфери області.

Крім того, Асоціацією ведеться робота щодо ініціювання вирішення таких наболілих проблем, які заважають розвитку туристичної галузі, як неякісне дорожнє покриття та відсутність дорожніх знаків.

Президент Асоціації – Мирослав Бойко.

5.6. Фінансування розвитку туризму в Івано-Франківській області з обласного бюджету та бюджетів районів, міст обласного підпорядкування

Увагу туристичній галузі в області почали приділяти з 1997 року, коли розпорядженням облдержадміністрації від 09.12.1997 р. № 970 було затверджено Програму розвитку туризму в області до 2005 р.

З 1998 року в обласному бюджеті почали виділяти кошти на розвиток туризму. Так у 1998 році на розвиток туризму було передбачено 11000 грн., у 1999 році – 21000 грн.

Обсяги фінансування розвитку туризму в 2001-2006 р.

Роки	Обсяг коштів, грн.
2001	500'000
2002	350'000
2003	450'000
2004	600'000
2005	550'000
2006	750'000

Рішенням четвертої сесії Івано-Франківської обласної ради четвертого демократичного скликання від 22.11.2002 за №85-4/2002 затверджено Програму розвитку туризму в області на 2002-2010 роки, розроблену відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 29.04.2002 р. №583 “Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002-2010 роки”.

Програмою розвитку туризму в області на 2002-2010 роки передбачені заходи, які проводяться щороку за окремими напрямками. Фінансування заходів, які передбачені Програмою розвитку туризму в області на 2002-2010 рр., та заходів, які передбачені Програмою забезпечення безпеки туристів на 2006-2010 рр., затвердженої рішенням обласної ради від 15.12.2005 р. № 730-19/2005 проводиться відповідно до кошторисів.

Таблиця 5.1. – Фактичного фінансування заходів Програм, спрямованих на розвиток туристичної галузі в 2004-2005 р.р.

№	Назва	Динаміка % 2005 до 2003	Кошти, тис. грн.			
			2003	2004	2005	2006
1	2	3	4	5	6	7
	ЗАГАЛЬНА СУМА ВИДІЛЕНИХ КОШТІВ		450,0	600,0	550,0	750,0
I.	Рекламно-інформаційна діяльність		226,2	447,9	334,1	156,1
1.	Рекламно-інформаційна друкована продукція	148	72,2	107,3	106,7	88,6
2.	Відеоматеріали (відеофільми, компакт-диски)	335	10,0	23,9	33,5	-
3.	Участь у виставкових заходах	118	46,5	148,2	55,3	49,1
4.	Організація презентаційних турів для журналістів та потенційних інвесторів	19	44,2	54,6	8,4	-
5.	Виготовлення та встановлення рекламно-інформаційних щитів	127	53,3	113,8	67,6	8,5
6.	Проведення щорічного фестивалю “Різдво в Карпатах”	-	-	-	62,6	-
7.	Проведення Міжнародного фестивалю етнічної музики та ленд-арту Шешори	-	-	-	-	10,0
II.	Розвиток туристичного продукту		94,8	82,4	90,6	96,2
8.	Розвиток сільського, зеленого туризму	422	13,7	32,8	57,9	51,9
9.	Заходи щодо розвитку спортивно-оздоровчого туризму	27	73,4	42,5	19,8	44,2
10.	Розробка туристично-екскурсійних маршрутів, маркування тур.шляхів	167	7,7	7,0	12,9	-
1	2	3	4	5	6	7
III.	Кадри, працівники галузі	-	-	48,8	3,3	34,8
11.	Підвищення кваліфікації працівників туристичної галузі ОДА	-	-	-	0,3	2,08
12.	Поліпшення матеріально-технічного стану (обладнання для комп’ютерного класу) Верховинського коледжу готельного господарства та туризму	-	-	-	-	30,0
13.	Проведення нарад за участю Держтурадміністрації з питань розвитку туризму в регіоні	-	-	48,8	1,3	-
14.	Відзначення Дня туризму	-	-	-	1,7	2,7
IV.	Розробка окремих програм	-	-	-	32,8	105,2
15.	Розробка Програми розвитку туристичної інфраструктури м. Яремче	-	-	-	32,8	-
16.	Виготовлення проектної документації для відновлення обсерваторії на г. Піп Іван	-	-	-	-	105,2
V.	Співпраця із організаціями		79,0	20,0	20,0	30,8
17.	Рада з туризму Карпатського регіону, за рахунок сплати членського внеску		42,0	20,0	20,0	20,0
18.	Фінансування розвитку бізнес-центрів	-	37,0	-	-	-
19.	Підтримка НДО з проведення туристичних заходів для молоді	-	-	-	-	10,8

Якщо прослідкувати статті витрат обласного бюджету, то можна зробити висновок, що найбільша частина коштів обласного бюджету, передбачених на розвиток туризму, витрачається на рекламно-інформаційну діяльність (участь у міжнародних туристичних виставках, проведення ознайомчих турів для ЗМІ, видання рекламно-інформаційних публікацій, організація міжнародних фестивалів), так у 2003 році – 226'190 грн., у 2004 році – 447'867 грн., у 2005 році – 334'062 грн.

На розвиток туристичного продукту (в т.ч. сільський, зелений, спортивно-оздоровчий туризм, розробка та маркування туристично-екскурсійних маршрутів) у 2003 році виділено 94'810 грн., у 2004 році – 82'346 грн., у 2005 році – 90'575 грн.

Аналіз спрямованості використання коштів з обласного та місцевих бюджетів свідчить про те, що в основному видатки концентруються на одноманітних напрямках підтримки туризму. Так понад 50% щорічного бюджету на туризм використовується виключно для рекламування туристичного потенціалу області. Причому, рекламні заходи носять спонтанний характер, більшою проводяться окремо від туристичного бізнесу (крім виставкових заходів), не передбачають можливість співфінансування зі сторони інших можливих зацікавлених сторін.

Практично відсутні заходи, що були б направлені на розвиток туристичного продукту регіону. Не проводиться робота із створення уніфікованої бази даних туристичних ресурсів області, які були б доступними для туристичних підприємств регіону і могли б використовуватися ними при розробці нових туристичних продуктів.

Районні та міські бюджети

Районними державними адміністраціями області та Яремчанським міським виконавчим комітетом відповідно також розроблені та затверджені програми розвитку туризму.

Рішенням сесії обласної ради від 22.11.2002 р. №86-4/2002 районним, міським (міст обласного значення) радам рекомендовано при формуванні місцевих бюджетів на наступні роки спрямовувати на розвиток туризму не менше 0,3 % річних доходів цих бюджетів. Згідно чого, з районних та міських бюджетів, починаючи з 2003 року, виділяються кошти на виконання районних / міських програм розвитку туризму.

У загальній сумі по районах та містах обласного підпорядкування у 2004 році виділено 232 тис. грн., у 2005 році – 205 тис. грн.

Таблиця 5.2. – Кошти міських і районних бюджетів області на розвиток туризму за 2003-2005 роки, грн.

№	Місто, район	2003	2004	2005
1	2	3	4	5
1	Богородчанський	6860	Використано - 8492, передбачено -8500	Виділено - 14970
2	Верховинський	15000	Використано - 17000, передбачено - 18000	Використано - 30660, виділено 35000
3	Галицький	9925	Використано - 20000	Використано - 15000
4	Городенківський	687	-	-
5	Долинський	40000	Передбачено - 10000, не профінансовано	10000 (кошти були вилучені при перегляді бюджету)
6	Калуський	0	-	-
7	Коломийський	20000	-	Використано - 20000
8	Косівський	40707	Використано - 83099	Використано - 6930
9	Надвірнянський	50000	Виділено 22300 (передбачено 40000)	Виділено – 7400 (передбачено 20000)
10	Рогатинський	-		
11	Рожнятівський	12380		
12	Снятинський	3000		
13	Тисменицький	10000	-	Виділено - 5000.
14	Тлумацький	0	-	Виділено - 5000.
15	Івано-Франківськ	0	Використано - 40000	Виділено - 60000.

16	Калуш	0	10000 (не профінансовано)	10000 (не профінансовано)
17	Коломия	0	15000 (не профінансовано)	15000 (не профінансовано)
18	Болехів	5000	Профінансовано 20850, передбачено 25000	Профінансовано 15000, передбачено 17800
19	Яремче	30000	Використано - 20000	Використано - 30000
	Всього	243559	231741	204960

Найбільше коштів на розвиток туризму виділяється Івано-Франківським міськвиконкомом (у 2004 р. – 17% від загальної суми по районах (40 тис. грн.), у 2005 р. – 29% (60 тис. грн.), Яремчанська міська рада (відповідно - 9% (20 тис. грн.) та 15% (30 тис. грн.), Верховинська райдержадміністрація (у 2004 р. – 7% (17 тис. грн.), у 2005 р. – 7% (31 тис. грн.), Косівська райдержадміністрація (у 2004 р. – 36% (84 тис. грн.), у 2005 р. – 3% (7 тис. грн.). У Рогатинському, Рожнятівському, Снятинському районах з місцевого бюджету кошти на розвиток туризму у 2004, 2005 роках не спрямовувались.

В основному статті витрат коштів, виділених на розвиток туризму в районах, спрямовуються на рекламно-інформаційну діяльність (видання буклетів, карт, участь у виставка), знакування туристичних маршрутів, проведення навчальних семінарів.

5.7. Участь у європейських проектах

Важливим каталізатором розвитку туристичної галузі Івано-Франківщини стало впровадження на території області з 1999 року багатьох туристичних проектів міжнародних донорських організацій.

Так першим значним проектом стала програма ТАСІС з 1999 по 2001 рік «Підтримка розвитку місцевої економіки та туризму Карпатського регіону», розмір грантової допомоги склав близько 1,5 млн. доларів США. Завдяки проекту, ініційованому Івано-Франківською обласною державною адміністрацією було проведено понад 60 навчальних семінарів з розвитку сільського зеленого туризму. Із практичним досвідом розвитку туристичної галузі провідні фахівці, представники органів місцевої влади, лідери громадських організацій регіону змогли ознайомитися в рамках 4 навчальних турів в Ірландію. Туристичні атракції регіону були представлені туристичним організаціям та засобам масової інформації Великобританії, Німеччини та Ірландії.

В результаті реалізації проекту створено Асоціацію готелів та туристичних підприємств Карпатського регіону, Асоціацію музеїв та галерей Карпатського регіону, у 2001 році – Раду з туризму Карпатського регіону, офіс виконавчої дирекції якої знаходиться в Івано-Франківську.

З 2001 року Асоціацією економічного розвитку Івано-Франківщини, Радою з туризму Карпатського регіону, Івано-Франківською обласною організацією Спільки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні ініційовано, розроблено та впроваджено понад 40 проектів міжнародної технічної допомоги, метою яких є підтримка розвитку та просування туристичного потенціалу Івано-Франківщини та Карпатського регіону України в цілому. Серед найбільш значущих:

- налагодження співпраці із польськими туристичними організаціями з метою залучення польських туристів до регіону (2002-2003 роки);
- розвиток сільського зеленого туризму через пілотну категоризацію сільських садиб Яремчанщини (2002-2004 роки), навчальні семінари та практичні заняття (2003-2006 роки);
- створення Регіонального туристично-інформаційного центру в Івано-Франківську у 2003 році;
- розвиток культурного туризму та співпраці між музеями та туристичними організаціями регіону (2004-2005 роки);
- видавництво рекламно-інформаційних матеріалів про туристичні особливості Івано-Франківщини (2002-2005 роки);
- вивчення досвіду діяльності центрів туристичної інформації Польщі (2005 рік);
- співпраця із туристичними асоціаціями Європи (Німеччини, Словаччини, Чехії та Польщі) у розробці транскордонних туристичних маршрутів (2004-2007 роки).

Загальна вартість наданих коштів міжнародними донорськими організаціями тільки з 1999 по 2006 роки склала понад 4 мільйони доларів США. Причому, співфінансування проектів обласними організаціями склало близько 400 000 доларів.

Найбільш активно підтримують розвиток туристичної галузі в Івано-Франківській області Фонд Євразія, Карпатський фонд, Польсько-Американсько-Українська Ініціатива про Співпрацю, програми Європейського Союзу.

З 2007 року Європейським Союзом буде впроваджуватися Програма Добросусідства, важливе місце в якій буде надане Україні, зокрема – прикордонним територіям, що межують із країнами ЄС, тобто Польщею, Румунією, Словаччиною та Угорщиною. Івано-Франківська область завдяки наявному досвіду управління проектами міжнародної технічної допомоги, своїм потенціалу та привабливості має усі можливості для участі у програмі.

5.8. Підготовка кадрів для туристичної галузі

Розвиток туризму в Україні, як фактор формування економіки держави, обумовлює необхідність створення галузевої системи підготовки та підвищення кваліфікації туристичних кадрів, яка б виховувала фахівців, здатних в умовах конкуренції працювати індивідуально та продуктивно.

У жодній галузі нема такої кількості працівників, які безпосередньо контактують з покупцями їх продукції, як в туризмі. Туризм є однією з найбільш працезатратних галузей виробництва. Середній показник зайнятості в туризмі складає 3 працівники на 10 туристів.

За останні роки в Івано-Франківській області все більше з'являється вищих навчальних закладів, які готують фахівців у галузі туризму, на даний час підготовка таких кадрів здійснюється у 10 вищих навчальних закладах 1, 2 та 3, 4 рівнів акредитації.

Таблиця 5.3. – Спеціалізація вищих навчальних закладів Івано-Франківської області у галузі підготовки кадрів для туризму

№ з/п	Назва закладу	Спеціальності	Показники прийому
1	2	3	4
1.	Прикарпатський університет ім. В. Стефаника, Інститут туризму і менеджменту	Спеціальність “Туризм” Спеціальність ”Готельне господарство”	150 місць 35 ос. держзамовлення
2.	Івано-Франківський інститут менеджменту і економіки “Галицька академія”	Менеджмент організацій:	
		Спеціаліст готельно-курортного сервісу	200 місць
		Туризм	46 місць
3.	Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Інженерно-екологічний факультет. Кафедра природних ресурсів та туризму	Спеціальність: “туризм” спеціалізація: “інженеринг туризму”	50 місць (ліцензований набір) 28 ос. з них 10 ос. держзамовлення
4.	Івано-Франківський комерційний технікум	Спеціальність: “Організація обслуговування в готелях і туристичних комплексах”. Спеціалізація: “Комерційна діяльність в готелях і ресторанах”. Кваліфікація: “Технік-комерсант в готелях і ресторанах”.	75 місць 25 чол. платна форма 50 чол. державна форма

5.	Філіал Київського університету туризму, економіки і права	Спеціальність: “Менеджмент організацій” Спеціалізація: “Менеджмент готельного господарства і туризму” Кваліфікація “Менеджер-економіст готельного господарства і туризму”	47 місць платна форма
6.	Івано-Франківське вище професійне училище готельного сервісу і туризму	Агент з організації туризму, екскурсивод (1 рік, кваліфіковані робітники)	60 місць
7.	Перегінський міжшкільний навчально-виробничий комбінат (Рожнятівський район)	Агент з організації туризму	60 місць
8.	Івано-Франківський інститут менеджменту. Філіал Тернопільської академії народного господарства	Спеціальність: “Міжнародна економіка” спеціалізація: “Міжнародний туризм”	98 місць (2006 рік) Заочна форма 29 ос. Денна форма 48 ос. Магістри 21 ос.
9.	Коломийський економіко-правовий коледж Київського національного торгово-економічного університету		
10.	Івано-Франківський фінансово-комерційний кооперативний коледж	“Менеджмент туризму і готельного бізнесу”	53 місць

Загалом підготовка туристичних кадрів в області здійснюється в навчальних закладах з стаціонарною чи заочною формою навчання з терміном здобуття освіти від 1 року (училище) до 5 років у вищих закладах, при яких діють окремі факультети або кафедри туристичної спеціалізації.

Навчальні програми формуються незалежно від потреб туристичного ринку, без вивчення та аналізу вимог діючих туристичних агентств чи закладів розміщення до кадрів.

Викладацький склад навчальних закладів сформований на основі основного професорського складу закладів, до викладацького процесу додатково залучені фахівці з управління туризму облдержадміністрації та деяких профільних громадських організацій, керівний склад яких професійно займається викладанням.

Єдина можливість студентів ознайомитися із практичними навиками відбувається в рамках навчально-виробничих практик, в рамках яких студенти перебувають в туристичних агентствах чи закладах розміщення області. На сьогодні кількість студентів в області переважає кількість об'єктів, які готові забезпечити їх практикою тривалістю 1 місяць.

Працюючі кадри галузі без відриву від роботи можуть отримати додаткові знання, підвищити рівень своєї кваліфікації, виключно скориставшись заочною формою навчання.

Короткотермінові курси підвищення кваліфікації в Івано-Франківській області діють виключно з підготовки екскурсиводів на базі Інституту туризму і менеджменту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаніка спільно з Інститутом туризму Федерації профспілок України (в рамках їх ліцензії) терміном в три місяці. Після закінчення курсів видається свідоцтво. Такого типу документ необхідний при отриманні дозволу на право здійснення туристичного супроводу на території області фахівцями туристичного супроводу.

В області відсутні постійно діючі курси перекваліфікації, які б дозволяли організовувати короткотермінові навчальні програми від одного до п'яти-семи днів для працюючих кадрів на основі їх потреб та побажань, зокрема – щодо новин законодавства, оподаткування, обслуговування туристів, організації рекламної та промоційної кампанії, тощо.

В цілому, стан підготовки та роботи кадрів, задіяних у туристичному бізнесі Івано-Франківської області, відзначається такими недоліками:

- слабка демонстрація гостинності та недостатні знання стандартів, прийнятих у міжнародному туристичному бізнесі;
- недостатня орієнтація на ринок та споживача;
- надання якісних послуг ще не стало правилом;
- професійні та технічні навички слабкі, процедура обслуговування туристів громіздка і погано налагоджена;
- кадрова політика на підприємствах недосконала, система перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів на них носить досить обмежений та епізодичний характер.

На регіональному рівні необхідно:

- визначати кадрові потреби туристичної галузі (кількість необхідних спеціалістів, перелік потрібних спеціальностей, необхідний рівень підготовки);
- контролювати потреби системи підготовки кадрів для туристичної галузі щодо навчальних посібників та засобів навчання;
- розробити стратегію навчання, підготовки та перепідготовки кадрів для туристичного бізнесу для регіону;
- вести пошук коштів та можливостей для впровадження програми підвищення кваліфікації працівників туристичного бізнесу;
- охоплювати усі аспекти підготовки кадрів, координувати початкове навчання та підготовку кадрів навчальними закладами, організувати систему підвищення кваліфікації, тренінги на підприємствах, перепідготовку безробітних та навчання державних службовців;
- розвивати контакти з відповідними навчальними закладами Західної Європи, здійснювати обмін студентами;
- вести пошук можливостей упровадження методів дистанційного навчання, нових технологій і методів навчання та підготовки кадрів для туристичної індустрії;
- забезпечити різномірну підготовку фахівців із сільського зеленого туризму (організаторів, менеджерів, операторів). Для залучення сільської молоді до цієї діяльності слід було б увести в середні, спеціалізовані та вищі навчальні заклади програми навчання навичок організації цієї діяльності. Можна започаткувати на базі сільської школи, скажімо, “школу домашнього господаря та господині”.

5.9. Маркетингова діяльність

Маркетингова діяльність ринку туристичних послуг в області забезпечується окремими ініціативами управління туризму головного управління туризму і культури обласної державної адміністрації, Ради з туризму Карпатського регіону, Асоціації економічного розвитку Івано-Франківщини, Регіонального туристично-інформаційного центру, ІФОО Спільки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, іншими організаціями та підприємствами. Однак, в області відсутня єдина політика та Стратегія в сфері маркетингу туризму та, в основному, вона зводиться до видавництва та поширення рекламно-інформаційної продукції про окремі атракції та послуги на міжнародних та регіональних туристичних виставках, проводяться дослідження певних елементів туристичного ринку.

В рамках проекту “Створення комплексної системи розвитку туристичної індустрії Івано-Франківщини” у перше проведено комплексне дослідження стану, проблем та перспектив розвитку туристичної індустрії області. Як свідчать результати дослідження, на сьогоднішньому ринку туристичних послуг існує інформація з приводу того, куди можна поїхати, до яких туристичних операторів звернутися по допомогу, яка вартість тієї чи іншої послуги. Але така інформація є досить хаотичною, з неї повною мірою не можна робити жодних висновків про туристичний потенціал регіону, якість туристичних послуг та можливості регіону в наданні туристичних продуктів.

Інформаційно-туристична інфраструктура регіону є недостатньо розвинутою та раціональною, що в поєднанні з низькою якістю сервісу зумовлює її низьку ефективність. В області діють Регіональний туристично-інформаційний центр, центри та пункти туристичної інформації у м. Косів, Яремче, селах Татарів, Яблуниця, Микуличин. Для покращення діяльності туристично-інформаційних центрів в області, їх утворення як невід’ємного інституційного елементу туристичного інформаційного простору регіону передбачено утворити ще п’ять центрів й об’єднати їх в мережу, розширити функції та розгорнути на їх базі навчальний центр для підвищення кваліфікації кадрів туристичної індустрії.

Розбудова інформаційного простору повинна передбачати створення єдиної системи, здатної ефективно та надійно функціонувати, забезпечуючи свій постійний розвиток та інтегруватися з іншими регіонами країни та зарубіжжя. Створення цієї системи буде сприяти відкриттю нових можливостей для залучення вітчизняних та закордонних інвестицій, входу у світову мережу з регіональним туристичним продуктом.

5.10. Висновки

На сьогодні відсутня цілісна та комплексна системи управління туристичними ресурсами регіону, не сформовано раціональних форм державного управління у сфері туризму, нормативно-правове та організаційно-фінансове забезпечення не відповідає сучасним потребам населення та економіки, існуючим параметрам туристичного потоку, тенденціям розвитку туризму.

Як наслідок, сфера туризму в регіоні не забезпечує повноцінного виконання економічних, соціальних і гуманітарних функцій, зокрема, підвищення якості життя населення; формування гармонійно розвиненої особистості; збереження довкілля та культурної спадщини; наповнення бюджетів усіх рівнів, створення нових робочих місць; збільшення питомої ваги сфери послуг у структурі валової доданої вартості.

Проаналізувавши регуляторну діяльність Івано-Франківської обласної ради та обласної держадміністрації у галузі, правомірно зробити такі висновки:

1. Регуляторна діяльність в цілому здійснюється в межах повноважень, у порядку та в спосіб, що передбачені законодавством України. Значна частина місцевих регуляторних актів носить програмний та декларативний характер, що мінімізує зобов'язання суб'єктів туристичної діяльності з їх виконання. Більшість із задекларованих заходів програм не забезпечені фінансовими ресурсами. Більшість нормативних актів дублюють положення загальнодержавних нормативно-правових актів.

2. Сегмент місцевого регуляторного середовища, утворений актами обласної ради та обласної держадміністрації, потребує вдосконалення як з точки зору юридичної техніки, так і з точки зору змісту правових норм.

3. Необхідно переорієнтувати діяльність виконавчої влади у сфері туризму з прямого адміністрування на забезпечення умов для розвитку галузі через регуляторну діяльність (розробка та прийняття нормативно-правових актів), створення сприятливих умов для легалізації бізнесу, реалізації програм інституційної, фінансово-кредитної та іншої підтримки (стимулювання) галузі.

4. Враховуючи пріоритетне значення туризму для області доцільно утворити головне управління туризму як структурний підрозділ обласної державної адміністрації, що займається виключно питаннями розвитку галузі.

5. Необхідно створити координаційний орган, до діяльності якого залучити всі основні державні структури, причетні до питань туризму (органи охорони природних ресурсів, дорожнього господарства, митна та податкова служби тощо), громадські організації та успішний бізнес.

6. Передбачити делегування функцій з маркетингу галузі за аналогією з національним рівнем Регіональному туристично-інформаційному центру (РТІЦ) як організації, що заснована Радою з туризму Карпатського регіону та має відповідні статутні завдання.

5.11. Аудит туристичний. Висновки та рекомендації

Аудит Івано-Франківщини дозволяє сформулювати наступні висновки.

1. Географічне розташування області у Центрі Європи та близькому сусідстві з країнами Європейського Союзу сприяє організації туристичної пропозиції, реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму, а також розвитку співпраці з партнерами у сфері модернізації інфраструктури, в тому числі транспортної, з використанням європейських джерел фінансування.

2. Область займає одне з провідних місць в Україні за рівнем забезпеченості природними та історико-культурними ресурсами, здатними генерувати значний туристичний інтерес у вітчизняних та іноземних туристів.

3. Культурні особливості полягають у чіткій проєвропейській орієнтації, сформовані внаслідок того, що регіон століттями перебував у сфері впливу європейського культурного простору (Польщі, Австрії, Австро-Угорщини). Мешканці області мають яскраву власну історію та традиції державності. Виразні регіональні особливості населення, ментальні відмінності від українців

інших регіонів, проєвропейські культурні орієнтації, мовні особливості та культурні традиції – це ті переваги, на яких може базуватись розвиток регіону як туристичного.

Ситуацію у сфері туризму та рекреації області можна охарактеризувати відсутністю сформованої цілісної системи раціонального використання туристичних ресурсів, невизначеністю пріоритетів їх освоєння та розвитку, неефективністю використання унікальних природних та історико-культурних ресурсів.

Як свідчать проведені дослідження, у регіоні неефективно реалізуються конкурентні переваги природного потенціалу. Окрім того, більшість туристичних об'єктів зосереджені у гірських районах (територія Яремчанської міської ради, Косівського району), що призводить до диспропорцій туристичних потоків у області та перевантаження заповідних територій.

Для забезпечення збалансованого розвитку території області та з урахуванням туристичного потенціалу й екологічного стану довікля визначено стратегічні туристичні території в області, що розміщені у I та II зонах згідно проведеного районування.

В цих зонах передбачається розвиток стратегічних видів туризму віднесених до першої групи видів туризму, які вимагають тривалого перерубування туриста на цій території, а саме:

- Гірський туризм (гірськолижний, піший)
- Лікувально-оздоровчий туризм
- Сільський зелений туризм
- Екологічний туризм
- Культурно-пізнавальний туризм.

Слід зазначити, що визначення стратегічних територій розвитку туризму та пріоритетних видів туризму проведено з метою впорядкування стратегічних цілей та заходів. Цей поділ не включає розвитку інших територій та туристичних продуктів.

Визначені території, що базуються на туристичному потенціалі та місцевих особливостях, будуть сприяти інтеграції та ефективній реалізації заходів, що є ключовими для розвитку туристичної галузі. Стратегія розвитку та маркетингу туризму базується на концептуальних засадах та положеннях Стратегії економічного і соціального розвитку Івано-Франківської області.

За результатами стратегічного аналізу та маркетингового аудиту території, проведеного соціологічного дослідження та SWOT-аналізу, визначено п'ять ключових сфер, які мають відображення у Стратегії, а саме:

1. Туристичний продукт

– Івано-Франківська область характеризується наявними диспропорціями між туристичним потенціалом та його використанням, тобто наявністю комерційних, готових до продажу комплексних туристичних продуктів;

– значна частина природних територій та об'єктів культурної спадщини непристосована для туристичних відвідувань, в цілому, туристична інфраструктура не відповідає якісним параметрам, а туристичні послуги у більшості секторів – вимогам щодо якості обслуговування;

– існує великий потенціал для створення нових туристичних продуктів для активного відпочинку, культурного, сільського, лікувально-оздоровчого туризму;

– необхідним є створення та комерціалізація спільних туристичних продуктів, об'єднаних брендами, такими як: “Карпатський трамвай”, “Дністровський каньйон”, “Карпатська туристична садиба”, “Маєток Святого Миколая”, “Прикарпатське кільце” та інші.

2. Людські ресурси

– кадри для туристичної індустрії вимагають постійної освіти та професійності. Це стосується перш за все персоналу, безпосередньо пов'язаного з обслуговуванням туристів – заклади проживання, харчування, а також працівників сфери послуг супутніх до туристичної галузі (транспорті підприємства, автозаправки, торгівельні заклади, культурні, розважальні, відпочинкові, та спортивно-оздоровчі центри);

– приведення освітнього процесу в середніх та вищих учбових закладах у відповідність до потреб та вимог туристичного ринку;

– потребують підвищення рівня кваліфікації працівники державних установ та громадських організацій.

3. Туристичне середовище

- туристичне середовище області характеризуються великою кількістю нескоординованих ініціатив;
- наявне природне та культурне середовище області є унікальним туристичним потенціалом в Європі (заповідні території, флора, фауна, історичні та культурні об'єкти);
- недоліками є стан туристичної інфраструктури, та особливо комунікаційної (стан доріг, аеропорт), соціальної, технічної та інженерної.

4. Міжсекторне партнерство

- в області нараховується велика кількість інституцій, що працює у трьох секторах: владі, бізнесі та громаді;
- відсутність єдиної платформи для міжсекторної співпраці, що негативно впливає на ефективність реалізації заходів.

5. Маркетинг і промоція

- не сформовано іміджу Івано-Франківської області як туристичної з визначеним брендом та промоційним гаслом. Зумовлено це відсутністю єдиної маркетингової політики на цільових ринках, а також просуванням окремих адміністративних територій, а не туристичних продуктів області;
- в області різні інституції проводять окремі промоційні заходи, в галузі туризму, що не об'єднані спільною ідеєю та метою;
- маркетингові дослідження, які дозволяють формувати туристичні пропозиції у відповідності до конкретних потреб цільових сегментів ринку, проводяться недостатньо.

Конкурентна перевага області полягає у наступному:

1. Унікальність та автентичність області.
2. Своєрідна екзотика області. Для туристів, особливо іноземних, Івано-Франківщина є цікавою для відвідування і нових відкриттів та одночасно потребує охорони територій області зі сторони держави.
3. Концентрація незвичайних унікальних туристичних атракцій на невеликій території гарантують організаторам легкість організації інтегрованої пропозиції, спрямованих на різні сегменти та цільові групи туристичного ринку, а туристам – привабливе та цікаве перебування у сприятливому для відпочинку середовищі.

З метою підвищення конкурентоздатності регіонального туристичного продукту важливим є визначення чітких перспектив для туристичної галузі області на майбутнє, як на короткий, так і на тривалий період. Можна виділити (за теорією М. Портера) 4 основних елементи конкурентоздатності:

- фактор формування туристичних послуг та туристичних продуктів;
- параметри внутрішнього попиту;
- супутні і додаткові галузі;
- стратегія, структура і конкуренція регіональних інституцій.

Проведені дослідження свідчать, що основні елементи конкурентно-здатності туристичної індустрії області потребують суттєвої оптимізації. Основні фактори конкурентних переваг Івано-Франківщини наведені на рисунку.

- стратегії регіональних туристичних підприємств на зовнішніх ринках;
- рівень конкуренції між експортерами туристичних послуг, що стимулює удосконалення регіонального туристичного продукту

Рис. 1. – Фактори конкурентних переваг у моделі "регіонального ромба" для туристичної індустрії

Пріоритетні напрями впливу на розвиток конкурентних переваг туристичної сфери наведені на рис.2.

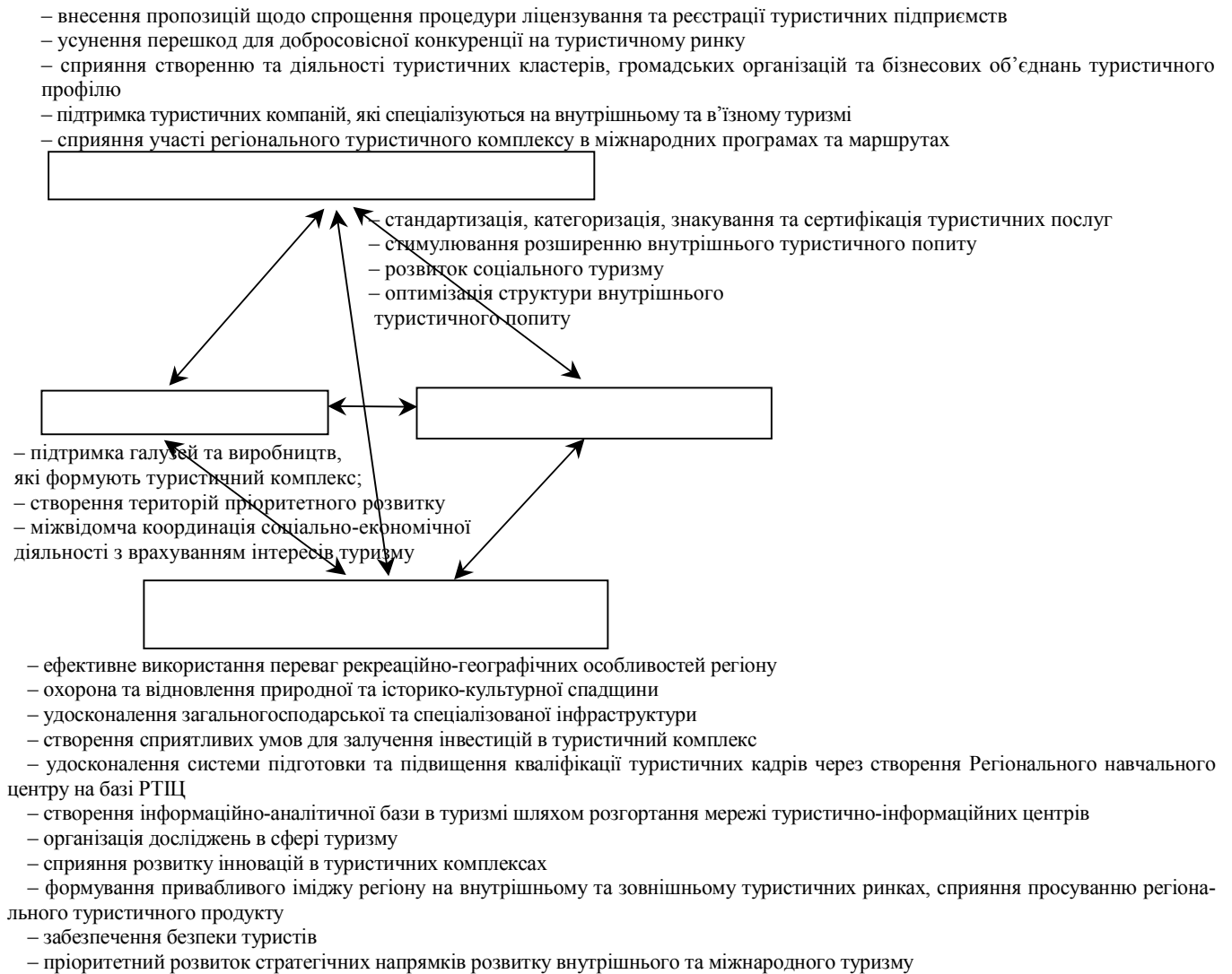

Рис. 2. – Основні напрями туристичної політики з оптимізації факторів конкурентноздатності туристичної галузі

5.12. Висновки:

1. Конкуренція із внутрішніми та закордонними туристичними ринками вимагає від Івано-Франківської області значного покращення транспортної інфраструктури (дороги, аеропорт, залізниці).
2. Збільшення туристичних потоків в область потребує збільшення кількості готелів та закладів розміщення із високим рівнем обслуговування, наявною базою для проведення конференцій, конгресів, виставок.
3. Позиціонування області у майбутньому як рекреаційно-оздоровчого центру вимагає розвитку санаторно-курортної інфраструктури (бювети, умови проживання, атракції та програми організації дозвілля відпочиваючих).
4. Забезпечення розвитку культурно-пізнавального туризму в область може відбуватися шляхом покращення матеріально-технічної бази об'єктів культури (особливо музеїв), пам'яток архітектури та історії; відновлення історичних центрів.
5. Якість туристичного продукту області слід підвищувати шляхом проведення: знакування туристичних атракцій та маршрутів, проведення категоризації та стандартизації послуг гостинності.
6. Оптимальне використання природних переваг географічного розташування, його окремих районів за рахунок проведення ефективної транзитної політики, активізації регіонального співробітництва і туристичного обміну з іншими областями України та сусідніми державами, розвиток системи комунікацій.

7. Охорона та відновлення національної природної та історико-культурної спадщини шляхом вдосконалення нормативно-правової бази, законодавчого закріплення статусу рекреаційно-туристичних територій та розширення їх фонду, збереження науково-обґрунтованих норм місткості рекреаційно-туристичних територій, залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій в реконструкцію та благоустрій туристичних об'єктів, покращення туристичної привабливості національних природних і культурних визначних місць за рахунок цілеспрямованої реклами та використання "інформаційно-міфологічних" ресурсів туризму.

8. Удосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації туристичних кадрів з врахуванням реально існуючої та перспективної потреби регіонального туристичного комплексу в спеціалістах різноманітного профілю.

9. Створення сприятливого інвестиційного клімату з метою залучення вітчизняного та іноземного капіталу.

10. Участь у спільних проектах міжнародної технічної допомоги, в тому числі Європейської Комісії.

6. КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ТА МАРКЕТИНГУ ТУРИЗМУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

6.1. Бачення, Місія, Мета та Стратегічні цілі

6.1.1. SWOT-аналіз розвитку Івано-Франківської області як туристичної

SWOT-аналіз розвитку Івано-Франківської області як туристичної сформовано на основі напрацювань робочої групи з розробки маркетингової стратегії, пропозицій учасників круглих столів, фокусних груп, громадських слухань.

На основі SWOT-аналізу (strength – сильні сторони, weaknesses – слабкі сторони, opportunities – можливості та threats – загрози) визначено сильні та слабкі сторони, можливості для позитивних змін та загрози, що можуть негативно впливати на стан туристичної галузі.

SWOT-аналіз допомагає сконцентрувати увагу на сильних сторонах і можливостях, які створюють умови для конкретних дій щодо подолання перешкод та проблем, які виникатимуть на шляху розвитку туристичної індустрії краю.

Подальше формування Стратегії здійснюється через:

- Розвиток сильних сторін;
- Використання існуючих можливостей та створення нових;
- Врахування слабких сторін, ліквідацію частини з них або, по можливості, перетворення їх на сильні;
- Нейтралізацію загроз.

Для виявлення найбільш впливових чинників використано матрицю, за допомогою якої визначено вплив фактора та ймовірність посилення його впливу.

SWOT-аналіз розвитку Івано-Франківської області як туристичної

Фактори	Рівень важливості фактору	Фактори	Рівень важливості фактору
1	2	3	4
<i>1. Сильні сторони</i>		<i>2. Слабкі сторони</i>	
Унікальний природно – рекреаційний потенціал (лікувальні можливості – чисте повітря, мінеральні води; пам'ятки природи, гори, річка Дністер)	9,0	Недостатній рівень розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури	8,1
Історико-культурна, архітектурна спадщина та самобутня культура (звичаї, традиції, обряди, визначні діячі)	8,0	Недостатня якість та асортимент туристичних послуг, відсутність індустрії розваг	7,6
Високий рівень духовності	8,0	Промислова вирубка лісів	7,2
Ділова активність мешканців, бажання займатися приватною справою	7,9	Недостатня кількість готелів	7,1

Мистецько-фестивальні атракції, (розвинений фестивальний рух, конкурси, проведення свят)	7,8	Недостатній рівень водопостачання, водовідведення, поводження з твердими побутовими відходами	7,1
Збережене навколишнє середовище, велика частка екологічно чистих територій	7,6	Низький рівень реклами та інформаційного сервісу	7,1
Розвинута інфраструктура (гірськолижні центри, вузькоколіяка, транспортне сполучення (міжнародний аеропорт), зв'язок)	7,5	Відсутність стратегії розвитку туризму та узгодженого плану дій	6,4
Найбільша кількість заповідних територій, які охороняються	7,1	Низький рівень кваліфікації працівників туристичної індустрії та сервісу	5,8
Вигідне географічне розташування	6,8	Низька активність громад	5,1
Автентичні народні промисли та ремесла	6,5	Природні катаклізми та екологічні проблеми	5,1
Інтелектуальний (креативний) потенціал	6,1	Нерозвинута ринкова інфраструктура (туристично-інформаційні центри, біржі, аудит, консалтинг)	4,4
<i>разом балів по розділу</i>	90,1	<i>разом балів по розділу</i>	78,1
<i>Можливості</i>		<i>Загрози</i>	
Залучення інвестицій у розвиток територій	7,9	Недостатнє фінансування на реалізацію державних та обласних програм	7,4
Рекреаційний (оздоровчо-лікувального – курортний) розвиток	7,6	Екологічна небезпека, зокрема, від хімічних виробництв, природних явищ, в тому числі глобального потепління	6,8
Розвиток пізнавального, історико-культурного екскурсійного туризму	7,6	Дорожнеча кредитних ресурсів	6,2
Збереження традицій через проведення фестивалів Карпатський вернісаж (святувань), створення туристичних об'єктів (маєток святого Миколая, ін.), відродження народних промислів	7,6	Стрімкий відплив кваліфікованих кадрів	5,8
Створення спільних туристичних продуктів із сусідніми областями та Європейськими країнами, реалізація програм та проектів	7,5	Узалежнення розвитку громади від зовнішніх впливів при створенні великих туристичних об'єктів	5,8
Розвиток мережі оглядових місць/витягів	7,5	Погіршення інвестиційного клімату	5,8
Розвиток та облаштування бази для літніх молодіжних таборів та кемпінгів, дитячих таборів	7,4	Консерватизм менталітету	5,5
Розвиток водного туризму (водні маршрути по Дністру та гірських ріках)	7,1	Не виконання Закону України “Про гірські населені пункти”	5,4
Гармонійний розвиток гірськолижного туризму	7,1	Недостатнє регуляторне забезпечення розвитку туризму в регіоні	5,4
Розвиток ділового та виставкового туризму	7,1	Конкуренція в сфері туристичної індустрії з боку інших країн та регіонів	5,4

Формування та просування туристичних брендів (Яремче, “Буковель” Говєрла, карпатський трамвай, “Писанка”, Манявський водоспад, Дністровський каньйон, та інше)	7,1	Зміна політичного та економічного курсу в державі щодо регіонального розвитку	5,3
<i>разом балів по розділу</i>	89,0	<i>разом балів по розділу</i>	70,3

На основі проведеного SWOT-аналізу і побудови кореляційної матриці ідентифікована загальна стратегія розвитку галузі туризму в регіоні – стратегія інтенсивного росту галузі з елементами інтеграції і диверсифікації (близькість точки визначення типу стратегії до зон цих стратегій).

6.1.2. Стратегічне Бачення Івано-Франківської області як туристичної

Івано-Франківщина розвинутий туристичний регіон в Україні та Східній Європі, Європейський центр обслуговування туристів і створення конкурентноздатних туристичних продуктів на основі високої якості, унікальної та різномірної пропозиції завдяки багатству природної та історико-культурної спадщини. Івано-Франківська область це “ворота” в Західну Європу з сучасною туристичною та транспортною інфраструктурою, міжнародним аеропортом. Транзитна територія для туристів, які подорожують в Карпати та Україну в цілому.

Область вирізняється диференційованою пропозицією туристичних продуктів на екологічно чистих гірських та сільських територіях, серед яких переважають гірський (гірськолижний, піший), лікувально-оздоровчий, сільський зелений, екологічний та культурно-пізнавальний туризм.

Розвиток туризму в області базується на найбільш раціональному використанні територіально-го поєднання природних умов, ресурсів та історичних, архітектурних пам’яток краю.

Розвиток туристичної індустрії в області базується на ефективній міжсекторній співпраці влади, бізнесу та громадськості в напрямку формування оригінальних туристичних продуктів, розробки та впровадження туристичних проектів із відповідним фінансовим забезпеченням.

6.1.3. Стратегічна місія, мета

Стратегічна місія – створення туристичних атракцій та розвиток інфраструктури, що дозволяють продовжити туристичний сезон і підвищити конкурентноздатність туристичних продуктів.

Стратегічна мета полягає у формуванні на території області конкурентоспроможної туристично-рекреаційної галузі як однієї з провідних галузей економіки, яка забезпечує з однієї сторони попит споживачів (як українських так і закордонних) на задоволення своїх потреб в туристично-рекреаційних послугах, а з іншої сторони, значний внесок у соціально-економічний розвиток регіону за рахунок збільшення дохідної частини бюджету, надходження інвестицій, збільшення кількості робочих місць, покращення здоров’я громадян, збереження та раціонального використання культурно-історичної та природної спадщини.

6.1.4. Стратегічні цілі

З метою досягнення Бачення Івано-Франківщини як туристичного регіону та на основі проведеного дослідження сформовано п’ять Стратегічних цілей, а саме:

1. Створення цікавої та унікальної туристичної пропозиції на основі туристичного потенціалу області.
2. Забезпечення галузі висококваліфікованими кадрами для обслуговування туристів, управління розвитком туризму в області.
3. Забезпечення рівноважного розвитку області та управління туристичним середовищем.
4. Формування інституційного оточення та налагодження міжсекторного партнерства.
5. Створення комплексної системи маркетингу та просування області на внутрішньому та міжнародному туристичних ринках.

Ці стратегічні цілі формують основні складові регіонального туристичного продукту, які є невід’ємними компонентами ефективного розвитку туристичної галузі Івано-Франківської області.

Створення та розвиток конкурентноздатних туристичних продуктів є одним із найосновніших складових туристичного ринку. Враховуючи сучасні тенденції переважаючу роль на туристичних ринках займають туристичні продукти, що складаються із різних елементів (атракція, туристична інфраструктура, марка, тощо), відповідають вузьким спеціалізованим потребам туристів, створені відповідно до їх очікувань з використання регіонального туристичного потенціалу.

Важливим є наявність висококваліфікованого кадрового ресурсу, від якого залежить якість обслуговування туристів, що, у свою чергу, відображається на їх задоволенні відпочинком та позитивному рішенні щодо повторних поїздок в регіон. Від стандарту послуг залежить створення позитивного іміджу області серед оточення туриста, що відвідував нашу область. Це спричиняє необхідність запровадження системи управління якістю, в якій є важливими є підготовка кваліфікованих кадрів.

Розвиток туризму, а зокрема туристичних продуктів, відбувається у конкретному середовищі, яке зумовлює використання туристичного потенціалу за умови його збереження та недопущення погіршення його стану.

Важливість збереження оточення зростає у зв'язку із збільшенням кількості туристичних атракцій та туристичних потоків. Нерівномірне їх розподілення в області спричиняє дисбаланс у розвитку територій, порушує їх комплексний розвиток та призводить до антропогенного перевантаження. Як свідчать проведені дослідження, в області відсутнє просторове планування, що спричиняє хаос у розбудові окремих галузей, об'єктів туристичної інфраструктури.

Сучасні тенденції розвитку туризму вимагають формування та просування туристичного продукту, скерованого на конкретного споживача, який сьогодні є більш інформований, незалежний, розкутий, критично й вибагливо відноситься до пропонованих йому товарів і послуг, до їх доставки і розмаїття, жадає калейдоскопа вражень і задоволень, активний і самостійний, який істотно змінює свою поведінку на туристичному ринку.

Формування туристичного продукту у відповідності до потреб споживача потребує запровадження ефективної системи маркетингу та просування, яка включає визначення і передбачення потреб споживачів, задоволення туристичного попиту, отримання зворотного зв'язку від ринку для вивчення поведінки споживача та скерування діяльності суб'єктів туристичного бізнесу на створення нових продуктів і отримання максимальних прибутків.

Для ефективного розвитку туристичної галузі необхідно чітко визначити повноваження між учасниками туристичних ринків, сформувати структуру управління туристичною галуззю та налагодити міжсекторне партнерство.

Стратегічна ціль 1. Створення цікавої та унікальної туристичної пропозиції на основі туристичного потенціалу області.

Завдання:

- 1.1. покращення існуючих туристичних продуктів
- 1.2. розвиток нових туристичних продуктів

Стратегічна ціль 2. Забезпечення галузі висококваліфікованими кадрами для обслуговування туристів, управління розвитком туризму в області.

Завдання:

- 2.1. проведення досліджень з метою визначення потреби галузі в кадрах
- 2.2. підготовка нових кадрів для обслуговування туристів
- 2.3. підвищення рівня кваліфікації працівників основних та супутніх галузей, розвиток просвітницької діяльності серед населення.

Стратегічна ціль 3. Забезпечення збалансованого розвитку області та управління туристичним середовищем.

Завдання

- 3.1. Покращення комунікаційної доступності до регіону, атракцій та туристичних продуктів
- 3.2. Розвиток туристичної інфраструктури на основі збалансованого розвитку області.
- 3.3. Охорона навколишнього середовища і збереження історико-культурної спадщини.

Стратегічна ціль 4. Формування інституційного оточення та налагодження міжсекторного партнерства.

Завдання

- 4.1. Посилення секторів: влади, бізнесу та громадськості.
- 4.2. Формування між секторного партнерства

Стратегічна ціль 5. Створення комплексної системи маркетингу та просування області на внутрішньому та міжнародному туристичних ринках.

Завдання

5.1. Формування туристичного іміджу та бренду області.

5.2. Створення туристичного продукту Івано-Франківської області у відповідності із потребами туристів.

5.3. Статистика та діагностика туристичних потоків.

5.4. Створення ринку туристичних послуг.

5.5. Аналіз конкурентних ринків.

5.6. Промоційна та рекламна компанія.

5.6.1. Промоційні заходи та акції.

5.6.2. Промоційні заходи, що проводяться в Івано-Франківській області.

5.6.3. Заходи, що проводяться за межами Івано-Франківської області.

5.6.4. Промоційні видання.

5.6.5. Ефективна підтримка промоційної кампанії.

5.6.6. Канали промоційної кампанії.

5.7. Нові маркетингові технології.

5.7.1. Інтернет.

5.7.2. Івано-Франківська область в Інтернеті.

5.7.3. Формування регіонального Інтернет ресурсу про Івано-Франківщину туристичну.

5.8. Розвиток обласної системи туристичної інформації.

5.8.1. Створення та впровадження обласної єдиної туристично-інформаційної системи.

5.8.2. Мережа туристично-інформаційних центрів.

5.8.3. Рекламно-інформаційні матеріали.

5.8.4. Категоризація туристичних садиб.

5.8.5. Знакування туристичних атракцій.

5.8.6. Маркування туристичних маршрутів.

5.9. Розвиток досліджень.

5.9.1. Створення системи маркетингових досліджень

5.9.2. Систематичне проведення досліджень та поширення їх результатів

6.2. Опис діяльності в рамках визначених Стратегічних цілей

6.2.1. Створення цікавої та унікальної туристичної пропозиції на основі туристичного потенціалу області

Завдання 1.1. Покращення існуючих туристичних продуктів

1.1.1. Розвиток та комерціалізація туристичних продуктів.

– Створення туристичних пакетів що забезпечує 100 відсоткове використання часу туриста, та налагодження їх продажу через туристичні агенції.

– Створення туристичних маршрутів, що об'єднують атракції під єдиним гаслом (наприклад “Дністровський каньйон”, “Прикарпатське кільце”, „Пам’ятками дерев’яної архітектури”)

– Створення мережевих туристичних продуктів

– Модифікація туристичних продуктів у відповідності до потреб туристичних ринків

– Управління туристичними продуктами та їх реалізація через спеціалізовані інституції (Наприклад – туристичними шляхами – “Карпатські стежки”)

– Покращення проведення промоційної політики окремих туристичних продуктів на місцевому, національному та міжнародному рівнях

– Налагодження співпраці між операторами окремих туристичних продуктів з метою створення єдиної пропозиції.

1.1.2. Диверсифікація туристичних послуг

– Доповнення пакету туристичних послуг додатковими послугами та атракціями, що сприятиме збільшенню тривалості перебування туристів на відпочинку в області, збільшення обсягів та переліку наданих послуг, збільшенням конкурентноздатності запропонованих послуг та продуктів

– Максимальне залучення послуг закладів культури до формування туристичного продукту, в тому числі послуг музеїв, творчих майстерень, художніх колективів тощо.

1.1.3. Створення туристичної пропозиції за схемою: від цінності ресурсу через атракцію до туристичного продукту

– Проведення навчань з методології формування та реалізації туристичних продуктів для представників влади, бізнесу та громадськості

– Використання інформації про туристичний потенціал для формування на їх основі унікальних туристичних пропозицій

Завдання 1.2. Розвиток нових туристичних продуктів

1.2.1. Розробка та реалізація Програми створення та впровадження туристичних продуктів Івано-Франківської області.

Основні компоненти Програми повинні враховувати визначені Стратегією розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області Стратегічні території та види туризму, передбачати ідентифікацію діяльності необхідної для впровадження нових стратегічних продуктів із фінансовим забезпеченням, формування торгових марок окремих регіональних туристичних продуктів, визначення засад співпраці інституцій при розробці, впровадженні туристичних продуктів та здійсненні моніторингу за втіленням Програми.

1.2.2. Посилення сформованих торгових марок туристичних продуктів (брендів) з використанням їх унікальності та особливості, партнерства при опрацюванні та просуванні брендів.

1.2.3. Створення та розвиток туристичних регіональних, міжобласних та транскордонних кластерів.

1.2.4. Визначення незаповнених ніш туристичного ринку та розвиток спеціалізованих туристичних продуктів (краєзнавство, мисливство, рибальство, альпінізм, подорожі вузькоколійкою, природничий та промисловий туризм тощо).

6.2.2. Забезпечення галузі висококваліфікованими кадрами для обслуговування туристів, управління розвитком туризму в області

Завдання 2.1. Проведення досліджень з метою визначення потреби галузі в кадрах

2.1.1. Проведення досліджень ринку праці у туризмі та поширення їх результатів.

2.1.2. Проведення досліджень потреб серед роботодавців та працівників.

2.1.3. Моніторинг ефективності навчальних програм.

Завдання 2.2. Підготовка нових кадрів для обслуговування туристів

2.2.1. Приведення у відповідність системи навчання у спеціалізованих і вищих навчальних закладах до потреб сучасного туристичного ринку та специфіки області.

– Проведення інвентаризації та аналізу навчальних програм

– Налагодження співпраці між спеціалізованими закладами (закордонні стажування, практичні заняття, конференції та семінари, тощо)

2.2.2. Налагодження співпраці між роботодавцями та освітніми закладами.

2.2.3. Реалізація освітніх програм для безробітних та соціально незахищених верств населення.

2.2.4. Створення спеціалізованих освітніх закладів.

Завдання 2.3. Підвищення рівня кваліфікації працівників основних та супутніх галузей, розвиток просвітницької діяльності серед населення

2.3.1. Запровадження професійної інтегрованої освітньої системи для кадрів, які безпосередньо працюють у туризмі та кадрів супутніх галузей.

– Розробка та впровадження Концепції підвищення кваліфікації кадрів туристичної індустрії Регіональним навчальним центром, утвореним на базі Регіонального туристично-інформаційного центру

– Забезпечення діяльності Регіонального навчального центру шляхом налагодження партнерства влади, бізнесу та громадськості.

2.3.2. Впровадження системи ефективного професійного стажування.

2.3.3. Впровадження регіональної системи підвищення якості через реалізацію відповідних сертифікованих програм.

2.3.4. Запровадження громадської просвіти щодо важливості туристичної галузі.

6.2.3. Забезпечення збалансованого розвитку області та управління туристичним середовищем

Завдання 3.1. Покращення комунікаційної доступності до регіону, атракцій та туристичних продуктів

3.1.1. Розбудова міжнародного аеропорту м. Івано-Франківська та летовищ в містах обласного підпорядкування.

3.1.2. Створення пішого переходу у Верховинському районі (Шибене) із Румунією.

3.1.3. Збільшення доступності залізничного та автомобільного сполучення до області та до її туристичних атракцій, в тому числі покращення стану та будівництво нових автомобільних шляхів.

3.1.4. Розбудова придорожньої інфраструктури (місця для паркування й обслуговування транспорту та пасажирів, панорамні місця, мережа торговельного та сервісного обслуговування туристів, тощо).

3.1.5. Розвиток та рівномірне розміщення інфраструктури послуг (банкомати, СТО, заправки).

Завдання 3.2. Розвиток туристичної інфраструктури на основі збалансованого розвитку області

3.2.1. Запровадження системи просторового планування розвитку території з метою мінімізації негативних наслідків від розвитку та діяльності в сфері туризму.

3.2.2. Рівномірна розбудова закладів розміщення та харчування з різним рівнем обслуговування.

3.2.3. Розбудова рекреаційної, культурно-розважальної та спортивної інфраструктури, що направлена на конкретних споживачів.

3.2.4. Підтримка, управління та розвиток туристичними шляхами.

3.2.5. Розбудова туристичної інфраструктури в межах заповідних територій (організація перебування туристів, координація діяльності між об'єктами природно-заповідного фонду, тощо).

3.2.6. Регіоналізація інфраструктури (використання автентичних елементів регіону при проектуванні та облаштуванні туристичних об'єктів).

3.2.7. Використання цінностей природного й антропогенного середовища для потреб туристів.

3.2.8. Покращення доступності області для осіб з обмеженими можливостями та літніх людей.

Завдання 3.3. Охорона навколишнього середовища і збереження історико-культурної спадщини

3.3.1. Проведення екологічної просвіти в школах, серед населення та туристів.

3.3.2. Підвищення якості природного оточення (охорона навколишнього середовища, покращення забезпечення об'єктами комунального господарства (водопостачання, каналізація, очисні споруди, відходи), благоустрою території, тощо).

3.3.3. Рівномірний розвиток туристичних потоків згідно пріоритетних напрямків та стратегічних територій розвитку туризму в області.

3.3.4. Відновлення, покращення та розвиток історичних центрів, пам'яток культури, історії, архітектури.

6.2.4. Формування інституційного оточення та налагодження міжсекторного партнерства

Сфера туризму сприяє не тільки створенню нових робочих місць, підвищенню професіоналізму, удосконаленню технологій, наданню нових комплексів різноманітних послуг, але й становленню найбільш ефективних форм власності й господарювання, удосконалюванню законодавчої бази, підвищенню ділової активності, розвитку конкуренції.

Самостійність господарюючих суб'єктів полягає у вільному виборі ними форм економічної та підприємницької діяльності. Економічні інтереси місцевих органів влади та господарюючих суб'єктів носять досить суперечливий характер і не завжди збігаються. Економічні інтереси суб'єктів господарювання пов'язані насамперед з одержанням прибутку.

Безперечно, взаємодію інтересів місцевих органів влади й господарюючих суб'єктів можна розглядати по лінії координації, а не пріоритетності одних стосовно інших. Завданням місцевих органів влади є не просто обкладання податками тих або інших джерел надходження засобів у бюджет, а створення механізмів стимулювання ділової активності у туристичній сфері.

З огляду на самостійність суб'єктів господарювання, заборону на втручання в сферу їх фінансово-економічної та виробничої діяльності з боку місцевих органів управління, можна говорити про непрямий вплив на ті або інші управлінські рішення шляхом створення сприятливого й ста-

більшого зовнішнього середовища, тобто формування необхідних економічних, соціальних, правових умов, при яких власні можливості суб'єктів господарювання з розвитку сфери туризму реалізуються з найбільшою віддачею. Саме фактор "зовнішнього середовища" для суб'єктів господарювання здобуває вирішальне значення, тому що в перехідний період вони функціонують в умовах невизначеності, частоті зміни "правил гри", непередбачуваності.

Саме правова стабільність, закономірність, економічні й соціальні умови формують "якість" зовнішнього середовища, з яким тісно пов'язаний розвиток інфраструктури, зокрема туристичної. Безумовно, її стан впливає на всі суб'єкти, що господарюють на Івано-Франківщині, багато в чому визначаючи ефективність і режим їхнього функціонування.

Одиничному суб'єктові не вигідно та неможливо створити автономну інфраструктуру. Для цього необхідні спільні зусилля, у тому числі й органів місцевого управління як акумулятора засобів на ці цілі, а також пошук ефективних форм взаємодії місцевих органів управління та суб'єктів господарювання. Для прикладу, справедливим є введення прогресивної плати за використання туристичних ресурсів, що мають історичну й архітектурну цінність, а також за комерційну діяльність на території монастирів, архітектурних ансамблів і історичних місць.

У випадку, якщо діяльність підприємства тим або іншим чином завдає шкоди важливим об'єктам, необхідно передбачити штрафні санкції, достатні для його відшкодування.

Поряд з тим необхідно розглянути питання про пільги для підприємств, що сприяють збереженню пам'яток архітектури, виділяють засоби на їхню реконструкцію, у тому числі у вигляді пожертвувань і благодійних внесків.

Аналогічний механізм взаємодії необхідний при використанні природних ресурсів та веденні природоохоронної діяльності. Органи влади приділяють недостатньо уваги екологічному законодавству. За умов його застосування можна домогтися значних і регулярних надходжень у бюджет і значно поліпшити екологічну ситуацію на території області. Для цього необхідно розробити відповідні методики визначення шкідливого впливу, його оцінки та переведення збитків у штрафні санкції.

Залежно від виду діяльності підприємства будуються відносини місцевих органів з господарюючими суб'єктами. Вони мають широкий спектр від суцільно договірних відносин до "найбільшого сприяння" об'єктам комунальної власності. Необхідно впорядкувати використання таких об'єктів та їх управління, зокрема, в рекреаційно-туристичній сфері (наприклад, санаторно-курортні заклади, музеї тощо).

Вплив, спрямований на мотивацію різних економічних інтересів, призводить до підвищення рівня розвитку малого підприємництва в сфері туризму, що безумовно самим позитивним чином позначається на економічному стані області.

Усі зацікавлені сторони розвитку туристичної галузі повинні розуміти необхідність залучення громадськості до вирішення питань управління. При відсутності взаємного бажання процес не відбудеться, якщо громада буде пасивною. У випадку активної громадськості і небажання уряду її залучати, роль громадських організацій, які сприяють такому залученню, стає критичною. Вони повинні навчити громадян методів залучення громади до управління та методів лобювання власних інтересів.

Найбільш поширеними у демократичних державах є такі методи співпраці громади та уряду з вирішення питань розвитку території та її пріоритетних напрямів: опитування громадської думки, фокусні групи, громадські слухання, дорадчі комітети тощо.

Вибір виду залучення громади до управлінських рішень залежить від проблеми щодо якої рішення повинно бути прийнято, від прогресивності місцевої влади і активності громади, а також є відображенням професіоналізму недержавних організацій, які зацікавлені у залученні громади і сприяють розвитку громади.

Тому стратегічно важливим є налагодження міжсекторного партнерства, для чого необхідні:

- ◆ єдині, чіткі і зрозумілі правила відносин між органами влади на місцях та підприємцями;
- ◆ невідворотність дій норм законодавства для всіх осіб (в тому числі для державних службовців і службовців органів місцевого самоврядування);
- ◆ зручні для підприємців процедури одержання адміністративних послуг;
- ◆ залучення підприємницької спільноти до прийняття владних рішень на місцевому рівні;
- ◆ підзвітність влади через систематичне оприлюднення звітів та інформації про діяльність центральних і місцевих органів влади;

- ◆ конструктивна співпраця органів влади та громадських організацій.

Необхідним є забезпечення інформаційного доступу до проектів рішень органів місцевої влади та проведення публічних обговорень (громадських слухань) таких проектів, створення відкритих баз даних з нормативними документами та рішеннями місцевої влади.

Безпосередня участь у діалозі з владою на всіх рівнях допоможе побудувати нову систему організації влади й управління, підвищити економічну ефективність розвитку туристичної галузі.

Найважливішим результатом співпраці між органами місцевої влади та громадськістю є підвищення рівня активності громадян та залучення їх до прийняття рішень на місцевому рівні. Поєднуючи свої зусилля, вони пропонують багато ініціатив: через участь, громадські дебати, творчість, відкритість до світу, зацікавленість, культуру, мистецтво чи освіту. Важливість цього полягає у тім, що місцева влада та третій сектор не дозволяють громадянам бути байдужими та стояти осторонь від розбудови краю та його пріоритетного напрямку туризму. Роблячи свій внесок до розвитку громадянського суспільства, розповсюджуючи моделі громадянської активності, відповідальності та поінформованості, вони усувають загрозу недемократичного, тоталітарного управління галуззю.

Модель співпраці між органами місцевого самоврядування та недержавними організаціями є надзвичайно ефективною, у випадку, коли вона базується на системі взаємовпливу та взаємоконтролю. Збалансована співпраця між цими партнерами може створити кращі можливості для лобіювання на рівні центральних органів влади, стати запорукою більш ефективного виконання завдань, в тому числі Стратегії розвитку та маркетингу туризму в області. Тому співпраця між владою та громадськими організаціями є взаємовигідною.

Найбільш успішні приклади діяльності співпраці влади, бізнесу та громадських організацій, а саме Асоціації економічного розвитку Івано-Франківщини та Ради з туризму Карпатського регіону, стали результати реалізації проекту “Створення комплексної системи розвитку туристичної індустрії Івано-Франківщини”.

Завдання 4.1. Посилення секторів: влади, бізнесу та громадськості

4.1.1. Проведення спільних заходів (проектів, конференцій, семінарів, з'їздів, стажування, тощо) для розуміння та вирішення спільних проблем.

4.1.2. Розвиток міжрегіональних та міжнародних контактів (для розробки та реалізації спільних проектів, проведення спільних заходів, створення спільних туристичних продуктів, обміну досвідом).

4.1.3. Підтримка діяльності Ради з туризму Карпатського регіону та делегування частини повноважень щодо координації діяльності з налагодження міжрегіонального партнерства та міжнародної співпраці з розвитку туризму та його маркетингу.

4.1.4. Стимулювання розвитку громадського сектору та бізнесу:

- налагодження тісної співпраці між владою та громадськими організаціями, бізнесом;
- збільшення доступу до інформації про заплановані заходи, інвестиції, проекти, результати досліджень та аналізу в туристичній сфері;
- залучення громадських організацій до процесу аналізу, досліджень, планування та програмування розвитку туризму;
- підтримка діяльності Асоціації економічного розвитку Івано-Франківщини та її залучення до процесу стратегічного управління в області (проведення досліджень, розробка стратегій та проектів);
- підтримка розвитку Регіонального туристично-інформаційного центру та його мережі в районах (містах) області (делегування повноважень щодо маркетингових та промоційних заходів, матеріально-технічне забезпечення, надання в безоплатне користування приміщення, залучення центру до реалізації проектів та програм у сфері туризму за рахунок бюджетних коштів);
- підтримка діяльності Івано-Франківської обласної організації Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні (проведення навчальних заходів, пропагування відпочинку на селі, участь у розробці та реалізації проектів з розвитку сільського туризму);
- покращення доступу бізнесу до фінансових ресурсів (інвестиційні рекомендації, доступ до результатів ринкових досліджень, зразкові бізнес-плани);
- підтримка громадських організацій та бізнес-об'єднань в частині реалізації та співфінансування спільних проектів міжнародної технічної допомоги, що реалізуються на території області;
- створення сприятливого інвестиційного середовища.

4.1.5. Посилення та оптимізація діяльності управлінь (структур) туризму в обласній, районних і міських органах влади та місцевого самоврядування:

- відокремлення управлінь туризму в окремі структури;
- побудова ефективної вертикалі регіонального управління галуззю;
- оптимізацій функцій та повноважень управлінь туризму.

Завдання 4.2. Формування міжсекторного партнерства

4.2.1. Спільна розробка, реалізація та моніторинг проектів.

4.2.2. Стимулювання розвитку туристичних інвестицій.

6.2.5. Стратегія маркетингу та просування області на внутрішньому та міжнародному туристичних ринках

Аналіз маркетингової діяльності області свідчить, що її рівень є недостатнім, а окремі проведені заходи не створюють єдиного іміджу на туристичній карті України та Європи та не є взаємопов'язаними. У зв'язку з цим, вони не забезпечують сталих показників зростання кількості туристів, зростання доходів від туристичної діяльності як в бізнес, так і загалом до бюджетів усіх рівнів. Безперечно на ринку вже існують цікаві туристичні продукти, але переважно вони є низько комерціалізовані, а рівень їх просування є недостатньо високим, що сьогодні може спричинити їх виключення з ринку – навіть найкращий продукт не перебуватиме на ринку достатньо довго, якщо він не буде забезпечений та посилений відповідним просуванням.

Реалізація запропонованих завдань та заходів забезпечить створення комплексної системи обласного маркетингу. Базою для зростання конкурентоздатності туристичної пропозиції Івано-Франківщини, крім відповідних інвестицій в інфраструктуру, є координація та інтеграція маркетингових заходів у поєднанні із дослідженнями туристичного ринку, моніторингом ринку послуг для використання вільного часу та аналізом змін, що відбуваються на ньому. Тому опрацювання та впровадження маркетингової стратегії має велике значення для перебування туристичних продуктів області на ринку.

Стратегія маркетингу показує: із яким продуктом, на які ринки, із яким обсягом продукту необхідно виходити для досягнення поставленої мети. Маркетингові цілі туристичної області при виборі стратегії для регіону стосуються двох аспектів діяльності – продуктів (послуг) та ринків. Відповідно виділяють дві групи маркетингових стратегій:

- стратегії відносно продукту;
- стратегії відносно ринку.

Розробка маркетингової стратегії передбачає 5 етапів.

- 1 – стратегічний та маркетинговий аналіз;
- 2 – стратегічні напрями та формулювання маркетингової стратегії;
- 3 – стратегічний вибір: продуктові стратегії, цінові стратегії, стратегії комунікації;
- 4 – оцінка стратегії;
- 5 – реалізація стратегії та контроль.

Розрізняють наступні види маркетингових стратегій за елементами комплексу маркетингу.

Стратегія продукту, пов'язана з:	Стратегії ціни пов'язані з:	Стратегії просування товару, пов'язані з:
– розробкою нових продуктів	– установленням цін з орієнтацією на максимізацію продукту	– рекламою
– розширенням номенклатури продуктів	– збільшенням обсягів продажу	– виставками
– зняттям старих продуктів і т.п.	– збереженням чи розширенням частки ринку	– ярмарками
	– стабілізацією ціни і т.п.	– особистими продажами і т.п.

Ключові елементи Стратегічної цілі 5 – Стратегії маркетингу та просування туризму Івано-Франківської області:

- 5.1. формування туристичного іміджу та бренду області;

- 5.2. створення туристичного продукту Івано-Франківської області у відповідності із потребами туристів;
- 5.3. статистика та діагностика туристичних потоків;
- 5.4. створення ринку туристичних послуг;
- 5.5. аналіз конкурентних ринків;
- 5.6. промоційна та рекламна компанія;
 - 5.6.1. промоційні заходи та акції;
 - 5.6.2. промоційні заходи, що проводяться в Івано-Франківській області;
 - 5.6.3. заходи, що проводяться за межами Івано-Франківської області;
 - 5.6.4. промоційні видання;
 - 5.6.5. ефективна підтримка промоційної кампанії;
 - 5.6.6. канали промоційної кампанії;
- 5.7. нові маркетингові технології;
 - 5.7.1. Інтернет;
 - 5.7.2. Івано-Франківська область в Інтернеті.
 - 5.7.3. формування регіонального Інтернет ресурсу про Івано-Франківщину туристичну;
- 5.8. розвиток обласної системи туристичної інформації;
 - 5.8.1. створення та впровадження обласної єдиної туристично-інформаційної системи;
 - 5.8.2. мережа туристично-інформаційних центрів;
 - 5.8.3. рекламно-інформаційні матеріали;
 - 5.8.4. категоризація туристичних садиб;
 - 5.8.5. знакування туристичних атракцій;
 - 5.8.6. маркування туристичних маршрутів;
- 5.9. розвиток досліджень;
 - 5.9.1. створення системи маркетингових досліджень;
 - 5.9.2. систематичне проведення досліджень та поширення їх результатів.

ОПИС СТРАТЕГІЇ МАРКЕТИНГУ ТА ПРОСУВАННЯ ТУРИЗМУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

6.2.5.1. Формування туристичного іміджу та бренду області.

Стратегія повинна слугувати створенню туристичного іміджу Івано-Франківщини на внутрішньому та міжнародному туристичних ринках.

Івано-Франківська область на туристичному ринку сьогодні ототожнюється, в першу чергу, із Карпатами, які безумовно формують її особливу туристичну привабливість і володіють особливими рисами туристичного продукту області. Але цілісний імідж та бренд області як туристичної на сьогодні відсутні. Тому нижче перераховані завдання та заходи, реалізація яких сприятиме туристам як внутрішнім, так і іноземним ототожнювати область в цілому із туристичною територією, а не тільки її гірську частину.

Той імідж, який буде створений для області, виникає безпосередньо з бачення та місії області, а також із розуміння функцій, які повинна виконувати область на українському, європейському та міжнародному ринках. Імідж області формуватиметься з наступних елементів:

- центр європейського обслуговування туристів;
- екологічно чистий та привабливий регіон з багатим природно-ресурсним потенціалом та унікальною історико-культурною спадщиною;
- край гостинних та доброзичливих людей;
- промоційне гасло “Івано-Франківщина – втілення мрій” /“Dreams in Reality”/, край, де мрії стають реальністю, де Івано-Франківщина є уособленням Європи для українців та України – для іноземців.

6.2.5.2. Створення туристичного продукту Івано-Франківської області у відповідності із потребами туристів

На основі проведених досліджень визначено цільові групи споживачів туристичних послуг області, їх потреби та у відповідності до них – стратегічні групи туристичних продуктів, які є найбільш ефективні для розвитку туризму та економіки області в цілому.

Тенденції розвитку туризму в Україні підтверджують формування моди серед українських громадян на пізнання рідної держави, відпочивати в своїй державі стає престижно. Високою по-

пулярністю користується Новорічні святкування в Карпатах та активне проведення вихідних та святкових днів поза межами власного будинку. З другої сторони, візові обмеження для туристів з України з боку країн Європейського Союзу, де зосереджені основні іноземні конкуренти для області, сприяють зростанню попиту на аналогічні туристичні продукти Івано-Франківщини і посилюють позитивний імідж області як “Європи – для українців”.

Динамічний розвиток галузі спричинює необхідність постійного проведення маркетингу туризму, оскільки це є мистецтво розпізнавання, розуміння та задоволення потреб туриста. Це також мистецтво створення нових потреб, створення моди, формування престижу та стилю проведення вільного часу, форми та місця відпочинку. Тому маркетингова стратегія повинна враховувати обидва цих підходи.

Необхідно розробити детальну Операційну програму туристичних продуктів Івано-Франківської області та проводити її періодичне поновлення з урахуванням тенденцій розвитку туристичного ринку.

6.2.5.3. Статистика та діагностика туристичних потоків

Маркетингові заходи повинні базуватися на туристичній інформації, діагностиці та статистиці. Усі маркетингові рішення повинні прийматися на основі досліджень та отриманої інформації про реальний стан та характер потреб туристів.

На сьогодні статистична інформація на рівні держави щодо туристичних потоків формується Державним комітетом статистики, Державною прикордонною службою та Державною службою туризму і курортів України. Туристична звітність ведеться на основі форми 1-ТУР, яка заповнюється виключно ліцензованими туристичними підприємствами.

Не зважаючи на те, що туризм задекларований як пріоритетна галузь економіки Івано-Франківської області, на сьогодні відсутні зведені статистичні та економічні показники про стан галузі та її місце в створенні регіонального валового продукту, забезпеченні зайнятості населення, формуванні доходів області, та інше. У зв'язку з цим неможливо проводити оцінку внеску туристичної галузі в економіку області.

Недостатність статистичної інформації, методів її отримання, накопичення, опрацювання та оприлюднення зумовлює необхідність її удосконалення як на рівні міста, району, області, так і на рівні держави в цілому.

6.2.5.4. Створення ринку туристичних послуг

Маркетингові заходи повинні будувати туристичний ринок на основі його детального вивчення, сегментації та проведеного демографічного, соціологічного та психологічного аналізу.

Сегментація ринку туристських послуг

Першочергове завдання полягає у детальному дослідженні споживчого ринку туристичних послуг Івано-Франківської області та виділення перспективних сегментів ринку з метою досягнення стійкої конкурентної переваги на ринку.

Сегментація туристичного ринку визначається як діяльність з класифікації потенційних споживачів залежно від якісних та кількісних особливостей їхнього попиту. Враховуючи специфіку туристичного ринку Івано-Франківської області, сегментувати туристичних споживачів області можна проводити за географічною, демографічною та соціально-економічною ознаками. У теорії маркетингу таке сегментування споживачів називається описовим. На нашу думку, одним із найкращих варіантів досягнення конкурентної переваги у даному випадку буде сегментування за низкою ознак одночасно.

Сегментування ринку за географічною ознакою передбачає вибір потенційних споживачів із схожими потребами, що визначаються проживанням на тій чи іншій території.

Для вибору перспективного сегмента важливим є розгляд розподілу туристів не тільки на категоріями, але й за метою відвідування.

Сегментація за демографічною ознакою передбачає поділ споживачів за віком, статтю, їх сімейним становищем. За віковою категорією споживачів можна поділити на такі сегменти:

- діти до 14 років, що, як правило, подорожують із батьками;
- молодь 14-25 років;
- економічно активні споживачі 25-45 років, що, як правило, подорожують із дітьми;
- економічно активні споживачі 45-60 років, що, як правило, подорожують без дітей;
- туристи пенсійного віку.

Перша група споживачів належить до дитячого туризму. На нашу думку, до неї зараховуватимуться, діти у віці 10-14 років, оскільки молодші діти, як правило відпочивають із батьками. Зосередження на цьому сегменті ринку не принесе значної переваги над конкурентами. Це пов'язано із тим, що індустрія дитячого туризму знаходиться на низькому рівні. Кількість дітей, що відпочивають у таборах, останніми роками зростає повільно. Це пов'язано з високим рівнем цін та низьким рівнем послуг, що пропонуються споживачам. За таких умов іноземні громадяни не зацікавлені відправляти своїх дітей в українські заклади відпочинку. Незважаючи на це, позитивним є зростання кількості міжнародних таборів, які спрямовані на підвищення загального розвитку дітей та обмін культурними цінностями. Такі табори характеризуються значно явним рівнем пропонованих послуг, оскільки вони, як правило, фінансуються із приватних та іноземних джерел. Дітей для відпочинку у таких таборах відбирають за конкурсними або іншими умовами. Також діти можуть відпочивати з батьками, у цьому аспекті вони становлять особливу групу. Як правило для дітей існує система скидок на розміщення, харчування та розваги.

Молодь у віці 14-25 років є перспективнішим сегментом, ніж попередній, оскільки цей сегмент надає перевагу недорогим подорожам із невисоким комфортом і активним відпочинком. Таким категоріям туристів можна запропонувати активний відпочинок у Карпатському регіоні. Незалежно від рівня фінансових можливостей будь-який споживач може задовольнити свої потреби у відпочинку. На сьогодні дедалі популярнішим видом туризму для молоді є сільський зелений, екологічний туризм. Умови для розвитку цього виду відпочинку на Івано-Франківщині дуже сприятливі.

У літні місяці в області можливими є такі види туризму: пішохідні туристські походи, водний туризм. Іншим захоплюючим видом туризму, який можна запропонувати туристам, є велосипедний туризм. Перевагою цього виду є те, що він дає можливість досить швидко долати значні відстані, за час короткої подорожі ознайомитися з великим географічним районом. У зимову пору в Карпатах найпопулярнішим видом туризму є лижний.

Для сегмента споживачів у віці 25-45 років притаманні подорожі із дітьми, тому їх вибір залежатиме значною мірою від інтересів та потреб дітей. Цей сегмент потенційних споживачів із врахуванням дітей у віці до 10 років становить значну групу, але на жаль, як уже було вказано, індустрія дитячого туризму на даному етапі знаходиться на низькому рівні. Саме тому для іноземців такий відпочинок ще не є привабливим. Хоча в останні роки спостерігається зростання кількості відпочивальників із дітьми у зимову пору року. Це пов'язано із популяризацією лижних видів спорту серед дітей та юнацтва. Такі споживачі, як правило, потребують пасивного відпочинку у сімейному колі. Для іноземних туристів, у даному випадку, оптимальним є пізнавальний туризм.

Споживачі віком 45-60 років, подорожуючи, як правило, без дітей, є економічно активними, потребують високого комфорту та значного насичення подорожі екскурсіями.

Туристи пенсійного віку потребують не тільки високого рівня комфорту, але і досить часто медичного обслуговування. Тому, цьому сегменту притаманним є оздоровчий туризм.

Соціально-економічне сегментування. Для вибору перспективного сегмента ринку необхідно враховувати і фінансові можливості туристів, для чого потрібно провести соціально-економічне сегментування ринку. Основою такого виду сегментування є виділення сегментів споживачів на базі їх професійної приналежності, освіти та рівня доходу. Сегментація за професійною приналежністю та освітою передбачає виділ: сегментів залежно від професії та освіти туристів. Але ці показники на сьогодні не є одним з найважливіших при виборі потенційних споживачів. Значний вплив на можливість вибору і здійснення подорожі споживачем має його рівень доходу. Часто у маркетингу сегментування рівнем доходу виділяють як окремий вид. Залежно від рівня матеріального забезпечення туристів змінюватимуться і їх потреби у туризмі. Зокрема споживачі із високим рівнем доходу, як правило, вибирають дорогі тури із високим рівнем комфорту, а населення із середнім рівнем доходу – недорогі тури, розраховані на масового споживача.

Туристичний потенціал Івано-Франківщини дозволяє задовольняти смаки і потреби потенційних споживачів туристичних послуг усіх вікових категорій. Соціально-економічне сегментування, а саме, за показниками доходів населення, обмежує кількість потенційних споживачів з України. Одним із найбільш перспективним сегментом для області сьогодні виступають іноземні туристи, які мають бажання і спроможність придбати будь-який туристичний продукт. Тому з метою досягнення конкурентної переваги, розробляючи конкурентну стратегію області необхідно орієнтуватися на потреби та бажання даного сегменту ринку. Сегментуючи ринок, також не слід забувати і про те, що частка обраного цільового сегмента повинна відповідати можливостям області.

Крім того, діяльність в цьому напрямку повинна охоплювати конкретні форми дистрибуції туристичних продуктів, наприклад:

- ідентифікація методів та каналів збуту (розповсюдження та продажу) туристичних продуктів області;
- розробка та впровадження програм “терпимості” (лояльності);
- створення інтегрованих пропозицій (продуктові пакети).

6.2.5.5. Аналіз конкурентних ринків

Важливим елементом маркетингової стратегії є ґрунтовний аналіз ринку, на якому оперують інші області (регіони) конкуренти та конкуруючі туристичні підприємства. Такий елемент складається в тому числі з аналізу організаційної структури та методів діяльності конкурентів, аналіз технологій та ноу-хау, людських ресурсів, ринкової поведінки, маркетингової стратегії конкурентів.

Аналіз регіональної політики та євро-інтеграційної політики дозволить увійти на ринок із такими продуктами та послугами, які пропонують конкуренти, але за більш поміркованими цінами.

Аналіз конкурентного середовища

Конкуренцію Івано-Франківщині в галузі туризму становлять області Західної України, країни-сусіди, що входять до Карпатського єврореґіону (Словаччина, Польща, Румунія та Угорщина), а також країни, що спеціалізуються на окремих видах туризму, наприклад, гірськолижного відпочинку – Австрія, Франція, Швейцарія, Італія.

Ринки	Області (регіони)	Ресурси	Переваги
Закордонні ринки	Польща	Гірськолижні центри. Гори Бескиди. Курортні центри. Культурні осередки. Сільський туризм.	Розвинута транспортна та туристична інфраструктура. Висока якість послуг, безвізовий режим із країнами ЄС, сприятливий візовий режим для туристів з України. Відповідність цін якості та асортименту туристичного продукту.
	Словаччина	Гірськолижні центри. Курортні центри. Культурні особливості.	
	Румунія	Гірськолижні центри та сільський туризм.	
	Угорщина	Культурні осередки. Курортні центри.	
	Австрія, Франція, Італія, Швейцарія	Гірськолижні центри та культурні осередки	
Внутрішні ринки	Закарпатська область	Гірськолижні центри. Карпати – пішохідний туризм. Розвинуті курортно-санаторні заклади. Сільський туризм. Велика кількість туристичних атракцій (замки, природно-заповідні території – долина Нарцисів, Карпатський біосферний заповідник, географічний центр Європи)	Наявність спільного кордону із Словаччиною, Польщею, Угорщиною та Румунією, спільна культура та історія, створює сприятливі умови для прикордонного туризму, особливо рекреаційного. Розвинута транспортна інфраструктура, в т.ч. – транспортні коридори.

	Львівська область	Розвинуті курортно-санаторні центри – Трускавець, Моршин, Яворів, Немирів, Шкло. Гірськолижні осередки - Сколівський район. Культурно-пізнавальний туризм на базі музеїв, м. Львів та Золотої підкови Львівщини (замки). Розвинута туристична інфраструктура.	Сприятливе транспортне сполучення (автодороги, міжнародний аеропорт). Кордон із Польщею, спільна культура та історія. Місто Львів занесено у перелік ЮНЕСКО культурно-історичної спадщини. Сформований імідж Львова як столиці Західної України. Велика кількість готелів та конференц-залів сприяє розвитку ділового, виставкового та конференц-
	Чернівецька область	Гірськолижні центри – перевал Німчич, Мигово. Карпати – пішохідний туризм. Сільський туризм. Культурні осередки – місто Чернівці, Хотин та Вижниця, Путила. Дністер. Печери – спелеотуризм. Народні промисли.	Кордон із Румунією, Молдовою. Спільна культурна спадщина із Румунією, Австрією, Угорщиною. Збережена єврейська спадщина. Потужна промоція на кампанія та проведення заходів з розвитку туризму.
	Тернопільська область	Культурна спадщина на базі замків. Релігійний та паломницький туризм (Почаїв, Зарваниця). Печери – спелеотуризм. Дністер. Унікальні пам'ятки природи.	Вигідне географічне розташування на перетині транспортних шляхів. Спільна історико-культурна спадщина із Польщею. Організовані програми та тури Дністровським каньйоном.

6.2.5.6. Промоційна та рекламна кампанія

Промоційні кампанії повинні бути зорієнтованими на туристичного клієнта, на відповідних сегментах ринку та повинні пропонувати вибрані туристичні продукти області. При впровадженні промоційних заходів слід використовувати відповідні рекламні засоби та канали дистрибуції туристичних продуктів, які забезпечують досягнення до цільових сегментів. Усі промоційні заходи при їх впровадженні слід скоординувати щодо форми, змісту, так щоб вони служили послідовному створенню та підтримці туристичного іміджу області.

В промоційних кампаніях важливе місце належить рекламі. Реклама в сфері комунікацій виконує інформативну і нагадувальну функції, а в сфері збуту – переконуючу, таку, що направлена основним чином на повідомлення (сповіщення).

З урахуванням цих трьох функцій цілями реклами є:

Функція реклами	Ціль реклами
Інформаційна	Формування іміджу Івано-Франківської області Формування іміджу туристичних продуктів області Надання інформації про туристичні продукти Коректування уяви (знань) про область та її туристичні продукти
Переконуюча	Зміна ставлення до Івано-Франківщини як туристичного центру Залучення споживачів до придбання туристичного продукту Збільшення обсягів продажу туристичних продуктів Протидія конкуренції
Нагадувальна	Підтвердження іміджу Підтримка обізнаності та попиту

6.2.5.6.1. Промоційні заходи та акції

Головною метою промоційних заходів є підтримка продаж туристичних продуктів та послідовне створення туристичного іміджу та бренду.

Ключовими складовими промоційної кампанії є:

1. опрацювання бюджету та календарного плану реалізації заходів.
2. створення та візуалізація єдиного стилю туристичної області, система інформації, знакування та маркування об'єктів на території, тощо.
3. сегментація туристичного ринку – ідентифікація ринкових груп, на які повинна бути спрямована промоційна кампанія.
4. ідентифікація маркетингових переваг туристичної пропозиції Івано-Франківської області.
5. вибір ключових туристичних продуктів, що мають виразні іміджеві характеристики, скеровані на різні цільові групи, та відповідна їх презентація при реалізації промоційної кампанії.
6. ідентифікація промоційних засобів та відповідних каналів промоційної дистрибуції.
7. просування культурної самобутності області з використанням оригінальних, автентичних регіональних продуктів: харчових, виробів народних майстрів, тощо.

Важливими засобами промоційної кампанії є:

1. Проведення культурних, спортивних, туристичних заходів, які залучають різні сегменти цільових груп. Створення єдиного календаря культурних, спортивних, видовищних та туристичних подій, що організовуються різними інституціями, та спільне просування таких заходів.

2. Діяльність у сфері громадських зв'язків:

– навчальні та ознайомчі тури – організація ознайомчих поїздок для українських та іноземних представників засобів масової інформації, туроператорів, представників громадських організацій, комерційних та представницьких інституцій. Вибір учасників таких турів повинен бути проведений у відповідності від мети планованих турів, профілю туристичних продуктів та туристичного потенціалу, з яким проводиться ознайомлення.

– організація регіональних конкурсів, які заохочують місцеве населення до збереження навколишнього природного та культурного середовища, створення позитивного іміджу області як “гостинної”.

– організація конкурсу на найкращий заклад проживання в трьох номінаціях: готель, туристична садиба, пансіонат.

– стимулювання та заохочення діяльності учасників туристичного ринку області. Важливим інструментом просування та лобізму повинні бути нагороди та дипломи визнання для лідерів громадської думки, підприємств, обласних туристичних агенцій, які долучилися в будь-який спосіб до економічного розвитку Івано-Франківщини та просування її туристичного потенціалу.

3. Просвітництво серед місцевого населення області.

Одночасно із проведенням маркетингових заходів та розвитком туристичної інфраструктури слід оприлюднити Стратегію розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області серед обласного населення, яке є як бенефіціарієм, так і частково реалізатором цієї Стратегії.

Оприлюднення документу допоможе донести до населення значення спільної діяльності з розвитку туристичної галузі в області, створення громадської підтримки для усіх стратегічних, операційних заходів, що пов'язані із охороною та просуванням культурних і природних ресурсів області. Головними цільовими групами, яких слід охопити такою просвітницькою діяльністю, в першу чергу, є мешканці області, підприємці та підприємства, обласні та місцеві органи влади, депутати, громадські діячі та лідери на місцях, вчителі, журналісти та кореспонденти.

Важливим елементом покращення суспільного розуміння значення туристичної галузі є співпраця із дошкільними та середніми навчальними закладами в частині доповнення їх навчальної програми предметами, пов'язаними із історією регіону, етнографією, палеонтологією, краєзнавством, а також організація протуристичних, мистецьких та інших конкурсів про регіон та його унікальні особливості.

4. Засоби масової інформації.

Друковані засоби масової інформації. У силу своєї оперативності, повторюваності, широкого охоплення ринку преса є одним із найефективніших засобів поширення реклами, тому область повинна постійно використовувати засоби масової інформації для рекламування своїх послуг.

На сьогодні в Україні постійно видається багато туристичних журналів, серед яких провідне місце займають:

– міжнародний туристичний журнал “Міжнародний туризм”. Спеціалізація – все про туризм, інформаційні статті про тенденції розвитку туристичної галузі в світі, оглядові статті про окремі туристичні регіони та держави, інформація про можливості організації дозвілля та знакові події на світових та національному туристичних ринках. Аудиторія – широкий загал. Періодичність – 6-8 разів на рік. Наклад – до 20 000. Мова видання – українська. Сфера поширення – за підпискою, продаж через спеціалізовані пункти продаж преси.

– міжнародний туристичний журнал “Welcome to Ukraine”. Спеціалізація – про туристичний потенціал України, знакові туристичні, культурні, історичні події, особливості та заходи, тенденції розвитку туризму, економіки та культури, особливості святкування, оглядові матеріали про окремі туристичні міста та регіони України. Аудиторія – англомова. Періодичність – 6 разів на рік. Наклад – 20 000. Мова видання – англійська. Сфера поширення – за підпискою, продаж через спеціалізовані пункти продаж преси.

– бортжурнал Міжнародних авіаліній України “Панорама”. Спеціалізація – про туристичні особливості країн та регіонів, з якими налагоджене авіасполучення рейсами Міжнародних авіаліній України, знакові туристичні, культурні, історичні події, особливості та заходи України, оглядові матеріали про окремі туристичні міста та регіони України. Аудиторія – пасажери авіарейсів МАУ. Періодичність – до 10 разів на рік. Наклад – 30 000. Мови видання – українська та англійська. Сфера поширення – за підпискою, на авіарейсах МАУ, аеропортах та пунктах продаж авіаквитків МАУ.

– всеукраїнський туристичний журнал “Новости турбізнеса”. Спеціалізація – про особливості туристичного бізнесу та туристичної галузі України, нормативно-правове забезпечення туристичної діяльності, ліцензування, страхування, податкові та бухгалтерські особливості для туристичних підприємств, новини туристичного бізнесу, реклама в туризмі; читацька аудиторія – працівники туристичних підприємств України; періодичність – 2 рази на місяць; наклад – від 5000 до 7000. Сфера поширення – виключно за підпискою та в рамках участі у міжнародних туристичних виставках.

– всеукраїнський міжнародний журнал “Карпати. Туризм. Відпочинок”. Спеціалізація – туристично-пізнавальна та краєзнавча, історико-культурна інформація про Карпатський регіон України; читацька аудиторія – україномовна, любителі активного відпочинку в екологічно-чистому середовищі, поціновувачі культурної самобутності регіону; періодичність – 2006 рік – 6 разів на рік; 2007 – щомісяця; наклад – від 7 000 до 21 000. Сфера поширення – за підпискою, продаж у місцях продажу друкованої преси та в рамках участі у міжнародних туристичних виставках.

В залежності від цільової аудиторії, на яку планується спрямувати рекламу Івано-Франківської області, слід розрізняти напрямки організації промоційної кампанії через друковані засоби масової інформації. Для прикладу – пропагування нових туристичних центрів та осередків, об’єктів та атракцій слід розпочинати з тих засобів масової інформації, які охоплюють організаторів відпочинку в Івано-Франківській області, тобто туроператорів, що в свою чергу запропонують окремим туристам вже опрацьований туристичний продукт (наприклад, журнал “Новости турбізнеса”).

Реклама, функція якої полягає у загальному заохоченні та стимулюванні туристів відвідати область, повинна зосереджуватися на тих виданнях, які популярні серед окремих цільових груп туристів, наприклад журнали “Ліза”, “Наталі”, “Єва” (серед жіночої аудиторії), “Автомир” (автотуристи).

Більш агресивну рекламну кампанію про можливості відпочинку в Івано-Франківській області слід проводити перед початком основних сезонів відпусток – перед початком літнього сезону (квітень-травень), та на початку зимового сезону (жовтень-листопад). Форма рекламного повідомлення: ціла сторінка реклами в загальноукраїнських популярних журналах та тижневиках.

Електронні мас-медіа: телебачення. Інтернет, мобільний зв’язок.

Для проведення активної рекламної кампанії про туристичну область в цілому потрібно також використовувати можливості телебачення та Інтернет мереж. В першу чергу слід розробити короткий рекламний ролик в кількох іноземно-мовних версіях (українська, англійська, російська,

німецька, польська). Телебачення забезпечує широке охоплення глядацької аудиторії та має великі можливості здійснювати на неї цілеспрямований вплив й викликати бажану реакцію. Враховуючи високу вартість реклами засобами телевізійного висвітлення, розміщення таких відео роликів доцільно активно проводити на початку літнього та зимового сезонів, періодів, на які припадає найбільша частка відпусток.

Іншим напрямком може бути опрацювання окремого відеофільму про туристичні особливості Івано-Франківщини з описом конкретних туристичних пропозицій (на DVD). Фільм повинен бути адресований на широкий споживчий ринок та поширений як додаток (подарунок) до популярного журналу чи тижневика, в якому розміщена оглядова, іміджева чи тематична стаття, присвячена Івано-Франківській області.

5. Система зовнішньої (вуличної) реклами на території області повинна відповідати стандартам іміджевої реклами області. Слід вирішити про єдиний формат, форму та місця реалізації такої кампанії та відповідну термінологію.

В першу чергу таку рекламу слід розміщувати на головних транзитних шляхах, що проходять територією області, і не допустити розміщення на них зовнішньої реклами конкуруючих регіонів та держав.

6.2.5.6.2. Промоційні заходи, що проводяться в Івано-Франківській області

Більшість фестивалів, що проводяться на території області та набули національного та міжнародного статусу, володіють значним промоційним потенціалом та повинні використовуватись при реалізації іміджевої кампанії адже:

- мають унікальну програму та вирізняють Івано-Франківщину серед конкурентів;
- усі заходи цих фестивалів базуються на культурних і природних особливостях та слугують підвищенню позитивного іміджу регіону;
- усі заходи характеризуються насиченою програмою, яка може бути використана при здійсненні промоційної кампанії області.

На сьогодні, основними фестивалями, що формують позитивний імідж області та України в цілому, є:

- міжнародний фестиваль ковальського мистецтва “Свято ковалів” (травень), м. Івано-Франківськ;
- Джип-тревел (липень), Долинський та Рожнятівський райони;
- фестиваль екстремальних видів спорту “Мізунська Звигода” (липень), Долинський район;
- міжнародний фестиваль етнічної музики та ленд-арту “Шешори” (липень), Косівський район;
- Міжнародний гуцульський фестиваль (серпень), почергово райони, населені етнографічною групою гуцулів;
- всеукраїнський фестиваль народного прикладного мистецтва “Карпатський Вернісаж” (вересень), м. Івано-Франківськ.

Створення мистецько-фестивального іміджу області на основі різних культурних, мистецьких, наукових та спортивних ініціатив протягом цілого року є важливим напрямком промоційної кампанії. Для цього слід налагодити постійний збір інформації через мережу туристично-інформаційних центрів про всі діючі фестивалі, налагодити партнерство в організації та проведенні заходів за календарним планом, визначати терміни і місце їх проведення з урахуванням рівномірного перерозподілу туристичних потоків на території області.

З метою формування пакету туристичних пропозицій регіону цю інформацію потрібно постійно поновлювати та оприлюднювати в електронних та друкованих виданнях.

6.2.5.6.3. Заходи, що проводяться за межами Івано-Франківської області

Промоційні заходи на міжнародних ринках в першу чергу слід проводити, опираючись на проукраїнське середовище (діаспора, українські осередки та земляцтва, партнерські організації), багатомовні Інтернет-портали, що формують громадську думку.

Головні напрямки просування туристичних продуктів області на іноземних ринках:

– *Польський ринок.*

Польщу, особливо її прикордонну територію, можна розглядати як конкурента для Івано-Франківщини, так і партнера у створенні нових транскордонних туристичних продуктів. Завдяки спільним географічним рисам – територія Східних Карпат, культурним та природним рисам з точки зору міжнародного туризму ця територія є одним великим туристичним регіоном, тому доцільно відпрацювати та впроваджувати із польськими партнерами (Підкарпатське воєводство) спільну маркетингову та промоційну стратегію на європейських туристичних ринках на основі проведених аналізів та детального опрацювання взаємовигідних умов реалізації такої стратегії.

Слід також взяти до уваги, що багато туристичних операторів Польщі пропонують туристичні програми Західною Україною, що охоплюють відвідання місць, пов'язаних із історичним минулим Польщі, в тому числі в них входять оглядові екскурсії Івано-Франківщиною та піші походи Горганями та Чорногорою, так званім колишнім Польським Кордоном, із відвіданням пам'яток польської історії та архітектури (обсерваторія на горі Піп Іван, тощо). Це означає, що існує велике зацікавлення вибраних сегментів ринку – туристичних клієнтів, до багатой культури та історії Івано-Франківщини, яка володіє значним потенціалом до створення нових туристичних продуктів, що націлені на польського туриста.

– Європейський ринок.

За статистичними даними, іноземні туристи з країн Європейського Союзу, Великобританії становлять значну кількість в загальному туристичному потоці в Івано-Франківську область.

Наближення кордонів Європейського Союзу до України, скасування Україною в'їзних віз для туристів з країн ЄС та наявність діючих авіасполучень між аеропортами Львів-Франкфурт, Львів-Відень сприяє зростанню потоків з цих країн до Західної України та дає можливість Івано-Франківщині використати своє географічне розташування як центру Карпатського регіону України.

Згідно світових тенденцій німці – найбільша у світі подорожуюча нація, яка схильна до подорожей у нові держави та регіони, що дозволяє задовільними їх бажання здійснити нові відкриття та пізнати нові туристичні центри на карті Європи.

– Сентиментальні ринки (країни колишнього Радянського Союзу, США, Канада, Австралія, Іспанія, Італія).

Цільовою групою туристів для Івано-Франківської області в цих державах в першу чергу буде українська діаспора, а також іноземці та їх родини, що проживали в свій час на території області. Наступні покоління перших емігрантів та їх родини становлять значний сегмент цільових туристів для Івано-Франківської області, однак перед просуванням власних туристичних продуктів на цих ринках слід розробити в першу чергу відповідні туристичні продукти та рекламувати їх у відповідності до вибраних напрямків маркетингової стратегії.

– Туристичні виставки та ярмарки.

Старанний вибір виставки, методів та цільових груп повинен передувати участі у міжнародних туристичних виставках та ярмарках. Варто постійно проводити аналіз доцільності участі у тих чи інших виставках, координувати форми участі в них, визначити технічного виконавця чи організатора, провести детальне вивчення усіх виставок та обрати ті, які найбільше відповідають меті та завданням розвитку туризму в області.

Враховуючи визначені цільові групи та сегменти, на які направлений туристичний продукт області, рекомендується надати пріоритетне значення та відповідне представлення на таких виставках:

– в Україні:

- ♦ міжнародні туристичні виставки “УІТТ” (березень, м. Київ) та “Україна” (жовтень, м. Київ), представлення області єдиним обласним стендом;
- ♦ міжнародні туристичні виставки в м. Ужгород (вересень) та м. Львів (жовтень) – представлення області єдиним обласним стендом;
- ♦ регіональні виставки в м. Одеса, Дніпропетровськ, Донецьк – представлення області єдиним обласним стендом;
- ♦ на міжнародних туристичних виставках закордоном:

- ♦ єдиним обласним стендом на регіональних та міжнародних туристичних виставках в регіонах партнерах Івано-Франківської області на основі підписаних двосторонніх угод про співпрацю та партнерство;

- ♦ на об'єднаному національному стенді України під егідою Ради з туризму Карпатського регіону в Польщі (Познань, Варшава), Росії (Москва, Санкт-Петербург), Німеччина (Берлін), Австрія (Відень), Італія (Мілан), Іспанія (Мадрид), Великобританія (Лондон).

– Організація обмінів делегаціями.

В просуванні туристичного потенціалу області важлива роль належить міжнародній та міжрегіональній співпраці різних партнерів та інституцій: органів місцевого самоврядування (міста та регіони партнери), підприємств, закладів освіти та культури. Організовані програми обміну молоддю, групами та делегаціями можна використовувати як механізм просування туристичного потенціалу області.

– Налагодження співпраці із партнерами.

Важливим в промоційно-рекламній діяльності є налагодження співпраці та партнерських стосунків із основними “постачальниками” туристів в Івано-Франківську область – авіакомпаніями, залізницею, туристичними операторами, – щодо включення інформації про Івано-Франківщину в їхні туристичні пакети та рекламні матеріали.

6.2.5.6.4. Промоційні видання

При опрацюванні рекламно-інформаційних друкованих матеріалів про Івано-Франківську область варто дотримуватися наступних засад:

- підготувати одне загально описове видання про туристичні особливості Івано-Франківщини, насичене фотографіями, картою та коротким описом основних туристичних атракцій області, та який охоплює загальну довідку про можливості цілорічного відпочинку в області;

- приділити увагу підготовці тих видань, які сконцентровані на основних цільових групах відпочиваючих у регіоні та рекламують основні туристичні продукти області.

6.2.5.6.5. Ефективна підтримка промоційної кампанії

З метою швидкого просування Івано-Франківщини на туристичних ринках необхідно розробити та затвердити свій іміджевий (фірмовий) стиль. Фірмовий стиль – це набір колірних, графічних, словесних, дизайнерських постійних елементів, що забезпечують візуальну єдність усієї вихідної від області інформації, її внутрішнього й зовнішнього оформлення. Він дозволяє області з найменшими затратами виходити на ринок зі своїми новими туристичними продуктами та підвищувати ефективність реклами.

Складовими іміджевого стилю є:

- ♦ Товарний знак та шрифтовий надпис (логотип);
- ♦ Іміджевий лозунг (слоган);
- ♦ Іміджевий колір.

Застосування логотипу Івано-Франківської області

Логотип Івано-Франківщини як туристичної – це графічне зображення, яке повинно ототожнюватися із областю, її атракціями, пропозицією та різномірністю. Логотип є базою для формування позитивного іміджу, вагомим засобом маркетингу та комунікації із навколишнім туристичним середовищем.

На сьогодні Івано-Франківська область ще не володіє єдиним туристичним логотипом, протягом останніх років використовувалися різні логотипи на різних виданнях, що значною мірою ускладнювало туристам сприйняття туристичної символіки як елементу цілісної іміджевої політики Івано-Франківщини. Пропонується опрацювання та затвердження єдиного логотипу туристичної області, який буде використовуватися у всіх виданнях про область. Логотип Івано-Франківщини туристичної повинен використовуватися для його розміщення на максимально можливих рекламно-інформаційних, промоційних та маркетингових носіях.

Опрацювання, затвердження та поширення логотипу повинно характеризуватися наступними рисами: з одного боку його розміщення на усіх можливих носіях (Інтернет, фірмові бланки, візитки, промоційні сувеніри, значки, друковані видання тощо), з другого боку варто розробити кри-

терії та підходи, за якими дозволятиметься його використання різними суб'єктами області. В першу чергу мова йде про дотримання визначених параметрів логотипу (форми, кольорів, розмірів).

Власником логотипу повинна бути область в цілому, яка може дозволити на виписаних умовах використання логотипу усіма зацікавленими інституціями, які бажають його застосовувати з метою просування туристичних продуктів Івано-Франківщини.

Промоційний подарунок – обласний сувенір

Для підтримки загального іміджу області та постійного нагадування туристам про перебування в Івано-Франківській області слід розробити та виготовити промоційний подарунок – сувенір області. Такі сувеніри повинні містити туристичний логотип області та бути наявними для продажу у всіх можливих місцях туристичного перебування (туристично-інформаційні центри, музеї, заклади проживання та харчування, пункти оренди туристичного спорядження, станції заправки, магазини сувенірної продукції тощо).

Опрацювати єдиний туристичний сувенір області є надзвичайно важко, особливо беручи до уваги надзвичайно широку туристичну пропозицію Івано-Франківщини та наявність в кожного міста і району власного герба та історичної символіки.

Однак, варто відзначити основні засади створення такого сувеніру. Він повинен базуватися на основних традиційних формах, характерних для області, та бути виготовленим із натуральних матеріалів, типових для Івано-Франківської області – камінь, дерево, кераміка, шкіра тощо. Сувеніри слід охопити програмою сертифікації та встановленням перешкод для уникнення його дублювання сурогатами та підробками з пластику.

Слід також виготовляти промоційні подарунки та сувеніри, пов'язані із окремими туристичними продуктами області, від звичайних туристичних речей, одягу до рюкзаків, наметів, парасольок тощо. Своєрідною формою обласного сувеніра можуть стати звукові подарунки (дзвоники, трембіти, сопілки), які посилюють унікальність області та нагадують туристам про перебування на території Прикарпаття. При розробці автентичних сувенірів важливе значення слід надати опрацюванню його упаковки.

6.2.5.6.6. Канали промоційної кампанії

Серед важливих каналів здійснення промоційної кампанії області важливе місце займають:

1. Пункти прийому та обслуговування туристів: просування туристичної пропозиції області в найбільш важливих туристичних пунктах – в аеропорту, автостанціях, вокзалах та потягах міжнародного та національного значення, які проходять через залізничні станції Івано-Франківської області.

2. Просування на внутрішньому ринку: крім стандартних форм просування туристичного продукту за допомогою засобів масової інформації, туристичних виставок та туристичних компаній, варто запровадити проведення промоційних заходів в найбільших містах держави у м. Київ, Донецьк, Дніпропетровськ. Вони можуть проходити як на окремих виставкових площах (міжнародний виставковий центр у м. Київ), так і на відкритих площах (майдан Незалежності).

Сценарієм таких заходів повинно бути передбачене представлення культурно-історичного та рекреаційно-туристичного потенціалів області. Проведенню таких заходів може супроводжувати проведення лотерей та конкурсів для заохочення відвідувачів пізнати та відвідати Івано-Франківщину.

Важливим є також презентація області на туристичних ринках сусідніх областей, що дозволить залучати мешканців цих областей до відвідання Івано-Франківщини, а їх туристичних операторів – до розробки туристичних програм, що охоплюватимуть поїздки до нашої області.

6.2.5.7. Нові маркетингові технології

Інформаційні канали продажу туристичних послуг: (е-комерція) або продаж за посередництвом мобільного зв'язку, поступово замінюють традиційні системи продажу. Варто очікувати збільшення значення Інтернет технологій чи мобільного зв'язку не тільки як засобів для здійснення продаж туристичних послуг, але і як засобів, що впливають на остаточне рішення щодо здійснення поїздки. Від того, який регіон, який туристичний продукт буде краще запропоновано, представлено в Інтернеті, в мережі мобільного зв'язку та телебаченні, залежатиме його позиція на ринку.

6.2.5.7.1. Інтернет

На сьогодні найбільш ефективно використовують переваги Інтернету туристичні фірми та агентства для реклами своїх послуг. Саме продаж туристичних послуг (продаж турів, бронювання авіаквитків та місць в готелях і інших закладах розміщення) є в першій п'ятірці за об'ємами продажу в мережі Інтернет.

У зв'язку з цим, варто запровадити продаж туристичних продуктів та послуг Івано-Франківської області через Інтернет (так звана – е-комерція). Згідно даних досліджень фірми НетТрак станом на листопад 2005 року продаж послуг та продуктів через мережу Інтернет розвивається надзвичайно швидкими темпами, так наприклад – близько 40% усіх продаж туристичних послуг в США відбувається через Інтернет, в Європі – 25%. На сьогодні у Польщі цей показник становить від 4 до 6%.

Якісно новим напрямком на ринку е-продаж є налагодження діяльності так званих “мережових” туристичних агенцій, які працюють виключно через мережу Інтернет, створюють відповідні канали збуту для того, щоб досягнути максимальну аудиторію та максимальну кількість цільових сегментів туристів. Продаж відбувається за допомогою спеціально-створених туристичних порталів або за співпраці із вже відомими та популярними порталами. Туристичні послуги домінують на ринку продаж через Інтернет. Для них відповідно створюються лічильникові (рахувальні) центри, які обслуговують мільйони операцій в секунду, запроваджуються інноваційні засоби продажу та е-маркетингові стратегії.

Серед основних переваг використання Інтернет технологій для розвитку туристичного бізнесу:

- ♦ оперативне розміщення та пошук інформації про “гарячі” тури, місця в готелях, квитках і т. п.;
- ♦ бронювання через Інтернет турів, місць в готелях, квитків, а також отримання знижок при бронюванні та замовленні через Інтернет;
- ♦ ефективна, цілодобова і порівняно дешева реклама;
- ♦ значна економія коштів при використанні електронної пошти для співпраці із іноземними партнерами, туроператорами, готелями, транспортними компаніями;
- ♦ швидке поширення інформації, важливої для туристичних фірм і туристів, (наприклад, нові тури та події у регіоні, акції та знижки на окремі послуги, політична та економічна стабільність у вибраних країнах, новини законодавства з туризму в різноманітних країнах і т. п.).

Туризм сьогодні – це глобальний комп'ютеризований бізнес, участь у якому беруть найбільші авіакомпанії, готельні ланцюжки й туристичні корпорації всього світу. Можливості Інтернету широко використовуються багатьма країнами, для яких туристична галузь є пріоритетом в розвитку регіональної економіки. Сучасний тур продукт стає більше гнучким й індивідуальним, більш привабливим і доступним для споживача.

Персональний комп'ютер та Інтернет, їхня доступність і надійність, сприяють проникненню в усі сфери суспільства нових інформаційних технологій. Ці технології забезпечують ріст продуктивності в сфері послуг у туризмі, оскільки туризм та інформація нероздільні:

- ♦ рішення про поїздку приймається на основі інформації;
- ♦ сам тур у момент покупки – теж тільки інформація;
- ♦ інформацією обмінюються сотні разів у день всі учасники туристичного ринку.

Враховуючи світові тенденції у розвитку інформаційних технологій, все більшого значення можливостей мережі Інтернет та зростання кількості щоденних користувачів електронної мережі, важливим є вміння працювати з інформацією, збирати, обробляти й за допомогою Інтернет технологій поширювати її на потенційні ринки.

Серед першочергових завдань є створення окремого багатомовного туристичного порталу, присвяченого області. Використовуючи переваги комп'ютерних технологій, область може забезпечити зростання відвідувачів до регіону, та випередити своїх сусідів-конкурентів, які використовують більш традиційні методи просування регіону.

З поступовим збільшення користувачів послуг Інтернет, зростає значення наявності регіональної туристичної веб-сторінки; її розміщення у пошукових Інтернет системах; забезпеченість сторінки інформацією іноземними мовами дозволить розширити доступ до іноземного клієнта; забезпечити зорове відтворення бази навіть у найвіддаленіших куточках світу.

6.2.5.7.2. Івано-Франківська область в Інтернеті

На сьогоднішній день інформація про Івано-Франківщину та туристичні заклади області (організації) зустрічається на багатьох сайтах.

Влада та міста області

- Офіційний портал Івано-Франківської міської ради www.mvk.if.ua
- Головне управління зовнішніх зв'язків, туризму і торгівлі Івано-Франківської обласної державної адміністрації <http://frtt.if.gov.ua>
- Івано-Франківська обласна державна адміністрація www.gov.if.ua
- Долина www.dolyna.net/vidp.php
- Івано-Франківськ <http://vip-inform.com.ua/city/index.htm>
- Яремче <http://yaremche.narod.ru/>, <http://ukarpaty.com.ua/>
- Калуш <http://kalush.osp-ua.info/>
- Коломия www.ko.if.ua
- Косів www.kosiv.com.ua

Бази, санаторії, пансіонати, готелі

- Пансіонат “Полярис” www.poliarys.com/ukr.html
- Туристичний комплекс “Буковель” <http://bukovel.com/ukrn/main.htm>
- База відпочинку “Водограй” www.il.if.ua
- База відпочинку “Байка” <http://bayka.com.ua/>
- База відпочинку “Легенда Карпат” www.legenda.com.ua
- База відпочинку “Динамо-Сіверське” <http://karpaty.in.ua/>
- Пансіонат “У Галини” www.ugaliny.com.ua
- Приватно-туристичний сектор “Перлина Карпат” <http://karpaty-tour.com.ua/>
- База відпочинку “Високий перевал” www.pereval.com.ua
- Готель “Аускопрут” www.auscoprut.if.ua
- Готель “Гуцул” www.huzul.com.ua
- Готель “Водоспад” www.hotelvodospad.com.ua
- Готель “Князь Олег” <http://hotel-oleg.dolyna.net>
- Готель Косів www.tur.kosiv.info
- Готель “Коломия” www.kolomiya.com.ua/ua
- Готель фірми “Надія” www.nadia.if.ua/ukr/
- Готель “Піги” www.pigy.if.ua
- Готель “Яблуниця” www.jablunitsa.com.ua
- Хатки Руслана www.carpathiantours.com/ua/index.cfm

Засоби масової інформації

- Журнал “Карпати. Туризм. Відпочинок” www.karpaty.net.ua
- Газета “Афіша Прикарпаття”, розділ “Канікули в Карпатах” www.frankivsk.afisha-info.com

Культура

- KosivArt www.kosivart.com
- Заповідник Давній Галич www.davniyhalych.if.ua
- Косівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва www.kdipdm.kosiv.info
- Міжнародний фестиваль етнічної музики та ленд-арту Шешори www.sheshory.org

Сільський зелений туризм

- КАРПАТИ. INFO Регіон Івано-Франківська обл. www.karpaty.info/ua/uk/if
- Котедж “Яремче” www.kotedjkarpaty.if.ua
- Гостинний двір “Яблuchко” www.yabluchko.com.ua
- Садиба “Над Черемошем” www.nad-cheremoshem.nezabarom.com.ua
- Приватна садиба “Біля річки” www.sadyba.if.ua
- Садиба “У Івана” <http://gutsulshchyna.com.ua>

Туристичні агентства

- “Галичанка ІФ” <http://galychankaif.com.ua/>
- “Галопом по Європам” www.galopom.com.ua/Offices/City/?id=14
- “Наші Справи” <http://dokarpat.com.ua/ua/>
- Обласний дитячий центр туризму та краєзнавства учнівської молоді www.ru.if.ua

Інші

- <http://ifportal.net/>
- Туристичний портал “Подорож” <http://travel.ivano-frankivsk.com>
- Клуб екстремальних видів спорту www.adrenalinstyle.if.ua/
- Рада з туризму Карпатського регіону www.tourism-carpathian.com.ua/
- Прикарпатський портал, розділ туризм www.tourism.iv-fr.net/
- Родники здоров'я, розділ “Прикарпатське” www.kurort.net.ua/
- Наш край, розділ “Івано-Франковська область” www.nashkraj.kiev.ua
- Спілка сприяння розвитку сільського туризму в Україні, розділ “Регіони-Західний регіон - Івано-Франківська область” www.greentour.com.ua
- Український гірськолижний клуб, розділ “Курорти - Івано-Франківська область” <http://sci.com.ua/>
- Лижний сервер www.ski.lviv.ua/
- Портал asinfo.com.ua, розділ “Карпати - Івано-Франковська область” www.asinfo.com.ua
- Портал <http://prokarpaty.com/>
- Портал “Незабаром”, розділ “Регіони - Західна Україна - Івано-Франковська область” <http://west-ukraine.nezabarom.com.ua/>
- Туристична асоціація Івано-Франківщини www.taif.if.ua

Слід відзначити особливості подачі інформації користувачу більшістю Інтернет-сайтів:

- відсутність необхідної регулярності та частоти в поновленні інформації і, як наслідок – недостовірність;
- одностороннє подання інформації – при наявності інформації про туристичні підприємства та регіон – відсутність можливості on-line бронювання турів та місць проживання, і навпаки (www.karpaty-tour.com)
- недоступність для користування з боку іноземних туристів в наслідок відсутності інформації іноземними мовами (<http://travel.ivano-frankivsk.com>)
- вузька спеціалізація в подачі інформації, наприклад, сайти турфірм, приватних садиб, баз відпочинку (www.sadyba.if.ua, www.legenda.ks.if.ua), а також погляд на Івано-Франківщину тільки з точки зору якогось одного виду відпочинку (www.ski.lviv.ua) чи з точки зору географа;
- сайти міст області (Долина, Калуш, Коломия, Яремче, Косів, Івано-Франківськ) – подають інформацію за “територіальним принципом” при відсутності інформації про регіон в цілому;
- значна кількість сайтів не надає можливості пошуку потрібної інформації (відсутній рядок “Пошук”);
- значна кількість сайтів не містить інформації про культурні події в області, які могли б бути цікавими для гостей краю.

Більш-менш повна інформація про туристично-рекреаційний потенціал Прикарпаття подана на сайті облдержадміністрації (www.gov.if.ua), та знову ж таки цілий набір недоліків робить цей ресурс непривабливим для туриста (створення ресурсу не передбачало його туристичної спеціалізації).

Недоліки сайту www.gov.if.ua:

- на сторінці інформації про область відсутні фотографії;
- на сторінці інформації про заклади проживання нема фотографій номерів, не зазначені діючі ціни, не подані лінки, не всі заклади вказані, незручно читати, нема схеми доїзду, неможливе on-line бронювання;
- відсутня інформація про область іноземними мовами;
- відсутні схеми гірськолижних трас;
- на сторінці інформації про туристичні агенції нема хоча б короткого опису послуг, які ними надаються;
- на сторінці інформації про приватні садиби нема фотографій, доцільно було б кожний район зробити на окремій сторінці, щоб текстовій інформації передувала графічна (фото + мапа);
- на сторінці інформації про музеї області нема фотографій, по багатьом об'єктам відсутня хоча б коротка анотація про діяльність музею, його експозиції; інформація подана в незручному для сприйняття вигляді;
- на сторінці інформації про фестивалі згадується лише два з них, нема лінків, які би пов'язували їх з очікуваними туристом запитом (проживання, доїзд ті інше);
- в цілому по сайту багато непотрібної туристові інформації;

– на сторінці інформаційних центрів неповна інформація (не всі центри вказані, пропущені деякі лінки, нема переліку послуг, що надаються ними; нема карти, за якою турист міг би їх знайти);

– на сторінці туристичних асоціацій інформація подана в незручному для сприйняття вигляді, нема короткого опису їх діяльності – невідомо, чому інформація про них має зацікавити туриста;

– сторінка національних природних парків не має лінків на додаткові ресурси в Інтернеті, які могли б значно розширити уявлення туристів про них, нема фотографій, мапи;

– сторінка “Корисна інформація” не містить даних про медичні заклади міста й області, перелік лінків явно неповний, часто невірно вказані телефони організацій.

Що стосується мовного аспекту Інтернет-ресурсів, то слід зазначити, що середній показник на 1 сайт становить близько 3 мов. В основному це українська, англійська, російська, рідше польська, німецька та інші. Загалом при створенні порталу слід врахувати результати опитування туристів, що відвідують область, а саме з яких країн вони до нас приїхали.

Виходячи з вищенаведеного доводиться визнати, що створення туристичного порталу Івано-Франківської області, який би врахував згадані недоліки та надавав усі необхідні можливості для організації та планування відпочинку є необхідною складовою у просуванні туристичного продукту краю на вітчизняному та міжнародному туристичному ринку. Необхідним є також створення та функціонування віртуального геоінформаційного центру туристичної інформації в області.

6.2.5.7.3. Формування регіонального Інтернет ресурсу про Івано-Франківщину туристичну

1.1. Назва домену www.tourism.if.ua

1.2. Назва порталу “Івано-Франківський обласний туристичний портал”

1.3. Мови порталу: українська, російська, німецька, польська та англійська.

1.4. Відповідальні за діяльність ресурсу: Регіональний туристично-інформаційний центр, мережа туристично-інформаційних центрів у районах, інші громадські організації та управління туризму.

Основною метою створення спеціалізованого порталу, присвяченого туристичним особливостям області, є сприяння розвитку туризму в область через забезпечення наявності достовірної інформації про туристичний потенціал та можливості відпочинку, інформувати відвідувачів сайту та потенційних туристів про Івано-Франківську область, її туристично-рекреаційний та культурний потенціал, популяризувати Івано-Франківську область як місце відпочинку та оздоровлення. Серед завдань – підтримка позитивного іміджу Івано-Франківщини як привабливого місця відпочинку.

Цільовою аудиторією порталу є іноземні та українські громадяни, яких цікавить відпочинок у гірській, сільській місцевості, які цікавляться історією, самобутньою культурою та традиціями регіону, Івано-Франківщини; а також туристичні оператори, які бажають співпрацювати з туристичними організаціями області потребують додаткової інформації.

Унікальність даного веб-ресурсу полягатиме у поданні реальної об’єктивної інформації про туристичну область.

Оцінкою успішності даного проекту є збільшення запитів від відвідувачів сайту; налагодження міцніших зв’язків між карпатськими та іноземними туристичними організаціями, а як результат – збільшення кількості туристів до області.

Наявність власного сайту та електронної пошти дозволить оперативно спілкуватися (і заощаджувати кошти на телефонному / факсовому зв’язку) із клієнтами, приймати індивідуальні та групові замовлення, забезпечити он-лайн бронювання послуг, оперативно реагувати на негативні повідомлення, що стосуються Івано-Франківщини.

Тематичне наповнення порталу поділяється на два основних блоки:

1) стаціонарне (постійне та незмінне),

2) інформація, актуалізацію якої слід постійно проводити.

До стаціонарного наповнення відноситься загальна інформація про область, яка не змінюється, а саме:

– географія та сполучення;

– кліматичні умови;

– культура, традиції та обряди;

– туристичні атракції (пам’ятки природи, архітектури, історії та культури);

– види відпочинку та туристичні продукти області.

До інформації, актуалізацію якої слід проводити постійно, відноситься наступне:

- оператори туристичного ринку (центри туристичної інформації та пункти туристичної довідки (управління та відділи туризму органів місцевого самоврядування), заклади проживання, харчування, лікувальні, санаторні, оздоровчі, культури, пункти прокату туристичного спорядження);
- корисна для туристів інформація (розклад руху залізничного, авіа та автомобільного транспорту);
- новини туристичної галузі:
- для туристів,
- для туристичних організацій області, регіону, держави та іноземних туроператорів,
- новини у сфері культури, законодавства, освіти,
- анонси подій та акцій, фестивалів та інших заходів.

Залучення відвідувачів та просування порталу

Для забезпечення зростання кількості відвідувачів на портал слід проводити роботу з просування порталу у мережі Інтернет, здійснювати моніторинг запитів туристів за напрямками відпочинку на інших сайтах (спілкування у Інтернет форумах), розробити форму “feed-back” на порталі, заповнивши яку відвідувач подає сигнал адміністраторам, яку інформацію він потребує.

Для просування порталу у мережі необхідно здійснити наступні кроки:

- реєстрація порталу в пошукових системах Інтернету (www.google.com.ua, www.yahoo.com, www.rambler.ru, www.meta.com.ua, www.yandex.ru, тощо);
- розміщення порталу в спеціалізованих каталогах туристичних ссилек мережі Інтернет;
- внесення порталу в мережу за пошуковими словами, які вирізняють нашу область з-поміж інших туристичних Інтернет ресурсів, це можуть бути географічні назви окремих місцевостей області (наприклад, Івано-Франківщина, Прикарпаття, Яремче, Яремча, Говерла, Татарів, Коломия, тощо), назви туристичних атракцій (“Писанка”, Скелі Довбуша, Карпатський трамвай, Карпати), назви окремих туристичних об’єктів (закладів проживання, харчування);
- розміщення адреси порталу в офіційних публікаціях (рекламно-інформаційних поліграфічних матеріалах) області;
- обмін лінками із іншими тематичними порталами, присвяченим туристичним особливостям регіону, України;
- формування електронної бази даних туристичних організацій та індивідуальних туристів, засобів масової інформації та іншої цільової аудиторії, за якою регулярно здійснюється розсилка через електронну пошту із інформацією про оновлені розділи та анонси туристичних і культурних подій в області.

Для забезпечення постійного зв’язку із потенційними туристами необхідно оперативно реагувати на запит туристів, що звернулися за формою зворотного зв’язку.

Створення “форуму” на порталі дозволить виявити найбільш проблемні питання, що виникають у туристів при плануванні та здійсненні відпочинку в області.

Для ефективного та результативного функціонування порталу повинен бути окремий персонал, який повинен володіти іноземними мовами та мати наступні функції:

- поновлення інформації про особливості та контактних адрес окремих закладів туристичної інфраструктури області;
- відслідкування новин у туристичній галузі, сфері культури та розміщення їх на порталі;
- розміщення ссилек до порталу та внесення порталу у пошукових системах Інтернету (українських та міжнародних);
- проведення опитувань та досліджень серед відвідувачів порталу для опрацювання додаткових розділів порталу із новою цікавою відвідувачам інформацією;
- спілкування в “форумі” із туристами та оперативний підбір потрібної інформації;
- моніторинг рейтингів та статистики відвідування порталу (хто, звідки, яка інформація користується найбільшим попитом) для відповідного внесення змін на порталі;
- робота із он-лайн бронюванням послуг закладів туристичної інфраструктури області;
- формування електронної бази даних контактних адрес на основі “feed-back” (туристичних організацій, засобів масової інформації, потенційних туристів та іншої цільової аудиторії) та здійснення розсилок інформаційних повідомлень по електронній пошті про новини на порталі.

6.2.5.8. Розвиток обласної системи туристичної інформації

Наявність в Івано-Франківській області унікальних туристичних ресурсів та створення на їх основі туристичних продуктів недостатньо для досягнення успішного розвитку туристичної галузі. Ключовим моментом є забезпечення інформованості туриста про те, які продукти є в області та як їх можна отримати. Від наявності туристичної інформації залежить, яким чином турист використовує свій вільний час на території області, що в свою чергу забезпечить задоволення його потреб, вплине на загальне позитивне враження від цілої поїздки та бажання здійснити наступні подорожі в Івано-Франківській області. Задоволені туристи перетворюються на чергових прихильників Івано-Франківської області та пропагують область серед своїх друзів, колег та партнерів.

Важливість туристичної інформації пов'язана також з тим фактом, що в умовах жорсткої конкуренції на туристичному ринку, туристи постійно приймають рішення щодо здійснення того чи іншого відпочинку, а тому постійно розглядають максимальну кількість інформації з метою уникнення помилкового рішення. Тому процес передачі (комунікації) інформації туристу повинен керуватися наступними функціями:

- інформаційна – забезпечення інформації, яка повинна пробудити в туриста бажання дізнатися про ще невідомий регіон та його відвідати;
- консультативна – забезпечення необхідної інформації та рекомендацій;
- стимулююча – викликання бажання придбати туристичний продукт;
- конкуруюча – створення нецінових інструментів впливу на рішення туриста здійснити поїздку.

На сьогодні в Івано-Франківській області відсутня єдина система діяльності в сфері туристичної інформації. Існує Регіональний туристично-інформаційний центр, кілька туристично-інформаційних центрів та пунктів в окремих районах та населених пунктах, видаються рекламно-інформаційні матеріали, започатковано знакування та маркування деяких об'єктів туристичної інфраструктури (туристичних садиб та атракцій), функціонують обласні, місцеві туристичні портали в Інтернеті, але відчувається брак співпраці та координації діяльності у цій сфері. Тому нижче пропонується проведення діяльності, які запроваджуються системою, де усі елементи інтегровані в єдине ціле.

6.2.5.8.1. Створення та впровадження обласної єдиної туристично-інформаційної системи

Типові функції єдиної туристичної інформації повинні складатися з наступних:

- інформаційна функція ТІ – інформація, яка передається туристам працівниками туристично-інформаційних центрів, друкованою продукцією та знакуванням (маркування) туристичних атракцій та об'єктів туристичної інфраструктури;
- промоційна функція – пов'язана з двома аспектами: створення та утримання позитивного іміджу Івано-Франківської області на туристичній карті України та Європи, а також – діяльністю, спрямованою на збільшення туристичних продаж;
- анімаційна функція – активне наповнення туристичного продукту новими пропозиціями.

В цьому напрямку основні завдання сконцентровані на трьох основних елементах системи: – мережа туристично-інформаційних центрів, видання рекламно-інформаційної продукції та проведення знакування туристичних атракцій, об'єктів та маршрутів на території області.

6.2.5.8.2. Мережа туристично-інформаційних центрів

Відповідно до запропонованої системи запровадження діяльності туристично-інформаційних центрів передбачається введення трирівневої системи:

- регіональний туристично-інформаційний центр у м. Івано-Франківськ – відповідальний за збір, опрацювання, узагальнення та поширення туристичної інформації на рівні області;
- туристично-інформаційні центри у районних центрах – відповідальні за збір, опрацювання, узагальнення та поширення туристичної інформації на рівні свого району;
- туристично-інформаційні пункти – відповідальні за поширення туристичної інформації та забезпечення доступу до неї туристам.

На основі проведеного аналізу діяльності туристично-інформаційних центрів в області, виявлено їх недостатню кількість, а тому подальший розвиток цього напрямку слід проводити в наступних напрямках:

– створення мережі туристично-інформаційних центрів на базі функціонуючих в районах області із відповідним формулюванням їх завдань, функцій, делегуванням частини повноважень та розбудови партнерства;

– стимулювання створення нових туристично-інформаційних центрів та залучення їх до діяльності в мережі;

– визначення основних критеріїв, яких повинен дотримуватися туристично-інформаційний центр, що стосуються його розміщення, доступності, відповідного знакування, технічного обладнання та забезпечення, персоналу, наявних рекламно-інформаційних матеріалів та продукції).

Надзвичайно важливим є питання рівномірного розміщення туристично-інформаційних центрів на території цілої області. Важливу увагу слід приділити створенню більшої кількості туристично-інформаційних центрів в місцях більшого туристичного потоку, а також їх наявності на таких об'єктах, як вокзали, аеропорт, автостанції. Передбачається, що керівну роль в управлінні мережею туристично-інформаційних центрів буде відігравати Регіональний туристично-інформаційний центр, який повинен забезпечити доступ до туристичної інформації про цілу область. Серед інших функцій таких центрів може бути також збір та поширення інформації про партнерські регіони та держави.

Мережа туристично-інформаційних центрів в області виконуватиме завдання із реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму, а також допомагатиме усім учасникам туристичного ринку області та туристам у ефективному забезпеченні їх діяльності та потреб.

6.2.5.8.3. Рекламно-інформаційні матеріали

Друкована продукція є важливим джерелом інформації для туристів та часто впливає на остаточне рішення про вибір місця відпочинку та організації дозвілля на цій території. Варто передбачити, щоб були в наявності матеріали, які стосуються як області в цілому, так і окремих районів, територій та туристичних атракцій. Тематика публікацій надзвичайно важлива - поруч із загально-інформаційними виданнями повинні бути доступними видання, присвячені окремим спеціалізованим туристичним продуктам, які направлені на окремі цільові групи та сегменти ринку та рекомендують організацію дозвілля туриста.

Головною метою загально-інформаційних матеріалів повинно бути заохочення туристів здійснити подорож до Івано-Франківщини. В основному такі публікації в першу чергу хочуть отримати ті туристи, які мало ознайомлені із Івано-Франківською областю, тому наклад таких видань повинен бути як мінімум – 10 000. Спеціалізовані публікації в першу чергу потрібні потенційним туристам, які представляють вже конкретні цільові групи. Роль таких матеріалів важлива з точки зору визначення місця області на туристичній карті України та Європи.

Найбільш важливі тематичні рекламно-інформаційні матеріали, які повинні бути виданими про Івано-Франківську область:

– про активний та спеціалізований відпочинок на території області (для любителів гірськолижного туризму, пішохідного, водного, велосипедного, тощо);

– про культурно-пізнавальний туризм (музеї, пам'ятки архітектури, традиції, звичай та обряди, народні промисли та ремесла, етнічні групи та їх особливості, історія);

– про культурні, спортивні, мистецькі, туристичні події в області;

– виняткові та унікальні для України пропозиції області (вужькоколійки, флора та фауна, сільський зелений туризм, заповідні території, вулкани);

– про можливості оздоровлення та лікування;

– про різні культурні надбання області (польська, єврейська, австро-угорська спадщина краю, кухня);

– публікації для подорожуючих через область транзитом;

– публікації для організації дитячого, шкільного, студентського, молодіжного та сімейного відпочинку.

Усі рекламно-інформаційні матеріали повинні бути опрацьованими українською та англійською мовами. В залежності від цільових груп розроблені і на інших мовах, в першу чергу – польською та російською. Сфера їх поширення повинна охоплювати як туристично-інформаційні центри, так і інші місця масового насичення туристами.

6.2.5.8.4. Категоризація туристичних садиб

На сьогодні в Україні основною перешкодою в розвитку сільського туризму є неврегульоване законодавство та немає нормативно-правової бази, на яку б опирався цей вид туризму. Основним законодавчим документом, який координує і регламентує роботу в цій сфері, є Закон України “Про особисте селянське господарство”, у якому зазначено, що діяльність, пов’язана з веденням особистого селянського господарства (а сільський зелений туризм є структурним елементом останнього), не відноситься до підприємницької. Тут зазначено, що суб’єктом туристичної діяльності у сфері сільського та сільського зеленого туризму є фізичні особи (сільські господарі та члени їх родин), які не є суб’єктами підприємницької діяльності та надають послуги з тимчасового розміщення (проживання) туристів у власному житловому будинку сільського господаря.

У зв’язку з цим, з однієї сторони – не потрібно реєстрації чи якихось спеціальних документів для ведення цієї діяльності, з другої сторони – щоб визначити критерії, за допомогою яких можна б було відрізнити сільський туризм від інших видів діяльності, необхідно законодавчо закріпити ряд вимог до житла та до власника житла, який надає послуги із сільського туризму.

Для цього в області запроваджено систему добровільної категоризації сільських садиб, категорії та умови проведення категоризації. Категоризація приватних садиб забезпечує:

- прозорість пропозиції для клієнта;
- контроль якості туристичного продукту;
- різноманітність пропозиції туристичних послуг та різницю в ціні.

Система категоризації повинна використовуватись організаціями, які займаються рекламою садиб, і передбачає відповідність якості та ціни продукту (послуги). Такими організаціями можуть стати в області неприбуткові організації – Регіональний туристично-інформаційний центр та створені в районах туристично-інформаційні центри, які розроблятимуть та впроваджуватимуть процедури, що забезпечать підвищення якості туристичних послуг – сертифікацію сільських садиб, маркування та стандартизацію маршрутів, встановлення лайтбоксів (знаків якості), створення та підтримку систем он-лайн бронювання.

Запровадження категоризації засобів розміщення (об’єктів, в яких регулярно або час від часу надають послуги розміщення для ночівлі) повинно стати черговим кроком стимулювання розвитку сільського зеленого туризму в сільській місцевості, а відтак додатковим надходженням коштів для жителів села, поліпшення ситуації з працевлаштуванням. Це, водночас, і стимул щодо збереження екологічно чистого довкілля, що виступатиме неабияким чинником для зростання туристичної активності у селах, зокрема, збільшення кількості зарубіжних споживачів сільських туристичних послуг в Україні, і запорука маркетингового успіху. А за великим рахунком – одна з передумов соціально-економічного розвитку села.

Розроблена система категоризації служить керівництвом для експертів з оцінки відповідності вимогам категоризації індивідуальних засобів розміщення на території області, що надають послуги проживання туристам.

У систему категоризації включено як вимоги до садиби і житлових кімнат (номерів), у яких проживатимуть туристи, приміщень загального користування, так і вимоги до умов проживання та якості надаваних послуг.

Підставою норм категоризації, які визначено в цій системі, є матеріальна база послуг, яка охоплює тільки частину елементів, що характеризують якість обслуговування в індивідуальному засобі розміщення.

У процедурі деталізовано окремі вимоги щодо кваліфікаційної підготовки працівників, задіяних у процесі прийому та обслуговування туристів і надано ряд рекомендацій щодо підвищення їх фахової майстерності, формування умінь та навичок ефективної роботи.

Всі ці вище перелічені чинники можуть вплинути на якість обслуговування іноді, навіть, у більшій мірі, ніж технічне облаштування номера та індивідуального засобу розміщення в цілому. Навіть ті норми, що визначають специфікацію обладнання, облаштування тощо, не є жорсткими, оскільки досить обмежено регулюють якість і технічний стан цього обладнання. Однак ще більше розширення норм завадило б цілям пілотної категоризації індивідуальних засобів розміщення на території області.

Переваги категоризації: замість того, щоб вирізняти окремі істотні та детальні елементи обслуговування, такі як обладнання номерів, види послуг, якими клієнт зможе скористатися в індивідуальному засобі розміщення, можна поінформувати його про тип і категорію закладу, які в загальному, після дотримання визначених норм та процедури проведення категоризації будуть відповідати очі-

куванням як українських, так і іноземних туристів, тому що будуть прийнятними та зрозумілими з точки зору міжнародних стандартів.

Клієнтові, якому потрібно вибрати один із декількох подібних закладів, яких він ще не відвідував, визначення категорії дає необхідну попередню інформацію про ціни, розповідає про те, в якому закладі можна сподіватися нижчої або вищої якості послуг за встановлену на них ціну.

Категорія засобу розміщення для потенційного клієнта – це також і попередня гарантія того, що засіб розміщення був перевірений на відповідність асортименту та якості надаваних послуг до сертифікаційних норм.

Тому в багатьох країнах здійснюють офіційну категоризацію неготельних (індивідуальних) закладів розміщення, а там, де її немає, функціонують недержавні системи категоризації, які використовують для інформування клієнтів.

Ознайомлення з типом і категорією закладу дозволяє уникати багатьох непорозумінь, що стосуються розбіжностей між сподіваннями клієнта та фактичним станом умов розміщення та надання задекларованих послуг.

Роль і основні завдання експерта з питань категоризації індивідуальних засобів розміщення

Першим та основним, що повинен зробити експерт – це оцінити пропоновані умови розміщення туристів в індивідуальних засобах розміщення відповідно до чинного “Положення про категорії засобів розміщення”.

Другим завданням експерта є здійснити оцінку пропонованого продукту гостинності з точки зору потенційного туриста та переконатися, що цей продукт відповідає встановленим вимогам і здатний задовольнити очікування туриста.

Третім завданням експерта є надання власникам будинків необхідної консультаційної підтримки про те, як зробити їхній продукт таким, щоб він відповідав встановленим вимогам та критеріям. Для того, щоб стати кваліфікованим та компетентним консультантом, експерт повинен бути дуже добре ознайомленим з вимогами та потребами туристів, встановленими стандартами та вимогами до продукту, а також з критеріями та процедурами проведення оцінки.

Порядок здійснення добровільної категоризації індивідуальних засобів розміщення

Категоризація засобів розміщення здійснюється у добровільному порядку за заявою власника засобу розміщення або уповноваженої ним особи до Громадської ради з питань категоризації.

Після отримання заяви від власника засобу розміщення або уповноваженої ним особи до Громадської ради з питань категоризації, нею призначається експерт для виконання процедури оцінки відповідності.

Коли експерт завершить проводити оцінку, рекомендується спільно із господарем переглянути ще раз весь контрольний перелік, задати господарю необхідні запитання та уважно вислухати його відповіді і пояснення. Потім ще раз необхідно підкреслити усі переваги цього будинку та обережно, але твердо і чітко, зазначити наявні недоліки та невідповідності. Залежно від кількості виявлених недоліків, рекомендується спільно з господарем визначити можливі граничні терміни їх усунення, або ж пояснити йому, що його будинок не зможе отримати ту чи іншу категорію до того часу, поки виявлені недоліки не будуть повністю усунені. Після цього необхідно домовитись про дату проведення наступної перевірки та узгодити термін, протягом якого господар зможе це зробити.

Доцільно розділити усі невідповідності, чи сумнівні моменти на дві категорії: такі, що можна виправити, і такі, що не підлягають виправленню.

Якщо під час проведення процедури оцінювання виявлено, наприклад, що у санвузлі відсутнє мило або туалетний папір, у кімнатах неправильно застелена постіль чи відсутні кошики для сміття з вогнетривких матеріалів тощо, то, як правило, достатньо занести ці дрібні невідповідності до окремого протоколу, вказавши точну дату їх усунення і засвідчивши даний документ своїм підписом та підписом господаря (власника будинку), або ж уповноваженої ним особи.

Усі ті невідповідності та недоліки, які було виявлено під час проведення інспектування і погоджено з господарем, чітко і детально записуються експертом, щоб залишилося письмове підтвердження досягнутих домовленостей.

Міжнародний досвід показує, що, як правило, ці дрібні відхилення від вимог дуже легко і швидко усуваються ще до того часу, як засідатиме Громадська рада, яка на основі експертної оцінки присвоює ту чи іншу категорію.

Якщо ж виявлено значні відхилення, наприклад, у розмірах кімнат для проживання, обладнанні наявних санвузлів тощо, то, як правило, господарю доцільно порекомендувати можливі варіанти, пов'язані з присвоєнням нижчої категорії з можливістю її дострокового перегляду після їх усунення, або ж вилучення тих чи інших кімнат, які не відповідають умовам та вимогам з числа тих, які подаються для експертної оцінки.

Для проведення комплексної експертної оцінки необхідно зробити до 10-12 фотографій як ззовні (фасад будинку, загальний вигляд садиби), так і кімнат та санвузлів і кухні.

Фотографії додаються підписаними із зворотної сторони в окремому конверті разом із заповненою анкетною та протоколом про терміни усунення виявлених невідповідностей вимогам категоризації (якщо під час проведення інспектування виникла необхідність такої складати).

Рішення про присвоєння категорії приймається Громадською радою з питань категоризації засобів розміщення.

Сертифікати видаються в результаті проведеної перевірки (аудиту) послуг та умов сільських садиб на основі розробленого положення про категорії садиб. Оцінка якості послуг сільських садиб проводиться за 11-ма критеріями, які містять 126 показників.

Положенням передбачено три категорії приватних будинків, що працюють у сфері сільського зеленого туризму, найнижча – перша, найвища – третя. Категорії позначаються стилізованими зображеннями ялинок зеленого кольору. Кожен господар отримав лайтбокс для розміщення ззовні на садибі. Цей знак містить логотип, який являє собою зображення вершини гори, гуцульської хатини, вікно якої стилізоване під квітку з чотирма пелюстками, та паркана біля хатини. Вершина гори символізує Українські Карпати, хатина – садиби сільських господарів у якості засобів розміщення, а пелюстки квітки – чотири пори року.

Глосарій

Індивідуальні засоби розміщення – власне житло, в якому за плату або безоплатно надають обмежену кількість місць (не більше 10); у цьому разі всі одиниці розміщення (кімната, житло) є незалежні і їх займають туристи або господарі, які використовують це житло протягом обмеженого проміжку часу як другий будинок або будинок для відпочинку (дачу).

Індивідуальні засоби розміщення:

- 1) орендовані засоби розміщення:
 - а) кімнати, орендовані в сімейних будинках;
 - б) житло, орендоване у приватних осіб або через агентства;
- 2) інші типи індивідуальних засобів розміщення:
 - а) неосновне власне житло;
 - б) житло, що його надають безоплатно родичам та знайомим;
 - в) інші індивідуальні засоби розміщення туристів.

Аналогічні готелям засоби розміщення – підприємства будь-якої організаційно-правової форми власності складаються з номерів і надають обмежені готельні послуги, зокрема щоденне заправління ліжок, прибирання кімнат та санвузлів (наприклад, пансіонати, будинки відпочинку, туристичні бази тощо).

Помешкання, призначені для відпочинку, – колективні засоби розміщення, що мають єдине керівництво і надають обмежені готельні послуги, крім щоденного заправління ліжок та прибирання житлових приміщень (комплекси будинків, організовані як житло).

6.2.5.8.5. Знакування туристичних атракцій

Івано-Франківщина має багату культурно-історичну (понад 3,5 тисячі пам'яток) та природну спадщину (456 заповідних територій). Все більшу частку в структурі в'їзного та внутрішнього туризму області займають індивідуальні туристи, котрі подорожують автотранспортом. Однак на сьогодні в Україні не визначені знаки спеціальної дії, які б полегшували автотуристам добиратися та ознайомлюватись із визначними пам'ятками культури, історії, архітектури та природи.

У зв'язку з цим виникла потреба у додатковому їх знакуванні на території області дорожніми туристичними знаками та доповнення Національного стандарту України "Знаки дорожні" ДСТУ

4100-2002. Це спонукало Івано-Франківську обласну раду за участю облдержадміністрації спільно із Асоціацією економічного розвитку Івано-Франківщини та Радою з туризму Карпатського регіону до розробки пакету документів із знакування таких об'єктів в рамках виконання проекту "Створення комплексної системи розвитку туристичної індустрії Івано-Франківщини".

Тому підготовлена Концепція знакування, котра забезпечує процедуру туристичного знакування і передбачає узгодження діючої в Україні системи дорожніх знаків із міжнародними стандартами. Для цього на території області передбачається створення Робочої групи з питань знакування туристичних атракцій (пам'яток природи, архітектури, історії та культури).

Відповідно до Концепції, розроблені дорожні туристичні знаки впроваджуються системою коричневих знаків у білому квадраті на коричневому тлі для позначення туристичних атракцій, які можна позначати на вказівниках напрямку символом та словесним надписом, що ідентифікував би цю атракцію. У Концепції прописано, що під таке знакування підпадають власне туристичні атракції (а не ресторани, магазини тощо), котрі мають історичне, архітектурне, освітнє чи рекреаційне значення.

Передбачається, що туристичний об'єкт без спеціального знаку на дорозі справді є важкодоступним і може довести, що були здійснені відповідні кроки для інформування громадськості про атракцію (проведення рекламно-інформаційних заходів, видання та поширення рекламно-інформаційних матеріалів про атракцію та доступ до неї). Туристична атракція повинна відповідати низці додаткових критеріїв: мати принаймні 10000 відвідувачів за один з трьох попередніх років. Якщо атракція ще не досягла віку 3 років, то її повинно було відвідати щонайменше 5000 відвідувачів кожного року з моменту її відкриття; розташовуватись в межах 20 км (дорогою) від автодорожнього перехрестя, на якому починається знакування; забезпечити паркування для автотранспорту на місці атракції або в межах її території.

Пропонується запровадження додаткової групи з одинадцяти знаків, які створюють систему дорожніх туристичних знаків з відповідним присвоєнням їм номерів знаків.

Дорожні туристичні знаки. Проект

Зображення і номер знака	Назва знака	Зображення і номер знака	Назва знака	Зображення і номер знака	Назва знака
8.1	Пам'ятка архітектури, історії та культури	8.2	Фортифікаційна споруда (замок, палац, фортеця)	8.3	Релігійний об'єкт (храм, церква, скит, монастир, синагога, мечеть, каплиця)
8.4	Музей, музейні ансамблі, скансени, виставкові зали, артгалереї	8.5	Кінозал, кінотеатр	8.6	Театр, філармонія, концертний зал
8.7	Водоспад, дамба	8.8	Джерело мінеральної чи питної води, бювети	8.9	Природні заповідні території та об'єкти

			Скелі, вершини		Місця панорамного огляду
		8.10		8.11	

Нормативні посилання:

- Основи Законодавства України Про культуру (Стаття 2);
- Закон України “Про охорону культурної спадщини” (Стаття 6);
- Закон України Про дорожній рух від 30 червня 1993 року N 3353-ХІІ;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 1994 р. N 198 зі змінами Про затвердження Єдиних правил ремонту і утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, правил користування ними та охорони;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. N 1306 Про Правила дорожнього руху;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 червня 2003 р. N 390-р Про затвердження заходів щодо розвитку іноземного і внутрішнього туризму в частині формування пропозиції щодо створення системи дорожніх знаків, які інформують про розташування об’єктів туристичної інфраструктури (Держтурадміністрація, МВС, Мінтранс, Укравтодор);
- Постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2004 р. N 612 Про затвердження Програми розбудови туристичної інфраструктури за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей у 2004 - 2010 роках (У межах Програми передбачається забезпечити: створення систем інформаційного та довідкового обслуговування туристів і суб’єктів туристичної індустрії; 14. Розроблення та впровадження системи дорожніх знаків, що інформуватимуть про туристичні маршрути, об’єкти туристичного відвідування та туристичної інфраструктури. Держтурадміністрація, МВС, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації);
- Постанова Кабінету Міністрів України від 3 серпня 2005 р. N 710 Київ Про затвердження Державної програми розвитку автомобільних доріг загального користування на 2005-2010 роки (Інформаційне забезпечення учасників дорожнього руху здійснюватиметься на основі: влаштування високоефективної дорожньої розмітки, дорожніх знаків, зокрема маршрутного орієнтування, та іншого інформаційного облаштування доріг);
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 липня 2006 р. N 373-р Про затвердження плану заходів щодо державної підтримки розвитку сільського туризму на 2006-2010 роки (6. Розроблення системи дорожніх знаків, що інформуватимуть про туристичні маршрути, об’єкти сільського туризму і туристичної інфраструктури. МКТ, МВС, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації).

6.2.5.8.6. Маркування туристичних маршрутів

Більшість маршрутів в області не промарковані. В межах природоохоронних об’єктів існує своя система знакування екологічних, піших та велосипедних стежок, однак загальноприйнятої та затвердженої системи в Україні ще немає. Беручи до уваги те, що четверта частина всіх туристів, які перебувають на території Івано-Франківської області, – є самодіяльними, то знакування і облаштування маршрутів є важливим чинником їхньої безпеки.

В області розроблено Програму розвитку мережі пішохідних туристських маршрутів в області “Спільним Шляхом до Об’єднаної Європи” (зокрема, відновлення Східно-Карпатського туристського шляху), яка затверджена розпорядженням голови облдержадміністрації № 525 від 05.10.2005 р. Розпорядженням голови облдержадміністрації від 18.10.2005 р. № 557 створено обласну комісію зі знакування туристських шляхів.

Основні заходи, які слід здійснити:

- активізувати діяльність обласної комісії зі знакування туристських шляхів;
- затвердити концепцію знакування та облаштування туристських шляхів в області та розташування туристичних притулків по маршрутах;

- внести на розгляд Дерстандарту України пропозиції щодо затвердження принципів знакування туристичних маршрутів, стежок та шляхів;
- визначити перелік стежок та маршрутів, які підлягають першочерговому знакуванню на основі досліджень;
- визначити перелік відповідальних за здійснення робіт з очищення та маркування туристичних стежок;
- провести знакувальні роботи;
- видати та розповсюдити туристичні карти із описами маршрутів;
- визначити відповідальних, порядок використання та моніторингу стежок.

Найбільшою популярністю серед туристів користуються маршрути Чорногірським хребтом з проходженням вершин Говерла, Піп Іван, Петрос та відвіданням високогірних озер Бребенескул, Несамовите, Марічейка. Значною атракцією для польських пішохідних груп є маршрути колишнім польським кордоном, який проходив масивом Черногора, а також центральні Горгани (г. Сивуля).

6.2.5.9. Розвиток досліджень

Маркетингові дослідження мають визначальне значення для створення ефективної системи маркетингу та просування. Як вже було зазначено, одним із основних завдань маркетингу є вивчення потреба споживачів з метою постачання на ринок продукту, що відповідає їх очікуванням. Передбачення структури попиту є можливим тільки і виключно за умови детальних, регулярних досліджень, які планово та регулярно на сьогодні в області не проводить жодна інституція.

Прогресивний та орієнтований на довготривале процвітання регіону розвиток туристичної індустрії має ґрунтуватися на маркетингових дослідженнях, які будуть забезпечувати маркетингові рішення безперервним процесом аналізу та подання достовірної, повної, багатоканальної надійної інформації.

Маркетингове дослідження – дослідницька діяльність, що забезпечує потреби маркетингу, тобто система збору, обробки, зведення, аналізу й прогнозування даних, необхідних для конкретної маркетингової діяльності. Таким чином, маркетингове дослідження виступає як початок і логічне завершення будь-якого циклу маркетингової діяльності. Ціль проведення дослідження – зменшення невизначеності, що супроводжує прийняття маркетингових рішень.

Дослідження слід проводити як в межах Івано-Франківської області, так і поза її межами в рамках участі у міжнародних туристичних виставках та за посередництвом засобів масової інформації. Сфери досліджень повинні стосуватися:

- дослідження туристичного продукту (якість, інновації, ціни, методи просування, способи дистрибуції та продажу, наслідки та результати продаж, частка на ринку);
- дослідження ринку споживачів (потреби, очікування, зацікавлення до окремих видів відпочинку, поведінка споживачів на ринку, структура покупців туристичних продуктів та послуг);
- дослідження підприємств туристичної галузі (імідж, частка на ринку, результати та наслідки продажу певних туристичних продуктів, організаційна структура, фінансові, кадрові та матеріальні ресурси, ефективність маркетингових заходів);
- дослідження організацій та інституцій, які провадять свою діяльність на користь розвитку туризму (імідж, організаційна структура, фінансові, кадрові та матеріальні ресурси, ефективність маркетингових заходів);
- дослідження навколишнього середовища та оточення (загальні умови, що переважають на туристичному ринку, конкуренція, соціально-економічний стан, ринкова кон'юнктура, тенденції, техніки та технології, нормативно-правове та регуляторне середовище тощо).

6.2.5.9.1. Створення системи маркетингових досліджень

Для ефективного функціонування туристичної галузі області необхідною умовою є запровадження постійних досліджень туристичного ринку в кількох напрямках.

Статистика та діагностика туристичних потоків:

Однією із базових підстав ефективного маркетингу туристичних продуктів є розробка туристичної пропозиції до потреб та очікувань споживачів, що спричинює важливість проведення постійного моніторингу споживчої поведінки. Розуміння потреб туристів впливає на якість пропонованих продуктів і враження від відпочинку на території області, а також на реалізацію відповідних маркетингових заходів. Завдяки усвідомленню цих двох критеріїв (розвиток продукту та маркетингова стратегія)

Івано-Франківська область може набути конкурентну позицію на туристичному ринку. Таким чином створений підхід до накопичення інформації про клієнтів, його поведінки на ринку у поєднанні із визначеними методами просування дозволить опрацьовувати туристичну пропозицію у відповідності до змінних чинників ринку.

Дослідження споживачів при використанні кількісної та якісної методик можуть охоплювати в тому числі:

- профіль туристів, використання бази закладів розміщення, туристичні видатки, очікувані пропозиції області;
- дослідження освітніх, просвітницьких та навчальних програм, моніторинг шкільних програм, контакти із освітніми та тренерськими інституціями, дослідження очікувань дітей та молоді;
- дослідження потреб та очікувань окремих цільових груп щодо певних туристичних продуктів;
- дослідження рівня задоволення від отриманих послуг закладів розміщення, харчування, туристично-інформаційних центрів, послуг організації дозвілля, соціального середовища (рівень гостинності області) тощо.

Ефективність проведених маркетингових та промоційних заходів:

Маркетингові дослідження дозволяють поєднати очікування ринку із можливостями туристичної галузі області. Аналіз та висновки щодо стану розвитку галузі повинні бути практичними та корисними при створенні та просуванні туристичних продуктів.

Вони повинні охоплювати наступні сфери:

- географічний аспект – дані, що дозволяють визначити географію туристів, що приїжджають в Івано-Франківську область, причини, які зумовлюють вибір туристом тієї чи іншої території в рамках області;
- продуктовий аспект – дані, що формують популярність окремих видів продуктів серед туристичних клієнтів;
- прогнози та тенденції – дані, які дозволяють створювати коротко- та довготермінові маркетингові стратегії.

Накопичення даних та результатів досліджень, формування на їх основі операційних програм та заходів дозволять допасовувати послуги до туристичних потоків в область, в тому числі регулювати туристичне навантаження на екосистему, інфраструктуру. Що в свою чергу дозволить планувати подальші інвестиційні та маркетингово-промоційні заходи.

Аналіз соціально-економічних явищ в області в контексті розвитку та просування туристичної галузі:

Проведення моніторингу ринку праці, аналіз наявності вільних кадрів, випускників навчальних закладів в галузі туризму, вивчення їх подальшого розвитку та причин відмови від продовження професійної кар'єри в галузі туризму. Проведення координаційної діяльності між туристичними підприємствами та освітніми інституціями в галузі туризму з метою обміну інформацією та досвідом.

6.2.5.9.2. Систематичне проведення досліджень та поширення їх результатів

Технічним виконавцем діяльності із проведення досліджень туристичного ринку в Івано-Франківській області повинна бути структура, яка не займається комерційною та туристичною діяльністю. Координатором такої роботи в Івано-Франківській області повинна бути визначена незалежна обласна громадська організація Асоціація економічного розвитку Івано-Франківщини, оскільки вона володіє найбільшим досвідом в сфері проведення комплексних та тематичних досліджень (10 років). До діяльності можуть бути залучені профільні громадські організації в сфері регіональних досліджень.

Основними завданнями Асоціації в напрямку проведення аналітичних та соціологічних досліджень в сфері туризму повинні бути:

- проведення маркетингових досліджень в галузі туристичної економіки з метою задоволення потреб основних учасників туристичного ринку області;
- проведення супутніх досліджень соціального (аналіз демографічного стану) та економічного середовища (аналіз ринку праці, туристичних кадрів, аналіз сфери обслуговування, транспортну, організації дозвілля, рекреаційно-оздоровчих послуг), що дотичні до туристичної галузі;

- збір, накопичення, опрацювання та оприлюднення результатів шляхом їх опублікування та забезпечення до них доступу усім учасникам туристичного ринку;
- опрацювання методик та плану проведення досліджень та їх оприлюднення.

6.3. Фінансове забезпечення Стратегії розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області

Реалізація Стратегії передбачає різні джерела фінансування:

- кошти державного, обласного, районних та місцевих бюджетів на реалізацію Стратегії;
- кошти цільових державних та обласних програм підтримки регіонального розвитку та галузей економіки;
- кошти туристичного бізнесу, інвесторів, зацікавлених у формуванні якісного конкурентноздатного туристичного продукту області, що спрямовуються на:
 - спільні промоційні та рекламні заходи, виставки, фестивалі, публікації, ознайомчі тури;
 - підготовку та перепідготовку кадрів;
 - категоризацію сільських садиб;
 - підтримку діяльності громадських організацій в якості сплати членських внесків;
 - спонсорська допомога на реалізацію заходів;
- кошти громадських організацій та бізнес-асоціацій;
- кошти, що залучені місцевими інституціями, органами місцевого самоврядування та учасниками туристичного ринку на реалізацію проектів з розвитку та просування туристичного продукту області від Фонду сприяння місцевому самоврядуванню України, міжнародних донорських організацій;
- кошти, що отримані внаслідок продажу продуктів та послуг.

6.3.1. Планування видатків на реалізацію заходів з маркетингу та просування туристичних продуктів області

Кошти з державного, обласного та місцевих бюджетів повинні спрямовуватись, в першу чергу, на створення сприятливого середовища для розвитку туристичної галузі, в т.ч. формування якісного туристичного продукту, розвиток туристичної інфраструктури, збереження культури та екології. Розподіл коштів для забезпечення проведення маркетингу повинен здійснюватись з урахуванням: функцій маркетингової діяльності; територій збуту; засобів розповсюдження реклами; характеру туристичних послуг/продуктів, що рекламуються; періоду проведення реклами.

Основними статтями бюджету на здійснення маркетингової діяльності повинні бути наступні: маркетингові дослідження – 25% бюджету; рекламні заходи – 75% бюджету, а саме:

- реклама в пресі (5%);
- друкована реклама (30%);
- участь у виставках (15%);
- зовнішня реклама (10%);
- пряма поштова реклама (5%);
- сувенірна реклама (5%);
- непередбачені витрати (5%).

У зв'язку із сезонністю туризму і традиційними періодами масових туристичних потоків у бюджеті необхідно визначати витрати у відповідності до періоду здійснення рекламних заходів.

Промоційні та рекламні заходи з просування туристичного продукту області повинні передбачати переважну частку фінансування з боку туристичного бізнесу.

6.3.2. Діяльність міжнародних донорських організацій в Україні, що підтримують розвиток туристичної галузі

№ з/п	Назва та адреса організації	Напрямки діяльності
1	Британська Рада в Україні вул. Г. Сковороди, 4/12, м. Київ, 04070 тел.: (044) 490-56-00, 490-56-01 факс: (044) 490-56-05 e-mail: Enquiry@britishcouncil.org.ua www.britishcouncil.org	1. Програма підтримки малих екологічних проектів (SEPS II) спрямована на зміцнення ролі органів влади, урядових та неурядових організацій у питаннях екологічної освіти, екологічного планування та управління в Україні. 2. Поширення британського досвіду та знань у сфері місцевого менеджменту та культурної політики. Регіональна спеціалізація (Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська, Волинська, Закарпатська, Чернівецька, Рівненська та Хмельницька області) – міні-проекти та заходи в сфері Європейської інтеграції та захисту прав обмежено-дієздатних
2	Карпатський фонд пл. Народна 5/42, м. Ужгород, 88008 тел.: (03122) 3-62-47 факс: (03122) 3-41-29 e-mail: cfua@cfoundation.org www.carpathianfoundation.org	Гранти та технічна допомога громадським організаціям та органам місцевого самоврядування, зокрема, у сфері міжрегіональної та транскордонної співпраці та економічного розвитку. Фонд підтримує створення партнерств між державними, приватними та неурядовими організаціями, включно співпраці у питаннях транскордонного та міжгетнічного співробітництва.
3	Міжнародний фонд “Відродження” вул. Артема, 46, м. Київ тел: +380 (44) 461 97 09 факс: +380 (44) 486 76 29 e-mail: irf@irf.kiev.ua www.irf.kiev.ua/	Завдання Фонду – фінансово та організаційно сприяти становленню демократичного, відкритого суспільства в Україні шляхом підтримки значущих для його розвитку громадських ініціатив. Підтримка проектів, що сприяють розвитку європейської інтеграції, посиленню впливу громадянського суспільства та його контролю за владою, системі громадського правозахисту й утвердженню принципу верховенства права в Україні, проведенню пенітенціарної реформи, розвитку громадської активності національних меншин, реформам у сферах освіти, охорони здоров'я, видавничій справі, проведенню справедливих та чесних виборів тощо.
4	ПАУСІ вул. Б. Хмельницького 68/68, м. Київ, 01030, тел. 380 (44) 235-84-10 факс: 380 (44) 235-84-11 e-mail: pauci@pauci.kiev.ua www.pauci.org/	Реалізація програм на підтримку євроатлантичного курсу України Реформування місцевого самоврядування Запровадження міжнародних та, зокрема, європейських стандартів бізнесу Запровадження міжнародних етичних стандартів у громадському житті Активізація участі молоді у громадському житті країни

5	Міжнародний благодійний фонд “Україна-3000” вул. Боричів Тік, 22-А, м. Київ, 04070, Україна тел.: (044) 467-67-89 факс: (044) 467-67-83 e-mail: info@ukraine3000.org.ua www.ukraine3000.org.ua	Діяльність Фонду побудована за трьома напрямками: напрямок «Вчора» об’єднує програми, пов’язані з історичними, археологічними, етнографічними та культурологічними дослідженнями, охороною історико-культурної спадщини народу України та поширенням знань про неї. напрямок «Сьогодні» безпосередньо спрямований на втілення головної ідеї Фонду – залучення максимальної кількості людей, які можуть допомогти іншим і країні в цілому, до праці на суспільну користь. серед пріоритетів цього напрямку – сприяння вдосконаленню системи охорони здоров’я в Україні, інституційний розвиток благодійництва і меценатства як роду діяльності, допомога у вирішенні проблем дитячої безпритурності та бездоглядності. напрямок «Завтра» орієнтовано на виявлення і формування стратегій розвитку країни, що спрямовані на гармонійний розвиток людини і світу.
6	Благодійний фонд “Творчий центр Каунтерпарт” Проспект Бажана, 30, кв. 8, Київ, 02140, тел./факс: (044) 574-64-11, (044) 574-6413 e-mail: office@ccc.kiev.ua www.ccc.kiev.ua	Мета діяльності фонду – сприяння розвитку громадських ініціатив спрямованих на розбудову та зміцнення громадянського суспільства в Україні через творчу розробку і реалізацію благодійних програм та через підтримку громадських організацій, органів місцевого самоврядування і ініціативних груп та задоволення їх потреб. ТЦК підтримує НУО за такими напрямками: надання тренінгових та консультативних послуг; надання інформації та випуск публікацій; проведення досліджень та оцінок; адміністрування грантових програм; представлення, лобіювання та захист інтересів громадянського суспільства.
7	UCAN вул. Володимирська, 47, оф. 9, м. Київ, 01034 тел.: (044) 494-45-97 Fax: (044) 279-48-34 e-mail: ucan@ucan-isc.org.ua www.ucan-isc.org.ua	Мережа підтримує розвиток громадянського суспільства в Україні. Проект UCAN підвищує громадську відповідальність, сприяючи активному залученню українців до усіх сфер суспільного життя. Надаючи гранти та тренінги, UCAN підтримує активні громадські об’єднання, що зорієнтовані на досягнення конкретних результатів. Проект UCAN допомагає організаціям ефективніше захищати права та представляти інтереси своїх цільових груп, конструктивно співпрацюючи з владою та бізнесом. У своїй діяльності зосереджує увагу на екологічних, економічних та суспільних питаннях, а також на необхідності комплексного підходу до їх вирішення задля досягнення сталого успіху.
8	Фонд Ч. С. Мотта Головний офіс – місті Флінт, штат Мічиган. www.mott.org	Фінансова допомога у вигляді грантів для різних програм у США та, у більш обмежених обсягах, в інших країнах світу. Діяльність фонду зосереджена на чотирьох програмах: громадянське суспільство, навколишнє середовище, район Флінт та шляхи виходу з бідності.
9	Благодійна громадська фундація імені короля Юрія вул. Чорновола, 23 м. Івано-Франківськ, 76000. тел: (0342) 53-74-94 факс: (0342) 53-74-93	Два основні напрямки: Перший – це призначення грантів на здійснення невеликих місцевих проектів. Кожен бажаючий зможе запропонувати свої пропозиції, яким чином можна зробити кращим життя в нашому місті. Другий напрямок - допомога у сфері медицини та соці-

	E-mail: stanis@il.if.ua http://galicia.org.ua	льного захисту. У складі фундації сформовані експертні ради, до яких входять фахівці високого рівня, що визначатимуть пріоритетність того чи іншого проекту. Для успішного функціонування Фундації створено Раду Меценатів
10	Фонд "Євразія" вул. Велика Васильківська, 55, м. Київ, 03150 тел./факс: (044) 200-38-24 (25, 26, 27) www.eurasia.org	Підтримка місцевого економічного розвитку
11	Канадське Агентство міжнародного розвитку www.acdi-cida.gc.ca	Метою діяльності CIDA є сприяння країнам, що розвиваються, у їх прагненні досягти сталого економічного та соціального розвитку у відповідності до їхніх потреб шляхом співпраці з ними у проведенні заходів, спрямованих на розвиток, надання гуманітарної допомоги і, таким чином, сприяння поширенню соціальної справедливості, міжнародної стабільності та довготривалих відносин на користь світової спільноти, що відповідає політичним та економічним інтересам Канади за кордоном. Метою програм технічної співпраці Канади із Україною є сприяння успішній інтеграції України до світової ринкової економіки, а також надання допомоги в мирному розвитку демократичної системи врядування на основі верховенства права.
12	Фонд ім. Фрідріха Берта вул. Пушкінська, буд. 34, м. Київ, 01004 тел.: (044) 235-11-49, 235-52-77, 2346261 Факс: (044) 451-40-31 e-mail: mail@fes.kiev.ua www.fesukraine.kiev.ua	Сприяє процесам демократизації та розвитку громадянського суспільства, здійснює дослідницькі проекти з питань соціальної історії, економічної політики, трудових і соціальних відносин. Розвиток та зміцнення політичної системи в Україні, підтримка соціальних та економічних трансформаційних процесів, підтримка розвитку місцевого самоврядування, зміцнення незалежного демократичного профспілкового руху, підвищення інтересу молоді до політики, допомога в розвитку незалежних засобів масової інформації регіонах, ознайомлення зі стандартами якості західних медіа, сприяння усвідомленню громадськістю необхідності створення структур громадянського суспільства, подальша інтеграція України до європейських структур
13	Швейцарська культурна програма "Про Гельвеція - Україна" вул. І. Франка, 29, Київ, 01030 тел./факс (044) 238-62-82 e-mail: prohelv@kyiv.relc.com http://www.prohelvetia.kiev.ua	<u>Малі проекти</u> являють собою короткотермінові проекти, впроваджувані партнерськими організаціями і митцями на спеціального виділені грантові кошти, спрямовані на підтримку реалізації культурних проектів в соціально-економічних умовах, що змінюються. <u>Проекти кооперації</u> являють собою середньотермінові проекти з ширшим колом завдань, видів діяльності та бенефіціарів. Такі проекти розробляються спільно з партнерськими організаціями в країні впровадження і спрямовані на досягнення результату, що справляє відчутний вплив на культурну ситуацію в країні. За необхідності, Програма надає технічну допомогу і організаційну підтримку в реалізації цих проектів, які можуть бути сплановані та проведені спільно з іншими спеціалізованими місцевими та/чи швейцарськими організаціями та експертами.

14	Агентство міжнародного розвитку США USAID/Kiev Department of State Washington, DC 20521-5850 Tel: (044) 537-46-00 Fax: (044) 537-46-84 http://ukraine.usaid.gov/ http://www.usaid.gov/	Регіональна Місія Агентства США з Міжнародного Розвитку (АМР США) працює в Україні, Білорусі та Молдові з 1992 року. Програми Агентства США в Україні зосереджені на таких напрямках, як громадянське суспільство, гуманітарна допомога та допомога з охорони здоров'я, ініціатива із запобігання торгівлі людьми, муніципальний розвиток/ розбудова місцевого самоврядування, покращення довкілля, пенсійна реформа, демократизація сфер управління, економічне зростання та соціальна допомога.
15	Європейська Комісія вул. Круглоуніверситетська, 10 Київ, 01024 Тел.: (044) 253-30-20 Факс: (044) 230-23-90 Факс у Києві: 253-45-47 E-mail: delegation-ukraine@ec.europa.eu delegation-ukraine-press@ec.europa.eu www.delukr.ec.europa.eu	Головними завданнями в діяльності Представництва є наступні: сприяти політичним та економічним зв'язкам між країною перебування та ЄС шляхом підтримання ефективного діалогу з урядовими установами та підвищення поінформованості про ЄС, його установи та програми; відстежувати впровадження Угод про партнерство та співробітництво між Україною і ЄС та між Молдовою і ЄС; інформувати громадськість щодо розвитку ЄС, роз'яснювати та відстоювати окремі аспекти політики ЄС; брати участь у впровадженні Програми TACIS Європейського Союзу, в рамках якої надаються гранти для втілення нових у сфері розвитку ринкової економіки та демократичного суспільства у країнах СНД та Монголії.
16	ОБСЄ вул. Стрілецька 16, м. Київ, 01034 Tel: 380 44 492 03 82 Fax: 380 44 492 03 84 www.osce.org http://oscepcu.org	Координатор проектів ОБСЄ в Україні розпочав свою діяльність з метою виконання завдань відповідно до нової форми співпраці між Україною та ОБСЄ. Ця співпраця полягає в плануванні, виконанні та моніторингу проектів між відповідними органами влади України та ОБСЄ та її інституціями. Такі проекти можуть залучати всі аспекти діяльності ОБСЄ, а також державні і недержавні установи України. Напрямки діяльності: Підвищення участі громадськості у процесах прийняття рішень; Забезпечення гендерної рівності; Діяльність за результатами виборів; Удосконалення медіа-законодавства; Розвиток громадянського суспільства; Боротьба з корупцією. Заохочення економічного зростання та сприяння українським регіонам в залученні інвестицій; Соціальна адаптація військовослужбовців; Ліквідація боєприпасів в Новобогданівці та утилізація ракетного палива типу «меланж». А також ряд напрямків по програмі “Верховенство права та права людини”

6.4. Моніторинг та контроль за виконанням Стратегії розвитку та маркетингу туризму в Івано-Франківській області

З метою налагодження постійної співпраці із бізнесовими структурами та громадськістю пропонується на базі Робочої групи з розробки маркетингової стратегії туризму створити Координаційну Раду з питань моніторингу реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму області як громадський консультативно-дорадчий орган, що повинен діяти при обласній раді та обласній

державній адміністрації і бути утворений для моніторингу реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму, забезпечення дотримання основних положень Стратегії.

Координаційна рада повинна постійно дбати, аби Стратегія була надбанням всіх секторів громади, поєднаних загальними інтересами, пояснювати і пропагувати її, підтримуючи ентузіазм виконавців і зацікавленість інших внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на стан туристичної галузі.

Завданнями Ради повинні стати:

- моніторинг реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму;
- формування пропозиції щодо регіональної політики в сфері туризму;
- підготовка пропозицій щодо внесення змін та уточнень до Стратегії розвитку та маркетингу туризму, деталізації щорічних операційних завдань та програм діяльності;
- підготовка пропозиції та визначення виконавців з реалізації завдань та заходів Стратегії;
- налагодження партнерства з громадськістю області з розробки та реалізації спільних проєктів у сфері туризму;
- налагодження співпраці із міжнародними донорськими інституціями та фондами в Україні щодо пріоритетних напрямів розробки та реалізації проєктів та програм;
- формування пропозиції щодо програм навчання та підвищення кваліфікації працівників, задіяних у сфері туризму.

Створені робочі комісії (громадські ради, робочі групи) в рамках діяльності Координаційної ради, працюють над втіленням завдань та програм, передбачених Стратегією. Дієвість цієї системи органів, що забезпечують нагляд за виконанням та корекцією Стратегії, є необхідною умовою її успішного втілення.

Наглядаючи за процесом виконання Стратегії, Координаційна рада відслідковує, аби чергові завдання Стратегії знаходили своє відображення в місцевих бюджетах й річних Планах соціально-економічного розвитку області та її територіальних громад, в діях різних господарських суб'єктів туристичної індустрії області, які взяли на себе зобов'язання щодо участі в здійсненні завдань Стратегії, проєктах міжнародної технічної допомоги.

Завданнями відслідковування є:

1. Нагляд за дотриманням графіку виконання окремих завдань.
2. Аналіз прогресу стосовно запланованих завдань та результатів.
3. Вивчення причин невиконання окремих завдань, напрацювання рекомендацій щодо усунення недоліків.
4. Аналіз змін зовнішнього оточення - законодавства, конкуренції в регіоні, економічного стану.
5. Вивчення внутрішніх змін в області, які відбуваються поза межами Стратегії.
6. Аналіз змін в області (галузі) в результаті виконання Стратегії, оцінка дієвості і здійснимості окремих її складових.
7. Визначення критично важливих складових Стратегії.

Для досягнення успішного виконання Стратегії потрібно постійно аналізувати отриманні результати у відповідності до Стратегічних цілей і Завдань.

Обласна рада повинна періодично розглядати на своїх засіданнях питання виконання Стратегії. Інформація про хід виконання Стратегії в цілому, та окремих завдань, повинна доводитися до відома громадськості та бізнесу, щоб підтримувати їх зацікавленість у її реалізації.

Ці відомості повинні надаватися у формі аналітичних статей в друкованих засобах масової інформації області, виступів на місцевому радіо та телебаченні, оприлюднення на офіційних Інтернет сайтах області та регіональному туристичному порталі www.tourism.if.ua, річному звіті у вигляді бюлетеня.

Це спонукатиме до більш кваліфікованої перевірки й оцінки виконання Стратегії і забезпечить належний рівень інформування головних бенефіціарів щодо досягнутих у перебігу виконання Стратегії результатів.

Процес нагляду і оцінки виконання повинен бути формалізований. Це більшою мірою гарантуватиме, що за Стратегією вживатимуться відповідні заходи і що будуть досягнуті відчутні й вимірювані результати.

Важливе значення в пропагуванні результатів реалізації Стратегії відіграють зв'язки з громадськістю. Кожний причетний до Стратегії повинен бути ознайомлений із досягнутими проміжними підсумками в міру їхньої появи. Така інформація пов'язує Стратегію із ширшим загалом, доводячи до відома громадськості, що керівництво області своєчасно і компетентно підходить до виконання поставлених завдань.

Але відслідковування в цьому випадку не обмежується виконанням реєстраційної функції та аналізом виконання самої Стратегії. Контролювати й оцінювати слід також зовнішні фактори, щоб гарантувати, що Стратегічні цілі, передбачені Стратегією, не втратили свого значення.

Очевидно, що через певний час ситуація може змінитися настільки, що виникне необхідність часткового перегляду Стратегії. Ця необхідність є абсолютно нормальною і пов'язана з тим, що:

- вже виконана перша частина заходів, а, можливо, і досягнуті певні завдання;
- змінилась зовнішня та внутрішня ситуація;
- появились нові шляхи досягнення Бачення тощо.

На основі співставлень досягнутого із запланованими Цілями і Завданнями як усю Стратегію, так і підсумки виконання її окремих чергових етапів, необхідно постійно переглядати. Якщо результати занадто відрізняються від поставлених Цілей і Завдань, Координаційна рада разом з керівництвом області повинна з'ясувати причини і вирішити, які зміни внести до Стратегії, які нові Програми здійснити, від досягнення яких Цілей відмовитися, які нові Цілі передбачити, як перерозподілити ресурси або яких відповідальних осіб замінити.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дробенко Г., Брусак Р. Свірський Ю. – Стратегічне планування розвитку територіальних громад (методичний посібник). – СПОЛОМ, Львів. – 2001.
2. Закон України “Про внесення змін і доповнень до Закону України “Про туризм” від 18.11.2003 року.
3. Закон України “Про особисте селянське господарство” від 15.05.2003р. №742-IV”
4. Закон України “Про державне прогнозування і розроблення програм економічного і соціального розвитку України”.
5. Залучення громадськості до управління розвитком територій / В рамках проекту “Активна громадськість – ефективне управління” (реформування системи муніципального управління через передачу частини управлінських функцій неприбутковим організаціям. – Івано-Франківськ, Асоціація економічного розвитку Івано-Франківщини, 2001 р. – 24 с.
6. Здійснення моніторингу виконання стратегічних планів розвитку територій / В рамках проекту “Активна громадськість – ефективне управління” (реформування системи муніципального управління через передачу частини управлінських функцій неприбутковим організаціям. – Івано-Франківськ, Асоціація економічного розвитку Івано-Франківщини, 2001р. – 24 с.
7. Зелений туризм та сільський зелений еко-туризм, www.kmu.gov.ua
8. Кинг У., Клиланд Д. Стратегическое планирование и хозяйственная политика. М.: Прогресс, 1982. – 399с.
9. Коломийчук В.С. Соціально-економічний розвиток адміністративного району в умовах перехідної економіки (підходи до вивчення, стратегії розвитку). – Тернопіль: Укрмедкнига, 2001.
10. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). 2-е вид., перероб. та доп. – К: Альтерпрес, 2003. – 436 с.
11. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу: Навч. посібник. – К: Центр навчальної літератури, 2004. – 272 с.
12. Туризм у ХХІ столітті: глобальні тенденції і регіональні особливості: Матер. II-ої Міжнар. Наук. практ. конф. (10-11 жовтня, 2001 р.) / Редкол.: Цибух В.І. (голова) та ін. – К: Знання України, 2002. – 560 с.
13. Портер Майкл Е. Стратегія конкуренції / Пер. з англ. А.Олійник, Р. Скільський. – К: Основи, 1997. – 390 с.
14. Азове Г.Л., Челенков А.П. Конкурентные преимущества фирмы. – М.: ОАО Типография “НОВОСТИ”, 2000. – 256 с.
15. Дурович А.П. Управление маркетингом в туризме. – Мн.: БГЭУ, 2000.
16. Ламбен Ж.-Ж. Стратегический маркетинг. – СПб.: Наука, 1996.
17. Методика підбору членів дорадчого комітету та основні засади їх роботи / В рамках проекту “Активна громадськість – ефективне управління” (реформування системи муніципального управління через передачу частини управлінських функцій неприбутковим організаціям). – Івано-Франківськ, Асоціація економічного розвитку Івано-Франківщини, 2001 р. – 16 с.
18. В. Нудельман, І. Санжаровський. Розробка та реалізація Стратегій розвитку територіальної громади: загальні засади методики. К: ДатаБанк Україна, 2002.
19. Парламент та проблеми розвитку регіонального та місцевого самоврядування в Україні: Матеріали міжнародних семінарів 1999-2000 – Київ, Інститут громадянського суспільства, 2001. – 206 с.
20. Права і обов'язки мешканців сіл, селищ, міст (методичні рекомендації для територіальних громад сіл, селищ, міст). – Полтава, Виконавча дирекція асоціації міст Полтавщини, 2001 р.
21. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні. – ред. В.К.Федорченка. – К.: Юрінкомінтер. – 2002.
22. Програма розвитку туризму в Івано-Франківській області на 2002-2010 роки. – Галичина. – № 9 – 2002.
23. Семінар WTO, Президентський вісник, www.visnyk.org.ua
24. “Стан та перспективи розвитку туризму в Україні”. (Щорічна доповідь, 2003 р.). – Державна туристична адміністрація України, Науковий центр розвитку туризму. – Цибух В.І. – Київ. – 2004

25. "Туризм в Україні", статистичний бюлетень, 2004. Державна туристична адміністрація України
26. Чи повинна держава втручатися в приватний бізнес? (за матеріалами проекту "Громадські слухання: єднання в ім'я прогресу". –К., Інститут реформ, 1999.
27. Фленері Д. // Маркетингова стратегія та план діяльності на 2001 рік. Карпатський регіон України: Засідання наглядової ради PRUK – 9802 № 5 від 16.10.2000 року. – Львів, 2000. - 22 с.
28. C.R. Bryant, R.E. Preston, 1987a. A Framework for Local Initiatives in Economic Development. Waterloo: Economic Development Program, Economic Development Bulletin No. 1.
29. C.R. Bryant, R.E. Preston, 1987b. Strategic Economic Planning and Local Development. Waterloo: Economic Development Program, Economic Development Bulletin No. 2.
30. C.R. Bryant, R.E. Preston, 1988a. Information for Local Economic Development. Waterloo: Economic Development Program, Economic Development Bulletin No. 3.
31. C.R. Bryant, R.E. Preston, 1988b. The Local Economic Development Officer: The Job and its Role in the Community. Waterloo: Economic Development Program, Economic Development Bulletin No. 4.
32. C.R. Bryant, D.J. Dudycha, and R. E. Preston, 1988c. Marketing and Local Economic Development. Waterloo: Economic Development Program, Economic Development Bulletin No. 5.
33. C. R. Bryant and R. E. Preston, 1990: Economic Development in Small Towns and Rural Environments. Waterloo: Economic Development Program, Economic Development Bulletin No. 10.
34. G. Davidson, Lectures on Small Town and Rural Area Local Economic Development Planning. University of Waterloo, LED 685. The Theory of Local Economic Development, 1994, 1995.
35. D. J. Dudycha, C. R. Bryant and R. E. Preston, 1992: Forecasting in Economic Development. Waterloo: Economic Development Program, Economic Development Bulletin No. 9.
36. Economic Council of Canada, From the Bottom Up: The Community Economic-Development Approach. Ottawa: Economic Council of Canada, 1990.
37. S. R. Gallagher, "The London Incubator Centre," Papers in Canadian Economic Development. Vol. 1. 1986, pp. 193-208.
38. J. Morand. Local Economic Development: Planning, Prospecting and Marketing. Waterloo: University of Waterloo Economic Development Program. Economic Development Bulletin. New Series. No. 1. 1996.
39. Lang, Peter; LETS Work: Rebuilding the Local Economy. Grover Books, Bristol, 1994.
40. McConnell, C. R., S. Brue, T. Barbiero; Macro Economics. Sixth Edition, McGraw-Hill Ryerson, Toronto, 1993.
41. Seregeldin, Ismail; Sustainability and the Wealth of Nations: First Steps in an Ongoing Journey. The World Bank, Washington D.C. September 1995.
42. Tomlinson, John; Honest Money: A Challenge to Banking. Helix Editions Ltd., Deddington, Oxfordshire, 1993.
43. Wolfgang Nahrstedt. Tonka Pancic Kotbol.// Leisure, Culture and tourism in Europe. – Dubrovnik, 1997. – 445 с.

Інтернет-джерела

1. www.aedif.if.ua
2. www.auc.kiev.ua
3. www.business.if.ua
4. www.civicua.org
5. www.icps.kiev.ua
6. www.idc.kiev.ua
7. www.kmu.gov.ua
8. www.mincult.gov.ua
9. www.rada.gov.ua
10. www.tourism.gov.ua
11. www.worldbank.org

ОПЕРАЦІЙНІ ЗАХОДИ

Стратегічна ціль 5: Стратегія маркетингу та просування області на внутрішньому та міжнародному туристичних ринках.

1. Завдання, заходи

Формування туристичного іміджу та бренду області:

- оголошення, проведення конкурсу на розробку туристичного логотипу області;
- визначення переможця;
- розробка типового положення про використання логотипу, туристичного бренду та промоційного гасла області в промоційних заходах;
- оприлюднення інформації про порядок співпраці у використанні промоційних брендів та логотипу області учасниками туристичного ринку області

Термін – 2007

Виконавці – РТЩ, туристичні підприємства

Сума коштів в рік, тис. грн. – 10,5

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 10,5

2. Завдання, заходи

Проведення щорічних досліджень та оприлюднення результатів:

- туристичного продукту (якість, інновації, ціни, методи просування, способи дистрибуції та продажу, наслідки та результати продаж, частка на ринку);
- ринку споживачів (потреби, очікування, зацікавлення до окремих видів відпочинку, поведінка споживачів на ринку, структура покупців туристичних продуктів та послуг);
- підприємств туристичної галузі (імідж, частка на ринку, результати та наслідки продажу певних туристичних продуктів, організаційна структура, фінансові, кадрові та матеріальні ресурси, ефективність маркетингових заходів);
- організацій та інституцій, які провадять свою діяльність на користь розвитку туризму (імідж, організаційна структура, фінансові, кадрові та матеріальні ресурси, ефективність маркетингових заходів);
- навколишнього середовища та оточення (загальні умови, що переважають на туристичному ринку, конкуренція, соціально-економічний стан, ринкова кон'юнктура, тенденції, техніки та технології, нормативно-правове та регуляторне середовище тощо).

Термін – 2007-2015

Виконавці – АЕРІФ, туристичні підприємства

Сума коштів в рік, тис. грн. – 110,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 990,0

Примітка – 2 дослідження в рік

3. Завдання, заходи

Формування туристичних продуктів області та створення ринку туристичних послуг:

- підтримка та поновлення бази даних про туристичні ресурси Івано-Франківщини (www.tourism.if.ua);
- розробка віртуальної геоінформаційної системи (ТАІФ);
- розробка Операційної програми туристичних продуктів Івано-Франківської області;
- розробка нових туристичних продуктів на основі;
- сегментація ринку туристських послуг та визначення основних цільових груп туристів області;
- ідентифікація методів та каналів збуту (розповсюдження та продажу) туристичних продуктів області;
- розробка та впровадження програм “терпимості” (лояльності);

- створення інтегрованих пропозицій (продуктові пакети);
- проведення промоційної кампанії з формування моди на відпочинок в Івано-Франківській області

Термін – 2007-2015

Виконавці – АЕРІФ, туристичні підприємства, РТЩ, управління туризму ОДА та РДВ

Сума коштів в рік, тис. грн. – 90,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 250,0

Примітка – 2007 – 90,0 2008-2013 – 20,0 тис. грн. щороку

4. Завдання, заходи

Статистика та діагностика туристичних потоків.

Налагодження співпраці із інституціями, що збирають статистичну інформацію в Україні.

Збір та аналіз статистичних даних щодо стану та тенденцій розвитку туристичної галузі.

Розробка додаткових підходів та форм для отримання статичних даних в галузі туризму та супутніх сферах.

Налагодження співпраці із закладами туристичної галузі з метою отримання статистичних даних щодо показників діяльності комерційних організацій.

Термін – 2007-2015

Виконавці – АЕРІФ, управління туризму ОДА та РДВ, управління статистики

Сума коштів в рік, тис. грн. – 20,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 180,0

5. Завдання, заходи

Аналіз конкурентних ринків;

аналіз організаційної структури та методів діяльності конкурентів (регіонів України та іноземних країн);

аналіз технологій та ноу-хау;

аналіз людських ресурсів;

аналіз ринкової поведінки, маркетингової стратегії конкурентів;

аналіз регіональної політики та євро-інтеграційної політики

Термін – 2007-2015

Виконавці – АЕРІФ, управління туризму ОДА та РДВ, управління зовнішніх зв'язків, РТКР

Сума коштів в рік, тис. грн. – 40,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 320,0

Примітка – 2007-40,0 2008-2013 – 280,0

6. Промоційні заходи та акції

6.1. Завдання, заходи

Створення єдиного календаря культурних, спортивних, видовищних та туристичних подій, що організуються різними інституціями, та спільне просування таких заходів

Термін – 2007-2015

Виконавці – управління туризму ОДА та РДВ, управління культури, РТЩ, мережа ТЩ

Сума коштів в рік, тис. грн. – 4,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 36,0

6.2. Завдання, заходи

Організація та проведення навчальних та ознайомчих турів для українських та іноземних представників засобів масової інформації, туроператорів, представників громадських організацій, комерційних та представницьких інституцій.

Термін – 2007-2015

Виконавці – РТКР, РТЩ, мережа, туристичні підприємства

Сума коштів в рік, тис. грн. – 80,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 720,0

Примітка – мінімум 4 рази на рік

6.3. Завдання, заходи

Організація регіональних конкурсів, які заохочують місцеве населення до збереження навколишнього природного та культурного середовища, створення позитивного іміджу області як “гостинної”

Термін – 2007-2015

Виконавці – НДО, РТЩ, мережа

Сума коштів в рік, тис. грн. – 5,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 45,0

6.4. Завдання, заходи

Організація щорічного туристичного конкурсу серед учасників туристичного ринку області.

Термін – 2007-2015

Виконавці – РТЩ, управління туризму ОДА та РДА

Сума коштів в рік, тис. грн. – 50,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 450,0

6.5. Завдання, заходи

Проведення круглих столів, конференцій та зустрічей із представниками туристичної галузі області

Термін – 2007-2015

Виконавці – РТЩ, управління туризму ОДА та РДА

Сума коштів в рік, тис. грн. – 10,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 90,0

Примітка – мінімум 4 рази на рік

6.6. Просвітництво серед місцевого населення області.

Завдання, заходи

Оприлюднення Стратегії розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області

Термін – 2007

Виконавці – РТЩ, управління туризму ОДА та РДА, РТРК, АЕРІФ

Сума коштів в рік, тис. грн. – 10,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 10,0

Завдання, заходи

Розробка навчальних програм для середніх навчальних закладів з урахуванням вивчення історії регіону, етнографії, палеонтології, краєзнавства та організація протуристичних, мистецьких та інших конкурсів про регіон та його унікальні особливості

Термін – 2007-2015

Виконавці – РНЦ, управління освіти, навчальні заклади, управління туризму ОДА та РДА

Сума коштів в рік, тис. грн. – 20,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 60,0

Примітка – 2007 – 20,0 2008-2013 – 40,0

6.7. Налагодження співпраці із засобами масової інформації.

Завдання, заходи

Друковані засоби масової інформації.

– проведення рекламних кампаній та розміщення туристичної реклами області в друкованих виданнях держави

Термін – 2007-2015

Виконавці – РТЦ, РТКР, туристичні підприємства

Сума коштів в рік, тис. грн. – 40,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 360,0

Примітка – 5 видань, двічі на рік

Завдання, заходи

Телебачення.

♦ розробка та поширення короткого (до 20-30 секунд) рекламного ролику в кількох іноземномовних версіях (українська, англійська, російська, німецька, польська) та його розміщення на телеканалах;

♦ опрацювання та розповсюдження відеофільму про туристичні особливості Івано-Франківщини з описом конкретних туристичних пропозицій (на DVD).

Термін – 2007-2015

Виконавці – управління туризму ОДА та РДА, РТКР, туристичні підприємства, ЗМІ

Сума коштів в рік, тис. грн. – 50,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 450,0

6.8. Завдання, заходи

Система зовнішньої реклами:

♦ опрацювання єдиного стилю бігбордів;

♦ виготовлення та розміщення на території області, по можливості – на території України

Термін – 2007-2015

Виконавці – РТЦ, управління туризму ОДА та РДА, туристичні підприємства

Сума коштів в рік, тис. грн. – 30,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 270,0

Примітка – 10 бігбордів, двічі на рік.

6.9. Завдання, заходи

Заходи та фестивалі, що проводяться в Івано-Франківській області:

♦ Збір та узагальнення інформації про іміджеві фестивалі та заходи;

♦ Партнерство в їх проведенні та просуванні

- ◆ Планування проведення заходів на рік
- ◆ Визначення тематики, термінів та місця проведення нових заходів
- ◆ Формування календаря культурних заходів та його оприлюднення

Термін – 2007-2015

Виконавці – РТЩ, управління туризму ОДА та РДА, РТКР, управління культури, управління спорту

Сума коштів в рік, тис. грн. – 3,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 36,0

6.10. Заходи, що проводяться за межами Івано-Франківської області

6.10.1 Завдання, заходи

Туристичні виставки та ярмарки:

в Україні:

- ◆ міжнародні туристичні виставки “УІТТ” (березень, м. Київ) та “Україна” (жовтень, м. Київ), представлення області єдиним обласним стендом;
- ◆ міжнародні туристичні виставки в м. Ужгород (вересень) та м. Львів (жовтень) – представлення області єдиним обласним стендом;
- ◆ регіональні виставки в м. Одеса, Дніпропетровськ, Донецьк – представлення області єдиним обласним стендом;

Термін – 2007-2015

Виконавці – РТЩ, управління туризму ОДА та РДА, РТКР, управління культури, туристичні підприємства

Сума коштів в рік, тис. грн. – 50,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 450,0

6.10.2 Завдання, заходи

- ◆ на міжнародних туристичних виставках закордоном:
- ◆ єдиним обласним стендом на регіональних та міжнародних туристичних виставках в регіонах партнерах Івано-Франківської області на основі підписаних двосторонніх угод про співпрацю та партнерство;
- ◆ на об'єднаному національному стенді України під егідою Ради з туризму Карпатського регіону в Польщі (Познань, Варшава), Росії (Москва, Санкт-Петербург), Німеччина (Берлін), Австрія (Відень), Італія (Мілан), Іспанія (Мадрид), Великобританія (Лондон).

Термін – 2007-2015

Виконавці – РТЩ, управління туризму, управління зовнішніх зв'язків ОДА та РДА, РТКР, управління культури, туристичні підприємства

Сума коштів в рік, тис. грн. – 100,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 900,0

6.10.3 Завдання, заходи

Організація обмінів делегаціями

- ◆ налагодження та підтримка міжнародної та міжрегіональної співпраці різних партнерів та інституцій: органів місцевого самоврядування (міста та регіони партнери), підприємств, закладів освіти та культури. Проведення програм обміну молоддю, групами та делегаціями

Термін – 2007-2015

Виконавці – РТЩ, НДО, управління туризму, управління зовнішніх зв'язків ОДА та РДА, РТКР, управління культури, туристичні підприємства

Сума коштів в рік, тис. грн. – 60,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 540,0

7. Завдання, заходи

Налагодження співпраці із партнерами:

- ♦ із основними “постачальниками” туристів в Івано-Франківську область – авіакомпаніями, туристичними операторами, – щодо включення інформації про Івано-Франківщину в їхні туристичні пакети та рекламні матеріали;
- ♦ підтримка НДО області у реалізації проектів та програм з розвитку та маркетингу туризму

Термін – 2007-2015

Виконавці – РТКР, РТІЦ, АЕРФІ, ІФОО ССРСЗТ, інші НДО, управління туризму ОДА та РДА

Сума коштів в рік, тис. грн. – 5,0; підтримка – 100,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 45,0; підтримка – 900,0

8. Завдання, заходи

Промоційні видання:

- ♦ Загальна іміджева публікація про область (5 мов);
- ♦ Спеціалізовані видання за напрямками відпочинку, туристичними продуктами області та унікальними для України атракціями (20 різних)

Термін – 2007-2015

Виконавці – РТКР, РТІЦ, АЕРФІ, відповідні громадські організації, управління туризму, туристичні підприємства

Сума коштів в рік, тис. грн. – 80,0; спеціалізовані видання – 100,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – спеціалізовані видання – 1620,0

9. Завдання, заходи

Використання Інтернету для просування туристичних продуктів області

Термін – 2007-2015

Виконавці –РТІЦ, мережа, туристичні підприємства

Сума коштів в рік, тис. грн. – 20,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 180,0

10. Розвиток обласної системи туристичної інформації

10.1. Завдання, заходи

Створення та впровадження обласної єдиної туристично-інформаційної системи

Термін – 2007-2015

Виконавці –РТІЦ, мережа, туристичні підприємства

Сума коштів в рік, тис. грн. – 6,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 54,0

10.2. Завдання, заходи

Підтримка діяльності мережі туристично-інформаційних центрів, створення нових туристично-інформаційних центрів

Термін – 2007-2015

Виконавці –РТІЦ, мережа, туристичні підприємства

Сума коштів в рік, тис. грн. – 60,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 540,0

10.3. Завдання, заходи

Рекламно-інформаційні матеріали (про окремі райони, матеріали для роботи ТПЦ)

Термін – 2007-2015

Виконавці – РТПЦ, мережа, туристичні підприємства

Сума коштів в рік, тис. грн. – 50,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 450,0

10.4. Завдання, заходи

Категоризація туристичних садиб (аудит, перевірка категоризованих)

Термін – 2007-2015

Виконавці – РТПЦ, ІФОО ССРСЗТ, мережа, туристичні підприємства

Сума коштів в рік, тис. грн. – 50,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 450,0

Примітка – до 100 садиб щороку

10.5. Завдання, заходи

Знакування туристичних атракцій (аудит, виготовлення та встановлення знаків, поповнення інформації про ознаковані туристичні атракції)

Термін – 2007-2015

Виконавці – РТПЦ, мережа, туристичні підприємства

Сума коштів в рік, тис. грн. – 50,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 450,0

Примітка – до 50 об'єктів щороку

10.6. Завдання, заходи

Маркування туристичних маршрутів

Термін – 2007-2015

Виконавці – Управління туризму, ГО “Карпатські Стежки”, туристичні підприємства

Сума коштів в рік, тис. грн. – 50,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 450,0

Примітка – до 50 км щороку

11. Завдання, заходи

Моніторинг за ефективністю виконання заходів маркетингової стратегії

Термін – 2007-2015

Виконавці – Координаційна рада

Сума коштів в рік, тис. грн. – 100,0

Сума на період з 2007 по 2015 рік – 900,0

Примітка:

За умови відсутності коштів міжнародної технічної допомоги, розподіл видатків між виконавцями Стратегії виглядає наступним чином:

Бюджетне фінансування – 70%

Видатки туристичних підприємств – 25%

Співучасть у фінансуванні з боку громадських організацій – 5%

ОПЕРАЦІЙНІ ЗАХОДИ

№ з/п	Завдання	Термін	Відповідальні / виконавці	Примітка
1	2	3	4	5
1.	Створення цікавої та унікальної туристичної пропозиції на основі туристичного потенціалу області.			
1.1	Покращення існуючих туристичних продуктів			
1.1.1	Розвиток та комерціалізація туристичних продуктів.			
	Створення туристичних пакетів що забезпечує 100 відсоткове використання часу туриста, та налагодження їх продажу через туристичні агенції.			
	Створення туристичних маршрутів, що об'єднують атракції під єдиним гаслом (наприклад “Прикарпатське кільце”, „Пам'ятками дерев'яної архітектури ”)			
	Створення мережевих туристичних продуктів			
	Модифікація туристичних продуктів у відповідності до потреб туристичних ринків			
	Управління туристичними продуктами та їх реалізація через спеціалізовані інституції (Наприклад – туристичними шляхами – “Карпатські стежки”)			
	Покращення проведення промоційної політики окремих туристичних продуктів на місцевому, національному та міжнародному рівнях			
	Налагодження співпраці між операторами окремих туристичних продуктів з метою створення єдиної пропозиції.			
1.1.2	Диверсифікація туристичних послуг			
	Доповнення пакету туристичних послуг додатковими послугами та атракціями, що сприятиме збільшенню тривалості перебування туристів на відпочинку в області, збільшенню обсягів та переліку наданих послуг, збільшенню конкурентоздатності запропонованих послуг та продуктів Максимальне залучення послуг закладів культури до формування туристичного продукту, в тому числі послуг музеїв, творчих майстерень, художніх колективів тощо.			
1.1.3	Створення туристичної пропозиції за схемою: від цінності ресурсу через атракцію до туристичного продукту			
	Проведення навчань з методології формування та реалізації туристичних продуктів для представників влади, бізнесу та громадськості			
	Використання інформації про туристичний потенціал для формування на їх основі унікальних туристичних пропозицій			
1.2	Розвиток нових туристичних продуктів			
1.2.1	Розробка та реалізація Програми створення та впровадження туристичних продуктів Івано-Франківській області.			
1.2.2	Посилення сформованих торгових марок туристичних продуктів (брендів) з використанням їх унікальності та особливості, партнерства при опрацювання та просуванні брендів.			
1.2.3	Створення та розвиток туристичних регіональних, міжоб-			

	ласних та трансактордонних кластерів			
1.2.4	Визначення незаповнених ніш туристичного ринку та розвиток спеціалізованих туристичних продуктів (краєзнавство, мисливство, рибальство, альпінізм, вузькоколіїний, природничий та промисловий туризм тощо)			
2.	Забезпечення галузі висококваліфікованими кадрами для обслуговування туристів, управління розвитком туризму в області.			
2.1	Проведення досліджень з метою визначення потреби галузі в кадрах.			
2.1.1	Проведення досліджень ринку праці у туризмі та поширення їх результатів			
2.1.2	Проведення досліджень потреб серед роботодавців та працівників.			
2.1.3	Моніторинг ефективності навчальних програм.			
2.2	Підготовка нових кадрів для обслуговування туристів.			
2.2.1	Приведення у відповідність системи навчання у спеціалізованих і вищих навчальних закладах до потреб сучасного туристичного ринку та специфіки області.			
	Проведення інвентаризації та аналізу навчальних програм			
	Налагодження співпраці між спеціалізованими закладами (закордонні стажування, практичні заняття, конференції та семінари, тощо)			
2.2.2	Налагодження співпраці між роботодавцями та освітніми закладами.			
2.2.3	Реалізація освітніх програм для безробітних та соціально незахищених верств населення			
2.2.4	Створення спеціалізованих освітніх закладів			
2.3	Підвищення рівня кваліфікації працівників основних та супутніх галузей, розвиток просвітницької діяльності серед населення			
2.3.1	Запровадження професійної інтегрованої освітньої системи для кадрів, які безпосередньо працюють у туризмі та кадрів супутніх галузей			
	Розробка та впровадження Концепції підвищення кваліфікації кадрів туристичної індустрії Регіональним навчальним центром, утвореним на базі Регіонального туристично-інформаційного центру			
	Забезпечення діяльності Регіонального навчального центру шляхом налагодження партнерства влади, бізнесу та громадськості.			
2.3.2	Впровадження системи ефективного професійного стажування			
2.3.3	Впровадження регіональної системи підвищення якості через реалізацію відповідних сертифікованих програм.			
2.3.4	Запровадження громадської просвіти щодо важливості туристичної галузі.			
3.	Забезпечення врівноваженого розвитку області та управління туристичним середовищем			
3.1.	Покращення комунікаційної доступності до регіону, атракцій та туристичних продуктів			
3.1.1	Розбудова міжнародного аеропорту м. Івано-Франківська			

	та аеродромів в містах обласного підпорядкування.			
3.1.2	Створення пішого переходу у Верховинському районі (Шибене) із Румунією.			
3.1.3	Збільшення доступності залізничного та автомобільного сполучення до області та до її туристичних атракцій, в тому числі покращення стану та будівництво нових автомобільних шляхів.			
3.1.4	Розбудова придорожньої інфраструктури (місця для паркування й обслуговування транспорту та пасажирів, панорамні місця, мережа торговельного та сервісного обслуговування туристів, тощо).			
3.1.5	Розвиток та рівномірне розміщення інфраструктури послуг (банкомати, СТО, заправки)			
3.2	Розвиток туристичної інфраструктури на основі врівноваженого розвитку області			
3.2.1	Запровадження системи просторового планування розвитку території з метою мінімалізації негативних наслідків від розвитку та діяльності в сфері туризму.			
3.2.2	Рівномірна розбудова закладів розміщення та харчування з різним рівнем обслуговування			
3.2.3	Розбудова рекреаційної, культурно-розважальної та спортивної інфраструктури, що направлена на конкретних споживачів.			
3.2.4	Підтримка, управління та розвиток туристичними шляхами			
3.2.5	Розбудова туристичної інфраструктури в межах заповідних територій (організація пересування туристів, координація діяльності між об'єктами природно-заповідного фонду, тощо).			
3.2.6	Регіоналізація інфраструктури (використання автентичних елементів регіону при проектуванні та облаштування туристичних об'єктів).			
3.2.7	Використання цінностей природного й антропогенного середовища для потреб туристів			
3.2.8	Покращення доступності області для осіб з обмеженими можливостями та літніх людей.			
3.3	Охорона навколишнього середовища і збереження історико-культурної спадщини.			
3.3.1	Проведення екологічної просвіти в школах, серед населення та туристів			
3.3.2	Підвищення якості природного оточення (охорона навколишнього середовища, покращення забезпечення об'єктами комунального господарства (водопостачання, каналізація, очисні споруди, відходи), благоустрою території, тощо)			
3.3.3	Рівномірний розвиток туристичних потоків згідно пріоритетних напрямків та стратегічних територій розвитку туризму в області.			
3.3.4	Відновлення, покращення та розвиток історичних центрів, пам'яток культури, історії, архітектури			
4.	Формування інституційного оточення та налагодження міжсекторного партнерства			

4.1.	Посилення секторів: влади, бізнесу та громадськості			
4.1.1	Проведення спільних заходів (проектів, конференцій, семінарів, з'їздів, стажування, тощо) для розуміння та вирішення спільних проблем.			
4.1.2	Розвиток міжрегіональних та міжнародних контактів (для розробки та реалізації спільних проектів, проведення спільних заходів, створення спільних туристичних продуктів, обміну досвідом).			
4.1.3	Підтримка діяльності Ради з туризму Карпатського регіону та делегування частини повноважень щодо координації діяльності з налагодження міжрегіонального партнерства та міжнародної співпраці з розвитку туризму			
4.1.4	Стимулювання розвитку громадського сектору та бізнесу			
	Налагодження тісної співпраці між владою та громадськими організаціями, бізнесом			
	Збільшення доступу до інформації про заплановані заходи, інвестиції, проекти, результати досліджень та аналізу в туристичній сфері			
	Залучення громадських організацій до процесу аналізу, досліджень, планування та програмування розвитку туризму			
	Підтримка розвитку Регіонального туристично-інформаційного центру та його мережі в районах (містах) області (делегування повноважень щодо маркетингових та промоційних заходів, матеріально-технічне забезпечення, надання в безоплатне користування приміщення, залучення центру до реалізації проектів та програм у сфері туризму за рахунок бюджетних коштів)			
	Підтримка діяльності Івано-Франківської обласної організації Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні (проведення навчальних заходів, пропагування відпочинку на селі, участь у розробці та реалізації проектів з розвитку сільського туризму)			
	Покращення доступу бізнесу до фінансових ресурсів (інвестиційні рекомендації, доступ до результатів ринкових досліджень, зразкові бізнес-плани)			
	Створення сприятливого інвестиційного середовища			
4.1.5	Посилення діяльності структур туризму в районних і міських органах влади та місцевого самоврядування			
4.2.	Формування міжсекторного партнерства			
4.2.1	Спільна розробка, реалізація та моніторинг проектів			
4.2.2	Стимулювання розвитку туристичних інвестицій.			

Туристичний потенціал територій Івано-Франківської області

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА МІСЬКА РАДА

Територія – 8370 га.

Населення – 233,4 тис. осіб.

Івано-Франківськ – один з найбільших економічних і культурних обласних центрів на заході України.

Перша згадка про це місто під назвою Станиславів датується 1662 р., коли воно одержало магдебурзьке право. Місто було засноване як фортеця для захисту від набігів кримських татар та опорний пункт польських магнатів Потоцьких у галицькій землі. Фортеця неодноразово витримувала облогу турецьких та російських військ. Станиславів починався з Ринкової площі і ратуші, які у видозміненому вигляді збереглися донині. В його подальшій розбудові знайшли відблеск містобудівні ідеї Ренесансу про “ідеальне місто”, що втілені в плануванні середмістя, його вулицях, храмах і кам’яницях.

У XVIII – XIX ст. місто було значним торгово-ремісничим осередком Польщі, а від 1772 р. – Австрії (від 1867 р. – Австро-Угорщини).

Під час світової війни в 1915 – 1916 рр. За місто точилися жорстокі бої. Частина історичної забудови була зруйнована й відновлена вже в новітніх архітектурних формах.

Після розпаду Австро-Угорщини в 1918 р. Була створена Західно-Українська Народна Республіка. Станиславів протягом січня – травня 1919 р. був її столицею. У цей час тут побували визначні українські діячі М. Грушевський, В. Винниченко, С. Петлюра, Є. Коновалець.

Під час другої світової війни місто три роки (1941-1944) було під фашистською окупацією. Боротьбу із загарбниками очолили підпільники Організації Українських Націоналістів – Української Повстанської Армії.

У 1962 р. місто відзначило своє 300-річчя. Воно було перейменоване, відтоді носить ім’я видатного письменника та громадського діяча Івана Франка, який неодноразово тут бував.

Івано-Франківськ, де діє міжнародний аеропорт, сходяться залізничні та автомобільні магістралі, справедливо вважається туристичними воротами Карпат. У нашому місті гостей чекають сучасні готелі, в яких одночасно розмістяться понад 1100 осіб.

Любителям сакрального туризму неодмінно сподобається оновлена площа Шептицького. Тут привертає увагу одна з найдавніших споруд міста – ренесансний Парафіяльний костел, збудований в 1703 році, що був свого часу фамільною молитовнею й усипальницею графів Потоцьких. Тепер у ньому міститься Художній музей, де зосереджені цінні пам’ятки галицького іконопису й барокової культури, твори класиків західноукраїнського і центральноєвропейського малярства. Ліворуч – елегантна ротонда з фонтаном і фігурою Діви Марії. За нею – споруда колишнього єзуїтського костелу (1763 р.), а нині – кафедрального собору Святого Воскресіння УГКЦ. Поруч знаходиться Вірменська церква (1762 р.). За радянського періоду в ній містився Музей релігії та атеїзму, тепер – Святопокровський собор Української автокефальної церкви.

Транспортна інфраструктура

Відстань до Києва - 614 км., залізницею – 716 км.

Відстань до найближчих обласних центрів

– Ужгорода – 301 км.

– Рівного – 292 км.

– Чернівців – 143 км.

– Львова – 135 км.

– Тернополя – 134 км.

Довідка залізничного вокзалу – (0342) 21-22-23

Довідка автовокзалу – (0342) 2-38-30

Довідка аеропорту – (0342) 59-80-06

Туристична довідка – (0342) 50-20-20

Регіональний туристично-інформаційний центр, вул. Галицька, 4а

тел. (0342) 50-24-74, e-mail: ctb@trade.gov.if.ua, www.tourism-carpathian.com.ua

Цікаві природні об'єкти

Парк культури і відпочинку ім. Т.Шевченка. Пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення. Площа 25 га. Парк з віковими і цінними декоративними породами, лебединими ставками. Місце масового відпочинку.

Пам'ятки історико-культурної спадщини

Пам'ятні місця і місця історичних подій

- Обеліск на честь визволення міста від фашистських загарбників у 1944 р.
- Будинок, у якому працював у 1919 р. ідеолог стрілецтва і військовий діяч ЗУНР – Д. Вітовський – вул. Грюндвальдська, 11
- Меморіальне кладовище радянських воїнів, полеглих при визволенні Івано-Франківська від фашистів у 1944 р.
- Будинок (пам'ятка архітектури, 1827 р.), в якому неодноразово виступав І. Франко – вул. Галицька, 7
- Місце розстрілу фашистами 27 українських патріотів 17.11.1943 р. – біля синагоги на вул.Страчених, 7
- Будинок, в якому засідала Національна рада ЗУНР і 03.01.1919 р. прийняла ухвалу про об'єднання з УНР. На початку 1919 р. тут були М. Грушевський, В. Винниченко, С. Петлюра – вул. Шевченка, 1

Пам'ятники

- Воїнам-афганцям
- Монумент соборності українських земель
- А.Міцкевичу
- І.Франку
- Віце-президенту ЗУНР Л.Бачинському

Пам'ятки архітектури

- Катедральний собор Святого воскресіння. Колишній костьол єзуїтів, 1763 р. – майдан Шептицького, 22. У стилі бароко. Реставрований в 1988 р. Належить Українській греко-католицькій церкві.
- Колишній єзуїтський колегіум, 1742 р. – майдан Шептицького, 21
- Колишній вірменський костьол, 1762 р. – вул. Вірменська, 6. Зразок зрілого бароко. Належить Українській Автокефальній Православній церкві.
- Міська ратуша, 1695 р. – пл. Ринок 4а. Має хрестоподібний вигляд, відбудована в 1929 – 1932 рр. Тут розміщений краєзнавчий музей.
- Колишня реальна школа, 1872 р. – вул. Незалежності, 17
- Колишній єзуїтський костьол, 1895 р. – вул. Грюндвальдська, 3
- Комплекс колишнього замку Потоцьких, 1682 р. – вул. Шпитальна, 1
- Пивоварний завод, 1767 р. – вул. Новгородська, 49
- Пивоварний завод (солодовий цех), 1767 р. – вул. Новгородська, 28
- Житловий будинок, 1737 р. – вул. Галицька, 14

Музеї

Краєзнавчий музей

вул. Галицька, 4 а, тел. 2-21-22, 2-23-26

Заснований у 1939 році на основі збірок Покутського музею і музею Гуцульщини в Жаб'є. У фондах краєзнавчого музею зберігається більше ніж 105 тис. одиниць матеріальної та художньої культури Прикарпаття. Музей щорічно відвідує понад 110 тис. осіб. Працюють відділи минулої історії, сучасної історії, народного мистецтва та природничий. Відділ сучасного мистецтва демонструє розвиток декоративно-прикладних ремесел, а саме художньої обробки дерева, шкіри, ткацтва, вишивки, кераміки.

Художній музей

вул. Низова, 2, тел. 4-40-38

вул. Галицька, 41 – фонди,

пл. Митрополита А. Шептицького, 8

Музей є скарбницею сакрального образотворчого і народного мистецтва краю. Його п'ятнадцятитисячна збірка, що була започаткована в 1980 році складається з унікальних пам'яток галицького іконопису й барокової скульптури, творчість класиків західноукраїнського малярства Корнила Устияновича, Івана Труша, Ярослава Петрака, Юліана Панькевича, Олекси Новаківського, Осипа Сорохтея, олені Кульчицької, робіт українських художників другої половини ХХ ст., а також творів польських, австрійських, німецьких та італійських майстрів ХVIII – ХХ століть.

Експозиційний зал музею розташований у найдавнішій архітектурній споруді міста – ренесансному Парафіяльному костелі ХVII ст. Для огляду виставлена тільки частина музейної збірки іконопис краю ХV – ХIХ ст., твори барокової пластики, картини братів Унтербергів, старовинні церковні книги, видані у Львові, Почасві, Уневі.

Літературний музей Прикарпаття
вул. Б.Лепкого, 27, тел. 2-50-47

Відкритий в 1986 році. Експозиція музею висвітлює всі етапи розвитку літературного процесу краю починаючи з ХVI ст. За короткий час діяльності музей став відомим дослідницьким і освітнім центром літературознавства.

Музей визвольних змагань Прикарпатського краю
вул. Тарнавського, 21, тел. 4-80-14

Створений в 1998 р. Експозиція музею висвітлює героїчну боротьбу українського народу за свою державність. В урочищі Дем'янів Лаз побудована каплиця, сформований меморіальний комплекс, який є філією музею.

Державний історико-меморіальний музей Олекси Довбуша
вул. Гетьмана Мазепи, 1, тел. 2-57-29

Створений у 1997 році. Висвітлює героїчне життя ватажка опришків. 600 експонатів.

Народний музей освіти Прикарпаття
вул.Шевченка, 57, тел. 2-57-29

Створений у 1980 році. Загальна кількість експонатів – 3000.

Музей історії технічного університету нафти і газу
вул. Карпатська, 15, тел. 9-93-24

Створений в 1975 році. Загальна кількість експонатів – 1200.

Культурні заклади

Музично-драматичний театр ім. І.Франка
вул. Незалежності, 42, тел. 2-39-81

Обласна філармонія
вул. Л. Курбаса, 3, тел. 2-31-46

Сувенірні крамниці

“Оле-тур” – вул. Січових Стрільців, т.77-21-09, 77-32-07

“Український сувенір” – вул. Шашкевича, т.78-40-31

“Ортус” – вул. Грушевського, 2-25-61

Туристично-рекреаційні заклади

Готель “Аускопрут”, вул. Грюнвальдська, буд.7-9
тел. (03422) 2-52-21; 2-24-26; 2-34-01; факс 3-14-02

E-mail: auscoprut@ivf.ukrpack.net.

50 місць. Готель класу “Люкс”, статус три зірки. Віденське кафе, обмін валют, автостоянка, з охороною; прокат автомобіля (з водієм), послуги бізнес-центру; відправка кореспонденції, сувенірний кіоск; замовлення авіа- та залізничних квитків, камера схову, супутникове телебачення, кімната для переговорів; пральня; організація групових та індивідуальних турів; екскурсійні програми.

Готель “Надія”, вул. Незалежності, 40
тел. (0342) 53-70-75, 53-70-77, 55-70-42; факс 53-70-76
E-mail: Nadia@utel.net.ua, nadia_tur@ukr.net

313 місць. 2 ресторани: «Україна» (180 місць) та «Надія» (80 місць), бар, конференц-зал (90 місць), банкетний зал (20 місць), супермаркет «Делікатес», перукарня, банкомат, банківські послуги, бізнес-центр, інтернет-центр, автостоянка, прання та прасування, дрібний ремонт одягу. Організація і проведення семінарів на базі готелю. Туристична агенція: організація групових та індивідуальних турів, екскурсійні програми

Готель «Дружба», вул. Горбачевського, 3
тел. (03422) 58-11-56

164 місця. Кафе – 30 місць; конференц-зал – 30 місць, перукарня, стоянка автомобілів.

Туристичний комплекс «Прикарпаття», вул. Гетьмана Мазепи, 140-А;
тел. (03422) 3-40-12; 3-02-81

86 місць. 5-поверховий корпус, номери зі зручностями. Кафе, бар, конференц-зал на 60 місць, сауна, тенісні корти, більярдна, автостоянка. Розташований на березі міського озера. Поряд парк, стадіон, дитячі атракціони. На озері прокат човнів і водних велосипедів.

Готельний заклад відкритого типу Івано-Франківського учбового пункту Державних республіканських курсів підвищення кваліфікації керівних працівників та спеціалістів промисловості, вул. Л. Українки 4, в центрі міста
тел. (03422) 2-34-03, 2-41-09

Проживання в затишних, сучасно оформлених номерах. Номерний фонд готелю налічує 28 номерів. До послух клієнтів – безкоштовна автостоянка для легкових автомобілів під охороною, 3 кухні, обладнані всім необхідним для приготування і споживання їжі, 7 душових, 24 умивальника та 14 санвузлів, міський телефон.

Готель "Дністер", вул. Січових Стрільців
тел.: (03422) 27902, 23533, 27954

Готель "Нива", вул. Урожайна, 5
тел.: (0342) 786466, 786460

Мотель "Жокей", вул. Сеченова, 54
тел.: (0342) 554934

Мотель "СВ КАР", вул. Калушське шосе, 7
тел.: (0342) 583553, 583555

Туристична база "Мрія", вул. Нечуя-Левицького, 19
тел.: (0342) 582156, 58

Екскурсійні послуги надають підприємства

Центр туристичної інформації – тел. (0342) 50-20-20

Краєзнавчий музей – тел. (03422) 2-21-22

«Співпраця» – тел. (0342) 98-555

«Надія»- тел. (0342) 53-70-42

«Оле-тур» – тел. (03422) 3-33-35

«Івано-Франківськтурист» – тел. (03422) 3-10-05

БОГОРОДЧАНСЬКИЙ РАЙОН

Адміністративний центр – с-ще. Богородчани.

Територія – 0,8 тис. кв. км

Населення – 70,1 тис. чол.

Відстань до м. Івано-Франківська – 22 км

Богородчанський район розташований в 18 км у південно-західному напрямку від м. Івано-Франківськ. Межує з Тисменицьким, Надвірнянським, Рожнятівським і Калуським районами та Закарпатською областю. Виділяють рівнинну, передгірську і гірську зони. Найвища точка – гора Сивуля (1818 м над рівнем моря).

Район багатий на корисні копалини, зокрема нафту, природний газ, кухонну сіль, озокерит, торф, а також будівельні матеріали (гравій, камінь), гідромінеральні, лісові і рекреаційні ресурси.

Загальна площа лісів займає 41,3 тис. га. (52% площі району).

Через територію Богородчанщини протікають річки Бистриця Солотвинська та Бистриця Надвірнянська, які належать до басейну ріки Дністер.

Клімат району – помірно-континентальний, вологий з прохолодним літом та м'якою зимою. Середня температура липня у рівнинній частині +18⁰С, у гірській – від +12 до +16⁰С, середньо січнева відповідно -4 ... -6⁰С.

Районний центр селище Богородчани розташоване на правому березі гірської річки Бистриці-Солотвинської. Перша письмова згадка про Богородчани належить до 1441 року. Статус міста отримано в 1631 р. Архітектурні пам'ятки – колишній римо-католицький костюл, побудований у 1691 р., кляштор отців Домініканців

До найдавніших поселень Прикарпаття відноситься селище Солотвин - центр соляного промислу, яке вперше під назвою Краснополь згадується у Галицькому літописі XII ст. Першими на території району виникли поселення Жураки, Підгір'я, Старі Богородчани (1441 р.), Дзвиняч (1450 р.).

Туристичні маршрути пролягають до гір Сивуля та Ігровець, до Манявського водоспаду. Розроблений і туристичний екскурсійний маршрут місцями визвольних змагань. На базі табору “Чота крилатих” у с. Луквиця є можна займатися авіамоделізмом, дельтапланерним та парашутерним спортом.

Програмою розвитку туризму в районі передбачено створення матеріальної бази для мандрівок на гірських велосипедах та конях. У нас є всі природні умови для занять зимовими видами спорту, заплановано спорудження гірськокожного підйомника довжиною 1,5 км.

Одним із пріоритетів в галузі туризму району є розвиток сільського зеленого туризму, який дозволяє не тільки відпочити, а й ознайомитись з народними промислами, фольклором, національною кухнею.

Високий рівень туристичної атракційності мають такі місця, як Манява, Гута, Саджава. Відвідати їх можна протягом одного дня. Протягом останніх років збільшується кількість екскурсій, котрі до своїх туристичних маршрутів включають с. Манява. Це відбувається тому, що у с. Манява знаходиться Хрестовоздвиженський монастир, та надзвичайної краси водоспад. Погана реклама, скоріше її відсутність, приводить до того, що навіть ті туристи, які цікавляться пам'ятками, не відвідують їх.

Великі невикористані можливості має цей край для розвитку туризму в цілому для людей, що шукають чистого повітря, лісу, гарних краєвидів.

Богородчанський район володіє значними рекреаційно-оздоровчими ресурсами: чудова мальовнича природа, чисте повітря, джерела чистої питної і мінеральної води, пам'ятки архітектури, етнографічна різноманітність, що представлена народними ремеслами, фольклором приваблюють громадян України та туристів з-за кордону.

Враховуючи наявність перерахованих вище, факторів район є перспективним для залучення інвестицій.

Сьогоднішній розвиток населених пунктів району характеризується значними відмінами в рівнях їх соціально-економічного розвитку, особливо між населеними пунктами гірської і рівнинної території району. Спостерігається надмірна концентрація робочої сили і відсутність виробництва та землі в гірських селах Гута, Пороги, Луквиця, Богрівка, Яблулька.

В районі проводиться робота з виконання заходів програми охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Добре проведено в районі двомісячник благоустрою і чистоти, під час якого в районі впорядковано 23 місця масового відпочинку, впорядковано 28 полігонів для побутового сміття, 18 парків і скверів, зелених зон населених пунктів. Приведено в належний санітарний стан 38 га прилеглих смуг, впорядковано 45 джерел, криниць, ліквідовано 16 самовільно утворених звалищ сміття, посаджено – 495'800 дерев та 6'700 кущів.

В районі проведено роботи з укріплення берегів рік в с. Манява, в с. Бабче, в с. Хмелівка. Проведено реставрацію Манявського скиту. В с-ще. Солотвин побудовано очисні споруди типу “Біотал – 50”.

Транспортна інфраструктура

В районі немає залізничної мережі. В двох селищах міського типу є автостанції, 3 автозаправні станції, 4 станції техобслуговування.

Довжина доріг:

- місцевого значення складає 241,7 км;
- загальнодержавного значення Мукачєво-Львів 20,1 км.

Музеї, замки та заклади культури:

- 1) Музей побуту та етнографії в с. Саджава (зібрано понад 3 тисячі експонатів);
- 2) Сад пам'яті майора Петера в с. Грабівці;
- 3) Філіал обласного краєзнавчого музею в с-ще. Солотвин.

Види туризму та туристичні маршрути

пішохідний:

– с. Манява (Манявський водоспад) – перехід до с. Гута через хребет Чортка (в перспективі кінний);

- с. Гута – сходження на гору Сивуля (1818 м). 2-денний;
- с. Гута – сходження на гору Ігровець (1836 м). 2-денний.

екскурсійний:

- Маршрут місцями визвольних змагань “Повстанськими стежками”;
- Маршрут з відвідання пам'яток сакральної архітектури “Твердині духовності”;
- Відвідання Манявського Скита.

спортивний:

- дельтапарашутизм в с. Луквиця;
- лижний в селах Луквиця, Богрівка, Гута, Яблунька, Міжгір'я.

Культурні особливості, культурні події:

У районі до великих театралізованих свят організовуються виставки народних умільців. Поряд із державними та календарними святами в районі відзначаються власні традиційні з року в рік, з покоління в покоління у дні різдвяних свят йдуть колядки і вертепи від хати до хати, дарують колядки і щедрі віншування. Коляда завершується районним святом Вертепів та Маланок у районному центрі – Богородчанах.

У кожному закладі культури відбуваються урочистості з нагоди Злуки українських земель в єдину Українську державу, тематичні вечори "Сила великої Злуки". Традицій ними у районі святами є:

- свято духовної пісні;
- фестиваль авторської пісні та співаної поезії "Червона Рута";
- фестиваль молодіжної популярної пісні “Співаю тобі Україно”;
- конкурс стрілецької і повстанської пісні.

Стало традицією в клубних заходах району відзначати річниці ЗУНР, УПА, Соборності України, День незалежності, День конституції України, проводити тематичні вечори, святкові віче, театралізовані дійства, літературно-музичні композиції “Одна в нас мати Україна”, “Наше коріння в тобі, Україно”, “Ланцюг злуки – поклик до волі”, “Рідна земле моя, Україно” і інші.

Цікаво і змістовно проводились масові заходи до Шевченківських днів. Це літературно-мистецьке свято “Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття”, “Вічно з нами батько наш Кобзар”, літературно-музичний вечір “З думкою про Кобзаря”. Широко відзначаються річниці від дня на-

родження Л. Українки, І. Франка: літературно-музичний вечір “Лесина пісня”, тематичний вечір “Все, що мов у житті, він віддав для однієї ідеї”. Не залишаються поза увагою літературно-музичні вечори “Розцвітай прекрасна наша мова”, “Квітни, мова, зірницями слова”.

Великий пласт просвітницької роботи проведений в період підготовки та святкування Міжнародного фольклорного фестивалю “Бойківська ватра”, в рамках якого проведено обласне свято творчості “Родинні скарби Бойківщини” та запалення бойківської ватри, а молодь представляла район на конкурсах: “Маленька бойківчанка”, “Чарівна бойківчанка”, “Гойний бойко”.

Справжнім мистецьким святом став творчий звіт аматорських колективів та окремих виконавців району, який продемонстрував невмирущі традиції рідного краю. На високому професійному рівні захищали честь району понад 400 учасників аматорських колективів району. Головним здобутком дитячих музичних шкіл району є обласний конкурс солістів-вокалістів “Дивоцвіт” в Богородчанській дитячій музичній школі, започаткований районний дитячий конкурс солістів-вокалістів та вокальних ансамблів в Саджавській дитячій музичній школі, участь обдарованих дітей району в міжнародних, всеукраїнських та обласних конкурсах.

Цікаві природні об’єкти

Манявський водоспад (с. Манява) на території Манявського лісництва Солотвинського держлісгоспу. Скеля-скид карпатського флішу. Висота падіння води 20 метрів. Є одним з найвищих у Карпатах та Україні.

Старунський грязьовий вулкан (с. Старуна) – геологічна пам’ятка природи – єдиний і унікальний у Карпатському регіоні. Своїм виникненням він зобов’язаний насамперед людям. Понад століття тому тут почали розробляти нафтові та озокеритні родовища. Незагоєні рани у надрах землі від свердловин та шахт залишилися й досі. Грунтові води, насичені киснем, тепер проникають углиб землі на тисячу метрів, викликають окислення нафти, що й дає той приплив теплової енергії, яка живить вулкан. Уперше проявив себе у 1977 році після землетрусу в горах Вранча в Румунії. Тоді на конусоподібному пагорбі діаметром близько 50 м з’явилися перші кратери, з яких вихлюпувалися рідина, грязі та газ. З тих пір вулкан “дихає” через десятки менш активних мінікратерів. Водночас наявні на території Старунського вулкана озокерит, гарячі грязі, воду високої мінералізації володіють цінними лікувальними властивостями.

Блаженний камінь з цілющим джерелом в с.Манява.

Пам’ятки історико-культурної спадщини

На території району, поблизу с. Маняви, знаходиться пам’ятка архітектури XVII ст. – Манявський скит, – заснований у 1606 р. Й. Княгиницьким, вихованцем Афонського монастиря. Скит мав до 200 ченців і десятки підпорядкованих монастирів у Галичині, на Буковині та у Молдавії. В 1748 році Скит від Константинополя одержав ставропігію, тобто став самоврядувальним і незалежним. У 1612 р. споруджена Хрестовоздвиженська церква. Припускається, що у Скиті похований гетьман України І. Виговський. Скит Манявський – аскетичний чоловічий монастир східного обряду (український Афон), визначний осередок духовності, культури і мистецтва України. Це святе місце з цілющою джерельною водою у мальовничому карпатському міжгір’ї з оздоровлюючим мікрокліматом. Зараз це відреставрований ансамбль кам’яних і дерев’яних споруд, обгороджених високою кам’яною стіною з вежами і бійницями – вдалий синтез гірського рельєфу і фортифікаційних забудов.

Саме тут було створено шедевр українського сакрального живопису Богородчанський іконостас, виконаний 1698 – 1705 р.р. Йовом Кондзелевичем.

Відстань від Івано-Франківська – 60 км.

Дерев’яні церкви:

– Манявський Хресто-Воздвиженський монастир, заснований Йовом Княгиницьким у 1612 р. Цього ж року збудована Хрестовоздвиженська церква;

– с-ще. Богородчани: колишній римо-католицький костюл, побудований у 1691р. з двома чотиригранними баштами. Поряд – кляштор отців Домініканців. Тепер Православна церква Московського патріархату;

– Українська Православна церква Київського патріархату Святого Архистратига Михаїла в с. Бабче, збудована у 1916 р. (храмове свято – 21 листопада);

– Українська Православна церква Київського патріархату Різдва Пресвятої Діви Марії в с. Богрівка, збудована у 1925 р. (храмове свято – 21 вересня);

- Українська греко-католицька церква Святого Миколая в с. Глибівка, збудована у 1890р. (храмове свято – 19 грудня);
- Українська греко-католицька церква Святого Дмитрія в с. Глибоке, збудована у 1922 р. (храмове свято – 8 листопада);
- Українська греко-католицька церква Покрови Пресвятої Богородиці в с. Горохолино, збудована у 1922 р. (храмове свято – 14 жовтня);
- Українська греко-католицька церква Святого Архистратига Михаїла в с. Горохолино, збудована у 1918 р. (храмове свято – 21 листопада);
- Українська греко-католицька церква Різдва Пресвятої Богородиці в с. Горохолино Ліс, збудована у 1942 р. (храмове свято – 21 вересня);
- Українська греко-католицька церква Воскресіння Христа в с. Грабовець, збудована в 1865 р.;
- Українська греко-католицька церква Вознесіння Христа в с. Грабовець, збудована в 1887 р.;
- Українська греко-католицька церква Вознесіння Христа в с. Гринівка, збудована в 1808р.;
- Українська греко-католицька церква, Вознесіння Христа в с. Гута, збудована в 1863р.;
- Українська греко-католицька церква Святих апостолів Петра і Павла в с. Стара Гута, збудована в 2003 р. (храмове свято – 12 липня);
- Українська греко-католицька церква Святого Успенія в с. Жураки, збудована в 1892 р. (храмове свято – 28 серпня);
- Українська греко-католицька церква Святого Степана в с. Забережжя, збудована в 1995р.(храмове свято – 9 січня);
- Українська Православна церква Київського патріархату Святого Дмитрія в с. Космач, збудована у 1768 р. (храмове свято – 8 листопада);
- Українська Православна церква Київського патріархату Святої Парасковії в с. Кричка, збудована у 1815 р. (храмове свято – 27 квітня);
- Українська греко-католицька церква Святого Архистратига Михаїла в с. Кривець, збудована у 1946 р. (храмове свято – 21 листопада);
- Українська греко-католицька церква Непорочного Зачатія Святої Анни в с. Луквиця, збудована в 1794 р. (храмове свято – 22 грудня);
- Українська Православна церква Київського патріархату Покрови Пресвятої Богородиці в с. Манява, збудована у 1819 р. (храмове свято – 14 жовтня);
- Українська греко-католицька церква Святого Івана Хрестителя в с. Маркова, збудована у 1904 р. (храмове свято – 19 січня);
- Українська греко-католицька церква Святого Дмитрія в с. Монастирчани, збудована у 1992 р. (храмове свято – 8 листопада);
- Українська Православна церква Київського патріархату Святого Миколая в с. Нивочин, збудована у 1888 р. (храмове свято – 19 грудня);
- церква Різдва Христового в с. Підгір'я, збудована у 1832 р.;
- Українська греко-католицька церква Святого Миколая в с. Підгір'я, збудована у 1863р. (храмове свято – 19 грудня);
- Українська греко-католицька церква Преображення Христа в с. Пороги, збудована у 1898р. (храмове свято – 19 серпня);
- Українська Православна церква Київського патріархату Воздвиження Чесного Хреста в с. Похівка, збудована у 1896 р. (храмове свято – 27 вересня);
- Українська греко-католицька церква Воздвиження Чесного Хреста в с. Раковець, збудована у 1896 р. (храмове свято – 27 вересня);
- Михайлівська церква в с. Росільна, збудована приблизно в 15-16 ст.;
- Українська Православна церква Київського патріархату Святого Архистратига Михаїла в с. Росільна, збудована у 1848 р. (храмове свято – 21 листопада);
- Українська Православна церква Київського патріархату Святого Архистратига Михаїла в с. Саджава, збудована у 1884 р. (храмове свято – 21 листопада);
- Українська Православна церква Київського патріархату Святого Юрія в с. Старі Богородчани, збудована у 1923 р. (храмове свято – 6 травня);
- Українська греко-католицька церква Воскресіння Христа в с. Старі Богородчани, збудована в 1916 р.;

- Українська греко-католицька церква Різдва Пресвятої Діви Марії в с. Старі Богородчани, збудована в 1897 р. (храмове свято – 21 вересня);
 - Українська греко-католицька церква Різдва Пресвятої Богородиці в с-ще. Солотвин, збудована в 1904 р. (храмове свято – 21 вересня);
 - Українська греко-католицька церква патріархату Святої Парасковії в с. Старуня, збудована у 1920 р. (храмове свято – 27 квітня);
 - Українська греко-католицька церква Вознесіння Христа в с. Старуня, збудована в 1933 р.;
 - Українська греко-католицька церква Введення в храм Пресвятої Богородиці в с. Хмелівка, збудована в 1900 р. (храмове свято – 4 грудня);
 - Українська греко-католицька церква Святого Архистратига Михаїла в с. Яблулька, збудована у 1923 р. (храмове свято – 21 листопада);
- В районі знаходиться багато місць, пов'язаних з національно-визвольною боротьбою січових стрільців, воїнів Української Галицької та Української Повстанської Армії:
- Меморіал майору УПА Константину Петеру (с.Грабовець).
 - Могила полковника УПА “Різуна-Грегота” (Василя Андрусика) в околицях с.Глибоке.
 - Масове поховання повстанців куреня “Різуна” в околицях с.Лесівка.
 - Бункер повстанського поета Марка Боеслава (Михайла Дяченка) в околицях с.Дзвиняч.
 - Могила Михайла Степаняка, члена головного проводу ОУН в с.Дзвиняч.
 - Поховання повстанських старшин сотенного “Шума”, курінного “Благого”, бунчужного “Довбуша” в с-щі Богородчани.

Мінеральні води

На території с.Гута є діючі джерела мінеральної води “Гута - 1”, “Гута - 2”, типу “Нафтуся”.

Заклади проживання, санаторії, туристичні бази та комплекси:

Санаторій-профілакторій “Бистриця”

с. Підгір'я

тел. (03471) 2-19-51; (0342) 96-22-94, факс (0342) 2-27-15

Серед карпатських лісів на мальовничому лівому березі річки Бистриці Солотвинської розмістилося село Підгір'я, в 3-х кілометрах від Богородчан, 22 км від Івано-Франківська. Серед вічнозеленого лісу в урочищі Жбир розташований санаторій-профілакторій “Бистриця” загальнотерапевтичного профілю.

Тут можна вилікувати неврози, захворювання периферійної нервової, серцево-судинної системи, поліартрити, бронхіти, тонзилити, захворювання шлунково-кишкового тракту тощо.

До послуг відпочиваючих двомісні кімнати, тенісний корт, волейбольний майданчик, сауна, їдальня.

Стан здоров'я можна покращити у фізіотерапевтичному кабінеті, обладнаному сучасною апаратурою, засобами для парафіноозокеритотерапії та грязелікування у ванному відділенні, де морська сіль і хвоя нормалізують стан серцево-судинної та нервової системи. Працює кабінет лікувальної фізкультури з тренажерами.

Державний оздоровчо-виробничий комплекс “Синьогора”

вул. Зарічна, 4, с. Гута, тел. (03432) 2-15-71, факс (0342) 55-81-70

Пансіонат “Синьогора” – триповерхова споруда, збудована в гуцульському стилі. База готова одразу прийняти одночасно 120 осіб. Для цього створені всі необхідні побутові умови – двомісні помешкання з сучасним європейським дизайном, усіма зручностями. Працює оздоровчий комплекс з сауною, басейном, ваннами підводного масажу, сучасною діагностичною апаратурою, бювет з мінеральною водою типу трускавецької “Нафтусі”. Поряд – котеджі для сімейного відпочинку з усіма зручностями. До послуг – колиба.

Готельно-відпочинковий комплекс “Лісова пісня”

с. Глибівка, урочище “Маськова”, роздоріжжя доріг Гута-Росільна, тел. (03471) 30-359, 3-62-32, (0342) 50-10-15,

www.lisova-pisnya.narod.ru

відстань до обласного центру – 28 км, до с.Глибівка – 8 км.

Ошатні будинки швейцарського стилю з одно- та двомісними номерами класу “люкс” та “напівлюкс”. Ресторан. Сауна з фіточаями, фруктовими узварами, запашним карпатським медом, піхтовим маслом на основі шишок ялиці та дубовими віниками, басейн з холодною джерельною водою. Зал з

каміном, більярд. Конференц-зал для ділових зустрічей, тренінгів, семінарів. Цікаві мандрівки, піші та кінні прогулянки лісом, велосипедні туристичні маршрути, похід на г.Сивуля. Дельта та парапланеризм. Кінні прогулянки лісом. Полювання, рибалка, збір грибів і ягід влітку, катання на санях та лижах взимку.

Екскурсійні послуги: відвідання Манявського Скиту, музею народного побуту та етнографії в с.Саджава. Можна взяти участь у народних дійствах та гуляннях, обрядах.

Туристично-оздоровчий та мисливський комплекс “Космечара”

с. Міжгір'я, хутір Петрецький, тел. (03422) 96-52-62

відстань до обласного центру – 32 км, до с. Міжгір'я – 16 км.

Комплекс розташований між горами у верхів'ї р. Лукви. Номера “Люкс”, “Напівлюкс”, 2-, 3-місні зі зручностями. триразове харчування та напої з гірських трав і меду. Бар з каміном та оббивкою шкурами звірів, більярдна, банно-оздоровчий комплекс з сауною, спортивні майданчики

Влітку купання в річці, сходження на карпатські вершини. Взимку катання на лижах. Стержевою програмою є мисливський туризм, за фірмою закріплено понад 9 тис. га мисливських угідь. Працює егерська служба. Організація відстрілу хижаків: вовка, лисиці, диких собак. Ліцензію можна отримати на фірмі. Можна порибалити на ставках.

Для любителів дельтапланеризму обладнана злітно-посадочна смуга з лебідкою на 800 м. Є параплан, дельтаплани, моноплан.

Готель “Діброва”

с. Підгір'я, тел. (067) 2663731

Пансіонат “Гута”

с. Гута, тел. (03471) 2-16-99, 3-37-50

БОЛЕХІВСЬКА МІСЬКА РАДА

Територія – 40 кв. км

Населення – 21,2 тис. осіб.

Відстань до м. Івано-Франківська – 76 км

Болахів – місто обласного підпорядкування, розташоване на берегах річки Сукіль. Перша письмова згадка належить до 1371 р. Розвиток міста був зумовлений наявністю тут покладів солі, перша солеварня почала діяти у Болахові в 1546 році. З XVII ст. місто користувалося магдебурзьким правом.

В Болахові останні 30 років життя провела письменниця і громадська діячка Н. Кобринська (1855-1920), де у неї в гостях часто бували І. Франко та О. Кобилянська.

З населених пунктів, які входять до складу Болахівської міської ради найбільш привабливими для туриста є гірські села Буковець, Козаківка, Поляниця, Бубнище. Поблизу останнього знаходиться пам'ятка природи державного значення – Скелі Довбуша. Це один з найбільш цікавих туристичних об'єктів на території нашої області. Скелі – то є неповторні за своїми формами виступи піщаників – справжня знахідка для любителів екстремальних видів туризму. Тут постійно тренуються скелелазів та альпіністів.

В кількох кілометрах від нього на висоті 600 м над рівнем моря розташоване карстове озеро площею 0,75 га та глибиною біля 20 м з дуже холодною і чистою водою.

Біля підніжжя найвищої вершини цього регіону, гори Магура (1365 м) були розташовані старшинська школа "Олені" групи Української Повстанської Армії "Захід" та підстаршинська школа "Беркути".

Транспортна інфраструктура

– Вокзали – 1

– Довжина доріг внутрішнього значення – 60 км, загальнодержавного – 8 км.

– Автозаправки – 2

– Станції технічного обслуговування автотранспорту – 4

Цікаві природні об'єкти

Комплексна пам'ятка природи загальнодержавного значення "Скелі Довбуша" (с. Бубнище)

Це неповторне за своїми формами і розташуванням безладне нагромодження гігантських скель, каменів, що нагадують дивовижні істоти та споруди, покрояне глибокими, завжди темними ущелинами, ямами, потаємними ходами та стежками. Ущелини то розширюються, утворюючи печери, то звужуються до маленьких щілин. Їхнє дно завжди вологе, покрите занесеним сюди ґрунтом і листям.

Кам'яний лабіринт шириною 200 метрів тягнеться із сходу на захід майже кілометр, над ним змикається буковий та смерековий ліс. З півночі, мов сторож входу у цей дивовижний лабіринт, стоїть одинокий кам'яний велетенський висотою 50 метрів. Декілька печерних схованок, розташованих на долинні та на висоті майже 20 метрів, приваблюють допитливих туристів та скелелазів.

За півтори сотні метрів від нього розташована інша група кам'яних сторожів, а на схід вони видніються все далі і далі, мовби воїни, що підіймаються з долини на гору. Це явна фортеця періоду Х-го століття. Враховуючи нахил рельєфу ущелини, для вигідного переходу тут вирубано сходинки, а верх "тунелю" перекритий кам'яним склепінням.

У скельних "стінах" вибито декілька печер. Вони вирубані у моноліті північно-західних піскових скель. Три печери штучного походження, а для четвертої (друга з ряду) використано природну ущелину. Печерні приміщення мають чіткі геометричні форми, правильні пропорції, рівні поверхні вертикальних стін, досить точну прямокутність, чисту обробку стелі.

Дерев'яна наскельна забудова Бубнища належить до рідкісних явищ, а її наукова реконструкція має до 90% достовірності.

Винятково вдале поєднання, а в окремих місцях і доповнення дерев'яної забудови природними скелями створювало цільний архітектурний образ.

В районі "Скель Довбуша" до послуг туристів пропонуються кінні маршрути (верхи на конях або на спеціально обладнаних бричках чи санях).

Мертве озеро. За кілька кілометрів на захід від “Скель Довбуша” на висоті 780 м н.р.м. розташоване унікальне карстове озеро, яке в народі називають “Мертвим” площею 0,75 га, глибиною більше 60 м з вічно прохолодною кришталево-чистою водою.

Поляницький регіональний ландшафтний парк площею 1070 га знаходиться на території Поляницького лісництва Болехівського держлісгоспу у східній частині Сколівських Бескид. Простягається вздовж хребта, займає абсолютні висоти від 460 до 860 м н.р.м. Майже 80% території парку зайнято лісами – буковими, смереково-буковими, буково-смереково-ялицевими. Є декілька ділянок із смереково-сосновими насадженнями із реліктовою сосною звичайною.

Ботанічні заказники місцевого значення

– “Магура”. Площа – 130,3 га. Знаходиться на території Козаківського лісництва Болехівського держлісгоспу. Збережені корінні деревостани з ялини карпатської та бука європейського на висоті від 770 до 1230 м н. р. м. Внаслідок малодоступності збереглися реліктові та рідкісні види рослин, верес звичайний, аконіт строкатий, гвоздика карпатська.

– “Федів”. Площа – 121 га. Знаходиться на території Козаківського лісництва Болехівського держлісгоспу. Збережені корінні деревостани з ялини карпатської і бука європейського на висоті від 770 до 1230 м н.р.м. Внаслідок малодоступності збереглися реліктові та рідкісні види рослин, верес звичайний, аконіт строкатий, гвоздика карпатська.

Заповідні урочища

– “Танява”, “Спалений дуб”. Площа 22,6 та 7 га. Болехівське лісництво. Букові насадження віком понад 100 років.

– “Червоні береги”. Площа 2,5 га. Болехівське лісництво. Насадження дуба віком понад 80 років.

– “Басарабка”. Площа 17,5 га. Сукільське лісництво Болехівського держлісгоспу. Штучно створене насадження смереки європейської з ялицею білою віком понад 110 років.

– Парк-пам’ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення “Арборетум”. Площа 3 га., м. Болехів. Колекція декоративних порід дерев та чагарників. Зокрема гледичія триколючкова, дуб червоний, бархат амурський, карія біла, сосна румелійська.

Музеї

Державний музей історії міста Болехова і околиць, м. Болехів, вул. Січових Стрільців,9, тел. (03437) – історичне спрямування. Фонди музею налічують майже 7000 експонатів, з них більше 4000 – оригінали. Основні види діяльності – оглядові і тематичні екскурсії, консультації, наукова робота.

Туристичні маршрути

– Туристичний маршрут “Слідами визвольних змагань” протяжністю 92 км.

– Туристичний маршрут “Скелі Довбуша - озеро Гірське - село Буковець” протяжністю 10 км.

ВЕРХОВИНСЬКИЙ РАЙОН

Адміністративний центр – с-ще. Верховина.

Територія – 1.3 тис. кв. км

Населення – 30,0 тис. чол.

Відстань до м. Івано-Франківська – 120 км

Верховинський район знаходиться на півдні Івано-Франківської області в межах Гуцульських Карпат (Чивчини, Черногора, Гринява). По Чивчинському хребту проходить державний кордон з Румунією довжиною 45 км.

Верховина знаходиться в 150 км від м. Івано-Франківськ на висоті 574 м. н. р. м., стара назва с. Жаб'є. Перша письмова згадка про Верховину датується 1424 роком. Розташована на берегах Чорного Черемошу недалеко від Черногірського хребта – найвищого пасма Українських Карпат. В першій половині ХХ століття на горі Піп-Іван, на яку відкривається чудовий вигляд з Верховини, була побудована астрономічна обсерваторія.

Верховина була віддавна одним з центрів декоративного мистецтва Гуцульщини. На Верховинщині поширені різьба на побутових речах: музичних інструментах, мисниках, ложках, елементах інтер'єру, ручках до коси, вишивка тощо.

Цікавим для шанувальників старовини є музей гуцульського побуту, етнографії та музичних інструментів, створений відомим музикантом Романом Кумликом.

Село Криворівня, що перед Верховиною, було улюбленим місцем праці і відпочинку діячів української науки, літератури і мистецтв. Тут перебували Іван Франко, Михайло Грушевський, Леся Українка, Михайло Коцюбинський, Гнат Хоткевич та інші. В селі діє літературно-меморіальний музей І.Франка.

Найбільшим спеціалізованим підприємством туристичної галузі є лікувально-оздоровчий комплекс "Верховина" на 300 місць.

У Верховинському районі розвинутий сільський зелений туризм, майже 100 агроосель можуть приймати одночасно до 600 чоловік.

Цікаві місця для туристів:

– Писаний Камінь – унікальний витвір природи, який знаходиться за 5 км. від Буковецького перевалу. Має історичну цінність, це давнє язичницьке святилище, де в сиву давнину палав священний вогонь. Тут часто бували Іван Франко, Леся Українка, Михайло Коцюбинський.

– Астрономо-метеорологічна обсерваторія на г. Піп Іван. На вершині гори Піп Іван (Черногірський хребет) знаходяться залишки колишньої польської астрономо-метеорологічної обсерваторії, яка є найвище розташованою спорудою в Україні (2028 м над рівнем моря). Побудована 1938 року. з місцевого матеріалу. Стіни двометрової товщини зовні викладались з каменю, а всередині – з цегли.

Мінеральні та лікувальні води.

Функціонує свердловина мінеральної води "Верховинська" в с-ще. Верховина, джерела мінеральних вод "Буркут" в с. Буркут та сірчановодневої води в с. Кривопілля.

Музеї:

– с. Криворівня – одне з найстаріших сіл на Гуцульщині, відомий етнограф В.Гнатюк назвав його "українськими Афінами". На початку ХХ ст. на кілька літніх місяців це село ставало осередком української культури і літератури. У центрі села жив, творив і відпочивав майже щоліта з 1900 по 1914 рр. Великий Каменярь І. Франко, у цьому будинку тепер міститься літературно-меморіальний музей письменника. Село стало місцем зустрічей, праці і відпочинку видатних діячів української культури: М. Грушевського, М. Коцюбинського, М. Черемшини, О. Кобилянської, В. Стефаніка, Лесі Українки, Г. Хоткевича. Тут створювались такі шедеври української кінематографії, як "Тіні забутих предків", "Анничка", "Довбуш". На присілку Заріччя можна оглянути унікальну відреставровану хату-граджу, пам'ятку дерев'яної гуцульської архітектури.

– Літературно-меморіальний музей Івана Франка, с. Криворівня, тел.: (03432) 53436

– Музей "Хата-граджа", с. Криворівня

– Будинок-музей фільму "Тіні забутих предків", присілок Жаб'ївський, с-ще. Верховина

– Музей гуцульського побуту, етнографії та музичних інструментів, вул. І. Франка, с-ще. Верховина

Туристично-рекреаційні заклади

Лікувально-оздоровчий комплекс "Верховина"
вул. Поповича, 9, с-ще. Верховина,
тел. (03434) 2-15-71, 2-15-77

Відстань до обласного центру 140 км, до с-ща Верховини 500 м. 300 місць. Загальнооздоровчий профіль. Номера "Люкс", одномісні. Блочна система з дво-, триміснi номерами, санвузлом в блоці. В закладі є їдальня на 140 місць, кафе на 60 місць, конференц-зал на 200 місць, фітобар, дискотека, більярд, відеосалон, автостоянка, прокат туристського спорядження, лиж. Надаються екскурсійні послуги. Основні засоби лікування: терапевтичний догляд, послуги фізкабінету, масаж, фітотерапія.

Активний туризм

Підприємець Василь Кобилюк
реєстраційне свідоцтво №772 від 01.07.2003

Переможець Всеукраїнської професійної туристичної програми "Кришталевий лелека", 2001 р., Почесний працівник туризму України, керівник регіональної гірської пошуково-рятувальної служби, висококваліфікований гід та інструктор-гірськолижник.

вул. Стуса, 4а/8, с-ще. Верховина, 78700
тел. (03432) 2-19-41, 2-19-71, e-mail: skala2002@ukr.net

Для туристів пропонується цікавий, змістовний відпочинок з проживанням в комфортних умовах 3-кімнатної квартири з ізольованими двомісними кімнатами з новими меблями та усіма необхідними побутовими приладами. Санвузол окремий, холодна і гаряча вода цілодобово. Харчування на замовлення, смачні страви, фіточаї. В літній період пропонуються сходження на г. Говерли, інші карпатські вершини (Чорногірський хребет), автоекскурсії, відвідання музеїв, походи до високогірних льодовикових озер, Скель Довбуша, Писаний Камінь. Відвідання Карпатського національного природного парку (наймальовничішої полонини Карпат – Гаджини), Карпатського біосферного заповідника, високогірних альпійських лук-полонин, гірських самотутніх населених пунктів Гуцульщини. Можна покупатися, назбирати грибів, ягід. Взимку катання на лижах, саях, участь у святкуванні Різдвяних свят, виїзд на катання на гірських лижах у Яблуницю та с. Паляницю. Організація багатоденного туру для іноземних громадян.

Сільський зелений туризм

Приватна садиба Дутчак Оксани Петрівни	вул.Довбуша, 15, с-ще.Верховина тел. (03432) 2-52-59	8 місць
Приватна садиба Медвідчуків	вул.24 серпня, 3, с-ще.Верховина тел. (03432) 2-52-95	8 місць
Приватна садиба Маківничука Івана Михайловича (січень-грудень)	присілок Багни, с-ще.Верховина тел. (03432) 2-25-79	15 місць (2 - 2-місн., 1 - 3-місн.)
Приватна садиба Филипчук Марії Іванівни (червень-серпень)	присілок Багни, с-ще.Верховина тел. (03432) 2-25-79	6 місць (2- 3-місн. ном.)
Приватна садиба Дмитра Спаського	вул. Довбушанка, 31, с-ще.Верховина тел. (03432) 25-24-8	20 місць
Приватна садиба Маківничука Івана Михайловича	с-ще. Верховина тел. (83432) 2-15-79	12 місць
Приватна садиба Майсюка Івана Миколайовича	с-ще. Верховина тел. (83432) 2-18-35	10 місць
Приватна садиба Тинканюків Петра та Марії	с-ще. Верховина тел. (03432) 2-14-53	5 місць

Приватна садиба Рибчук Марії Іванівни	с.Криво рівня тел. (83432) 5-35-35	9 місць (1- 1-місн., 2 - 2-місн., 1 - 4-місн.)
Приватна садиба Мицканюк Марії Василівни (червень-жовтень)	с. Криво рівня присілок Бере жниця тел. (03432) 5-34-52	12 місць (1 - 1-місн., 2 - 2-місн., 1 - 4-місн.)
Приватна садиба Марії Германюк	с.Дземброня, тел. (83432) 2-19-28	30 місць
Приватна садиба Зітинюк Ганни Дмитрівни	с.Красник тел. (03432) 2-22-32, 3-35-90	8 місць (2-місні кім- нати)
Приватна садиба Максим'юка Василя	с.Красник тел. (03432) 3-36-38	8 місць
Приватна садиба Мочерняка Василя Юрійовича	с.Ільці, присілок Багни тел. (83432) 4-71-63	10 місць
Приватна садиба Дуленчука Івана Івановича (січень-грудень)	с.Кривополе, присілок Стаїще тел. (03432) 3-33-05	2 місця (2- 1-місн. ном.)
Приватна садиба Соколюка Івана Миколайовича	с.Кривополе тел. (83432) 3-33-48	10 місць
Приватна садиба Татарчука Мирослава Дмитровича	с.Кривополе тел. (03432) 3-33-37	10 місць
Приватна садиба Стефурака Юрія Михайловича	с.Кривополе тел. (03432) 3-33-38	10 місць
Приватна садиба Пилип'юка Дмитра Михайловича	с.Білоберізка тел. (03432) 3-45-94	5 місць
Приватна садиба Дудидри Дмитра Дмитровича	с.Білоберізка тел. (03432) 3-45-70	5 місць
Приватна садиба Савчука Василя Михайловича	с. Устеріки тел. (03432) 3-47-36	5 місць
Приватна садиба Івасишина Петра Тимофійовича	с. Устеріки тел. (03432) 3-47-31	4 місця

Приватно-туристичний сектор “Перлина Карпат”

вул. Жаб'євська, 90/5, с-ще. Верховина
тел. (03432) 2-23-54 т. моб. 8 067 811 54 76

Проживання і харчування пропонується в приватних садибах господарів. 2-, 3 місні кімнати, гаряча та холодна вода цілодобово, душ, сауна, телевізор, телефон, 3-разове харчування, страви гуцульської та європейської кухні. Екскурсійне обслуговування, відвідування музеїв, розважальна програма новорічних та різдвяних свят. До послуг туристів: два бугельні витяги, катання на лижах, сноубордах, санах, послуги кваліфікованого інструктора-гірськолижника, прокат гірськолижного спорядження.

ГАЛИЦЬКИЙ РАЙОН

Адміністративний центр – м. Галич

Територія – 0,7 тис. кв. км

Населення – 65,7 тис. чол.

Відстань до м. Івано-Франківська – 25 км

м. Галич – колишній центр Галицько-Волинського князівства – наймогутнішої твердині на південно-західних давньоруських землях, перша згадка про який відноситься до 898 р.. Найбільшого піднесення Галич досяг за Ярослава Осмомисла (1153–1187), оспіваного у «Слові о полку Ігоревім». В 1367 році дістав від польського уряду магдебурзьке право.

Археологічні дослідження поблизу міста, в селах Крилосі, Комарові, Підгородді, Вікторові свідчать, що на цій території людина оселилась ще в добу міді-бронзи.

Стародавній Галич був розташований на Крилоській горі, у межиріччі Лукви та Мозолевого потоку аж до Дністра. Вдале географічне розташування міста у поєднанні із штучним укріпленням полегшувало його захист. Ще й досі збереглися залишки п'яти рядів могутніх фортечних валів, що досягають висоти близько 25 м. Тепер тут знаходиться Національний заповідник «Давній Галич», який включає цілий ряд широко відомих пам'яток.

Місто розташоване на берегах річки Дністер за 24 км від обласного центру м. Івано-Франківська. Через місто проходить міжнародна траса Львів - 115 км - Галич - 24 км - Івано-Франківськ - 143 км - Чернівці - Бухарест.

До найдавніших поселень відносяться села Бовшів (1153 р.), Дитятин (1424 р.), Мединя (1441 р.).

Велика кількість - понад 300 пам'яток історії та культури всеукраїнського та світового значення, наявність в районі мальовничих ландшафтів восьми історично-ландшафтних заповідних зон, сприятливий рельєф, наявність річкової системи Дністра та більш як 300 ставків дозволяє розвивати різні види туризму: як пізнавального так і рекреаційного характеру у літні та зимові сезони.

Пам'ятки історико-культурної спадщини

Національний заповідник “Давній Галич” створений з метою збереження пам'яток історії і культури Галича, на заповідних територіях, які охоплюють майже 80 кв. км земель давнього Галича та його околиць. Під охороною знаходиться ряд пам'яток загальнодержавного та світового значення, фундаменти 14 літописних церков XII-XIII ст., понад 200 пам'яток археології, 18 природоохоронних об'єктів, органічно пов'язаних з пам'ятками історії і архітектури.

м Галич.

Церкви Різдва Христового XIII – XV ст., замок XIV – XVII ст. (руїни)

с. Крилос.

Залишки княжого Галича у XI – XIII ст., Успенський собор 1157 р. (фундамент), Іллінська церква XII ст. (руїни), княжа криниця XII ст., Успенська церква XVI ст., каплиця XV ст.

с. Шевченкове.

Перлина галицької архітектури школи XII ст. церква Св. Пантелеймона, селище Більшівці.

косяол Кармелітів XVII ст. з монастирським комплексом.

Національний заповідник “Давній Галич”

вул. Івана Франка, м. Галич, 77100, тел. (03431) 2-21-17, 2-19-91, факс (03431) 2-16-63

e-mail: davniyhalych@il.if.ua, www.davniyhalych.if.ua

Екскурсійне обслуговування.

Музеї.

– На території заповідника розташовані Музей історії давнього Галича, Музей народної архітектури і побуту Прикарпаття, регіональний природничо-ландшафтний парк.

– Музей “Берегиня”, вул. Коновальця, 2, м. Бурштин, тел. (03431) 4-26-94.

– Музей народної архітектури та побуту Прикарпаття, с. Крилос, тел.: (03431) 31242

– Музей історії Галича, с. Крилос, тел.: (03431) 31516

Лікувальні та мінеральні води

На території Галицького району є такі мінеральні джерела: "Чисте джерело", "Зачарована Христіна", "Наша вода", "Міреллі", "Княжа криниця". Всі вони знаходяться в с-ще. Більшівці. За своєю природною мінералізацією води відносяться до столових вод і мають чудові смакові якості. Рекомендовані для вживання українським НДІ медичної реабілітації і курортології як для пиття, так і для приготування їжі. Мінералізація води становить 0,4 - 0,8 г/дм куб, що, на відміну від вод з високою мінералізацією, дає змогу вживати її для пиття в необмеженій кількості.

Туристично-рекреаційні заклади

Санаторій-профілакторій "Сокіл" 50 місць

Спеціалізація закладу: захворювання опорно-рухового апарату.

Лікування радикуліту, неврології, остерохондрозу, поліартриту.

Дитячий лікувально-оздоровчий комплекс "Сокіл" 320 місць.

Спеціалізація закладу: організація відпочинку і оздоровлення дітей

с. Сокіл, 75164, тел. (03431) 3-42-42, 3-42-42

Двомісні та чотиримісні номери, в номері туалет і умивальник. Є їдальня, бібліотека, сауна, танцзал, більярд, спортивні майданчики, автостоянка.

Основні засоби лікування: парафін, озокерит, лікувальні грязі, ванни, сауна, масаж, ЛФК, фіз-кабінет.

Готель "Супутник"

вул. Будівельників, 2, м. Бурштин, тел. (03438) 4-32-95

Одномісні номери зі зручностями та дво-, тримісні номери без зручностей. Сервісні послуги відсутні.

Готель "Експрес"

вул. Львівська, 28, м. Галич, тел.: (03431) 21790

Готель "Фортуна"

вул. Об'їзна, м. Галич, тел.: (03431) 22879

ГОРОДЕНКІВСЬКИЙ РАЙОН

Адміністративний центр – м. Городенка.

Територія – 0,7 тис. кв. км

Населення – 62,4 тис. чол.

Відстань до м. Івано-Франківська – 75 км

Територія району розташована у степовій зоні правобережжя Дністра.

Письмові згадки про Городенку належать до кінця XII ст. як про власність галицького князя Ярослава Осмомисла. На околицях Городенки знайдено кам'яні знаряддя праці доби міді та бронзи, поховання доби бронзи.

Визначною архітектурною спорудою міста Городенка є костьол, побудований в 1760 році. Пам'яткою архітектури є залишки замку, збудованого за часів панування магната Михайла Чарторийського.

До найдавніших поселень району відносяться села Стрільче (1436 р.), Незвисько (1440 р.), Чернятин (середина XV ст.).

В економіці району провідне місце займає сільське господарство.

Туристична привабливість району пов'язана з річкою Дністер та Дністровським каньйоном. До уваги туристів пропонується 1-4 денні водні маршрути на плотах та катамаранах по річці Дністер з риболовлею.

Транспортна інфраструктура

– Залізничні вокзали – 2 (м.Городенка)

– Автостанція – 1 (м.Городенка)

– Автозаправних станцій – 5

– Станцій технічного обслуговування – 7

Цікаві природні об'єкти

На території району налічується 54 заповідних об'єкти.

Дністровський регіональний ландшафтний парк. Площа 19,6 тис. га. Простягається вздовж р. Дністер на території Городенківського і Тлумацького району. Тут є такі ботанічні пам'ятки природи місцевого значення, як “Неопалима купина” (0,5 га) з насадженнями рідкісних степових видів айстри, “Папороть-листовик” (0,5 га). Великий камінь з насадженнями реліктового виду папороті.

Зустрічаються рідкісні осередки степової рослинності, з видами, занесеними до Червоної книги України. Це ботанічні заказники місцевого значення “Могила”, “Підбавки”, “Обертинська долина”, заповідні урочища “Крива”, “Громовий міст”.

Ботанічні пам'ятки природи:

– загальнодержавного значення урочище “Масьок”. Площа 10 га, с. Острівець;

– місцевого значення “Чертяк” зі степовою рослинністю та озером карстового походження. Площа 5 га, м.Городенка.

Геологічна пам'ятка природи місцевого значення “Глушківські скелі”. Площа 2 га, с. Глушків. Група вапнякових скель, що мають форму крутих веж висотою до 350 м.

Заповідні урочища

– “Кип'ячка”. Площа 6 га, м. Городенка. Низинне болото з рослинним покривом рідкісних видів.

– “Лисяче царство”. Площа 2,2 га, м. Городенка. Вапняковий останець з рослинністю центральноєвропейських придністровських степів. Багато карстових печер, де живуть лисиці.

– “Попове болото”. Площа 0,5 га, с. Вільхівці. Типове автотрофне болото карстових лійок з лікарськими рослинами.

У Городенківському районі зустрічається багато низинних боліт з рослинністю типовою для придністровських еутрофних боліт з цінним генофондом лікарських рослин.

Пам'ятки історико-культурної спадщини

– Костьол непорочного зачаття Діви Марії (костел Бернардинів) з келіями, 1760 р. – м. Городенка, вул.Володимира Великого, 1

- Церква Успення Пресвятої Богородиці – 1763 р. – м.Городенка, вул.Т.Шевченка, 70
- Замок XVII ст. (руїни) – с. Чернелиця
- Домініканський костюл 1661 р. – с. Чернелиця
- Замкова вежа 1658 р. – с. Раковець

Музеї

- “Борцям за волю і незалежність” – вул. Богуна, 9, м. Городенка
- Літературний музей Леся Мартовича, с. Торговиця, тел.: (03430) 59021
- “Борцям за волю України” – с. Тишківці

Туристичні маршрути

Маршрут на катамаранах та понтонах

Тривалість маршруту – 4 дні.

Початок маршруту з с. Незвиська, закінчення маршруту в с. Городниця.

Ночівля: після 1 дня – с. Копаченці (біля хати лісника); після 2 дня – урочище “Чернелицький сугрудок”; після 3 дня – с. Михальче, пансіонат МП “Пролісок” (тел. (03430) 4-02-48, 2-22-36) з можливістю розміщення до 100 дітей та 30 дорослих.

Маршрут на понтонах

Тривалість маршруту 2 дні.

Початок маршруту з с. Копаченці, закінчення в с. Михальче – пансіонат МП “Пролісок”.

Ночівля після 1 дня – урочище “Чернелицький сугрудок” (за 2,5 км від с. Хмелева).

Туристично-рекреаційні заклади

Дитячий оздоровчий заклад “Перлина Придністров’я”

с. Михальче, 78114

тел. (03430) 4-02-48

152 місця (сезонно). Двомісні та чотиримісні номери. До послуг дітей їдальня на 170 місць, конференц-зал, бібліотека, танцзал, спортивні майданчики. Харчування дієтичне.

ДОЛИНСЬКИЙ РАЙОН

Адміністративний центр – м. Долина.

Територія – 1,25 тис. кв. км

Населення – 71,1 тис. чол.

Відстань до м. Івано-Франківська – 58 км

Історія Долини сягає сивої давнини. Місто засноване у другій половині X ст. і належить до найстаріших міст Прикарпаття. Тут побудували Вознесенський монастир, у якому з 1112 року монахи почали писати своєрідний літопис Долини. В 1525 році місту було надане магдебурзьке право. Для захисту від турецько-татарських нападів в місті був збудований замок. Залишки валів збереглися ще й досі у старій частині міста біля гори Замчище. Місто було повністю спалене татарськими завойовниками в 1594 р. До найдавніших населених пунктів відносяться Гошів (1469 р.), Міжріччя (1371 р.), Тисів (1464 р.).

Природні багатства району – нафта, попутний газ, сіль, сірка, залізна руда, марганець, цегельна глина, гравійно-галькові відклади, карпатські пісковики.

Гідрографію району утворює група річок, які починаються на північних схилах Карпатських гір, та чимало штучних ставків і озер, найбільшим з яких є Долинське озеро площею 21 га. Всі річки Долинського району належать до басейну Дністра і є річками гірського типу. Найбільшими з них є Свіча, яка бере свій початок з Вишківських Горган на висоті 1155 м, Мізунка, Лужанка.

Через м. Долина проходять автомобільні дороги Львів-Чернівці та Долина-Хуст, а також залізниця зі Львова до Чернівців. Мережа шляхів з'єднує із райцентром всі села району, до якого курсують маршрутні автобуси.

Долинський район має сприятливі умови для розвитку туризму. Половина території району розміщена в гірській місцевості, що сприяє розвитку гірськолижного, пішохідного, велосипедного, сільського зеленого туризму. Населені пункти Мислівка і Новий Мізунь мають статус курортних місцевостей, є джерела мінеральних вод, що важливо для оздоровлення відпочиваючих.

У м. Долина є пам'ятник Михайлові Грушевському, кілька пам'ятників Тарасу Шевченку, пам'ятник “Борцям за Українську державу”. Щороку проводиться свято повстанської слави в урочищі “Яворина”.

В районі є збережені вузькоколіїні залізниці, що є підставою для розвитку такого екзотичного виду туризму як подорожі так званим “Карпатським трамваєм”.

Рішенням сесії Долинської районної ради від 26.04.2005 року №363 – 17/2005 затверджено Програму розвитку туризму в Долинському районі на 2005-2010 роки.

Крім того в районі діє Програма розвитку туристичної зони “Мізунь” (розроблена ТзОВ “Уніплит”). Програма втілюється ВАТ “Вигодський ЛК” та ТзОВ “Уніплит”.

Мережа туристично-рекреаційних закладів усіх форм власності району станом на 01.01.2005 року нараховувала 16 закладів для розміщення туристів загальною кількістю на 1100 місць.

Транспортна інфраструктура

Район зв'язаний автобусним та залізничним сполученням з багатьма містами західної частини України та з деякими містами зарубіжних країн.

Відстань від м. Долина до:

- Києва – 716 км;
- Івано-Франківська – 66 км;
- Львова – 111 км;
- Тернополя – 180 км;
- Ужгорода – 225 км;
- Чернівців – 220 км;
- Братислави – 820 км;
- Варшави – 648 км;
- Будапешту – 690 км;
- Кишинєва – 550 км.

Вокзали і автостанції:

- Залізничний вокзал – м. Долина, вул. Привокзальна
- Автостанція – м. Долина, вул. Привокзальна;

– Автостанція – с-ще. Вигода.

Довжина доріг:

– внутрішні – 126,2 км;

– загальнодержавні: Стрий-Івано-Франківськ-Чернівці-30,7 км (по району).

Автозаправки:

– Івано-Франківськ “Нафтопродукт ОККО” - м. Долина, вул. Обліски;

– ТОВ “Тегош” – м. Долина, вул. Обліски 117;

– П.П. Грицишин – м. Долина, вул. Б. Хмельницького;

– П.П. Славченко – с-ще. Вигода, с. Тяпче;

– Автозаправочна станція “Тірос Петроль” – с. Оболоня;

– Газова заправка – м. Долина, вул. Підлівче;

– Газова заправка – м. Долина, вул. Обліски;

– Газова заправка - с. Новоселиця;

– Газова заправка – с. Оболоня.

Станції технічного обслуговування:

– СТО – м. Долина, вул. Б. Хмельницького,25 (ремонт автотранспорту)

– Майстерня шиномонтаж, м. Долина, вул. Б. Хмельницького 63 (ремонт автотранспорту).

– СТО ПП Паращій – м. Долина, вул.Обліски 117 (ремонт автотранспорту).

– ВАТ “Долинське АТП 12627” – м. Долина, вул. Обліски,117 (технічне обслуговування автомобілів).

– ВАТ “Долинська автобаза” – м. Долина, вул. Б. Хмельницького,49 (розбір легкових автомобілів).

– ВАТ “Долинська автобаза” – м. Долина, вул. Б. Хмельницького, 49 (механічне миття автомобілів).

– Майстерня по ремонту автомобілів – с. Княжолука (ремонт автомобілів).

– Майстерня СТО – с. Яворів. вул. Зелена,5 (ремонт автомобілів)

Цікаві природні об’єкти

– Пам’ятки природи: Хутір Сіда, П’янка, Миндунок Солотвинський, Вишківський перевал.

– Урочища: ”Шандра”, ”Правич”, ”Чорний Горб”, ”Бовкути”.

– Болота: гідрологічна пам’ятка природи загальнодержавного значення болото “Ширковець”, “Лисак”.

– Мисливські угіддя: підніжжя гори Великий Пустошак; Яловий.

Пам’ятки історико-культурної спадщини

На теренах Долинищини налічується 164 пам’ятки історії та культури, з них історії – 90, архітектури – 51, археології – 8, мистецтва – 15. Гошівський монастир та 30 церков, які діють в районі належать до пам’яток сакрального мистецтва.

Гошівський монастир отців Василян і церква Преображення Господнього на Ясній Горі у с. Гошеві заснований у 1570 році. Є місцем паломництва християн з різних країн світу, які йдуть сюди, щоб помолитися чудотворній іконі Божої Матері.

Церква Успення Пресвятої Богородиці у с. Пацикові, 1686 р.

На основі цих ресурсів можна розвивати історичний, сакральний туризм.

Музеї

– Музей “Бойківщина”, м. Долина, вул. Братіславська, 2-А, тел. (03477) 2-79-00, e-mail: muzej@rambler.ru

– “Музей історії нафтової Долини” (історичний напрям), м. Долина, пр. Незалежності, 6.

– “Музей-бункер” (стара частина м. Долина) (історичний напрям) – м. Долина;

– Музей Оксани Грицей (біографічне спрямування) – м. Долина;

– Музей “Лемківщина” (етнографічне спрямування) – м.Долина;

– Музей Красівському (біографічний напрям) - с. Витвиця;

– Музей Івана Франка (біографічний напрям) – с. Лолин;

– Музей історії нафтової Долини - м. Долина, пр. Незалежності, 6

– Місця, пов’язані з боями Українських Січових Стрільців та Української Повстанської Армії: музей-бункер у с. Загір’я, музей-бункер “Роберта” поблизу с.Козаківка.

Активний туризм

Долинська філія Івано-Франківського обласного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді

вул. Данила Галицького, 7, с-ще Вигода, тел. (03477) 61-2-61, факс (03477) 58-21-56

На базі філії працює 14 гуртків (пішохідного туризму – 4, “Берегиня” – 1, історико-краєзнавчі – 3, народознавства – 2, географо-краєзнавчий, спортивного орієнтування, краєзнавства, юного геолога). Для роботи гуртків обладнані: туристський кабінет, тренажери для вивчення і удосконалення техніки пішохідного туризму, полігони для спортивного орієнтування, для вивчення і удосконалення техніки пішохідного туризму.

Пропонуються екскурсії:

Скелі Довбуша - Гошівський монастир, Торунський перевал - озеро Синевір, м. Яремче - с-ще Ворохта - г. Говерла; с. Кринос - м. Галич, Почаївська лавра - м. Тернопіль, Кривченські печери, м. Солотвино (солені озера, шахти).

Для туристських груп працює пункт прокату спортивного спорядження.

Пропонуються маршрути:

– ур. Розколи - Скелі Довбуша - Мертве озеро - с. Козаківка - г. Буковець - хр. Яворина - ур. Глибоке - мендунок Солотвино - г. Холм - г. П'янула - г. Кигола - г. Лиса - с. Новий Мізунь - с-ще Вигода. Протяжність – 75 км. тривалість – 7-8 днів.

– Вишківський перевал - г. Вишківський Горган - г. Озінра - оз. Синевир - с. Слобода - ур. Границя - мендунок Бескид - ур. Перебитий - г. Яйко - пол. Мшана - г. Горган Ілемський - німецька полонина - Соколівські поля - ур. Шандра. Протяжність – 55 км. Тривалість – 5-6 днів.

– Ільм'янське лісництво - Ільма-поле - Німецька полонина - г. Горган Ілемський - пол. Мшана - г. Яйко Ілемське - ур. Правичі - с. Мислівка. Протяжність – 30 км. Тривалість – 3 дні.

Туристичні маршрути

– з с-ща Вигода бере початок вузькоколіїний маршрут «Карпатський трамвай»;

– з с. Новий Мізунь пролягає туристичний маршрут через болото «Ширковець» і Мізунський водоспад на гору Яворина;

– з села Лужки проходить маршрут на гору Магуру через «Мертве озеро», а також інший маршрут веде на скелі Довбуша;

– з с. Липа двома маршрутами можна дістатися до гори Буковець та Яворина;

– з с. Мислівки маршрут пролягає через гору великий Пустошак і болото Лисак до озера Синевір;

– з с. Сенечів пролягає маршрут до гірськолижного курорту в Славське;

– з с. Вишків можна дістатися на Вишківський і Торунський Перевали, гору Менчул, урочище Сіда та Вишківський Горган.

Найдавніший туристичний маршрут «Карпатськими стежками» проходить з Закарпаття через Торунський перевал, Вишківських Горган, весь південний кордон Долинського району, а з Яйко-Ілемського Горгану повертає на Осмолоду в Рожнятівський район.

Чекають на туристів і паломників Святопреображенський монастир о. Василян на Ясній горі і жіночий монастир сестер Пресвятої Родини у с. Гошів.

Гірськолижні витяги

Гірськолижна база відпочинку “Високий Перевал”.

На території бази функціонує підйомник довжиною 1000 м., перепад висот 300 м. Складність траси – середня, для любителів.

Підвісна канатна дорога в с. Вишків.

Тип – бугельний, L=700 м п.

Лікувальні та мінеральні води

Серед мінеральних джерел Івано-Франківщини найбільш відомим є джерело води "Горянка", аналогічної за дією трускавецькій "Нафтусі", в с. Новий Мізунь. На його базі діє санаторій - профілакторій "Джерело Прикарпаття".

Туристично-рекреаційні, оздоровчі заклади, готелі:

Готель “Князь Олег”

вул. Обліски, 38 А, м. Долина, тел. (03477) 2-77-22

28 місць. Розташований недалеко від центра міста. Номера “Люкс”, “Напівлюкс”. Одно-, дво-, тримісні кімнати з усіма вигодами. Кафе на 30 місць, банкетний зал на 12 осіб, барна стійка, закрита тераса із прозорим дахом і розсувними вікнами. Крім основних є в готелі й додаткові послуги. Це, зокрема, більярдний зал з каміном, сауна з басейном, тренажерний зал, масажний кабінет. Конференц-зал на 16 місць, автостоянка, танцзал, дискотека, фітнес-центр. Екскурсії до Гошівського монастиря, на Синевірське озеро, Скелі Довбуша.

Готель “Нафтовик”

вул. Степана Бандери, 1 а, м. Долина, тел. (03477) 95-3-07, 2-20-41

37 місць. До послуг відпочиваючих люкси, напівлюкси з дубовими меблями, 2 санвузлами, джакузі. Одно-, двомісні номери з усіма зручностями. Ресторан на 40 місць, конференц-зал на 80 місць, більярд, банкомат, таксофон.

Мотель

вул. Б.Хмельницького, 68а, м. Долина, тел.: (03477) 25070, 25071

Санаторій-профілакторій “Джерело Прикарпаття”

с. Новий Мізунь, тел. (03477) 6-14-53, факс 2-31-12

100 місць. Одно-, двомісні кімнати з усіма зручностями, харчування 4-х разове. Кіноконцертний зал, бібліотека, бар, дієтичне харчування. Екскурсійні послуги. Лікувально-профілактичний заклад загальноотерапевтичного профілю. Лікування хронічних гепатитів, дискінезії жовчовивідних шляхів і кишківника; хронічних гастритів з пониженою, підвищеною і збереженою секреторною функцією; хронічних гастродуоденітів в стадії ремісії; виразкової хвороби шлунку; хронічних колітів; хворіб обміну речовин (цукровий діабет). Методи лікування: гальванізація, УВЧ-терапія, ампліпульс-отерапія, франклінізація, світлолікування, дарсонвалізація, ультразвук, лазерна, оксигенна, фітотерапія, озокеритолікування, інгаляції, психотерапія, водолікування: ванни, лікувальні душі. Джерело мінеральної води “Горянка”, завдяки якій нормалізується кислотоутворююча та евакуаторна функції шлунку, підвищується імунітет.

ПП “Станіслав”, санаторій “Перлина Карпат” (ВАТ “Болехівський лісокомбінат”)

вул. Вигодівка, с. Витвиця, тел. (03477) 35-4-33. ф.35-4-24

100 місць. Двомісні номери зі зручностями. Є їдальня на 100 місць, бар на 45 місць, сауна, басейн, конференц-зал, танцзал, більярд, бібліотека, спортивні майданчики. Загальнооздоровчий профіль. Лікування захворювань шлунково-кишкового тракту, опорно-рухового апарату, органів дихання, нервової системи. Основні засоби лікування: бальнеотерапія, хвойні, солеві ванни, гідромасаж, парафінолікування, кисневі коктейлі, кліматотерапія, мінеральні води.

Лікувально-оздоровчий комплекс “Карпати”

с. Новоселиця, тел. (03477) 2-41-32, 2-42-27, 2-41-80

150 місць. Організація дитячого відпочинку та оздоровлення. Блочна система одно-, дво-, три-, чотиримісні кімнати, з умивальником, душем і туалетом на 3 кімнати. Їдальня, буфет, конференц-зал, танцзал, дискотека, спортивні майданчики, більярд, сувенірна лавка, фітнес-центр. Спортивні змагання, туристичні походи, ігри, розваги, перегляд фільмів. Лікування захворювань органів дихання, серцево-судинної, нервової систем, шлунково-кишкового тракту, ендокринних захворювань. Основні засоби лікування: хвойні, ванни, оксинотерапія, водні процедури, кліматотерапія, інгаляторій, кишкове зрошення, фітобар з вітамінними коктейлями, настоями трав, кисневою пінкою, бювет з мінеральною водою “Мізунька” (типу “Нафтуса”), масаж.

Дитячий лікувально-оздоровчий комплекс “Дружба”

с. Мала Тур’я, тел. (03477) 2-40-86, 2-40-71

250 місць. Організація дитячого відпочинку та оздоровлення. Розташований у карпатському лісі в 5 км від районного центру. П’ятиразове харчування. Проживання у три- та п’ятимісних кімнатах з туалетом, умивальником, душем. Є актовий зал, дискозал, ігровий павільйон, кімнати дитячої творчості, спортивні майданчики, спеціальне місце для великого вогнища. До послуг дітей бібліотека, ігрові автомати, комп’ютерні ігри, кінофільми, дискотеки, різні гуртки. Загальне оздоровлення організму, фізіотерапія, мінеральні води, масаж, водні процедури, фітобар, інгаляторій. Лікування захворювань стоматологічних, органів зору, дихання, травлення.

База відпочинку “Високий перевал”

с. Вишків, тел. (03477) 90-2-18

Добиратися зручно автотрасою Долина-Хуст через Вишківський перевал. База розміщена на березі річки. Номера зі зручностями та номери стандартні зі зручностями на поверсі. На території бази є бар, ресторан, колиба, сауна, більярд, великий басейн, джакузі, ігрові зали, кінноспортивна база. На території бази функціонує бугельний підйомник довжиною 1000 м., перепад висот 300 м., складність траси – середня, для любителів. Прокат лижного спорядження, послуги інструкторів. Екскурсійне обслуговування.

Кемпінг П.П.Зарічнюк
вул. Б. Хмельницького, 63, м. Долина
Готельні послуги, бар, автостоянка, ремонт автомобілів.

Мотель
с. Мислівка
Послуги розміщення, харчування.

Сільський зелений туризм

Приватна садиба Халус Ярослави
с. Вишків, тел. (03477) 9-02-88

13 місць. Садиба розташована на березі річки Мізунка поряд з підвісним пішохідним мостом. Поряд з садибою проходить шосе, що з'єднує Івано-Франківську та Закарпатську області, яким можна потрапити до озера Синевір (65 км) або в Долину Нарцисів (100 км.). До послуг відпочиваючих – літня веранда над річкою та шашлики на березі Мізунки.

Приватна садиба Ганни Шулик
с. Вишків, тел. (03477) 9-02-58

8 місць. За 300 м від садиби починаються ліси, багаті на гриби та ягоди. Біля будинку - криниця джерельною водою. Вздовж села тягнеться гірський хребет, що поєднує Бескиди з Горганями. Любителю гірських походів пропонується пішохідний маршрут до перлини українських Карпат – озера Синевір.

Приватна садиба Витвицького Миколи
с. Витвиця, тел. (03477) 3-54-47

4 місця. (1 кімната). Будинок господаря знаходиться в мальовничому куточку поблизу річки (20 м) та лісу (50 м), багатого на гриби, ягоди, лікарські рослини. Біля хати великий сад. Душ у будинку, туалет надворі. Вхід окремий, обладнана кухня окремо від господаря. В кімнаті є телевізор. У господарстві є корова, пасіка. Є можливість покататися на конях, порибалити полювати. Взимку можна покататися на лижах. За 200 м автобусна зупинка. Відстань до районного центру – 15 км, до обласного – 60 км.

Приватна садиба Воробця Дмитра
с. Лолин, тел. (03477) 53-4-17

10 місць. Недалеко від садиби музей Івана Франка. Поряд ліс, багатий на гриби і ягоди. Є літній будиночок. Господарі організують екскурсійне обслуговування, походи в гори, риболовлю, полювання, прогулянки верхи. До послуг туристів окремий вхід для гостей, неповний санвузол в будинку, гараж для автомобіля, харчування на замовлення, зокрема страви національної кухні, випічка домашнього хліба, свіже молоко, мед та фіточаї.

Приватна садиба Кузеляка Василя
с. Новошин, тел. (380-3477) 53-6-21

6 місць. Поряд з садибою ліс. У дворі знаходиться альтанка, де можна приготувати шашлики. Влітку господарі запропонують походи та етнографічно-пізнавальні екскурсії, участь у святкових дійствах. До послуг туристів неповний санвузол в будинку, гаряче та холодне водопостачання, обладнана кухня окремо від господаря, харчування на замовлення, зокрема страви національної кухні, випічка домашнього хліба. Організація походів у гори. Є можливість покататися на лижах, полювати.

КАЛУСЬКИЙ РАЙОН

Адміністративний центр – м. Калуш.

Територія – 0,6 тис. кв. км

Населення – 62,4 тис. чол.

Відстань до м. Івано-Франківська – 35 км

Калуський район розташований у північно-західній частині області, в зоні Передкарпатського передгір'я.

Вперше Калуш згадується в письмових джерелах середини XIII ст. В 1549 році Калуш отримує Магдебурзьке право, стає "королівським вільним містом" з власним гербом – на червоному полі, оточеному лаврами й увінчаному короною, зображені пірамідки солі і літера "К".

Сьогодні Калуш – великий промисловий і культурний центр з хорошим транспортним сполученням. Залізницею пов'язаний з Івано-Франківськом та Львовом (пасажирські поїзди відправляються зі станції Калуш до Мінська, Львова, Чернівців, Івано-Франківська, Стрия.), мережа автомобільних доріг єднає Калуш з містами: Івано-Франківськ, Львів, Ужгород, Одеса, Київ, Варшава, Відень, Будапешт, Прага, Мюнхен. Автобуси ВАТ "Калуське АТП" здійснюють регулярні рейси міжнародного пасажирського сполучення: Польщею, Чехією, Словаччиною та Румунією. Діє регулярне автобусне сполучення Калуша з Івано-Франківськом, Львовом, Києвом, Прагою, Варшавою.

До найдавніших поселень Калуського району відносяться села Станькова (1158 р.), Завій (XIII ст.), Голинь (1391 р.), Новиця (XIV ст.). Вихідцем із с.Старий Угринів є провідник ОУН, борець за незалежність України Степан Бандера /1909-1959 рр./.

Головною водною артерією району є річка Лімниця, правобережна притока Дністра. Багатством та окрасою Калущини є ліси (дуб звичайний, червоний, бук лісовий, ялиця біла, смерека), які простягнулися через всю територію району та займають 28 % його площі.

Надра району багаті на калійні руди, газ, торф, глини, суглинки, гіпс, пісок. До родовищ світового значення відноситься Калусько-Голинське родовище калійних солей, яке є сировинною базою ВАТ "Оріана" для виробництва калійних добрив, металічного магнію тощо.

Визначними історичними пам'ятниками архітектури є церкви XVII- XIX ст.

Калущина пропонує туристичні маршрути до музейного комплексу "Чорний ліс", історико-меморіального музею Степана Бандери, рибних господарств району з можливістю риболовлі, до джерела з цілющою водою на Середнянській горі. Гості району мають можливість ознайомитись з його минулим в історико-краєзнавчому музеї Калущини, музеї-садибі родини Івана Франка, музеї ВАТ "Оріана". Є картинна галерея.

Калуш – великий промисловий і культурний центр.

Пріоритетними напрямками розвитку туризму в районі відповідно до Програми розвитку туризму в районі на 2002-2010 рік є: розвиток оздоровчого, спортивного, спеціалізованого туризму – сільського, мисливського, рибальського, кінного, велосипедного. Активізація екскурсійної діяльності. Провідна роль належить маршрутно-пізнавальному туризму.

На території району існує 14 приватних садіб зеленого туризму.

Цікаві природні об'єкти

– Ландшафтний заказник місцевого значення "Яськів потік". Площа – 20 га. Насадження старих буків віком понад 130 років.

Пам'ятки історико-культурної спадщини

- Церква св.Михаїла Архистратига, 1903 – 1913 р.р., м.Калуш, майдан Шептицького
- Церква Григорія Богослова, м. Калуш, пр.Л.Українки
- Церква Стрітеня Господнього, 1899 р. Підгірка, м. Калуш
- Церква св.о.Миколая, 1888 р., Хотінь, м. Калуш
- Церква св. ап.Андрія, 1792 р., Загір'я, м. Калуш
- Костьол св.Валентина, 1844 – 1899 р.р., вул. Шевченка, 8
- Церква св.Івана Хрестителя, 1892 р., с. Верхня
- Церква Різдва Христового, 1889 р., с. Вістова
- Церква Пр.Богородиці, 1602 р., с-ще Войнилів
- Церква Покрови Пречистої Діви Марії, 1887 р., с. Голинь
- Церква Різдва Христового, 1831 р., с. Грабівка

– Церква Воздвиження Чесного Хреста, 1880 р., с. Негівці.

Музеї

Історико-меморіальний музей Степана Бандери
с. Старий Угринів
тел.: (03422) 97237

З національно-визвольним рухом українського народу тісно пов'язане ім'я патріота України, Степана Бандери. Він визначний український політик, теоретик і практик національно-визвольного руху, прапор боротьби за незалежність України. З 1945 р. до дня своєї трагічної смерті він обіймав пост голови бюро проводу всієї ОУН (Організації Українських Націоналістів).

Розроблена мережа туристично-екскурсійних маршрутів для дітей шкільного віку за тематикою: “Батьківщина Степана Бандери” с. Старий Угринів та с. Грабівка.

Туристичні фірми

Приватний підприємець Мельник Володимир Іванович
Ліцензія № АА 781541
вул. Євшана, 7а, м. Калуш, 77300
тел. (03472) 2-32-61
філія м. Коломия, вул. С.Стрільців, 62
тел. (03433) 7-28-12

Готель "Меркурій"
вул. Чорновола, 52, м. Калуш,
тел. (03472) 2-51-42, 2-26-13, 2-81-67
52 місця. Проживання в номерах класу “Люкс”, одномісних, двомісних номерах з холодильником, телевізором, ванною кімнатою, туалетом. До послуг відпочиваючих кафе з великим залом на 70 місць, два конференц-зали на 20 і 50 місць, автостоянка на 50 м. під охороною, таксофон.

Готель “Баварія”
проспект Лесі Українки, 15 а, м. Калуш, 77300
тел. (03472) 2-49-31
42 місця. Одномісні номери двохкімнатні: кімната з меблями, холодильником, телевізором, кухня, ванна кімната. Двомісні номери трикімнатні: зал, дві окремі спальні, туалет, ванна, кухня. Є кафе, таксофон.

Готель “Кондрат”
вул. С.Бандери, 9, м. Калуш, 77300
тел. (03472) 2-10-82, 4-24-70
94 місця. Одномісні номери з санітарними зручностями. З додаткових послуг є кафе, автостоянка.

Готель “Прикарпатський”
вул. Підвальна, 9, м. Калуш, 77301
тел. (03472) 2-26-59, 2-48-01
88 місць. Одномісні та двомісні номери з санітарними зручностями. З додаткових послуг є перукарня, таксофон.

Готель “Зірка”
вул. Глібова, 50, м. Калуш, 77303
тел. (03472) 2-59-40, 2-19-12
150 місця. Проживання в дво- та тримісних номерах. Додаткові послуги відсутні

Активний туризм

Калузька філія Івано-Франківського обласного державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді
вул. Грушевського, 25, м. Калуш, 77303
тел. (03472) 6-02-44

Проводиться навчально-виховна, інформаційно-методична, організаційно-масова, навчально-тренувальна, спортивно-оздоровча робота зі школярами. Діє туристичний клуб “Сонячна Галичина”, гуртки “Юний геолог”, спортивного орієнтування.

Пропонується протягом року: навчання прикладних умінь зі спортивного туризму (техніка лижного, водного, пішохідного, гірського, велосипедного туризму); організацію змістовного дозвілля; практичну допомогу навчальним закладам з питань розвитку туризму та краєзнавства.

Пропонуються туристичні маршрути: зимові та літні сходження на вершини Українських Карпат; траверс Чорногори; велосафарі Карпатами; скелелазіння на скелях Довбуша; сплави ріками Чорний Черемош, Прут; походи, подорожі, експедиції, екскурсії просторами рідного краю.

КОЛОМИЙСЬКИЙ РАЙОН

Адміністративний центр – м. Коломия.
Територія – 1,0 тис. кв. км
Населення – 105,8 тис. чол.
Відстань до м. Івано-Франківська – 65 км.

Перша літописна згадка про Коломию датується 1240 роком. В 1405 році місто одержало магдебурзьке право. Коломия завжди була важливим політичним і культурним центром Західної України. З містом пов'язана діяльність І. Франка (1856-1916), М. Павлика (1853-1915), О. Терлецького (1850-1905).

Про багате історичне минуле Коломийщини свідчать пам'ятки архітектури, що збереглися до наших днів. У селищах та селах району є 54 споруди, які цінні своїм стилем, способом будівництва. Найдавніші з них: костел бернардинів, келія монастиря, надбрамна дзвіниця, датовані XVIII ст., у с. Гвіздець, церква св. Михайла 1794 р., с. Велика Кам'янка, церква Вознесіння Господнього та дзвіниця, 1780 р. с. Струпків, церква св. Юрія та дзвіниця, 1752 р., с. Баб'янка, школа-дяківка, 18 ст., с. Печеніжин. На території Коломийського району розташовані найстародавніші поселення на Покутті: Отинія (XIII ст.), Печеніжин (XIV ст.) – місце народження О.Довбуша (1700-1745), Коршів (в письменних джерелах згадується вперше у 1434 році).

Регіон цікавий природно-ландшафтними зонами: рівнинні, гірські, лісові масиви, водні артерії – Дністер, Прут, Черемош та їх притоки. Клімат – помірно-континентальний, вологий, із відносно м'якою зимою і помірно-теплим літом. Територією району протікають понад два десятка річок і річечок, найбільша з них – Прут із його притоками Пістинькою, Лючкою, Сопівкою, Чорнявою.

Вихідцями з Коломийщини є відомий композитор А. Кость-Анатольський, публіцист О. Терлецький, академіки В. Грабовецький, В. Лизанчук, Я. Жупанський та ін. Тут народилися польські письменники Францішек Карпінський, Станіслав Вінценз.

У Коломийському районі на площі біля 70 га поблизу с. Княздвір зберігся тис ягідний. Княздвірські ліси — привабливий куточок Карпатського передгір'я, найбільший тисовий заповідник на Україні.

До послуг туристів – мережа готелів, баз відпочинку, кафе і ресторанів з національною та європейською кухнею.

Транспортна інфраструктура

Коломия має пряме автобусне сполучення з Івано-Франківськом, Мукачевом, Львовом, Трускавцем, Чернівцями, Варшавою, Прагою, Томашовим, Перемишлем, Сучавою. Через залізницю Коломия сполучена з Івано-Франківськом, Львовом, Раховом, Чернівцями, Києвом, Перемишлем, Санкт-Петербургом, Москвою, це формує транспортну інфраструктуру.

– Залізничних станцій – 8 (Отинія, Голосків, Коршів, Годи-Турка, Коломия, Гвіздець, Матіївці, Товмачик.

– Автовокзал – м. Коломия (вул. Антоненка-Давидовича, 15).

Цікаві природні об'єкти

Ботанічний заказник загальнодержавного значення “Княздвірський”. Площа 209 га. Знаходиться на території Печеніжинського лісництва Коломийського держлісгоспу. Тут одне з найбільших в Україні насаджень тису ягідного – релікту третинного періоду, занесеного до Червоної книги.

с. Марківка - джерело “Білі криниці” з цілющою водою поряд капличка,

с. Молодятин - водоспад висотою 7 м., долина “Кропивець” (долина підсніжників).

Пам'ятки історико-культурної спадщини

У селищах та селах району є 54 споруди, які цінні своїм стилем, способом будівництва. Найдавніші з них:

- костел бернардинів, келія монастиря, надбрамна дзвіниця, датовані XVIII ст., у с.Гвіздець;
- церква св.Михайла 1794 р., с.Велика Кам'янка;
- церква Вознесіння Господнього та дзвіниця, 1780 р. с.Струпків;
- церква св. Юрія та дзвіниця, 1752 р., с.Баб'янка;
- школа-дяківка, 18 ст., с.Печеніжин;

– костел-пам'ятка готичної архітектури, 1905 р., с.Отинія;

У м. Коломия унікальною пам'яткою дерев'яної архітектури є Благівщенська церква, збудована в 1587 р., ратуша та магістрат 1877 р., церква св. Михаїла Архистратига і дзвіниця 1855 р.

Музеї

Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського, вул. Театральна, 25, м. Коломия, тел. (+38 03433) 2-39-12, 2-05-74, 2-44-04

Один з найстаріших і найвідоміших на Україні, колекція якого нараховує понад 22 000 експонатів. Це – мистецькі твори відомої родини Шкрібляків (різьба по дереву), вироби видатних гончарів О. Бахметюка і П. Кошака, твори художньої обробки металу та шкіри, сакрального мистецтва, одяг, ткацтво, вишивка. Унікальними є колекції з археології, нумізматики, живопису, етнографії. Постійно діюча експозиція музею дає можливість шанувальникам мистецтва пізнати глибинні традиції народної культури Гуцульщини.

Музей “Писанка”, пл. Відродження, 43 “Б”, м. Коломия, тел. (+38 03433) 2-78-91

Збудований у 2000 році, центральна частина якого має форму писанки висотою 13 м. Це єдиний в світі музей писанкового розпису – одного з найяскравіших і найзагадковіших проявів таланту та глибини пам'яті народу. Традиція розпису писанки сягає дохристиянських часів, а з поширенням християнства писанка стала символом Христового Воскресіння.

Музей історії міста, м. Коломия, вул. Шухевича, 80, тел (+38 03433) 2-55-29.

Історико-краєзнавчий музей ім. Олекси Довбуша, с-ще. Печеніжин, вул. Незалежності, 9

Музей Мирослава Ірчана, с. П'ядики

Краєзнавчий музей флори і фауни Карпат, розташований на території Княздвірського заказника. Тут можна ознайомитись з інформацією про історію краю, породи рідкісних і зникаючих тварин, птахів та рослин Прикарпаття. Є цікаві і різноманітні колекції рідкісних комах, зразків деревно-чагарникових порід, корисних копалин, експозиція “Витвори природи”.

Лікувальні та мінеральні води

На території Коломийського району знаходяться мінеральні джерела та свердловини:

– в с. Слобода мінеральне джерело на базі якого працює цех мінеральних вод “Меридіан”.

– в с. Підгайчики свердловина на базі якої працює АТЗТ “АТ/ Алпрут”.

– в с. Королівка свердловина на базі якої працює ВАТ “Криничка”.

– в с. Марківка джерело “Білі Криниці” з цілющими та лікувальними властивостями.

Туристично-рекреаційні заклади

Готель “Писанка”

пр. Відродження, 41, м. Коломия,

тел. (03433) 2-03-56; 2-02-04

Відстань до обласного центру 60 км. 45 місць. Готель знаходиться в центрі м. Коломиї поряд – єдиний в Україні музей писанок. Сучасні і затишні номери з усіма зручностями. Ресторан на 40 місць.

Готельно-ресторанний комплекс “Лісова казка”

с. Черемхів, тел. (03433) 6-25-54

12 місць. Готель розташований у мальовничому місці у лісі. Ресторан, колиба, більярд, сауна, басейн. Є медичний кабінет. Номера з усіма зручностями.

Будинок відпочинку “Слобода”

вул. Франка, 12, с. Слобода, т. (03433) 4-72-89, 4-71-63

90 місць. Є шашлична, більярд, кімната відпочинку. Надаються екскурсійні послуги.

Готель “Монарх”

вул. Чернівецька, 2, с. Корнич, тел. (03433) 2-99-19

12 номерів з усіма зручностями, ресторан, колиба, більярд, сауна, басейн.

Сімейний пансіон “На куті”

вул. Гетьманська, 47 а, м. Коломия, тел. (03433) 2-74-37

Оздоровчий табір “Прикарпатські зорі”
вул. Франка, 5, С.Слобода, тел. (03433) 2-69-37

Готель “Прикарпаття”
пр. Грушевського, 82, м. Коломия, тел. (03433) 2-35-83

Готель ФСК “Локомотив”
вул. Яворницького, 28, м. Коломия, тел. (03433) 3-37-96

Готель "Коломия"
вул. Чорновола, 26, м. Коломия, тел.: (03433) 25733

Дитячий санаторій “Зелений гай”
вул. Незалежності, с. Комишів, тел.: (03433) 66544, 66551

Будинок відпочинку “Слобода”
вул. Івана Франка, с. Слобода, тел.: (03433) 32795

Оздоровчий табір “Світанок”
вул. Грушевського, 35, с. Слобода

КОСІВСЬКИЙ РАЙОН

Адміністративний центр – м. Косів.

Територія – 0,9 тис. кв. км

Населення – 90,4 тис. чол.

Відстань до м. Івано-Франківська – 100 км

Косів розташовується на межі Карпат і Передкарпаття, в долині мальовничої гірської річки Рибниці. Всю долину Косова півколом оточують гори, найвища з яких Михалків (812 м.). Околиці Косова багаті буковими та смерековими лісами і пасовищами – полонинами. Археологічні знахідки, зокрема, кам'яні сокири та бронзові вироби, свідчать про те, що територія сучасного міста була заселена за часів неоліту й міді. Перші письмові відомості про Косів знаходимо в грамоті литовського князя Свидригайла від 1424 року.

В рельєфі Косівського району виділяють передгірну височинну область - Покутське Передкарпаття з переважаючими висотами 350-500 м. над рівнем моря та область Зовнішніх Карпат, де абсолютні висоти сягають 1400-1500 м. Гірські хребти простягаються паралельними пасмами з північного заходу на південний схід. Вони здебільшого мають широкі гребені та відносно пологі схили. Між ним пролягають широкі міжгірні улоговини. Такий характер рельєфу сприяє доступності та зручності рекреаційного освоєння. Район прорізаний долинами рік Черемош, Рибниця, Пістинька, Лючка, до яких впадають понад 100 малих річок. Особливим попитом любителів водних видів відпочинку і спорту користується річка Черемош.

Ліси багаті грибами, дикоростучими ягодами, гірські луки – лікарськими рослинами. На території району збереглися представники фауни та флори, занесені до Червоної книги: саламандра плямиста, полоз лісовий, олень карпатський, беркут, люка дволиста, арніка гірська та багато інших. Значна частина території району належить до Національного природного парку “Гуцульщина”.

На Косівщині впродовж віків викристалізувалися самобутні особливості в народному мистецтві. Найбільш поширеними видами народного мистецтва Косівщини є різьба по дереву, кераміка, ткацтво, вишивка, художня обробка металу та шкіри. На території Косівщини споконвіку живуть гуцули – одна з етнічних груп українців, які відрізняються від мешканців сусідніх земель особливою говіркою і способом життя. Гуцули виробили власний стиль в дерев'яній архітектурі, славляться як неперевершені майстри-будівельники. Викликає захоплення барвистий гуцульський одяг, звичаї та обряди, що сягають корінням у сиву давнину.

Найбільш популярні туристичні маршрути Косівщини: на хребет Сокільський, камінь Довбуша, Писаний камінь, в урочище Терношори. Тут прокладено екологічні пізнавальні стежки, інтенсивно розвивається кінний туризм, сільський, зелений туризм. На околицях Косова та Шешор функціонують гірськолижні траси з підйомниками, знаходиться багато туристичних баз, санаторіїв, приватних садиб сільського зеленого туризму.

Транспортна інфраструктура

- Автостанцій – 4 (м. Косів, с. Кути, с. Яблунів, с. Рожнів)
- Довжина сільських доріг, які не входять в перелік доріг загального користування – 1144 км.
- Довжина доріг внутрішнього значення – 255,7 км.
- Довжина доріг загальнодержавного значення – 43,2 км.
- Автозаправок – 11
- Станцій технічного огляду автотранспорту – 4.

Цікаві природні об'єкти

Національний природний парк “Гуцульщина”

вул. Грушевського, 4, м. Косів

тел. (03478) 2-22-23, факс (03478) 4-95-69.

Розташований у межах Косівського району, охоплює площу 32 271 га. Протяжність парку з північного заходу на південний схід близько 29 км, а з північного сходу на південний захід – 20 км. Національний парк призначений для збереження, відтворення та раціонального використання генетичних ресурсів рослинного та тваринного світу, унікальних природних комплексів та етнокультурного середовища Покутсько-Буковинських Карпат.

Гора Писаний Камінь – величезні брили пісковика, які починаються з північного заходу, з каменів висотою 2-3 м. і тягнуться ланцюгом (біля 80 м.) на південний схід, виростаючи у масивні моноліти висотою до 20 м. Верх каменів утворює горизонтальну площину, де можна відпочити, помилуватися навколишньою природою, прийняти сонячні і повітряні ванни. Існує легенда, що дуже давно навколишні гори заселяли племена карпів, які дали назву Карпатам. Це були люди-гіганти, як міфічні титани, наділені надзвичайною силою. Так-от, вони прикотили сюди ці камені, щоб увіковічнити пам'ять про перебування тут, закопали свої скарби і накрили їх каменями. Відтоді і ходять сюди люди, як в Мекку, щоб поклонитися могутньому духові своїх предків. Свою назву Камінь одержав від карбів (петрогліфів), найдавніший з яких походить з часів Київської Русі. Власне, на ньому можна побачити знаки, символи, які й сьогодні використовуються у гуцульських орнаментах. Камінь представляє собою значний інтерес як в плані історичному, так і в геологічному. З Каменя відкривається велична панорама гірських хребтів і вершин.

Скеля Сокільського – як стрімка стіна висотою 100 м. нависає над дорогою. Це палеогенове відслонення порід, що утворилося 25 млн. років тому. Черемош тече тут з великою швидкістю, омиваючи уламки скелі. У Черемош впадає потік Сикавка, утворюючи водоспад, над яким знаходиться пам'ятник Т.Шевченку. Попри водоспад підйом на хребет Сокільський, протяжністю 15 км. На хребті неглибокі сідловини чергуються з копулястими вершинами, мішані ліси змінюються розлогими луками. Найчастіше зустрічаються смереково-букові ліси, але трапляються і березові та яворові гаї. Найбільшу цінність на Сокільському представляють пісковиті скелі-останці, яких понад 20 висотою понад 40 м. Цікаві своїми незвичайними формами вони нерідко нагадують звірів.

Миська гора, висотою 450 м., з якої відкривається чудова панорама Косова та прилеглих сіл, вид на Покутсько-Буковинські Карпати. На самій горі ростуть унікальні на Прикарпатті чорні альпійські сосни, а також листяні і хвойні насадження, зарості білої акації.

Гора Тарошори (998 м). Назва походить від слова “тарниця” (сідло на коня). Звідси відкривається чудова панорама на г. Буковець (1059 м), с. Яворів, вершини хр. Сокільський, г. Максимець (981 м), Писаний Камінь (1221 м), г. Грегит (1491 м.). Від вершини г. Тарношори вниз відходять велетенські камені-скелі, висотою до 30 м. з безліччю лабіринтів, коридорів, ущелин, є декілька печер.

Камінь Довбуша, величезний камінь льодовикового походження, вінчає ланцюг інших каменів. На його вершечку стоїть, наче голова, менший камінь. Цей камінь-гігант нагадує людську фігуру. Названий на честь народного опришка Олекси Довбуша.

Ландшафтні заказники місцевого значення

– “Грегит”. Площа 310 га. Космацьке лісництво. Цінний природний комплекс з добре збереденими типовими угрупаннями смерекових, смереково-букових, ялицево-букових та букових лісів на кам'янистих розсипах.

– “Кам'янистий хребет”. Площа 30 га. Косівське лісництво. Нагромадження величезних каменів, з яких відкриваються мальовничі краєвиди.

Лісові заказники місцевого значення

– “Терношори”. Площа –10 га. Яворівське лісництво. Смереково-ялицево насадження з багатим видовим складом сфагнових мохів на скельних виходах пісковиків. Вік 90 років.

– “Каменець”. Площа – 184 га. Гірський ландшафт із значними виходами гірських порід, вкритих типовою рослинністю віком понад 90 років.

– Гідрологічні пам'ятки природи місцевого значення

– “Шешорський водоспад”, с. Шешори. Висота падіння – 5 м.

– “Водоспад на р.Рушір”, с. Люча. Висота падіння – 4 м.

– “Пістинська соляна криниця”, с. Пістинь.

– “Сірководневе джерело”, м. Косів.

– “Уторопські соленосні джерела”, с. Уторопи.

Заповідні урочища

– “Лебедин”. Площа 44,5 га, с. Шешори. Рідкісне озеро глибиною до 11 м, розташоване серед лісів і лук на висоті 650 м. н. р. м.

- “Гаївка”. Площа 13 га. Космацьке лісництво. Насадження ялиці білої і смереки віком 100 років.
- “Хоминське”. Площа 8,5 га. Букове насадження віком 100 років.
- “Ділок”. Площа 1,9 га. Насадження дуба червоного віком 50 років.
- “Уторопи”. Площа 6 га. Цінне лісове насадження сосни звичайної з домішкою смереки та ялиці віком 105 років.
- Дендропарк ім. А.Тарнавського. Площа 4 га, с.Смодне. Унікальна колекція дерев та чагарників (729 екземплярів 44 видів рослин), зібраних з усього світу доктором А.Тарнавським у минулому столітті.
- Дендропарк “Дендрарій”. Площа 1,4 га. Яблунівське лісництво. В колекції насаджень біля 70 видів інтродукованих дерев.

Гідрологічні заказники місцевого значення

- “Ріка Пістинька”. Мальовничі водоспади: шешорські гуки, шепітський великий гук, космацькі греготи. Пістинська соляна криниця.
- “Ріка Рибниця”. Мальовничі водоспади: косівський гук, яворівський гук

Пам’ятки історико-культурної спадщини

- церква Різдва св.Івана Хрестителя, 1912 р., м. Косів – пам’ятка гуцульської церковної архітектури.
 - Васильївська церква та дзвіниця, 1895 р., м. Косів – пам’ятка гуцульської дерев’яної архітектури.
 - церкви Петра і Павла та св. Тройці у с. Космачі.
 - церква Успенія Пр.Богородиці, 1623 р., с. Пістинь, споруджена на урвищі правого берега р. Пістиньки. Біля церкви старовинні кам’яні хрести поч. XVIII ст.
- В Косові виник хасидизм – дуже поширена у всьому світі, особливо серед євреїв, течія юдаїзму, засновник Ізраель бен Елізар, який жив в печері на хр. Сокільському.

Музеї

- Косівський музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини, вул. Незалежності, 101, м. Косів, тел. (03478) 2-16-43
- Музей прикладного мистецтва Косівського Державного Інституту ім. В. Касіяна, м. Косів, тел (03478) 2-11-53.
- Приватний музей гуцульського мистецтва Родини Корнелюків, вул. Гоголя, 26, м. Косів, тел. (03478) 2-01-02.
- Художньо-етнографічний музей Михайла Струтинського “Веселка”, (вишивка, живопис, порцеляна), пер. Піший, 14/11, м. Косів, т.(03478) 2-17-54, 2-16-93
- Меморіальний музей-садиба художника Геннадія Малявського, м. Косів, тел. (03478) 2-32-91
- Кімната-музей природи Національного природного парку “Гуцульщина”, с. Пістинь (лісництво), т. (03478) 2-85-50
- Домашній музей родини Девдюків, с. Ст. Косів, тел. (03478) 2-23-16
- Приватна колекція жіночих прикрас Ганни Богдан.
- Приватний музей боднарства Йосипа Приймака.
- Косівський Музей визвольних змагань Карпатського краю, вул. Незалежності, 55, м. Косів, т.(03478) 2-46-72.
- Космацький музей народного мистецтва, с. Космач
- Музей історії, с. Нижній Березів
- Художньо-літературний музей сім’ї Борукив “Гуцульська старовина і сучасність”, с. Рожнів, тел. (03478) 2-64-74
- Музей Лесі Українки, с. Яворів (в приміщенні школи), тел. (03478) 6-97-72
- Меморіальний музей-садиба Марка Черемшини, с. Кобаки
- Меморіальний музей-садиба Патріарха УПЦКП Володимира (Романюка), с. Хімчин.
- Приватна колекція Михайла Юсипчука – коренепластика, речі О.Довбуша, вул. Довбуша, 17, с. Космач, тел. (03478) 5-76-17
- Кутський краєзнавчий музей, с-ще. Кути, тел. (03478) 45-127

Самобутній центр гуцульського мистецтва село Яворів розкинулось поміж вершинами крутих схилів Українських Карпат, поблизу Косова.

Велика наявність деревини різних порід зумовила своєрідну культуру гуцулів у цілому та яворівчан зокрема. Це проявляється у архітектурі, господарських та побутових речах, декоративно-вжиткових виробів, які гуцули декорували магічними солярними знаками та оберегами. Орнаментальна гуцульська різьба – це окрема ділянка української образотворчості, на якій можна простежити весь розвиток тих чи інших предметів від найпримітивнішого до найскладнішого типу. Найвизначнішими різьбярками другої половини XIX були Юрій Шкрібляк та його сини Юрій, Микола і Федір. Їхні витвори різьбярства відомі далеко за межами України. Родинну традицію продовжили внуки Юрія Шкрібляка – Юрій та Семен Корпанюки. Сьогодні в Яворові працюють відомі майстри, члени національної Спілки художників України Василь Семенович Корпанюк та Дмитро Федорович Шкрібляк.

Здавна Яворів славиться ліжниками – грубими вовняними покривалами з рельєфною поверхнею і довгим пухнастим двостороннім ворсом, з гуцульськими узорами з плавним переходом одного кольору в інший. Сьогодні ліжник – один з найстаріших видів інтер'єрного ткацтва, який чудово гармоніює з сучасними інтер'єрами. Неповторною є яворівська вишивка з яскравими кольоровими контрастами, кожна деталь якої виконується місцевими майстрами з глибоким знанням традицій.

Туристичні маршрути

На території району діє понад 50 туристично-екскурсійних маршрутів. Частина з них промарковані, а 30 – описані, нанесені на карту та видані у путівнику “Туристичними стежками Косівщини”.

Гірськолижні витяги

На околицях м. Косів та с. Шешори функціонують гірськолижні траси з підйомниками, знаходиться багато туристичних баз, санаторіїв, приватних садиб сільського зеленого туризму.

Лікувальні та мінеральні води

– Мінеральні води, що виробляються у Косівському районі: Косівчанка, Іванка, Аршиця, Кричиста, Каменецька, Косівська, Шешорівська

– Санаторій "Косів" заснований на базі цілющих соляних вод Банського озера в Косові. В лікувально-соляному закладі проводиться лікування хворих на верикоз розширення вен.

– Курорт “Шешори”.

– Оздоровчо-лікувальна база включає водолікувальний комплекс на 20 ванн, де відпускаються мінеральні ванни з місцевого мінерального природного джерела, а також "перлинні", хвойні, сірководневі, сірчано-бромні, морські ванни. Для лікування захворювань шлунково-кишечного тракту, печінки і жовчовивідної системи, діатезів та порушення обміну речовин використовується мінеральна вода з місцевого джерела.

Туристично-рекреаційні заклади

Туристичний комплекс “Байка”

с. Город, м. Косів, тел. (03478) 2-36-33, 2-37-11

50 місць. Сучасний туристичний комплекс оригінальної архітектури. До послуг туристів комфортабельні номери люкс з меблями з дуба. Ресторан, бар, конференц-зал, басейн, сауна. Екскурсійне обслуговування. Кабельне телебачення, міжнародний телефон, більярд, дискотека, тенісний корт.

База відпочинку “Легенда Карпат”

с. Старі Кути, тел. (03478) 4-43-18

28 місць. Комфортабельні номери “Люкс”, двомісні номери. Передбачено сервіс цілодобово, охорона, дубові меблі, сателітне телебачення, санвузли з душем, балкони з літніми меблями. Ресторан у національному стилі, літня дискотека, спортивні площадки, альтанки, екскурсії, рибалка.

Гостинний двір “Писанка”

м. Косів, вул. Дружби, тел. (03478) 2-16-25, 2-21-46, 2-25-30

40 місць. Сучасний комфортабельний відпочинковий комплекс, що складається з окремих будиночків, розташований на околиці м. Косів. Номери зі зручностями. До послуг туристів: альтанка, ко-

либа, більярд, сауна. Національна кухня, є кафе-бар, їдальня. Є ставок з рибою. Можна посмажити шашлик, запекти барана. Є прокат велосипедів, лиж, сан, послуги інструктора. Катання на конях, сходження на вершини Карпат. Екскурсійні програми

Апартаменти “ Гуцул” Косівська філія ТзОВ “Еліт тревел ЛТД”.

вул. Тиха, 30, м. Косів, тел. (03478) 2-45-48, 2-45-68

Відстань до обласного центру – 100 км. 32 місця. Комфортабельні одно- та двомісні номери з меблями з натурального дерева, новою сантехнікою, супутниковим телебаченням, кондиціонерами. Є ресторан, бар, дискотека, танц-зал, сувенірна лавка. Цілодобова служба реєстрації. Підземний гараж. Поблизу готелю гірськолижний підйомник, прокат гірськолижного спорядження. Екстрим на гірських велосипедах. Екскурсійні послуги.

База сімейного відпочинку “Ост”

с. Космач (Діл), тел. (03478) 5-77-40

Відстань до обласного центру – 100 км. 80 місць. Розміщена в самому центрі села, що є географічним центром Гуцульщини, на мальовничому узвишші, що омивається із двох сторін річками Космачіль та Пістинька. До послуг відпочиваючих дво- та чотирьохкімнатні будинки. Номера люкс, напівлюкс та двомісні зі зручностями. Їдальня, сауна, басейн (16 м.кв.), конференц-зал, автостоянка, спортмайданчики, більярд. Екскурсійні послуги, походи на найвищі вершини Українських Карпат.

Шешорський пансіонат “Карпатська веселка”

с. Шешори, тел. (03478) 2-19-77

10 місць. Двомісні номери люкс. Їдальня, сауна, басейн, автостоянка. Прогулянки на конях, сходження на найвищі вершини Карпат, збирання грибів, катання на лижах, діюча канатна дорога.

Кінно-спортивний комплекс "Явсон"

с. Стопчатів, тел. (03478) 3-61-51

Можливість подорожувати в салоні вишуканої карети або верхи на чистокровних спортивних скакунах.

Аероклуб "Явсон"

с. Сгодна, тел. (03478) 2-14-80

Разом з асом вищого пілотажу матимете змогу піднятися у небо на спортивному літаку ЯК-52 і оглянути чудові краєвиди карпатського краю.

База відпочинку “Дімон”

вул. Дружби, 84, м. Косів, тел. (03478) 2-37-99

20 місць.

Туристична база “Карпатські гори”

с. Черганівка, тел. (03478) 2-02-36

36 місць.

Оздоровчі заклади

Пансіонат “Карпатські зорі”

вул. Над Гуком, 15-а, м. Косів, тел. (03478) 2-16-77, факс 2-16-93

120 місць. Розміщений на березі гірської р. Рибниця. Номера “Люкс” та двомісні з усіма зручностями. Кафе – 100 місць, конференц-зал, сауна з басейном, бар, більярд, спортивні площадки, настільний теніс, автостоянка. Недалеко розташований гірськолижний підйомник. Різноманітні екскурсійні програми (відвідання музеїв, гуцульського ринку) та походи в гори.

Медичні процедури: фітотерапія, бальнео- і кліматотерапія, лікувальні мінеральні ванни.

Санаторій-профілакторій “Шешори”

с. Шешори, тел. (03478) 5-85-45

100 місць. Загальнооздоровчий профіль. Номера одно- та двомісні. Їдальня, кінозал, бібліотека, спортивні площадки, автостоянка, більярд, фітнес-центр. Сауна, басейн (23м. x 10 м.). Екскурсійне обслуговування.

ЛОК “Карпатські зорі”

вул. Над Гуком, 15А, м. Косів, тел. (03478) 2-16-63, 2-26-51, факс 2-26-51
150 місць. Їдальня, коференц-зал, кафе, відеосалон, бібліотека, більярд, спортивні майданчики, міжміський телефонний зв'язок. Загальнооздоровчий профіль. Фізкабінет, масажний, стоматологічний кабінети.

Санаторій "Косів"

вул. Курортна, с. Сгодна, тел. (03478) 2-21-92, 2-10-44, 4-93-23, факс 2-21-92

90 місць. Спеціалізований лікувально-профілактичний заклад хворих на туберкульоз.

Фізіотерапевтичний, масажний кабінети, ЛФК, фітобар, спелеотерапія, функціональна діагностика. Вітамінно-кисневі коктейлі, імуностимулятори, фітопрепарати, спелеотерапія, мінеральні води, препарати з зародків пшениці, рослинної клітковини, кліматолікування.

Дво-, три-, чотиримісні номери. Є їдальня, коференц-зал, танцзал, бібліотека.

Лікувально-оздоровчий комплекс "Сріблясті водоспади" ЗАТ "Івано-Франківськтурист".

вул. Курортна, с. Шешори, тел. (03478) 5-85-23

175 місць. Сезонний заклад. Основний корпус та літні будиночки з номерами без зручностей.

Загальнооздоровчий профіль. Терапія, лікувальна фізкультура, гастроентерологія, кардіологія. Їдальня, кіоск, бібліотека, спортивні майданчики.

Спортивно-оздоровча база "Карпати"

м. Косів, тел. (03478) 2-10-56, 2-24-79.

Готель "Черемош"

вул. Снятинська, с-ще. Кути, тел. (03478) 4-57-13

20 місць. Двомісні номери зі зручностями. Кафе, автостоянка, екскурсійні послуги. Їдальня, медпункт, кіоск, бібліотека, спортивні майданчики, більярд.

Дитячі оздоровчі заклади

Туристичний комплекс "Струмочок"

с. Космач (Діл), тел. (03478) 5-77-40

42 місця. Дитячий туристичний комплекс. Двомісні номери. Їдальня, коференц-зал, автостоянка, екскурсійні послуги, танцзал, сувенірна лавка, більярд, волейбольний майданчик.

Дитячий лікувально-оздоровчий комплекс "Смерічка" ЗАТ "Івано-Франківськтурист".

с. Люча, тел. (03478) 3-63-35

110 місць. Сезонний заклад. Сім корпусів з дво-, тримісними номерами без зручностей. Загальнооздоровчий профіль. Масажний та фізкабінети. Їдальня, медпункт, кіоск, бібліотека, спортивні майданчики, більярд.

Дитяча турбаза "Черемош" Івано-Франківського обласного державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді.

с-ще. Кути

тел. (03478) 2-53-28

20 місць. Спеціалізація закладу: туризм, оздоровлення.

Сільський зелений туризм

Косівський інформаційно-туристичний візит-центр районної туристичної асоціації "ГУЦУЛІЯ"	Незалежності, 55, м. Косів тел. (03478) 2-45-86 факс (03478) 2-45-87 e-mail: krta@kosiv.if.ua	
Приватна садиба Довгун Оксани Миколаївни (квітень-жовтень)	вул. Б.Хмельницького, 21, м. Косів тел. (03478) 2-31-50	1 місце (один 1-місн. ном.)
Приватна садиба Волинюка Івана Дмитровича	вул. Камениста, 17, м. Косів тел. (03478) 2-15-13	7 місць (два 2-місн. ном.; один -3-місн.)

Приватна садиба Анничка	вул. Миру, 1, м. Косів	6 місць
Приватна садиба Соломон Віри Володимирівни (відпочинок цілий рік)	вул. Довбуша, 28, м. Косів	5 місць (один – 2-місн. ном. один – 3-місн.)
Приватна садиба Гнідана Івана Васильовича (відпочинок цілий рік)	вул. Сагайдачного, 3, м. Косів	4 місця (два – 1-місн. ном.; один – 2-місн.)
Приватна садиба Дручків	вул. Ірчана, 1-А, м. Косів тел. (03478) 2-03-21	8 місць
Приватна садиба Лагодюк Василини Петрівни (травень-серпень)	вул. Токарка, с. Яворів тел. (03478) 6-97-91	12 місць (чотири 2-місн. ном., один – 4-місн.)
Приватна садиба Копчука Василя Федоровича (травень-жовтень)	вул. Безулька, 1, с. Яворів тел. (03478) 6-97-00	10 місць (два – 1-місн. ном.; два – 2-місн.; один – 3-місн.; один – 4- місн.)
Ткачук Анна Василівна	с. Люча, тел. (03478) 3-62-26	5 місць
Ткачук Ганна Петрівна	с. Люча, т. (03478) 3-68-16	5 місць

НАДВІРНЯНСЬКИЙ РАЙОН

Адміністративний центр – м. Надвірна

Територія – 1,3 тис. кв.км.

Населення – 113,5 тис. осіб

Відстань до Івано-Франківська – 37 км

Надвірнянський район розташований в південно-західній та, частково, в центральній частині Івано-Франківської області, на стику Східно-Європейської рівнини та Українських Карпат. 2/3 території району розташовані в гірській частині Карпат, менше третини припадає на умовну рівнину.

На південному заході межі району і області співпадають вздовж Полонинсько-Вододільного хребта. На цій ділянці сусідом є Закарпатська область. На сході межує з Косівським та Коломийським районами, на півночі – Тисменицьким, північному заході – Богородчанським районами, на півдні – Яремчанською міською радою. Найвищою точкою Надвірнянського району є г. Довбушанка (1754,9 м).

Тут також розташовані такі хребти Українських Карпат: Скибові Горгани (масиви Довбушанка, Синяк тощо), частково – Покутсько-Буковинські та Вододільно-Верховинські Карпати.

Рівнинна територія розташована в межах Передкарпатської височини. Клімат є перехідним від західноєвропейського до більш континентального східноєвропейського. Середня температура січня – від - 4⁰С до - 7⁰С, а в літні місяці +18⁰С. Середньорічна кількість опадів від 800 мм на рівнині до 1500 мм в горах.

Кількість днів із сніговим покривом 90-100, пересічна його висота – 35 см.

Надвірнянський район багатий на водні ресурси. Головні ріки – Прут і Бистриця Надвірнянська з притоками Зеленицею, Довжинцем, Вороною. Кам'яністі русла, круті схили та швидка течія річок є причиною утворення водоспадів.

Майже 64 % території займають ліси, в основному смереково-буково-ялицеві, а вище 1100-1200 м – смерекові.

Надвірнянщина – край з багатими природними ресурсами, різноманітним рослинним і тваринним світом. Тут налічується 179 природозаповідних об'єктів площею 48079 га. Тут нараховується 46 видів ссавців, 180 видів птахів, численні плазуни, земноводні, риби. Особливий інтерес представляють ендемічні види, котрі за межами Карпат ніде не зустрічаються, а також реліктові, що дійшли до нас з минулих геологічних епох.

Флора налічує майже тисячу видів рослин. На заповідних територіях зосереджено чимало ендемічних, реліктових та рідкісних видів рослин, з яких близько 20 видів занесено до Червоної книги України.

Провідною галуззю промисловості району є видобуток та переробка нафти.

Цікаві природні об'єкти

– Природний заповідник “Горгани”. Утворений 1996 року, площа 5344 га. Охоплює цінні гірські екосистеми у центральній частині Українських Карпат, займає територію Надвірнянського, Рожнятівського районів, Солотвинського, Усть-Чорнянського районів Закарпатської області. Головним об'єктом охорони в заповіднику є ліси з сосни кедрової європейської. Флора заповідника налічує 427 видів судинних рослин та 235 видів мохів. Понад 70 видів флори заповідника є рідкісними, з них 23 занесено до Червоної книги. Про значний вік флори заповідника свідчить наявність тут ендемічних та реліктових видів. Зокрема, будяк двоколірний, волошка мармарошська, гвоздика карпатська та ін. Всього виявлено 21 ендемічний вид. Різноманітність природних умов рослинного покриву зумовлює багатство фауни заповідника. Тут налічується 149 видів хребетних тварин, 43 види ссавців, 8 видів родини куницевих. З фауни до Червоної книги занесено 24 види, а до європейського червоного списку – 10 видів.

– Ботанічний заказник загальнодержавного значення “Кливський”. Заказник площею 111 га, створений на території Бистрицького лісництва з метою збереження популяції природних лісів ялиці білої віком понад 100 років у передгір'ях Карпат.

– Ботанічний заказник загальнодержавного значення “Тавпиширківський”. Заказник площею 424 га знаходиться на території Бистрицького лісництва Надвірнянського держлісгоспу. Високогірні смерекові ліси з домішкою сосни гірської та на верхній межі лісу сосни кедрової європейської.

– Лісовий заказник загальнодержавного значення “Бредулецький”. Площа – 106 га. Знаходиться в Надвірнянському районі на території Зеленьського лісництва. Один з найбільших в Українських Карпатах масив реліктового виду – сосни гірської на висоті 900-950 м над рівнем моря.

– Комплексна пам’ятка природи загальнодержавного значення “Верхнє озеро”. Гірська котловина під горою Гропа з мальовничим краєвидом та високогірними карпатськими пралісами і субальпійськими луками. Тут зростають смерекові ліси з домішкою бука у нижній частині і сосни гірської – у верхній.

– Дендропарк загальнодержавного значення “Високогірний” (в районі с. Бистриця). Парк був створений у 1967 році, із метою інтродукції рідкісних, лікарських, екзотичних рослин та дерев. Зараз тут проростає більше 200 видів і форм деревних і чагарникових порід. Це дугласія тисолиста, модрина європейська і японська, ялиця бальзамічна, кавказька, ялина канадська, береза біла, китайська, жовта, карельська, темнокора, бук східний та багато інших цінних, рідкісних і екзотичних порід деревини. Створено 20 гектарів плодово-ягідних та лікарських плантацій. В народі дендропарк “Високогірний” називають “Лісова лабораторія”, адже він приносить і буде приносити народному господарству десяток перспективних лісоутворень, цінних лікарських, плодкових і декоративних деревних рослин.

– Парк-пам’ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення “Парк партизанської слави”. Закладений в 1967 році на площі 7 га, в основному засаджений деревними та чагарниковими породами, рідко засаджений хвойними деревами, серед яких переважає сосна кедрова європейська. “Парк партизанської слави” улюблене місце відпочинку населення ближніх сіл.

– Геологічна пам’ятка природи місцевого значення “Надвірнянські скелі”. На лівому березі ріки Бистриця-Надвірнянська, вище від автомобільного моста по дорозі Надвірна-Богородчани можна помилуватися “Надвірнянськими скелями”, що є корінними виходами відкладів стебницької світи ранньонеогенового віку, яке ще й має падіння на північний схід під кутом 30 градусів.

Транспортна інфраструктура

В районі є 2 залізничні вокзали та 1 автовокзал, 4 автостанції.

Довжина доріг загальнодержавного значення – 26,9 км., регіонального – 127 км., внутрішнього користування – 142,5 км.

В районі є 6 автозаправних станцій та 5 станцій технічного обслуговування автомобілів.

Пам’ятки історико-культурної спадщини

У Надвірнянщині є 146 пам’яток різних епох – від часів кам’яної доби до пам’ятників, споруджених у наші дні. Є також пам’ятки археології – від часів палеоліту до Київської Русі.

В околицях Добротова, Делятина, Верхнього Майдану, Заріччя, Ланчина знаходяться сліди стоянок і поселень кам’яної доби і бронзи. В околицях Волосова, Цуцилова, Камінної і Переросля – могилиники, відомі як Карпатські кургани (III – IV ст.).

Поблизу Надвірної – цінна пам’ятка Стародавньої Русі XII – XIII ст. – Городище.

Особливий інтерес викликають 21 пам’ятка архітектури, які на території району включені до реєстру пам’яток.

Залишки Пнівського замку, (с. Пнів), який у 1676 р. витримав довготривалу облогу турецько-татарських загонів. Це цінна і цікава пам’ятка оборонної архітектури XVI–XVII ст.;

Вісімнадцять церков, XVIII-XIX ст.

Церква Успіння Пресвятої Богородиці у Гвозді, обидві церкви Білих Ослав, храм у Делятині, церкви у Бистриці та Назавизові, а також Пнівський замок відносяться до архітектурних пам’яток державного значення.

Музеї

– Музей історії Надвірнянщини, м.Надвірна, майдан Шевченка, тел.: (+38 03475) 24814.

– Музей відомої української дитячої письменниці Марійки Підгірянки, с.Білі Ослави, резиденція священика.

– Музей Марка Черемшини, с-ще Делятин.

Туристичні маршрути

– м.Надвірна - с.Пасічна - Бухтівецький водоспад - Манявський водоспад - с.Манява

– м.Надвірна - с.Бистриця - г.Сивуля - с.Максимець - м.Надвірна

– м.Надвірна - с.Бистриця - Великий вододільний хребет - м.Надвірна

- с.Бистриця - г.Плоска - г.Довга - перевал Столи - пер.Переслоп - м.Яремче
- с.Зелена - ур.Джурджи - бункер полковника Грома - с.Зелена
- с.Бистриця - хр.Тавпіширка - пер.Великі Рогодзи (Легіонів) - г.Сивуля
- с.Бистриця - перевал Столи - ур. Буковель.

Гірськолижні витяги

Бугельний мультивитяг в с. Бистриця протяжністю 300 – 350 м. (власник В.Фронзей). Рік спорудження 2004. Перепад висот – 820 – 760 м н.р.м.

Туристично-рекреаційні заклади

Готельно-відпочинковий комплекс “Водограй”

с. Бистриця

тел. (03475) 61-926

24 місця. Від комплексу відходять дороги на Сивулю і Тавпиширський заказник, неподалік знаходиться джерело мінеральної води, яка по хімічному складу близька до відомої “Нафтусі”. В районі села Бистриця дуже багато ущелин до одного з найвищих Карпатських хребтів, що простягається від перевалу Легіонів до г. Чорна Клива. Саме тут можна вийти на невисокі (до 1300 м) карпатські полонини, влітку тут можна збирати гриби.

Готельно-відпочинковий комплекс “Маливо”

с. Делятин, вул. 16-липня, 36а,

тел. (03475)4-42-06, 2-24-94; (0342)50- 19-91

e-mail: malivo@optima.com.ua

Готель розміщений в мальовничому куточку Карпатських гір на лівому березі річки Прут. До послуг туристів комфортабельні номери, спортивний та тренажерний зали, 2 конференц-зали. Є музей карпатського лісу, де можна познайомитися з мешканцями Карпатських гір.

Готель “Старий двір”

м. Надвірна, вул. Чорновола, 9,

тел.+38(03475) 2-31-80, 2-92-60

19 місць. До послуг туристів одно та двомісні номери. Є кафе. Надаються транспортні послуги.

Мотель “Стримба”

с. Стрим ба, тел. (03475) 2-71-80

10 місць. До послуг туристів двомісні номери. Є колиба, сауна, російська баня.

Готель дочірнього підприємства “KIM”

с-ще. Ланчин, вул. Незалежності, 99,

тел.(03475)3-29-40

Готель “Смарагд”

м. Надвірна, вул. Чорновола

тел.: (03475) 26027

Санаторій-профілакторій “Плай”

с-ще. Битків, вул. Промислова, 42,

тел. (03475)7-22-70

База відпочинку “Розтока”

с. Пасічна,

тел. (03475)6-73-65

Сільський зелений туризм

с. Бистриця

Приватна садиба Баб’юка Віктора Юрійовича

тел. (03475) 6-19-26

24 місця. 6 чотиримісних кімнат. Санвузол у будинку. Бар, національна кухня. Є магазин, таксофон. Пропонуються активний відпочинок у горах, екскурсії.

Приватна садиба Баб’юка Юрія Андрійовича

тел. (03475) 6-19-26

8 місць. 3 кімнати. Національна кухня. Є домашні тварини, можливість рибалки. Пропонуються активний відпочинок у горах, екскурсії.

Приватна садиба "Любава" Фронзея Вячеслава

тел. (03475) 6-19-23

18 місць. 4-місні та 2-місна кімнати. Санвузол у будинку. Колиба, гуцульська кухня. Сауна, більярд, супутникове телебачення. Є бугельний мультивитяг протяжністю 350 м., прокат гірських лиж. Пропонуються активний відпочинок у горах, екскурсії. Є домашні тварини, можливість рибалки.

Приватна садиба Гандзюка Василя Васильовича

тел. (03475) 61-926

10 місць. 3 кімнати. Національна кухня. Є домашні тварини, можливість рибалки. Пропонуються активний відпочинок у горах, екскурсії.

с. Білі Ослави

Приватна садиба Василя Чиха

вул. М. Підгірянки

тел. (03475) 65-4-05

15 місць. Кафе, традиційна та гуцульська кухня. Сауна, басейн, супутникове телебачення, паркінг.

Приватна садиба Миколи Щерб'юка

вул. Вершигори

тел. (03475) 65-405

12 місць. 2-, 3-місні кімнати. Душ, сауна. Біля садиби є ставок.

Приватна садиба Василя Ванджури

вул. І.Франка, 92

тел. (03475) 65-141

4 місця. 2-місні кімнати. Гаряче водопостачання, душ. Є власний магазин.

с. Гвізд

Приватна садиба Івана Муралю

с. Гвізд (прис. Млини)

тел. (03475) 65-405

4 місця. 2-місні кімнати. Гаряче водопостачання, душ. Зручності надворі.

РОГАТИНСЬКИЙ РАЙОН

Адміністративний центр – м. Рогатин
Територія – 0,8 тис. кв. км
Населення – 52 тис. чол.

Рогатинський район розташований на північному заході області. Районний центр м. Рогатин рівновіддалений відносно обласних центрів Івано-Франківська – 60 км, Львова - 78 км, Тернополя - 89 км. Межує на півдні із Галицьким районом Івано-Франківської області, на сході з Березанським районом Тернопільської області, на півночі та північному заході з Перемишлянським та Жидачівським районами Львівської області.

У меридіальному напрямку, майже навпіл, територія району перетинається долиною лівосторонньої притоки Дністра – Гнилої Липи. Місцевість району (від 100 до 250 м над рівнем моря) поділена долинами річок Гнила Липа, Нараївка та Свірж.

Місто Рогатин одне з найдревніших поселень Західної Галичини. Перші письмові згадки про нього відносяться до XII ст. Про багате історичне минуле м.Рогатина свідчать пам'ятки архітектури, що збереглися до наших днів. Всього в районі взято під охорону 20 пам'яток національного надбання.

Район славиться унікальними сірководневими водами і лікувальними грязями. Тут у с. Черче є бальнео-грязевий передгірний курорт державного значення.

Транспортна інфраструктура

- Автостанція – 1 (м. Рогатин)
- Залізничних вокзали – (м. Рогатин, с-ще Букачівці)

Система доріг Рогатинського району представлена автомагістраллю міжнародного значення Е-50 Стрий – Тернопіль та Р-03 Мукачево – Рогатин, дорогами місцевого значення Т-1407 Куровичі – Рогатин і Т-1402 Львів – Рогатин.

З Рогатина до обласних центрів Івано-Франківська, Львова, Тернополя можна доїхати менш ніж за одну годину, до митниць на північно-західному кордоні України - Мостиська та Рава-Руська за дві години. Через м. Рогатин проходить залізнична вітка Стрий - Тернопіль

- Автозаправних станцій – 4
- Станцій технічного огляду автотранспорту – 3

Цікаві природні об'єкти

– Лісовий заказник місцевого значення “Журавенківський”. Площа 48 га. Знаходиться на території Букачівського лісництва Рогатинського держлісгоспу. Тут охороняється цінний буковий деревостан віком 90 – 110 років.

– Гідрологічні заказники місцевого значення “Під Верховиною” (площа 27 га в с. Княгиничі), “Болото” (площа 6 га в с. Добринів). Збережені в природному стані низинні болота.

– Комплексна пам'ятка природи місцевого значення “Великі Голди”. Площа 24 га, с. Лучинці. Скельно-флористичний комплекс (300 м н.р.м.) з багатою степовою рослинністю та видами рослин, занесеними до Червоної книги (любка дволиста, лілія лісова та ін.).

– Ботанічна пам'ятка природи загальнодержавного значення “Чортова гора”. Площа 12,5 га. Неповдалік Рогатина, біля автомобільного шляху на Бережани. Це - залишок льодовикового періоду. Гора має великі алебастрові поклади. Цінні пам'ятки давньої флори зберігаються на Чортовій горі, які за своїми характерними ознаками близькі до подільських степових рослин: горицвіт весняний, рутковиця мала, льон жовтий, ковила волосиста, а також рідкісні рослини: однокусник будяколистий, офрис мухоносний, катран татарський, змієголовний австрійський. серед тваринного світу найбільш поширені ящірки.

– Чортова гора є не тільки дивовижним творінням природи, але й місцем активного і культурного відпочинку.

Історико-культурні пам'ятки

Церква Різдва Пресвятої Богородиці XIII-XIV ст. – одна з найдавніших культових споруд, що майже повністю збереглася з часів Галицького князівства. Споруда являє собою тридільний традиційний храм з двома опорами – стовпами і готичним нервюрним склепінням. Коштами церков-

ного братства споруджено іконостас у 1642 р., реставрований і відновлений у 1961 р. Належить до Української Греко-Католицької Церкви.

– Костьол Св. Йосифа (Миколи). 1666 р. Поруч з костьолом споруджено пам'ятник Адаму Міцкевичу. Належить римо-католицькій громаді.

– Церква Святого Духа. 1598 р. Церква являє собою тридільний храм, стіни якого викладені з гладко оброблених масивних дубових брусів. Разом з дзвіницею церква має спільний гонтовий дах, який закінчується ліхтариком. Інтер'єр церкви прикрашає декоративно оздоблений іконостас, створений на кошти Рогатинського братства в 1650 р. З 1983 р. церква Святого Духа є філіалом Івано-Франківського музею древньої архітектури і живопису.

– Церква Святого Миколая. 1729 р. Церква дерев'яна, тризубна, складена із брусів квадратного перерізу, кінці зрубів ступінчасто виступають за площину бокових стін і підсилюють їх конструкцію.

– Церква Святого Юра. 1876 р. Побудована на народні пожертвування. Іконостас виготовлено на замовлення церковного братства. Належить до Української Православної Церкви.

– Пам'ятник Роксолані (Насті Лісовській), дружині турецького султана Сулеймана Пишного (поч. 16 ст.) на центральній площі м. Рогатина.

Музеї

– Музей М. Угриня Безгрішного, м. Рогатин, вул. Угриня Безгрішного, 11, тел.: (03435) 21731

– Музей “Опілля”, вул. Шевченка, 1, тел.: (03435) 21602

– Церква Святого Духа, пам'ятка дерев'яної архітектури і живопису XVI, м. Рогатин, вул. Роксолани, 10, тел.: (03435) 22126

Туристично-рекреаційні заклади

Санаторій "Черче"

с. Черче, вул. Братів Лепких

тел. (03435) 2-15-90, 7-12-44, 7-12-21

226 місць.

Система послуг: сучасна фізіотерапія, в тому числі лазеротерапія, електрогрязелікування, голкорексотерапія, психотерапія, лікувальна фізкультура і механотерапія; підводне витяжіння; підводний душ-масаж; зубне протезування; апаратні й лабораторні методи діагностики; інгаляторій. Проживання в санаторії в одно- і двомісних кімнатах. Їдальня – 250 місць. Клуб, кінозал, бібліотека, відеосалон, спортивні площадки.

В санаторії проводиться лікування при: запальних процесах суглобів; захворюванні ЦНС; функціональних розладах ЦНС; захворюванні периферичної НС; захворюванні периферичних судин.

Готель "Еліт-центр"

м. Рогатин, вул. Галицька, 20

тел. (03435) 2-11-51, 21-5-25

20 місць.

Готель “Роксолана”

м. Рогатин, вул. У. Безгрішного, 1

тел. (03435) 2-18-85

РОЖНЯТІВСЬКИЙ РАЙОН

Адміністративний центр – с-ще Рожнятів.

Територія – 1,3 тис. кв. км

Населення – 75,5 тис. чол.

Відстань до м. Івано-Франківська – 54 км

Рожнятівський район розташований у південно-західній частині області, в басейні річки Лімниця та її притоків. Згідно з міжнародними оцінками, Лімниця вважається найчистішою річкою Європи. Її витік знаходиться на північному схилі гори Буштов, на кордоні із Закарпаттям, на висоті 1150 м над рівнем моря. Довжина Лімниці – 122 км, з яких 85 км вона протікає по території Рожнятівщини.

Більшу частину території району займають гори, які на північ від лінії, що проходить через населені пункти Верхній Струтин – Князівка – Дуба – Перегінське, переходять в Передкарпатську горбисту рівнину.

Межею Рожнятівщини з півдня є Великий Вододільний хребет, який розділяє басейни приток Тиси і Дунаю в Закарпатті та Дністра на території Центральних Горган. В минулому по цьому хребту проходив державний кордон Польщі та Чехословаччини.

Гірські масиви району відносяться до центральних Горган, кам'янистих, найбільш заліснених і найменш освоєних гірських районів Українських Карпат. Тут знаходиться найвища вершина українських Горган – гора Сивуля (1836 м). Ліси, в яких багато суниці, чорниці, малини, ожини, брусниці, грибів, займають більше 2/3 території.

Тут розміщено 27 природозаповідних об'єктів, найбільш відомими з яких є ботанічний заказник "Яйківський", де охороняється кедрова сосна, урочище Сокіл, гідрологічний заказник "Турова дача" та ін.

Кліматичні умови сприятливі для розвитку туризму. Клімат помірно континентальний. В рівнинній частині літо тепле (середня температура липня +16 ... +19⁰С, взимку –3 ... - 6⁰С, опадів в середньому випадає біля 800 мм.). В гірській частині клімат більш різноманітний, зима прохолодніша, опадів біля 1300 мм.

Рожнятів відомий з VII ст. Перше поселення виникло в долині річки Дуби як невеличка осада, яка називалася Старим селом. Ця назва збереглася за частиною селища і дотепер. Перша згадка про селище саме під назвою Рожнятів відноситься до 1375 року.

До стародавніх поселень належать селища міського типу Брошнів-Осада (XVI ст.), Перегінське (перша письмова згадка датується 1292 роком), села Цінева (1636 - 1637 рр.) та Красне (1450 р.).

В селі Цінева відкрито краєзнавчий музей Бойківщини – етнографічного регіону українських Карпат.

На початку XX ст. з Брошнева до Осмолоди і далі в гори було прокладено вузькоколійку, яка в найближчий час зможе виконувати екскурсійні тури в саме серце Горган. Поблизу Осмолоди знаходиться найбільше в області форельне господарство.

Жителі району відносяться до етнографічної групи бойків. Збереглись побут, звичаї місцевого населення, зокрема художня обробка дерева, ткацтво, вишивка.

Транспортна інфраструктура

– Рожнятів розташований в 7 км від станції Рожнятів на залізничній вітці Стрий - Івано-Франківськ.

– Села Осмолода, Ясень, Перегінське, Спас, Луги, які є найкращими стартовими пунктами для туристичних мандрівок, мають добре автобусне сполучення з м. Калуш, Івано-Франківськ, Львів.

– Автостанції в селищах Рожнятів, Брошнів-Осада, Перегінське.

Цікаві природні об'єкти

– Ландшафтний заказник загальнодержавного значення Площа 2533,8 га. Створений у 1996 р. на місці колишнього першого Українського національного парку, заснованого 1935 р. митрополитом Андреем Шептицьким. Охоплює схили гірського пасма з вершинами Кінь, Грофа, Паренки, Петрос (1000 – 1750 м.н.р.м.). Особливою цінністю заказника є популяції сосни кедрової європейської, шафрана Гегеля, арніки, які занесені до Червоної книги України.

- Ландшафтний заказник місцевого значення “Річка Лімниця”. Джерело чистої питної води з цінними видами риб – рибниця, морена, форель гірська.
- Урочище “Сокіл”. Площа 29 га. В урочищі ще до 1939 р. на землях греко-католицької церкви діяв спортивний табір молодіжного товариства “Пласт”. Зараз його діяльність відновлена.
- Ботанічний заказник загальнодержавного значення “Яйківський”. Площа 270 га. Розташований на схилах гори Яйко Перегінське у межах висот 900 – 1600 м.н.р.м. Тут охороняється унікальний для України залишок лісового ландшафту пралісового характеру з рідкісною популяцією сосни кедрової європейської, занесеної до Червоної книги.
- Ботанічний заказник місцевого значення “Конвалія”. Площа – 63,3 га. на території Рожнятівського лісництва. Місце зростання конвалії звичайної – цінної лікарської рослини.
- Гідрологічний заказник загальнодержавного значення “Турова дача”. Площа 255 га. Унікальне на Прикарпатті оліготрофне болото на вододілі, звідки беруть початок дрібні притоки Лімниці та Лукви.
- Ландшафтний заказник загальнодержавного значення “Джурджійський”. Площа 754 га. Природний комплекс на висоті від 700 до 1500 м.н.р.м., у якому чергуються буково-ялицеві, ялицево-смерекові, кедрово-смерекові ліси і зарості сосни гірської (жерепу).
- Гірське озеро “Розсохан”. Площа 0,5 га., територія Мшанського лісництва. Розташоване в Кам’яній чаші, оточеній смерековим лісом під горою Яйко Ілемське.
- Заказник “Арніка”. Знаходиться біля підніжжя гори Люта, в урочищі Підлюте, неподалік від сірководневих джерел.

Пам’ятки історико-культурної спадщини

- Підлюте. Біля підніжжя г. Люта, в урочищі Підлюте, за 3 км на північ від с. Осмолода на поч.ХХ ст. львівський єпископ Сильвестр Сембратович на лівому березі р. Лімниця, поблизу джерел цілющої сірководневої води, вибудував з кедрового дерева палату для літнього відпочинку. Підлюте швидко стало дуже популярним місцем відпочинку та лікування серед галицької інтелігенції. На початку ХХ ст. з Брошнева до Осмолоди і далі в гори було прокладено вузькоколійку для транспортування лісу, що значно полегшило доїзд до Підлютого. Єпископ А. Шептицький розбудував Підлюте і зробив з нього популярний курорт з використанням місцевих мінеральних вод. В роки II світової війни Підлюте було спалено, зараз будинок відбудований і належить греко-католицькій церкві.
- Ангелів. Руїни старовинної доменної печі – бойківської домниці в урочищі Ангелів за кілька кілометрів вище с. Ясеня. Вона збудована в 1810 році на кошти митрополита Антонія Ангеловича, звідки й назва Ангелів. Збереглися руїни домниці і навколишніх споруд. Подібних пам’яток виробництва заліза в Україні немає.
- Пам’ятник тверезості (1874) в с. Ясень в формі хреста. В ХІХ ст. на цьому місці була корчма, де місцеві селяни-лісоруби пропивали тяжко зароблені гроші. довго мучились, аж поки їхньому терпінню не прийшов кінець. Зібрались вони однієї ночі та спалили корчму. Потім на цьому місці встановили хрест з металу з написом “В пам’ять святої тверезості”.
- Пам’ятний знак до 100-річчя початку масової еміграції жителів Прикарпаття. Встановлений в с. Небилів на честь перших емігрантів до північноамериканського континенту Івана Пилипіва та Василя Ілиняка.
- Рештки старовинного городища ІХ-Х ст. ур. Зачище біля с. Нижній Струтин.
- Монастир студитів в урочищі Лужки (за 6 км. від с. Осмолода). Розташований на місці колишньої святої обителі.

Музеї

- Меморіальний музей І. Вагилевича відомого українського письменника, члена “Руської трійці”, автора альманаху “Русалка Дністрова”, с. Ясень.
- Краєзавчий музей в с. Цінева. Відкритий у 1976 р. Зібрано понад 5 тисяч пам’яток культури краю, які знайомлять з побутом, культурою та історією Бойківщини.
- Краєзнавчий музей “Бойківщина”, с-ще Рожнятів, вул. Січових Стрільців, 12/1, тел.: (03474) 21199. Відкритий у 2003 р. Знайомить з історією краю, життям визначних постатей. У музеї зберігається частина колекції картин художника Харченка.

Туристичні маршрути

- Найбільш популярними маршрутами Рожнятівщини є маршрути по центральних Горганах:
- із села Осмолода на гори Фашори (1175 м), Нередів (1553 м), Малий Канюсяк (1620 м), Грофа (1748 м), Паренки (1736 м);
 - з лісництва "Мшана" на гори Яйко Ілемське (1679 м) та Молода (1723 м);
 - з Підлютого на гори Висока (1803м) та Ігровець (1804 м), по долині річки Лімниця;
 - з урочища Ризарня на гору Сивуля (1836 м), по хребту Горган;
 - з урочище Піскава на гору Попада (1740 м), на озеро Синевір.

Туристично-рекреаційні заклади

Дитячий санаторій “Ясень” ім. А.Шептицького
вул. Шевченка, с.Ясень тел. (03474) 2-11-46

Кардіоревматологічний (75місць), гастроентерологічний (75 місць) профіль.

Туристична база “Карпатка”

с. Луги, тел. (03474) 3-43-45, 8 050 9059202

50 місць. Комплекс розташований в 15 км від Рожнятова, неподалік від гірських річок Чечва та Ілемка. Поруч – гірськолижний спуск. Місцевість багата на гриби, ягоди. Номера зі зручностями на поверсі. Є дискотек, більярд, сауна. Господарі пропонують страви бойківської кухні. Організуються екскурсії на Скелі Довбуша, в музеї Бойківщини, Гошівський монастир. Є прокат лиж, санок.

Сільський зелений туризм

Приватна садиба Борейко Іванни	с. Кузьминець тел. (03474) 2-13-02	5 місць
Приватна садиба Лисяк Галини Ярославівни	с.Цінева, вул.Шевченка тел. (03474) 2-07-17, 33-463	6 місць
Приватна садиба “Високий берег” Максиміва Степана Івановича	с. Луги тел. (03474) 3-43-17, 3-43-37, 3-43-30	15 місць (3-місні номери)
Приватна садиба Кравчук Олександри	с. Гриньків	6 місць
Відпочинково-оздоровчий комплекс Шляхтича Я.Д.	с-ще. Перегінське тел. (03474) 98-5-50, 2-07-17	20 місць
Приватна садиба Федорака Петра	с. Ясень Тел. (03474) 36-2-49	7 місць

СНЯТИНСЬКИЙ РАЙОН

Адміністративний центр – м. Снятин
Територій – 0,6 тис. кв.км
Населення – 69 тис. осіб.
Відстань до м. Івано-Франківська – 95 км.

Снятинський район є складовою частиною Покуття, знаходиться у південно-східній частині області, між річками Дністром, Прутом, Черемошем, Карпатами.

Місто Снятин районний центр, розташований на лівому березі р. Прут. Перші відомості про Снятин належать до 1158 р. В 1448 р. місто отримує Магдебурзьке право.

Снятин названо ім'ям колишнього власника міста воєводи Костянтина Сірославовича, відомого воєначальника і боярина при дворі галицького князя Ярослава Осмомисла, який в літописі іменується Коснята.

До стародавніх поселень району належать Балинці (1373 р.), Заболотів (1453 р.), Стецева (1472 р.).

Археологічні знахідки свідчать про заселення краю в доісторичну епоху. На території сіл Олешкова, Хом'яківки та ін. виявлені поселення трипільської культури.

На території району чимало могильників і городищ – часів Київської Русі та Галицько-Волинського князівства. (X – XIV ст.).

Історичне минуле краю пов'язане з повстанням Мухи (1490 – 1492 рр.), покутським повстанням 1648 р. під проводом Семена Височана, рухом опришків XVIII ст., визвольними змаганнями ХХ ст. У 1900 р. Кирилом Трильовським на Снятинщині була започаткована Завальська Січ – спортивно-руханкове товариство, яке переросло у велику і розгалужену організацію української молоді.

У с. Русові 1871 року народився великий майстер новел, видатний письменник-демократ Василь Стефаник. Відомі його твори, які відображають горе і нужду народу, боротьбу, прагнення і щастя, збірка новел “Синя книжечка”, “Камінний хрест”, “Дорога” та ін.

Літературну “Покутську трійцю” (Василь Стефаник, Марко Черемшина, Лесь Мартович) та Наталію Кобринську (с. Белелуя) високо оцінив Іван Франко, який неодноразово відвідував цей край.

Річка Прут з притоками, лісові масиви, унікальна Прутсько-Черемошська рекреаційна зона, схили з перепадами висот до 70 м., живописні яри та балки, м'який клімат є складовими географічних особливостей району.

Транспортна інфраструктура

- Залізничний вокзал – с. Хутір Будилів
- Автостанція – м. Снятин
- Довжина доріг 294 км.
- Автозаправні станції в м. Снятин, с. Тростянець, с-щі Заболотові, Ілінці, Тулові.

Цікаві природні об'єкти

Ботанічний заказник місцевого значення “Лупені”. Площа 11,3 га. Степова ділянка з багатою рослинністю. Тут виявлено близько 20 видів метеликів, занесених до Червоної книги України.

Заповідне урочище “Дубки”. Площа 11,2 га. Посадка дуба

Є багато болотистих комплексів з рідкісними та цінними видами рослин (“Панський луг”, “За Прутом”, “За Лазами”, “Русівське”, “Мар'яникове”).

Пам'ятки історико-культурної спадщини

- Ратуша 1891 – 1909 рр. м. Снятин, вул. Шевченка, 70;
- Вознесенська церква, 1838 р., м. Снятин, вул.Кобринських,29
- Церква Пресвятої Трійці, XVIII ст., м. Снятин
- Вірменська церква, XVIII ст., м. Снятин, вул. Коснятина, 74
- Костел Пресвятої Діви Марії, 1760 р., м. Снятин, вул. Коснятина;
- Будинок М.Черемшини, середина XIX ст., м. Снятин, вул. Шевченка, 101;
- Церква Різдва Христового, 1828 р., с. Балинці;
- Церква Успення Пречистої Богородиці, 1844 р., с. Белелуя;

- Церква св.Михаїла Архістратиґа, 1828 р., с. Борщів;
- Церква Успення Пресвятої Богородиці, 1865 р., с. Ганьківці;
- Житловий будинок В.Стефаника, ХІХ ст., с. Русів;
- Церква Введення Пресвятої Богородиці, ХІХ ст., с. Прутівка;
- Церква Собору Пресвятої Богородиці, 1868 р., с. Горішне Залуччя;
- Родинне поховання Василя Стефаника у с. Русів.

Музеї

- Музей-бібліотека Михайла Бажанського, м. Снятин, вул. Шевченка;
- Художньо-меморіальний музей В. Касіяна, м. Снятин, вул. Воєводи Коснятина, 48-а, тел.: (03476) 21396
- Літературно-меморіальний музей письменника Марка Черемшини в будинку, де в 1912 – 1927 рр. він жив і працював;
- Історичний музей Василя Андрусяка, м. Снятин, вул. Коснятина;
- Історичний музей визвольних змагань імені В.Андрусяка, м. Снятин, вул. Шевченка;
- Художньо-меморіальний музей-садиба О. Плешкан, м. Снятин, вул. Плешкан;
- Меморіальний музей Івана Федорака, с. Русів, вул. Мигалья, 10;
- Музей історії с. Іллінці, с. Іллінці (школа);
- Стецівський краєзнавчий музей, с. Стецева;
- Краєзнавчий музей “Мамина світлиця”, м. Снятин (сільськогосподарський технікум);
- Заболотівський краєзнавчий музей, с-ще Заболотів, вул. Грушевського;
- Музей історії с. Тучапи, с. Тучапи
- Меморіальний музей Василя Куфлюка, вул. Видинів.
- “Камінний хрест”, с. Русів.
- Літературно-меморіальний музей В.Стефаника, с. Русів, вул. Стефаника, 20, тел.: (03476) 35136

Туристично-рекреаційні заклади

Туристична зона відпочинку в с. Троїця
тел. (03476) 2-13-33

ТИСМЕНЕЦЬКИЙ РАЙОН

Адміністративний центр – м. Тисмениця.

Територія – 0,7 тис. кв. км

Населення – 85,3 тис. чол.

Відстань до м. Івано-Франківська – 11 км

Тисменицький район розташований в самому центрі Івано-Франківщини навколо обласного центру. Межує з Галицьким районом на півночі, Коломийським та Надвірнянським на півдні, Тлумацьким на сході, Богородчанським на південному заході. На північному сході є невелика смуга межі з Тернопільською областю.

Район розташований в межах Східноєвропейської платформи (Волино-Подільське плато). Рельєф горбистий, порізаний глибокими долинами річок. Найвища точка 435 м н. р. м.

Клімат району помірно-континентальний. Середні температури липня +18⁰С, січня -5⁰С. Середня річна кількість опадів 600-800 мм. Сніговий покрив нестійкий (40 – 78 днів).

На території району чергуються луги і широколистяні ліси, що мають в основному два яруси. В першому ярусі зустрічається ясен, явір, клен польовий, у другому – дуб, граб, бук, липа, береза, черемха, черешня.

Територія Тисменицького району заселена з давніх часів, про що свідчать пізньопалеолітичні стоянки, виявлені біля сіл Довге та Стриганці, поселення трипільської культури поблизу с. Хом'яківки, кургани XV-XII ст. до н.е. доби пізньої бронзи біля с. Братківці.

Перші згадки про Тисменицю вміщено в Іпатіївському літописі 1143 року.

З 1449 року місто Тисмениця здобуває магдебурзьке право і починає зростати економічно. В XV-XVII ст. воно стає одним із значних ремісничих і творчих центрів Прикарпаття.

Вигідне географічне розташування міста сприяє його швидкому зростанню сьогодні. У Тисмениці розташовані ВАТ "Хутрофірма "Тисмениця" та СП "Тикаферлюкс". Це великі, обладнані новою технікою сучасні підприємства, продукція яких широко відома за межами нашої країни. Тут переробляють шкурки кролика, ондатри, куниці, норки та виготовляють широкий асортимент хутрових виробів.

Найдавніші поселення району – Братківці (1427 р.), Драгомирчани (1378 р.), Марківці (1461 р.), Старі Кривотули (1436 р.), Угринів (1440 р.), Черніїв (1404 р.).

Цей край – батьківщина багатьох відомих історичних осіб. Серед них Йов Княгиницький (1550–1621, м. Тисмениця) – письменник, видавець, церковний діяч, засновник Манявського Скиту; Памва Беринда (др. пол. XVI ст., с-ще Єзупіль), український поет, перекладач, лексикограф, гравер, автор першого друкованого українського словника; Юліан Целевич (1843–1892, с. Павлівка), історик, етнограф, філософ, Кость Левицький (1859–1941, м. Тисмениця), історик, член уряду ЗУНР; Степан Ленкавський (1904–1977, с. Угорники), один з провідників ОУН; Роман Федоїв (1925–2001, с. Братківці) відомий український письменник, редактор журналу "Дзвін". В Тисмениці народилися батьки всесвітньвідомого психоаналітика Зигмунда Фрейда.

Транспортна інфраструктура

– Залізничні станції колії Львівської залізниці – 5 (с. Угринів, с. Ямниця, с-ще Єзупіль, с. Марківці, с. Павлівка).

– Територією району пролягають 8 шосейних автодоріг загальною протяжністю 795 км., в тому числі 84,5 км державного значення.

– Автостанцій – 22

– Станцій технічного обслуговування – 22

– Автозаправних станцій 12 в м. Тисмениця, с. Угринів, с. Побережжя, с. Клубівці, с. Старі Кривотули, с. Черніїв, с. Майдан, с. Марківці, с. Чукалівка.

Цікаві природні об'єкти

– Ландшафтний заказник загальнодержавного значення "Козакова долина". Площа – 953 га. Знаходиться в Тисменицькому районі на території Дністровського лісництва. Мальовниче урочище цікаве скельними утвореннями та печерами карстового походження. Середньовікові дубово-букові насадження, багатий рослинний світ. Тут ростуть підсніжник звичайний, зозуліні сльози серелисті, лілія лісова, любка дволиста, зозуліні черевики справжні, ковила пірчаста, ковила волосиста та інші види, занесені до Червоної книги.

– Комплексна пам'ятка природи місцевого значення “Вовчинецькі гори”. Площа – 30 га. Тисменицький район, с. Вовчинці. Система горбів з цікавими відслоненнями, вкритими розмаїтою лучно-степовою рослинністю. Серед них цінні лікарські рослини – шавлія лучна, первоцвіт весняний та ін. Та види рослин, занесені до Червоної книги – лілія лісова, пальчатокорінник травневий та ін.

Пам'ятки історико-культурної спадщини.

– Село Погоня – місце паломництва християн протягом багатьох століть. Згідно з історичними довідками, ця місцевість прославилася ще за часів Данила Галицького чудотворним об'явленням Матері Божої. В XVII ст. на цьому місці виник монастир, знищений радянською владою. Навесні 2001 року віднайдено ікону, яку датують XVII ст. і вважають оригіналом чудотворного образу Погонянської Богоматері.

– Духова криниця (криниця Іоана Предтечі) і каплиця одне із священних для галичан місць, що знаходиться в урочищі Вишневець, на межі земель Єзуполя і Сільця. За віруваннями, що прийшли до нас із глибини століть, вода з цього джерела має цілющу силу. Численні перекази оповідають про чудеса зцілення незрячих. Щороку на Івана Купала біля Криниці Святого Духа відбуваються величні нічні відправи з молитвами.

– Криївка в урочищі “Провал”, с. Клубівці.

Музеї

– Народний музей історії м. Тисмениці.

– Меморіальна дошка на будинку Тисменицької музичної школи мистецтв філософу, політологу, педагогу, засновнику Скиту Манявського Йову Княгиницькому (1550 – 1621), вул. Липова, м. Тисмениця.

Мінеральні джерела

Джерело мінеральних вод біля с. Посіч, урочище “Джерело Якова”.

Туристично-рекреаційні заклади

ТзОВ Дитячий лікувально-оздоровчий комплекс “Мрія”

с. Липівка

тел. (03436) 2-10-71, 2-33-31, 2-40-81

Добиратись з Івано-Франківського залізничного вокзалу. Автобусом Івано-Франківськ - Липівка. Дизель-поїздом Івано-Франківськ - Коломия до станції Марківці. 180 місць.

Комплекс розташований в буковому лісі, поряд озера. Проживання в 3- та 4-місних кімнатах. До послуг відпочиваючих стадіон, літня естрада, їдальня. П'ятиразове харчування. Працюють вихователі, діють різноманітні гуртки, проводяться туристичні походи, автобусні екскурсії, дискотеки.

Загальнооздоровчий профіль. Хвойні, соляні ванни, стоматологічний кабінет, інгаляторій, лікування полівітамінами, моршинською мінеральною водою. Є сауна, басейн.

Готельно-ресторанний комплекс “Континенталь” АТ “Фірма КГД”

вул.Об'їздова, 1, м.Тисмениця

тел. 8 050 9634402, 8 509 153126

Сауна, бар-кафе, ресторан, станція технічного обслуговування, танцювальний зал, більярд.

Автокемпінг “Транзит-Куразан”

с. Старі Кривотули, 20-й км. Міжнародної автомагістралі Івано-Франківськ - Чернівці - Бухарест

тел. (03436) 2-26-44

Додаткові послуги кафе-бар, швидка та смачна кухня, міні-крамниця “1000 дрібниць”, лоток “Свіжий хліб”, виставка продаж аудіокасет, автосервіс, продаж телефонних карток, ваучерів UMS, “Київстар”, стоянка з охороною.

ТЛУМАЦЬКИЙ РАЙОН

Адміністративний центр – м. Тлумач.

Територія – 0,7 тис. кв. км

Населення – 52,8 тис. чол.

Відстань до м. Івано-Франківська – 28 км

Місто Тлумач розташоване на березі колись повноводної річки Тлумачик. Перші письмові згадки про місто належать до XII століття. До найдавніших поселень Тлумацького району належать с. Петрилів (1399 р.), с. Обертин (1416 р.), с. Долина (1395 р.). На території району віднайдено сліди поселень трипільської культури.

У с. Хотимирі цього району народилися поет і перекладач К. Климкович та український мовознавець Б. Кобилянський, у с. Долині – скульптор М. Бринський, у с. Братишеві – скульптор Г. Крук. В селах Тлумацького району працювала вчителькою українська дитяча поетеса, народна вчителька, активна культурно-освітня діячка Марійка Підгірянки. Зараз в м. Тлумачі діє музей Марійки Підгірянки, а також музеї етнографії та побуту. Тут працював провідний політичний і громадський діяч Тлумаччини та східної Галичини першої половини XX століття Іван Макух. В будинку І. Макуха тепер розміщена міська рада.

Район багатий на поклади будівельних матеріалів: кварцовий пісок, вапняк, мергель, гравій, червону глину, бутовий камінь тощо. Розробляються поклади торфу.

Тлумацький район відноситься до сільськогосподарських районів області. Найбільш розвинутими галузями промисловості є харчова та промисловість будівельних матеріалів, що працюють на місцевій сировині.

Транспортна інфраструктура

– Автостанції – 2

– Автозаправки – 6

– Станцій технічного огляду автотранспорту – 1.

– Довжина автомобільних доріг загального користування у районі – 740 км.

– В тому числі з твердим покриттям – 264,5 км

– Державного значення – 101,8 км.

Цікаві природні об'єкти

Заповідне урочище “Нижнівське”. Площа 53 га. На території Клубівецького лісництва. Еутрофне болото з прилеглим середньовіковим грабовим лісом. Тут зростають рідкісні для Придністров'я глечики жовті, цикута отруйна. На скелях серед лісу виявлено рідкісний вид папороті – щитник Роберта.

Ботанічні заказники місцевого значення:

“Пугачівка” (площа 4 га.), “Меленещина” (площа 2 га.), “Цовдри”, “Городище”. Система високих горбів з відслоненнями гіпсу, вкритих природною степовою рослинністю.

Печери біля с. Одаїв

Пам'ятки історико-культурної спадщини

Окрасою та духовним осередком в м. Тлумачі є Церква Преображення Господнього, збудована громадою Української Автокефальної Православної Церкви в 1993 році, освячена Митрополитом Галицьким Андреем. А також греко-католицький храм – церква Пресвятої Трійці, освячений 24 серпня 2000 року, який гордиться історичною і сакральною реліквією минулого – статуєю Фатімської Божої Матері, привезеної з м. Фатіми у 1933 р. 13-го числа щомісяця, біля цієї статуї Божої Матері відправляється молебень до Богоматері за єднання усіх народів.

с. Одаїв. Поблизу села археологами виявлено залишки житла доби трипільської культури (IV - III тис. до Різдва Христового).

У місті є архітектурні пам'ятки:

– пам'ятник “ Борцям за волю України”,

– колишня польська гімназія, відкрита в 1910 році, яка діє і сьогодні і надає учням якісну повну середню освіту;

– пам'ятник скасування панщини в 1848 р. ,

– братська могила в міському парку радянських воїнів, полеглих у 1944 р.,

– пам'ятний знак І. Макухові.

В районі збереглися сліди криївки вояків УПА в ур. “Біля дуба” Будзинівської сільської ради та велетенський “Дуб Богдана Хмельницького” на хуторі Думка.

Дністровський каньйон

Туристичні маршрути

Дельтапланеризм. Рельєф місцевості в районі села Одаї створює можливість для занять дельтапланеризмом. Тут протягом останніх 10 років проходять міжнародні змагання з дельтапланерного та парапланерного спорту.

Дельтадроми в с. Одаїв (північно-західні вітри), с. Ісаків-Підвербці (південно-східні вітри) являються дельтадромами міжнародного значення. Дельтадром Одаїв є унікальним за своєю природно-геологічною будовою. Природна підкова каньйону на березі р. Дністер в Одаєві довжиною 4-5 км і висотою більше до 200 м направлена на північний захід, а тому збирає усі північно-західні вітри, які створюють чудовий динамічний потік висотою до 300 м. Термічні ж потоки, зустрічаючи на своєму шляху перепону, створюють на гребені берега-підкови сталі термічні потоки. Все це сприяє відмінним умовам для польотів на дельтапланах і парапланах. Такі ж умови є і на дельтадромі Ісаків-Підвербці, який використовується при південно-східних вітрах.

Завдяки таким чудовим природнім умовам на цих дельтадромах уже багато років проводяться як чемпіонати України так і міжнародні змагання по дельта- і парапланерному спорту. Подібні умови є лише в Криму.

Водний маршрут по р.Дністер

Туристичний маршрут по ріці Дністер проходить через села: Буківна, Золота Липа, Нижнів, Кутище (Кутиський Суходіл), Одаї, Будзин, Делева (Луг), Долина, Сокирчин, Петрів, Ісаків, Підвербці, Незвисько Городенківського району – кінець маршруту.

с.Буківна. Село Буківна походить від слова "Буки". Колись давно на цьому місці, де розташоване село Буківна був ліс, який називався "бучиною".

с.Золота Липа Назва походить від річки Золота Липа, яка витікає в м. Золочеві з-під липи. В селі була водяна електростанція, над відновленням якої працює районна державна адміністрація.

с.Нижнів. В селі працює 8 торгових об'єктів, 2 заклади громадського харчування. Зважаючи на значні запаси питної води, в селі працює насосна станція, яка забезпечує водою районний центр. В селі є пам'ятник Б.Хмельницькому, дві церкви, каплиця. Зберігся та працює водяний млин. Є незавершене будівництво комплексу туристичної бази ДАК «Автомобільні дороги України», яке можна використати для бази водного туризму.

с.Кутище. Перша згадка про село належить до 1466 року. В Кутищі знайдено кам'яні знаряддя праці, а в Білогірці виявлено кургани бронзової доби.

с.Одаї. За селом на Дністровій кручі росте легендарний історичний трьохсотлітній дуб, якого називають дубом Б.Хмельницького. Для туристичних цілей, як наметове містечко, використовується плато в підніжжі села. Місцевість села з її рельєфами використовується впродовж десятиліть для змагань з дельтапланерного спорту, в яких беруть участь спортсмени з 8 країн світу та більшості областей України.

с.Будзин. Розташоване на березі ріки Дністер. Тут відпочивав відомий український письменник Василь Стефаник. В селі можливий відпочинок туристів у приватних садибах.

с.Луг. Розташоване на березі Дністра. Тут є місця для розташування наметових містечок, а також можливий відпочинок туристів у приватних садибах.

с.Делева. Розташоване на відстані 1 км. вздовж р. Дністер. В селі був кахельний та цегельний заводи, населення займалось гончарством. В даний час обидва заводи не працюють.

с.Долина Розміщене на березі Дністра. В селі працює непоганий торговий комплекс із закладом громадського харчування, є пам'ятник та музей сотника УСС Василя Бринського. Село відоме «великими» людьми: науковцями, вченими, архітекторами, адвокатами, судьями і т.д. Між селами Долина і Сокирчин на пагорбі видніються печери часів війни, в яких переховувались і здійснювали свою підпільну діяльність члени ОУН-УПА.

с.Сокирчин. Розташоване на березі ріки Дністер, багате на червоний будівельний камінь. Можливий відпочинок туристів у приватних садибах.

с.Петрів. Розміщене за 800 м. від Дністра. Хутори Бурдеї та Стігла зручні для розташування наметових містечок. В селі розміщений адмінбудинок лісництва, який в перспективі можна використати для туристичних цілей, є водопровід.

с.Ісаків. Тут знаходиться дельтадром, який використовується при південних вітрах.

с.Незвисько. Зручне місце для завершення маршруту. оскільки в цьому місці шосейна дорога підходить близько до р.Дністер (менше 1 км.). Тут протягом останніх 10 років проходять міжнародні змагання з дельтапланерного та парапланерного спорту.

Під час проходження маршруту можна оглянути знаменитий "дуб Тараса Бульби" та печери в с. Одаї, музей сотника УСС Василя Бринського і музей скульптора М. Бринського в Долині.

ЯРЕМЧАНСЬКА МІСЬКА РАДА

Територія – 65,3 тис. га.

Населення – 21,4 тис. чол.

Відстань до м. Івано-Франківська – 65 км.

Перша історична згадка про місто Яремче датується 1787 роком. Місто почало розвиватись після будівництва в 1894 році залізниці Станіслав - Яремче - Ворохта - Рахів. Залізниця прокладена у складних гірських умовах з численними кам'яними мостами, тунелями і є пам'яткою інженерного мистецтва. Вже з XIX ст. Яремче розвивається як курортне містечко, куди приїжджають відпочивати з Кракова, Львова, Відня та інших міст Європи.

Територія міста належить до зони бальнеологічних курортів України з чудовими лісовими ландшафтами та чистим гірським повітрям. Яремче розташоване в центральній частині українських Карпат, охоплюючи частину Горган, Покутсько-Буковинських Карпат та Чорногори. Основною річковою артерією є Прут, витoki якого знаходяться на північних схилах Говерли на висоті 1750 метрів. В межах міста Яремче виявлено кілька джерел мінеральних вод типу "Нафтуся" та "Миргородська".

Через Яремче проходить залізниця Львів - Івано-Франківськ - Рахів з відгалуженням у Делятині в бік Коломиї та Чернівців, а також автомобільна дорога Івано-Франківськ - Ужгород.

Окраса міста – оригінальна споруда Карпатського крайового музею визвольних змагань. Унікальними пам'ятками дерев'яної архітектури є церква Різдва Богородиці (XVII ст.) у Ворохті, церква Пресвятої Трійці (1868 р.) у Микуличині, церква Святого Пророка Іллі (1930 р.) у Дорі. На території міста розміщено 42 туристично-рекреаційних заклади, які одночасно приймають 5 000 відпочиваючих. Медичну допомогу забезпечують 2 лікарні. Село Яблуниця та Паляниця, с-ще. Ворохта є популярними центрами зимового відпочинку з обладнаними гірськолижними трасами та витягами.

Територія м. Яремче входить до складу Карпатського національного парку.

Транспортна інфраструктура

- Залізничні вокзали – м. Яремче, с. Микуличин, с. Татарів, с-ще Ворохта, с. Вороненка.
- Залізничні зупинки – с. Дора, с. Ямна.
- Автостанції – м. Яремче, с. Микуличин, с-ще Ворохта.
- Автобусні зупинки – с. Татарів, с. Яблуниця, с. Паляниця, с. Ямна, с. Дора.
- Довжина автодороги загальнодержавного значення Куровичі – Рахів на території міської ради – 35 км, обласного значення – 25 км, внутрішнього значення – 220 км.
- Автозаправних станцій – 3 (м. Яремче – 2, с. Микуличин – 1).
- Станцій техогляду – 1 (с. Яблуниця).

Цікаві природні об'єкти

– Карпатський національний природний парк. Площа 50, 3 тис.га. Переважна частина території парку розташована в межах абсолютних висот – 500-2000 м. н.р.м. на території Надвірнянського та Верховинського районів з центром в м. Яремче. Тут знаходиться г. Говерла. Парк створений з метою збереження типових для Чорногори та Горган гірських і долинно-річкових природних комплексів, цінних історичних, архітектурних та етнографічних пам'яток. На території парку росте 1105 видів вищих спорових і судинних рослин, з яких 70 видів деревних і 110 видів чагарникових порід, 440 видів мохів. До Червоної книги України занесено 78 видів, сосна кедрова європейська, сон білий, тирлич, родіола рожева, арніка гірська, айстра альпійська, всі види орхідних та ін. Є 35 ендемічних видів флори, більшість з яких зустрічається на Чорногірському хребті. На території парку збереглися найбільші в Українських Карпатах острівні осередки реліктових угруповань сосни звичайної, берези повислої та сосни кедрової. Фауністичне різноманіття парку представляють 48 видів ссавців, 110 – птахів, 11 – риби, 10 – земноводних, 6 – плазунів. До Червоної книги України занесено 32 види фауни, зокрема карпатський та альпійський тритони, саламандра плямиста, чорний лелека, беркут та ін.

– Чорногора – найвищий гірський масив України у південно-східній частині Українських Карпат з унікальними природними системами, що приваблюють туристів. Тут розташована найвища вершина України г. Говерла (2061 м) та ще 5 “двох тисячників”, які фіксують гребеневу лінію го-

ловного хребта г. Петрос (2020 м – Закарпаття), г. Ребра (2001 м), г. Гутин-Томнатик (2016 м), г. Бребенескул (2037 м), г. Піп Іван (2020 м).

– Озеро Бребенескул – найвисокогірніше озеро в Україні, розташоване між головним хребтом і г. Гутин-Томнатик на висоті 1801 м. Довжина 134 м., ширина 44 м., площа водного дзеркала 4 тис. м. кв.

– Озеро Несамовите розташоване на південно-східному дуже кам'янистому схилі г. Туркул, на висоті 1750 м., довжина – 83 м., ширина – 45 м., площа водного дзеркала – 0,3 га.

– Найвисокогірніша метеостанція в Українських Карпатах на полонині Пожижевська (1429 м.) діє з 1899 р. Функціонує сніголавинна станція та біологічний стаціонар Інституту ботаніки НАН України.

– Водоспад “Пробій” розташований в Яремчанському каньйоні на р. Прут (м. Яремче). Це живописний куточок природи з каскадом водоспадів. Його висота дорівнює 8 м.

– Річка Прут витікає з-під г. Говерли на висоті 1600 м н. р. м.. Протікає через м. Яремче. Довжина 967 км. Дві притоки в с. Дора впадають в Прут зліва і справа в одному місці і природно утворюють “водний хрест”. Місце біля “водного хреста” є улюбленим місцем для відпочинку туристів.

– Урочище “Тарниці” в Микуличинському лісництві. Це унікальний масив природного місцезростання сосни звичайної на скелях на висоті понад 800 м. Вік дерев 140 років.

Пам'ятки історико-культурної спадщини

На Яремчанщині збереглися церкви 16-20 століть, збудовані у традиційних формах гуцульської школи. Для цієї школи характерні хрещаті одноверхі, іноді три- та п'ятиверхі дерев'яні церкви. При всьому розмаїтті рішень ці церкви мають спільні стильові ознаки, які й утворили самобутню школу народного церковного будівництва Гуцульщини.

– Церква Різдва Богородиці знаходиться в центрі Ворохти. Церква була збудована у 1615 році в с. Яблуниця, а у Ворохту була перенесена у 1780 році. У 1980 році найстарішу церкву цієї місцевості було відреставровано.

– Михайлівська церква побудована у 17ст. у с. Дора. В інтер'єрі церкви на стінах присутні орнаментальні розписи 20ст.

– Троїцька церква у селі Микуличин побудована у 1868 році. Шедевром мистецтва є іконостас та розписи на стінах. В Микуличині також є 22 придорожні каплиці, одна з яких видовбана в камені.

– Дмитрівська церква і дзвіниця у селі Татарів побудовані у 18ст. Вона одна з найстаріших, які збереглися по сьогоднішній день. Поруч знаходиться цвинтар, оскільки гуцули хоронили померлих близько до церкви.

– Церква Святого Пророка Іллі у селі Дора побудована на початку 20ст. Вона належить до монастиря монахів Судитського уставу. З 1937 року життя монастиря було призупинено, і тільки за роки незалежності України монастир почав функціонувати.

– Церква Введення в храм Пречистої Діви Марії у селі Паляниця була побудована у 1912 році, заснована князем Йоаном Ліхтенштайном.

– Великі кам'яні мости в долині Пруту. В 1981 році австрійським урядом було прийнято рішення про будівництво залізниці Станіслав-Вороненко, яка мала бути частиною транскарпатської залізниці Станіслав-Мармарош-Сигед, що проходила через Карпати тунелем довжиною 1316 м біля с. Вороненко. Були побудовані чотири склепінчастих кам'яних мости через річку Прут біля Яремче, Ямни і два біля Ворохти. Під час Другої Світової війни найбільші мости через Прут біля Яремче і біля Ямни були зруйновані. На їхньому місці сьогодні побудовано металеві мости з високими бетонними опорами. Два великі кам'яні мости біля Ворохти збереглися до наших часів.

Музеї

– Карпатський крайовий музей визвольних змагань. м. Яремче, вул. Свободи 269. До 1993 року називався музеєм партизанської слави. Виставка, присвячена партизанам і борцям за волю України 20 ст., картини відомих художників, матеріали по Шептицькому.

– “Музей імені Митрополита Шептицького”, м. Яремче, вул. Кам'янка. Приватна збірка-колекція священика УГКЦ отця-місіонера з діаспори Ярослава Свищука.

Туристичні маршрути

Туристичних маршрутів – 22, в т.ч. стежками КНПП – 12, лісництвами Делятинського держлісгоспу – 6, лісництвами Ворохтянського держлісгоспу – 4

Гірськолижні витяги

На території Яремчанщини – 22 гірськолижних витяги загальною довжиною понад 20 км, в тому числі – с. Паляниця (курорт “Буковель”), с. Яблуниця, с-ще. Ворохта, м. Яремче.

Мінеральні джерела, курортні зони

Серед курортів – низькогірні Татарів, Яремче і Микуличин, високогірні Ворохта і Яблуниця Яремчанської міської ради. На їх базі функціонують 5 санаторіїв пульмонологічного (протиберкульозного) профілю у м. Яремче (3) та с-щі Ворохта (2), медично-реабілітаційний центр у с. Татарів. Загальна потужність цих закладів складає 1000 місць.

Туристично-рекреаційні заклади

На території міської ради діють 29 туристично-рекреаційних закладів загальною потужністю 4120 місць. У сфері сільського зеленого туризму послуги надають понад 130 приватних садиб, які одночасно можуть прийняти до 1000 осіб.

Лікувально-оздоровчі комплекси “Гуцульщина” (м. Яремче), “Гірський” (с. Яблуниця). Всього 350 місць.

Дитячі туристичні бази “Прут” (м. Яремче), “Говерла” (с-ще Ворохта), “Карпати” (с. Яблуниця). Всього 170 місць.

Готелі “Прут”, “Горгани” (м. Яремче), “Руслана” (с-ще Ворохта), “Піги” (с. Татарів), “Яблуниця” (с. Яблуниця). Всього 172 місця.

Приватні пансіонати “Первоцвіт”, “Джерело”, “У Галини”, “У Ярослава” (м. Яремче). Всього 102 місця.

Бази і будинки відпочинку “Карпати”, “Легенда”, “Едельвейс” (м. Яремче), “Перевал”, “Гуцулочка”, “Нафтовик” (с. Яблуниця), “Центурія” (с. Паляниця). Всього 750 місць.

Навчально-спортивні бази “Україна”, “Авангард”, “Заросляк” (с-ще Ворохта). Всього 440 місць.

Будинки, бази відпочинку, пансіонати

База відпочинку "Карпати"

м. Яремче, вул. Дачна, 30, тел. (03434) 2-23-89, 2-23-50, факс 2-21-34

230 місць. До послуг туристів комфортабельні номери єврокласу: 31 двокімнатний люкс, 49 двомісних номерів. Ресторан з літнім майданчиком, банкетний зал, бар, конференц-зал з фуршетним залом, басейн 24x12 м., сауни з басейнами, водолікарня, солярій, альфа-капсула, стоматологічний кабінет, аптека. Екскурсійне обслуговування. Кабельне телебачення, міжнародний телефон, більярд, кінозал, дискотека, тенісний корт.

Туристичний комплекс “Буковель”

с. Паляниця, тел. (03422) 55-91-92, факс 559-389

www.bukovel.info, www.bukovel.com.ua

10 двоповерхових котеджів на 80 місць (з 1- і 3-місними номерами з усіма зручностями: супутникове телебачення, телефон). Ресторан з українською кухнею, колиба, закусочні на схилах. Гірськолижні траси, прокат спортивного спорядження. Організація пішохідних, вело-, мото- та кінних подорожей.

Приватний пансіонат "Первоцвіт"

м. Яремче, вул. Дачна, тел. (03434) 2-29-73, факс 2-23-95

40 місць. Відпочинковий заклад, розміщений на березі р. Прут, поруч затишна “Поляна кохання”. Комфортабельні умови проживання, харчування у власному кафе-барі, ресторані. Є сауна з басейном, більярд, конференц-зал, автостоянка. Послуги по проведенню автобусних та пішохідних екскурсій.

Відпочинковий комплекс “Водограй”

м. Яремче вул. Свободи, 363 б тел. (03434) 2-12-03

40 місць. Невеликі котеджі, з усіма зручностями на березі р. Прут. Номери з усіма зручностями. Підлога з підігрівом. Можливість самостійно готувати їжу, (кухонна стінка з газовою плитою

та мікрохвильовою пічкою). Проводяться замовлення на індивідуальні обіди, домашні продукти. Бар, автостоянка з охороною. Організація екскурсій, турпоходів. Рафтинг (спуск на човнах по річці Прут).

Гостинний двір "Красна садиба"

м. Яремче, вул. Івасюка, 6, тел. (03434) 2-22-53

9 місць. Номери зі зручностями. Бар, ресторан з літнім майданчиком, сауна, руська баня, європейська кухня. Супутникове телебачення. Організація походів та екскурсій.

Садиба "У Галини"

м. Яремче, вул. Свободи, тел. (03434) 2-22-41

8 місць. Розміщений комплекс поблизу автомобільної траси. Номери з усіма зручностями. Сауна, бар, кабельне телебачення, відео, автостоянка. Організація походів та екскурсій.

Приватний пансіонат "Джерело"

м. Яремче, вул. Свободи, 392 тел. (03434) 3-13-19, 3-12-60

27 місць. Триповерховий котедж на березі р. Прут. Номери з усіма зручностями. Гуцульська кухня. Бар, автостоянка, більярд, малий теніс, місце для гри в футбол. Організація екскурсій, турпоходів, верхових прогулянок.

Гостинний двір "Микулин хутірець"

С. Микуличин, ур. Горби

тел. (03434) 3-94-15, факс 3-94-70

30 місць. Номера зі зручностями. Камін, сауна, басейн, колиба. Ресторан на 30 місць.

Туристичний комплекс "Керманич"

с-ще. Ворохта, тел. (03434) 4-10-82, 4-11-35

7 дерев'яних котеджів на 56 місць. В котеджі два двокімнатні номери (вітальня і спальня), в кожному номері санвузол з душовою кабінкою, супутникове телебачення, меблі власного виробництва. Баня фінська і руська, саночна гірка, колиба на 80 місць, конференц-зал на 60 місць.

Ворохтянська спортивно-оздоровча база "Україна".

с-ще. Ворохта, вул. Д.Галицького, 68 тел. (03434) 4-10-02; 4-12-70; факс 4-10-30;

200 місць. Номери з усіма зручностями. Їдальня, кафе-бар, сауна, спортивно-тренажерний зал, канатно-крісельна дорога (2000 м.).

Прокат лиж, санок, сноубордів. Екскурсійні послуги.

Високогірна навчально-спортивна база "Заросляк".

с-ще. Ворохта вул.Калуська, 31 тел. (03434) 4-15-91

100 місць. Їдальня 50 місць; спортзал (27x14м), тренажерний зал, сауна, лижна траса, снігоходи, прокат лиж. Спортивний туризм.

Навчально-спортивна база "Авангард".

с-ще. Ворохта, вул. Д.Галицького, 3 тел. (03434) 4-11-40; 4-11-44

130 місць. 2-3 місні номери. Зручності на поверсі. Їдальня, спортивний зал, гімнастичний майданчик, літня санна гірка, канатно-крісельна дорога довжиною 200 м. Медичний та фізіотерапевтичний кабінети, ізолятори, кліматотерапія та вітамінотерапія. Екскурсійні послуги. Проводяться змагання з різних видів спорту, малі олімпійські ігри, козацькі забави.. Для зимового відпочинку на території бази знаходиться комплекс трамплінів, гірськолижна траса з бугельним підйомником довжиною 500 м., прокат лиж та санок.

База відпочинку "Легенда".

м. Яремче, вул. Кам'янка тел. (03434) т. 3-32-81

60 місць. Одно- та двомісні номери. Їдальня, сауна, більярд, спортивні майданчики, автостоянка. Походи в гори, збір грибів, ягід. Неподалік скелі Білий Камінь

Гостинний двір "Черемош".

с. Яблуниця, тел. (03434) 36-462

30 місць. Двомісні номери зі зручностями. Є бар, колиба. Організація походів та екскурсій

Гостинний двір "Динамо-Сіверське".

с. Яблуниця, тел. (03434) 36-271, (+38 0342) 58-11-55

26 місць. 19 місць з умовами. Ресторан, більярд, теніс. Сауна. Паркування авто. Прокат лиж, сан, сушилка. Гірськолижний підйомник за 200 м.

База відпочинку «Едельвейс».

м. Яремче, вул. Дачна, 62, тел. (03434) 2-23-73

База відпочинку «Легенда».

м. Яремче, вул. Кам'янка, тел. (03434) 33-281

База відпочинку «Нафтовик».

с. Яблуниця, тел. (03434) 36-217

База відпочинку «Перевал»

с. Яблуниця, тел. (03434) 36-402

Готелі

Готель "Руслана"

с-ще. Ворохта, вул. Данила Галицького, тел. (03434) 4-15-42, 4-10-30

30 місць. Невеликі 4-, 8 - місні будиночки з усіма зручностями один з яких з пантусами. Бар, ресторан з літнім майданчиком, сауна, руська баня, європейська кухня. Супутникове телебачення. Організація походів та екскурсій. Послуги інструктора по катанню на лижах. Прокат велосипедів, лиж, скейтів, спальних мішків, палаток. Масаж, послуги няньки для дітей

Готель "Піги"

с. Татарів, тел. (03434) 3-54-04

26 місць. Розміщений на березі р.Прут. Ресторан (європейська і національна кухня), бар, стоянка автомобілів, прокат легкових автомобілів. Номери з усіма зручностями, обладнані супутниковим TV, телефонами. Пішохідні і кінні прогулянки в гори.

Готель «Яблуниця»

с. Яблуниця

тел. (03434) 3-63-63

Оздоровчі заклади

Санаторій - профілакторій "Яремче"

м. Яремче, вул. Свободи, 330,

тел. (03434) 3-13-62, факс 3-13-54

200 місць. Сучасний архітектурний комплекс з 4 корпусів на березі р.Прут в с.Ямна. Лікувальні кабінети, фітотерапія, процедурні та масажні кабінети загальнооздоровчого профілю, мінеральні води, сауна. Їдальня, кіноконцертний зал, бар, дискозал, конференц-зал. Ігровий павільйон (настільний теніс, більярд, міні-кегельбан), пункт прокату спортивного спорядження. Спортивні площадки, тенісний корт. Різноманітна екскурсійна програма, транспортні послуги.

Лікувально-оздоровчий комплекс "Гірський"

с. Яблуниця, тел. (03434) 3-62-73

150 місць. Одно-, дво-, тримісні номери. Сауна. Канатно-крісельний гірськолижний витяг. Прокат гірськолижного спорядження.

Санаторій "Кремінці"

с-ще. Татарів, тел. (03434) 35-402

100 місць. Їдальня, десертний бар, кіноконцертний зал, більярд, зал лікувальної фізкультури, спортивні майданчики, солярій, туристично-екскурсійна програма, катання на лижах. Лікування захворювань бронхо-легеневої, нервової систем, верхніх дихальних шляхів.

Санаторій "Гірське повітря"

с-ще Ворохта вул. Данила Галицького, 5 тел. (03434) 4-17-40

150 місць. Пульмонологічний профіль. Лікування туберкульозу.

Санаторій "Прикарпатський"

м. Яремче, вул. Свободи, 329, тел. (03434) 2-23-18

Санаторій "Сніжинка"

м. Яремче, вул. Галицька, 7

тел. (03434) 2-24-59

Санаторій “Смерічка”
с-ще Ворохта,
тел. (03434) 41-255
Пульмонологічний профіль

Санаторій “Берегиня”
м.Яремче
тел. (03434) 35-226

Санаторій “Прикарпаття”
м. Яремче, вул. Грушевського, 19
тел. (03434) 2-24-64
80 місць. Їдальня, актовий зал, молодіжний бар, фітобар, відкритий басейн.
Лікування захворювань органів дихання.

Дитячі заклади

Дитяча турбаза «Прут»
м. Яремче, вул. Свободи, тел. (03434) 2-23-72

Дитяча турбаза “Карпати”
с. Яблуниця, тел. (03434) 36-234

Дитячий оздоровчий табір “Камінь Довбуша”
м. Яремче, вул. Свободи, 367, тел.(03434) 2-26-69

Дитячий оздоровчий табір “Зіронька”
м. Яремче, вул. Дачна, 3, тел. (03434) 2-19-00

Сільський зелений туризм

Приватна садиба Мельничук Надії Антонівни (квітень-жовтень)	м.Яремче, вул.Пушкіна, 30-б тел. (03434) 2-14-23	15 місць (2-місні номери)
Приватна садиба Ольги Іроденко (січень-грудень)	м.Яремче, вул. Квітковича, 2 тел. (03434) 2-15-08	12 місць (2-місні номери)
Приватна садиба Галини Купчак (січень-грудень)	м.Яремче, вул. І.Мазепа, 87 а тел. (03434) 2-17-59 8-067-8100526	6 місць
Приватна садиба Надії Хомин (січень-грудень)	м.Яремче, пр. Перемоги, 22 тел. (03434) 2-14-74	15 місць (2-місні номери)
Приватна садиба Чуревич Марії Петрівни (січень-грудень)	м.Яремче, вул.Вітовського, 2 тел. (03434) 2-21-33	13 місць (три – 1-місні ном., дві – 2-місн. дві – 3-місн.)
Приватна садиба Ганни Яківчук (січень-грудень)	м.Яремче, вул. Кам’янка, 48 тел. (03434) 3-32-27	9 місць (три – 2-місні ном., один – 3-місн.ном)
Приватна садиба Федорчука Василя (січень-грудень)	м.Яремче, вул. Перемоги, 22 тел. (03434) 2-14-74	8 місць
Приватна садиба Бойко Галини Дмитрівни	м.Яремче, вул. Пушкіна, 8 тел. (380-3434) 2-16-62	8 місць (2-місні номери)

Приватна садиба Квітчука Юрія Йосиповича	м.Яремче, вул. Ковпака, 20 а тел. (03434) 2-25-05	8 місць (2-місні номери)
Приватна садиба “У Василя”	м.Яремче, вул. Свободи, 332 тел. (03434) 31-2-31	6 місць(три - 2-місні ном.)
Приватна садиба “У Сашка”	м.Яремче, вул. Свободи, 278 а тел. (380-3434) 2-21-69	6 місць (2-місні номери)
Приватна садиба “У Марка”	м.Яремче, вул. 200-річчя Яремне тел. (03434) 2-21-69	12 місць (2-місні номери)
Приватна садиба Онучак Олесі Дмитрівни	м.Яремче, вул. 200-річчя Яремне тел. (03434) 2-17-22	8 місць (2-місні номери)
Приватна садиба Лесі Гайдук mata86@jar.if.ua	м.Яремче, вул. Ковпака, 24 тел. (03434) 2-21-65 +38 067 907-64-32	8 місць (чотири – 2-місні кімнати)
Приватна садиба Снісаренка Андрія	м.Яремче, вул. Литвина, 49 тел. (03434) 2-29-89	8 місць
Приватна садиба Галини Мартинюк	м.Яремче, вул. Курортна, 4а тел. (03434) 2-14-55	8 місць (чотири – 2-місні ном)
Приватна садиба “У Люби” Савун Любові Степанівни	м.Яремче, вул. 200 річчя Яремчі, 21 тел. (03434) 2-14-90 8-067-905-90-83	12 місць (шість 2-місних ном)
Приватна садиба “Надія ”	с. Микуличин, вул. Руднева, 62 тел. (03434) 3-93-69 тел.моб. 8-067-961-94-22	8 місць
Приватна садиба “Соломія” Марії Чиборак (січень-грудень)	с.Микуличин тел. (03434) 3-93-57	8 (2-місні кімн.)
Приватна садиба Калинчук Оксани Василівни	с. Микуличин, вул. Грушевського, 59 тел. (03434) 39-4-20, 39-6-36	7 місць
Приватна садиба Томашевської Наталії Іванівни	с. Микуличин тел. (03434) 39-5-64, 8-067-633-63-02	12 місць
Приватна садиба Грикуляка Василя Івановича (травень-вересень)	с-ще.Ворохта, вул.Франка, 21 тел. (03434), 4-15-65	9 місць (чотири - 2- місні ном., один - 1-місн.)
Приватна садиба Петровського Антоня Євгеновича (січень-грудень)	с-ще.Ворохта, в.Галицького, 80-а тел. (03434) 4-12-56	15 місць (один – 2- місний ном., три – 3-місних, один – 4-місн.)

Приватна садиба Паневник Ганни (січень-грудень)	с-ще.Ворохта, вул. Лесі Українки, 12 а тел. (03434) 4-18-70, 4-17-73	7 місць
Приватна садиба “У Наталії” Наталії Мортук (січень-грудень)	с.Татарів тел. (03434) 4-12-36, (044) 263-74-02	8 місць (2-місні номери)
Гостинний двір “Анастасія” Наталії Кульчицької (січень-грудень)	с.Татарів тел. (03434) 3-52-54	7 місць (два – 2-місні ном., один – 3-місн. ном.)
Приватна садиба “Лілея” Лілії Гладиш (січень-грудень)	с.Татарів, тел. (03434) 3-52-95, 35-4-44	8 місць (три – 2-місні ном., один – 3-місн. ном.)
Садиба "Коло друзів"	с. Татарів, урочище Піги , тел. (03434) 35-209, 2-29-78	12 місць.
Приватна садиба Ясінського Петра Юрійовича	с.Татарів, вул.Незалежності тел. (03434)3-53-22	4 місця (два – 2-місні ном.)
Приватна садиба Косила Ярослава (січень-грудень)	с.Татарів тел. (03434) 3-33-23	6 місць (два - 3-місні ном.)
Приватна садиба Пустовіта Олександра Миколайовича (квітень-листопад)	с.Яблучниця тел. (03434) 3-62-21	4 місця (два - 2-місні ном.)
Приватна садиба Бойчука Павла Михайловича	с.Яблучниця автобусна зупинка ресторан “Беркут” тел. (03434) 44-206	16 місць
Приватна садиба Марійчина Василя Богдановича (січень-грудень)	с.Яблучниця тел. (03434) 3-64-52	15 місць (3-місні номери)
Приватна садиба Павука Богдана Васильовича (січень-грудень)	с.Яблучниця тел. (03434) 3-63-70	5 місць (один – 2- місний ном., один – 3-місн.)
Гостинний двір “Гуцульська світлиця”	с.Поляниця тел. (03434) 37-2-23, 37-2-34	8 місць (2-місні номери)

РОЗПОРЯДЖЕННЯ**Про Координаційну Раду
з питань моніторингу
реалізації Стратегії розвитку та
маркетингу туризму області**

З метою забезпечення належного виконання Стратегії розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області, яка розроблена на виконання спільного розпорядження голови обласної державної адміністрації та обласної ради від 21.09.2006 № 551/III-р “Про Стратегію економічного та соціального розвитку територій області до 2015 року” та в рамках проекту “Створення комплексної системи розвитку туристичної індустрії Івано-Франківщини” за підтримки Фонду сприяння місцевому самоврядуванню України:

1. Утворити при обласній раді та обласній державній адміністрації Координаційну Раду з питань моніторингу реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму області (надалі Рада).
2. Затвердити Положення про Координаційну Раду з питань реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму області та її склад (додаються).
3. Головному управлінню туризму і культури обласної державної адміністрації (В. Федорак), керівникам відділів та управлінь облдержадміністрації, райдержадміністраціям та виконавчим комітетам міських, селищних та сільських рад забезпечити всебічне сприяння в діяльності Ради.
4. Рекомендувати органам місцевого самоврядування та виконавчій влади керуватися у своїй діяльності рекомендаціями та пропозиціями Ради.
5. Контроль за виконанням розпорядження покласти на голів обласної ради та обласної державної адміністрації.

**Голова
обласної ради**

Ігор Олійник

**Голова
облдержадміністрації**

Роман Ткач

ЗАТВЕРДЖЕНО
спільним розпорядженням
голів обласної ради
та облдержадміністрації
 від _____ № _____

СКЛАД КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ
з питань моніторингу реалізації Стратегії розвитку
та маркетингу туризму Івано-Франківської області

Романюк Юрій Дмитрович	– заступник голови Івано-Франківської обласної ради, співголова Ради
Постолянюк Романія Антонівна	– заступник голови облдержадміністрації, співголова Ради
Підлетьчук Іван Володимирович	– голова постійної комісії обласної ради з питань зовнішньо-економічних відносин та туризму, секретар Ради

Члени Ради:

Адаменко Олег Максимович	– завідувач кафедри екології Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, доктор геолого-мінералогічних наук, професор (за згодою)
Андрусак Павло Васильович	– помічник народного депутата України М. Круця, депутат обласної ради
Велико чий Володимир Степанович	– директор Інституту туризму і менеджменту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника
Гасюк Наталія Петрівна	– виконавчий директор Ради з туризму Карпатського регіону, голова Ради засновників Регіонального туристично-інформаційного центру
Горі шевський Павло Анатолійович	– голова Правління Івано-Франківської обласної організації спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні (за згодою)
Ковалів Марія Іванівна	– заступник голови Ради Асоціації економічного розвитку Івано-Франківщини, заступник голови Ради
Коліμβровський Михайло Михайлович	– начальник головного управління статистики в області
Петренко Віктор Павлович	– декан факультету управління регіональним економічним розвитком Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, кандидат технічних наук, доцент (за згодою)
Соколова Ольга Володимирівна	– начальник управління туризму головного управління туризму і культури облдержадміністрації
Федорак Володимир Васильович	– начальник головного управління туризму і культури облдержадміністрації

ЗАТВЕРДЖЕНО
спільним розпорядженням
голів обласної ради
та облдержадміністрації
від _____ № _____

ПОЛОЖЕННЯ
про Координаційну Раду з питань моніторингу
реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму в області

1. Координаційна Рада з питань моніторингу реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області (в подальшому – “Рада”) є громадським консультативно-дорадчим органом, що діє при обласній раді та обласній державній адміністрації і утворена для моніторингу реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму, забезпечення дотримання основних положень Стратегії.

2. Предметом діяльності Ради є координація діяльності з реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області, забезпечення дотримання основних положень Стратегії.

3. Завданнями Ради є:

- моніторинг реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму;
- формування пропозиції щодо регіональної політики в сфері туризму;
- підготовка пропозицій щодо внесення змін та уточнень до Стратегії розвитку та маркетингу туризму, деталізації щорічних операційних завдань та програм діяльності;
- підготовка пропозиції та визначення виконавців з реалізації завдань та заходів Стратегії;
- налагодження партнерства з громадськістю області з розробки та реалізації спільних проєктів у сфері туризму;
- налагодження співпраці із міжнародними донорськими інституціями та фондами в Україні щодо пріоритетних напрямів розробки та реалізації проєктів та програм;
- формування пропозиції щодо програм навчання та підвищення кваліфікації працівників, задіяних у сфері туризму.

4. Рада утворюється у складі двох співголів, секретаря та членів ради. Очолюють раду заступник голови обласної ради та заступник голови облдержадміністрації, які відають питаннями туризму в області.

З метою забезпечення реалізації Стратегії, комплексного вирішення питань розвитку туристичної індустрії області та для забезпечення своєї ефективної діяльності, Рада має право координувати діяльність утворених до створення Ради робочих груп (комісій, громадських рад), що реалізують окремі завдання із розвитку туризму в області:

- Громадська рада з питань категоризації туристичних садиб;
- Робоча група із знакування туристичних атракцій;
- Обласна комісія зі знакування туристських шляхів;
- Акредитаційна комісія з видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу на території Івано-Франківської області.

При необхідності Рада може ініціювати створення нових підрозділів Ради або робочих груп (комісій, громадських рад) для забезпечення реалізації завдань у відповідності з визначеними Стратегічними цілями (робоча група з формування туристичних продуктів тощо).

5. Персональний склад Ради визначається спільним розпорядженням голів обласної ради та облдержадміністрації у кількості 13 осіб. Цим документом призначаються два співголови Ради та секретар Ради.

6. Співголови Ради скликають засідання, головують на них, підписують документи Ради.

7. Формою роботи Ради є засідання, які проводяться в міру потреби, але не рідше одного разу на квартал.

Позачергові засідання Ради проводяться за ініціативою більшості членів Ради.

Секретар Ради зобов'язаний повідомити всіх членів Ради про засідання не пізніше ніж за три дні до його проведення.

8. Засідання є правомочними, якщо в них приймає участь більше половини членів Ради.

На засіданні головує співголови Ради, або один з них, у разі відсутності іншого.

9. Рішення Ради приймається більшістю від загального складу Ради. За рішенням Ради з окремих питань може проводитись таємне голосування.

10. Рішення Ради оформляється протоколом, який підписується співголовами (співголовою) та секретарем.

11. Відповідно до мети та завдань, Рада має право звертатися з поданнями до облдержадміністрації та її структурних підрозділів. При зверненні подання до однієї сторони, іншій направляється копія подання.

Адресат подання у двотижневий термін має розглянути пропозиції і надати мотивовану відповідь про це Раді.

12. Рада має право запитувати необхідну для виконання його завдань інформацію, запрошувати фахівців та зацікавлених осіб.

13. Органи та державні службовці й посадові особи місцевого самоврядування зобов'язані сприяти Раді в його діяльності.

14. Діяльність Ради відбувається гласно та висвітлюється комунальними засобами масової інформації.

15. Організаційно-технічне забезпечення діяльності Ради здійснює облдержадміністрація.

ЗАТВЕРДЖЕНО
спільним розпорядженням
голів обласної ради
та облдержадміністрації
від _____ № _____

РЕГЛАМЕНТ

роботи Координаційної Ради з питань моніторингу реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму області

1. Загальні положення

1.1. Координаційна Рада з питань моніторингу реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму області (в подальшому – “Рада”) провадить свою діяльність на підставі Конституції України, Законами України, нормативно-правовими актами Президента України та Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства України, положення про Координаційну Раду з питань моніторингу реалізації Стратегії розвитку та маркетингу туризму області та цього Регламенту.

1.2. Цей Регламент врегульовує питання, пов'язані з утворенням та організацією діяльності Ради, визначає порядок її діяльності в системі органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

2. Засідання Ради

2.1. Формою роботи Ради є засідання, які проводяться в міру потреби, але не рідше одного разу на квартал.

2.2. Позачергові засідання Ради проводяться з ініціативи більше половини членів Ради.

2.3. Час та місце засідання визначають співголови Ради, або члени Ради, які ініціювали засідання.

2.4. Секретар Ради зобов'язаний повідомити всіх членів Ради про засідання не пізніше ніж за три дні до його проведення. Засідання є правомочними, якщо в них приймає участь більше половини членів Ради.

2.5. На засіданні головує співголови (співголова) Ради. В окремих випадках Рада рішенням вправі визначати іншу особу, яка веде засідання.

2.6. Засідання починаються із затвердження порядку денного. З кожного питання Рада вправі визначити доповідача.

2.7. Кожен член Ради вправі пропонувати питання до порядку денного, виступати не більше двох разів (з правом короткої додаткової репліки) з кожного питання порядку денного.

2.8. На доповідь на засіданні відводиться до 15 хвилин, на виступи в обговоренні – до 3 хвилин, на репліки – до 1 хвилини.

2.9. Рада вправі рішенням збільшувати час для виступів.

2.10. Рішення Ради приймаються, як правило, відкритим голосуванням шляхом підняття руки.

2.11. За рішенням Ради з окремих питань може проводитись таємне голосування шляхом подання бюлетенів.

2.12. Рішення Ради вважаються прийнятими, якщо за них проголосувало більше половини членів Ради.

2.13. Рада може запрошувати на своє засідання осіб, що не є членами Ради та надавати їм слово.

2.14. Депутати обласної ради, члени колегії облдержадміністрації вправі бути присутніми та виступати на засіданнях Ради.

2.15. Рішення Ради оформлюються протоколом, який підписується співголовами та секретарем.

3. Посадові особи та члени Ради

3.1. Співголови Ради:

– організують діяльність Ради;

- скликають засідання Ради, керують їх підготовкою;
- головуєть на засіданнях Ради;
- підписують документи Ради;
- піклуютьс я про організаційно-технічне та інформаційне забезпечення діяльності Ради;
- інформують органи місцевого самоврядування, виконавчої влади та громадськість про діяльність Ради.

3.2. До функцій секретаря Ради входить:

- сповіщення членів ради про місце і час зустрічі;
- протоколювання засідань Ради;
- підготовка та розсилання документів Ради;
- ведення та зберігання документації Ради.

3.4. Персональний склад Ради визначається спільним розпорядженням голів обласної ради та облдержадміністрації у кількості 13 осіб. У випадку вибуття члена Ради його наступник призначається в такому самому порядку. Член Ради вибуває з її складу за особистою заявою, або за спільним розпорядженням голів обласної ради та облдержадміністрації. В особливих випадках кількість членів Ради може бути змінена.

4. Подання Ради

4.1. Відповідно до своєї мети та завдань Рада має право звертатися з поданням до органів місцевого самоврядування, державної виконавчої влади та створених ними дорадчо-консультативних органів (робочих груп, Громадських рад, комісій). При зверненні подання до однієї сторони, іншій направляється копія подання.

4.2. Із редакцією подання Ради її члени ознайомлюються на найближчому засідання після її надходження.

4.3. Рада вправі в будь-який час повторно розглянути питання, що було предметом подання.

4.4. Рада регулярно узагальнює практику своїх звернень.

5. Забезпечення діяльності Ради

5.1. Діяльність Ради відбувається гласно з інформуванням органів місцевого самоврядування, виконавчої влади та громадськості.

5.2. Інформація про діяльність Ради подається органам місцевого самоврядування та виконавчої влади, засобам масової інформації.

5.3. Після завершення діяльності ради її матеріали передаються облдержадміністрації.

Регламент Ради та зміни до нього приймаються рішенням Ради.